

GMINA WISZNIA MAŁA

Ul. Wrocławska 9, 55-114 Wisznia Mała

Program ochrony środowiska dla Gminy Wisznia Mała na lata 2014 – 2017 z perspektywą do 2020 r.

Dokument opracowali:

dr Sławomir Chybiński

mgr Marta Gaworecka

mgr Agata Maria Niwińska

mgr Marcin Olearnik

Wykonawca:

proGEO sp. z o.o.

Al. Armii Krajowej 45, 50-541 Wrocław, tel. +48 71 360 45 15, tel./fax: +48 71 360 45 31
e-mail: progeo@progeo.wroc.pl

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	8
1.1 Cel i zawartość opracowania	8
1.2 Podstawa formalno-prawna realizacji dokumentu	8
1.3 Podstawy merytoryczne i struktura dokumentu	9
1.4 Uwarunkowania dokumentów strategicznych wyższego szczebla	14
1.4.1 <i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030</i>	<i>14</i>
1.4.2 <i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020</i>	<i>20</i>
1.4.3 <i>Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020</i>	<i>28</i>
1.4.4 <i>Wojewódzki Program Ochrony Środowiska</i>	<i>34</i>
1.4.5 <i>Projekt Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska</i>	<i>40</i>
1.4.6 <i>Powiatowy Program Ochrony Środowiska</i>	<i>46</i>
2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO – GOSPODARCZE GMINY	50
2.1 Położenie geograficzne i administracyjne	50
2.2 Demografia	51
2.3 Użytkowanie gruntów	53
2.4 System transportowy	58
2.5 Rolnictwo	61
2.6 Turystyka	62
2.7 Przemysł	63
2.8 Gospodarka komunalna	65
2.9 Gospodarka energetyczna	68
3. CHARAKTERYSTYKA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GMINY	69
3.1 Gleby i ich przeobrażenie	70
3.2 Zasoby kopalin	73
3.3 Lasy	76
3.4 Ochrona przyrody i krajobrazu	77
3.5 Sieć Natura 2000	81
3.6 Wody podziemne i ich jakość	85
3.7 Wody powierzchniowe i stan ich czystości	89
3.8 Ochrona przed powodzią	91
3.9 Warunki klimatyczne i jakość powietrza	91
3.10 Klimat akustyczny	100
3.11 Promieniowanie elektromagnetyczne	111
4. PRIORYTETY EKOLOGICZNE GMINY WISZNIA MAŁA	113
5. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH	114
5.1 Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych	114
5.1.1 <i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	<i>114</i>
5.1.2 <i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	<i>114</i>
5.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska	114
5.2.1 <i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	<i>116</i>
5.2.2 <i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	<i>116</i>
5.3 Zarządzanie środowiskowe w gminie	117
5.3.1 <i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	<i>119</i>
5.3.2 <i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	<i>119</i>
5.4 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym	120
5.4.1 <i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	<i>121</i>
5.4.2 <i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	<i>121</i>
5.5 Edukacja ekologiczna społeczeństwa	121
5.5.1 <i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	<i>122</i>

5.5.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	122
6.	OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH	123
6.1	Ochrona przyrody i krajobrazu	123
6.1.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	125
6.1.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	125
6.2	Ochrona i zrównoważony rozwój lasów	125
6.2.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	126
6.2.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	126
6.3	Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów wodnych	127
6.3.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	128
6.3.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	128
6.4	Ochrona gleb i powierzchni ziemi	128
6.4.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	130
6.4.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	130
6.5	Gospodarowanie zasobami geologicznymi	131
6.5.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	132
6.5.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	132
7.	POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO .	132
7.1	Jakość powietrza atmosferycznego	132
7.1.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	134
7.1.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	134
7.2	Jakość wód powierzchniowych i podziemnych	135
7.2.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	136
7.2.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	136
7.3	Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych	137
7.3.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	137
7.3.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	137
7.4	Bezpieczeństwo przeciwpożarowe i ekologiczne	138
7.4.1	<i>Cel średniookresowy do 2020 roku</i>	139
7.4.2	<i>Działania do realizacji w latach 2014 – 2017</i>	139
8.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	140
8.1	Struktura zarządzania programem	140
8.1.1	<i>Uczestnicy realizacji Programu</i>	140
8.2	Monitoring wdrażania Programu	141
8.3	Aspekty finansowe realizacji Programu	142
8.4	Harmonogram wdrażania Programu	144
9.	LITERATURA I ŹRÓDŁA	145
10.	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	148

SPIS TABEL

Tabela 1.1	Ranking celów rozwoju SRWD 2020 w obszarach interwencji pokrywających się z obszarem Gminy Wisznia Mała, w skali od 1 (najistotniejszy) do 8 (najmniej istotny)	33
Tabela 1.2	Cele i kierunki działań zawarte w „Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015”	35
Tabela 2.1	Zmiany liczby ludności w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS].....	51
Tabela 2.2	Przyrost naturalny w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]	52
Tabela 2.3	Zmiany salda migracji ludności w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]	52
Tabela 2.4	Obciążenie demograficzne w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS].....	52
Tabela 2.5	Zmiany gęstości zaludnienia w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS].....	52
Tabela 2.6	Użytkowanie powierzchni w Gminie Wisznia Mała w latach 2009 – 2012, wg danych przekazanych PODGiK	55
Tabela 2.7	Zmiany w strukturze użytkowania terenu Gminy Wisznia Mała w latach 2009 – 2012	57
Tabela 2.8	Średni dobowy ruch (SDR) pojazdów na drodze wojewódzkiej nr 342 oraz nr 404, wg pomiarów (2010) i prognoz (2020) DSDiK we Wrocławiu.....	59
Tabela 2.9	Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru regon w latach 2009-2013, wg GUS	64
Tabela 2.10	Charakterystyka zbiorcza gospodarki wodno-ściekowej w gminie, w latach 2009 – 2012, wg GUS.....	67
Tabela 2.11	Charakterystyka zbiorcza gospodarki energetycznej w gminie, w latach 2009 – 2012, wg GUS.....	69
Tabela 3.1	Powierzchnia gruntów leśnych i zalesień w podziale na formy własności [wg danych GUS].....	76
Tabela 3.2	Powierzchnia gminnych terenów zieleni oraz wielkość nasadzeń drzew i krzewów na przestrzeni lat 2009 – 2012 [wg danych GUS]	80
Tabela 3.3	Ocena jakości wód podziemnych w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego WIOŚ we Wrocławiu w latach 2007 - 2012	88
Tabela 3.4	Wyniki pomiarów dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu].....	95
Tabela 3.5	Wyniki pomiarów dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu].....	96
Tabela 3.6	Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku wyrażone wskaźnikami L_{DWN} i L_{N}	100
Tabela 8.1	Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska.....	144

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.1	Trzy równorzędne aspekty rozwoju zrównoważonego	10
Rysunek 1.2	Układ dokumentów strategicznych	13
Rysunek 1.3	Cykl monitorowania i aktualizacji Programu	14
Rysunek 1.4	Cel Główny oraz obszary strategiczne rozwoju wg DSRK – Polska 2030 [45]	15
Rysunek 1.5	Strategiczne cele rozwojowe w obszarach strategicznych wg DSRK – Polska 2030 [45]	16
Rysunek 1.6	Cztery Obszary Integracji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	30
Rysunek 1.7	Dwanaście Obszarów Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	31
Rysunek 2.1	Podział fizjogeograficzny wg J. Kondrackiego (2002 r.)	51
Rysunek 2.2	Struktura zagospodarowania terenu w Gminie Wisznia Mała	54
Rysunek 2.3	Struktura użytków rolnych w Gminie Wisznia Mała	54
Rysunek 2.4	Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Gminie Wisznia Mała	54
Rysunek 2.5	Zmiany w strukturze użytkowania terenu Gminy Wisznia Mała w latach 2009 – 2012, wg danych PODGiK	56
Rysunek 2.6	Zmiany w strukturze użytków rolnych w Gminie Wisznia Mała w latach 2009 – 2012, wg danych PODGiK	56
Rysunek 2.7	Przybliżony przebieg szlaków turystycznych	62
Rysunek 2.8	Stosunek zużycia wody do ilości odprowadzanych ścieków komunalnych i przemysłowych, w latach 2005 - 2013, wg GUS	66
Rysunek 2.9	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu, w latach 2005-2013, wg GUS	67
Rysunek 3.1	Obszary perspektywiczne i prognostyczne surowców mineralnych w rejonie Gminy Wisznia Mała [10]	75
Rysunek 3.2	Powierzchnia gruntów leśnych, w podziale na formy własności – porównanie zmian w ostatnim 4-letnim okresie [wg danych GUS]	77
Rysunek 3.3	Europejska sieć obszarów chronionych Natura 2000 w rejonie Gminy Wisznia Mała [10]	79
Rysunek 3.4	Powierzchnia gminnych terenów zieleni – porównanie zmian w ostatnim 4-letnim okresie [wg danych GUS]	80
Rysunek 3.5	Mapa przedstawiająca lokalizację Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk – Dolina Widawy (PLH 020036)	84
Rysunek 3.6	Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych [10]	86
Rysunek 3.7	Zasięg występowania JCWPd Nr 75 i JCWPd Nr 93 w granicach gminy Wisznia Mała	87
Rysunek 3.8	Scalone części wód powierzchniowych (SCWP) na obszarze działania RZGW we Wrocławiu	90
Rysunek 3.9	Ranking powiatów województwa dolnośląskiego pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych (bez CO ₂) z zakładów szczególnie uciążliwych w 2012r. [wg GUS]	94
Rysunek 3.10	Wyniki pomiarów dwutlenku siarki (µg/m ³) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu]	95
Rysunek 3.11	Stężenia średnioroczne oraz średnie sezonowe NO ₂ na terenie województwa dolnośląskiego w 2012 r. na podstawie pomiarów ciągłych [wg WIOŚ we Wrocławiu]	96
Rysunek 3.12	Wyniki pomiarów dwutlenku azotu (µg/m ³) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu]	97
Rysunek 3.13	Ranking powiatów województwa dolnośląskiego pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2012 r. [wg GUS]	98

Rysunek 3.14	Lokalizacja stanowisk pomiarowych pyłu PM10 z przekroczeniami poziomów dopuszczalnych w latach 2005-2012 (kryterium ochrony zdrowia) [wg WIOŚ we Wrocławiu]	98
Rysunek 3.15	Ocena jakości klimatu akustycznego (L_{DWN}), ul. Wrocławska, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38].....	104
Rysunek 3.16	Ocena jakości klimatu akustycznego (L_N), ul. Wrocławska, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]	105
Rysunek 3.17	Ocena jakości klimatu akustycznego (L_{DWN}), ul. Topolowa, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]	106
Rysunek 3.18	Ocena jakości klimatu akustycznego (L_N), ul. Topolowa, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]	107
Rysunek 8.1	Schemat zarządzania Programem	140

1. WSTĘP

1.1 Cel i zawartość opracowania

Przedmiotem opracowania jest „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wisznia Mała na lata 2014 – 2017, z perspektywą do roku 2020”. Celem dokumentu jest podsumowanie i zaktualizowanie polityki ekologicznej gminy zawartej w poprzednim Programie, obejmującym lata 2004 – 2011, przyjętym Uchwałą Nr IV/XXXVII/225/05 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 30 września 2005 r. Realizacja zaktualizowanego Programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko gminy przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawodawstwa krajowego i unijnego. W związku z powyższym Program zawiera:

- diagnozę aktualnego stanu środowiska,
- wyniki identyfikacji i ocenę zagrożeń dla środowiska,
- priorytety w zakresie ochrony środowiska na najbliższy okres programowania,
- założenia, kierunki i cele polityki ochrony środowiska w okresie krótko- i długoterminowym,
- propozycje zadań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych, służących realizacji celów,
- zestawienie instrumentów prawnych w sferze szeroko pojętej ochrony środowiska, leżących w zakresie kompetencji władz gminy,
- ocenę kosztów realizacji oraz określenie głównych źródeł finansowania Programu,
- harmonogram oraz zasady i narzędzia monitoringu realizacji Programu.

Celem opracowania aktualizacji Programu ochrony środowiska nie jest wyłącznie spełnienie wymagań ustawowych. Program może i powinien stanowić dodatkowe źródło wiedzy, inspiracji i motywacji dla mieszkańców, władz, jednostek administracyjnych oraz organizacji pozarządowych do wspólnego działania na rzecz poprawy stanu środowiska, bezpieczeństwa ekologicznego oraz zrównoważonego rozwoju Gminy Wisznia Mała.

1.2 Podstawa formalno-prawna realizacji dokumentu

Niniejszy dokument został opracowany przez firmę proGEO sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu, na podstawie Umowy Nr 38/GKiIT/2013 zawartej w dniu 25 listopada 2013 r. z Wójtem Gminy Wisznia Mała. Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy *Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw* [42], w celu realizacji polityki ochrony środowiska, organ wykonawczy gminy ma obowiązek opracowania Programu ochrony środowiska. Dokument uchwalany jest przez Radę Gminy na okres 4 lat z zastrzeżeniem, że przewidziane w nim działania obejmują w perspektywie kolejne 4 lata. Z wykonania Programu Wójt Gminy sporządza raporty, które co 2 lata przedstawia Radzie Gminy. Organ wykonawczy gminy zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w *ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* [43], w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 46 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* [43], projekt Programu ochrony środowiska może zaliczać się do dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jednocześnie, zgodnie z art. 48, organ opracowujący projekt dokumentu może, po uzgodnieniu z właściwymi organami, o których mowa w art. 57 i 58, odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień danego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.

1.3 Podstawy merytoryczne i struktura dokumentu

Podstawy merytoryczne realizacji Programu opierają się głównie o zapisy zawarte w ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [42], strategiach rozwoju, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [44] oraz Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

1) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [42]

11 lipca 2014 r. Sejm uchwalił nowelizację ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [42]. Głównym celem nowelizacji jest ograniczenie niekorzystnego wpływu instalacji przemysłowych na środowisko przez skuteczniejsze zapobieganie i zmniejszanie emisji zanieczyszczeń. Ustawa weszła w życie z dniem 05 września 2014 r.

Ustawa wykonuje dyrektywę 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (dyrektywę IED, ang. Industrial Emissions Directive). Stosowanie dyrektywy ma przyczynić się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony środowiska i zdrowia ludzi, m.in. przez redukcję emisji zanieczyszczeń z instalacji przemysłowych. Przyjęte zmiany przede wszystkim zwiększają wymagania dla instalacji przemysłowych dotyczące wartości emisji, które nie mogą być przekroczone. Nowelizacja tworzy podstawy prawne do wprowadzenia m.in. Przejściowego Planu Krajowego (PPK). PPK umożliwi operatorom niektórych dużych źródeł spalania paliw (zakładów przemysłowych), po spełnieniu określonych warunków, skorzystanie z czasowego odstępstwa od zaostrzonych od 1 stycznia 2016 r. wymagań emisyjnych wynikających z dyrektywy IED. Dodatkowo w ustawie uporządkowano przepisy dotyczące ochrony powierzchni ziemi i jej rekultywacji. Doprecyzowano przepisy regulujące dokonywanie oceny wystąpienia zanieczyszczenia powierzchni ziemi oraz określające sposoby prowadzenia rekultywacji terenów zanieczyszczonych. Ponadto do nowelizacji wprowadzono zmiany redukujące zbędne obciążenia administracyjne związane z wydawaniem pozwoleń emisyjnych.

Zmiana podstawy merytorycznej Programów ochrony środowiska

W/w ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw wnosi również zmiany w **dziale III**, który dotychczas był zatytułowany „Polityka ekologiczna oraz program ochrony środowiska”, a aktualnie otrzymał brzmienie: „**Polityka ochrony środowiska oraz programy ochrony środowiska**”.

Według Art. 13 w/w ustawy „Polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju”.

W Polsce zasada zrównoważonego rozwoju zyskała rangę konstytucyjną – została zapisana w art. 5 Konstytucji RP, natomiast w ustawie Prawo ochrony środowiska znalazła się **definicja zrównoważonego rozwoju** (Art. 3 ust. 50) :

„rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”

Rysunek 1.1 Trzy równorzędne aspekty rozwoju zrównoważonego

Istotą zrównoważonego rozwoju jest zatem równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. We wdrażaniu niniejszego programu istotne znaczenie będą miały następujące zasady pomocnicze, konkretyzujące zasadę nadrzędną:

- **Zasada przezorności**, czyli przewidywania i podejmowania działań wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie wtedy, gdy istnieje już pełne naukowe potwierdzenie.
- **Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego** traktowana jest w kategoriach sprawiedliwości międzypokoleniowej, międzyregionalnej i międzygrupowej oraz równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą.
- **Zasada regionalizacji** oznacza rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych. Zasada ta oznacza także skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, tereny górskie i podgórskie, doliny rzeczne i obszary wodno-błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).
- **Zasada uspołecznienia polityki ekologicznej** realizowana poprzez stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska.
- **Zasada prewencji**, oznaczająca w szczególności:
 - stosowanie najlepszych technik (BAT) w zapobieganiu powstawania zanieczyszczeń,
 - recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowanie,
 - zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (dyrektywa IPPC),

- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnoświatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care (ang. Odpowiedzialna Troska) itp.
- **Zasadę „zanieczyszczający płaci”** odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowiska a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.
- **Zasada subsydiarności** wynika m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej i oznacza, że Unia podejmuje działania nie należące do jej kompetencji, gdy cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte poprzez państwo członkowskie. Będzie to oznaczało przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.
- **Zasada klauzul zabezpieczających** umożliwia państwom członkowskim stosowanie w uzasadnionych przypadkach ostrzejszych środków w porównaniu z wymaganiami wspólnotowego prawa ekologicznego. Zasada ta umożliwi realizację wyżej wymienionej zasady regionalizacji oraz stosowanie adekwatnych instrumentów prawnych i ekonomicznych na obszarach silnie przekształconych i zdegradowanych.
- **Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej** odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Art.14 ust.1), „Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.)”.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Art. 14 ust. 2).

Współcześnie traktowanie Polityki ochrony środowiska, jako zespołu działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oznacza przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem harmonizowania rozwoju gospodarczego kraju z celami ochrony środowiska. Oznacza to także, że realizacja Polityki ochrony środowiska w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez tradycyjne typowo ochronne działania, takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów. Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

2) Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [44]

Fundamenty nowego systemu zarządzania rozwojem kraju zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 84/2009, poz. 712, z późn. zm.) oraz przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.

W nowym systemie do głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, należą:

I. Długookresowa Strategia rozwoju kraju – DSRK (Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności), określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej.

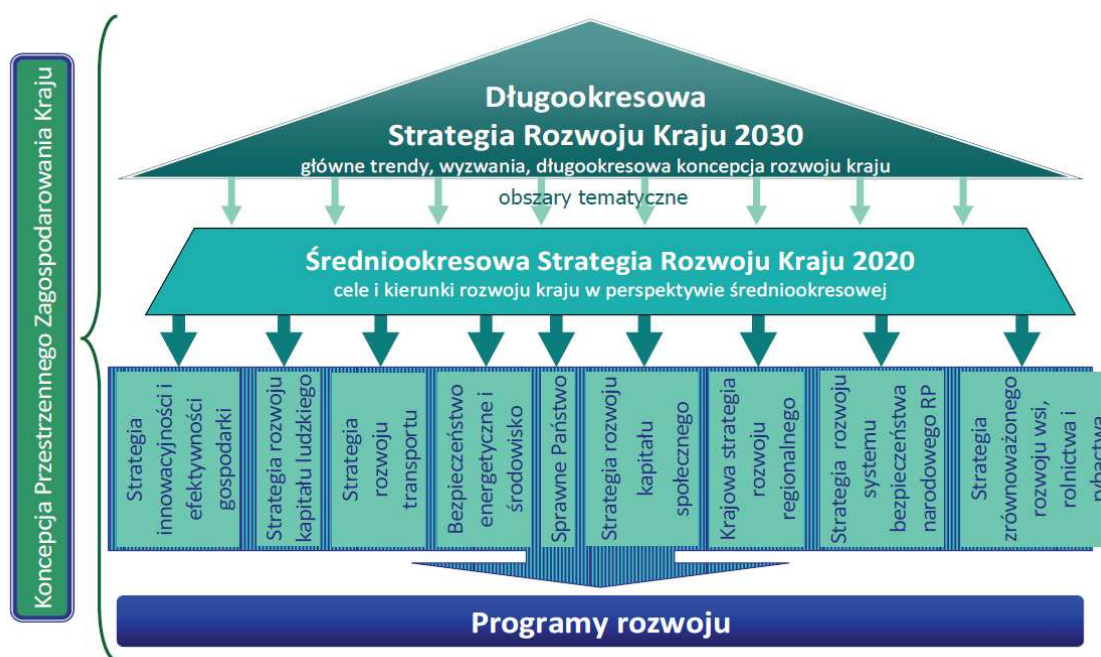
II. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju – ŚSRK (Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020) – najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

III. 9 zintegrowanych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych:

- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (Ministerstwo Gospodarki).
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej).
- Strategia Rozwoju Transportu (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju).
- Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki).
- Sprawne Państwo (Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji).
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego).
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).
- Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP (Prezes Rady Ministrów i Ministerstwo Obrony Narodowej).
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

DSRK, ŚSRK oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji.

Rysunek 1.2 Układ dokumentów strategicznych

3) Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów [9]

W gminnym programie powinny być uwzględnione:

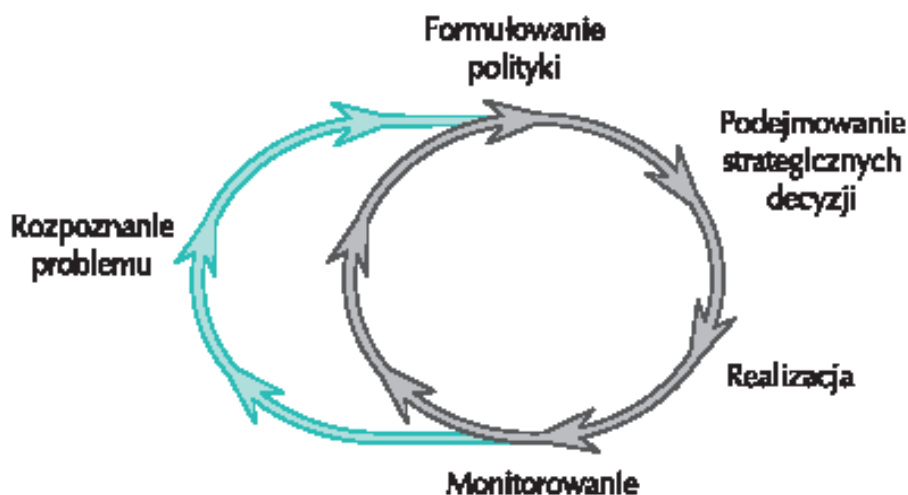
- *zadania własne gminy*, tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- *zadania koordynowane*, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Kierując się powyższymi zapisami, Program określa:

- Cele ekologiczne średniookresowe do 2020 roku wraz z kierunkami działań poprzedzone analizą stanu środowiska oraz listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2014 – 2017;
- Sposób monitoringu realizacji Programu;
- Aspekty finansowe wdrażania Programu.

W związku z tym, iż proces legislacyjny w zakresie stanowienia prawa ochrony środowiska trwa nadal, a istniejące przepisy są sukcesywnie modyfikowane, konieczna staje się ciągła aktualizacja Programu ochrony środowiska. Także w miarę pojawiania się nowych problemów koniecznych do rozwiązania oraz realizacji wcześniej podjętych projektów, należy korygować i uszczegóławiać Program. Schemat ciągłego monitorowania i aktualizacji Programu ochrony środowiska przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 1.3 Cykl monitorowania i aktualizacji Programu

UWAGA!

Niniejszy dokument ma formułę otwartą co oznacza, że będzie cyklicznie monitorowany oraz aktualizowany, a także ponad kadencyjną, gdyż określa politykę ochrony środowiska gminy w perspektywie wieloletniej. Należy jednakże podkreślić, że Program Ochrony Środowiska nie jest aktem prawa miejscowego, zatem zawarte w nim planowane zadania nie są obligatoryjnie wymagane do realizacji, a wyznaczone priorytety, cele i kierunki działań powinny być traktowane jedynie, jako wytyczne do określania zadań inwestycyjnych oraz pozainwestycyjnych na kolejne lata.

1.4 Uwarunkowania dokumentów strategicznych wyższego szczebla**1.4.1 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030**

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest, zgodnie z przepisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006r. (art. 9 ust 1) – *dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat*. Stanowi najszerszy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego założenia zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie *Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski*. W przypadku tej Strategii to okres prawie 20 lat, gdyż przyjętym przy jej konstruowaniu horyzontem czasowym jest rok 2030. Uzupełnieniem ramy strategicznej rozwoju Polski do 2030 roku jest *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 16 marca 2012 r.

Założeniem wyjściowym przy konstruowaniu Strategii stała się konieczność przezwyciężenia kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie. Próba uniknięcia „straconej dekady”, czyli rozwoju gospodarczego wolniejszego niż w poprzednim dziesięcioleciu. Wolniejszy rozwój spowodowałby, że jakość życia ludzi poprawiałaby się bardzo wolno. Niezbędne jest zbudowanie przewag konkurencyjnych na kolejne dziesięć lat, czyli do 2030 r., tak, aby po wyczerpaniu dotychczasowych sił rozwojowych, Polska dysponowała nowymi potencjałami

wzrostu w obszarach dotychczas nie eksploatowanych. Tym samym Strategia nie jest manifestem politycznym, a dokumentem rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym - stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 r. Opis założeń tego projektu zawiera rozdział pierwszy Strategii – *Charakterystyka modelu rozwoju Polski do 2030*.

CEL GŁÓWNY DSRK – POLSKA 2030

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest: „**Poprawa jakości życia Polaków**”. Osiągnięcie celu powinno być mierzone zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce.

3 OBSZARY STRATEGICZNE ROZWOJU

Rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie:

- I. konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji),
- II. równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji),
- III. efektywności i sprawności państwa (efektywności).

Rysunek 1.4 Cel Główny oraz obszary strategiczne rozwoju wg DSRK – Polska 2030 [45]

CEL GŁÓWNY: poprawa jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju

Makroekonomiczne warunki rozwoju Polski do 2030 roku

obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki(modernizacji)

Nastawiony na zbudowanie nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych o wzrost KI (wzrost kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego) i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność

obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji)

Zgodnie z zasadami rozbudzania potencjału rozwojowego odpowiednich obszarów mechanizmami dyfuzji i absorpcji oraz polityką spójności społecznej, co daje w efekcie zwiększenie potencjału konkurencyjności Polski

obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności)

Usprawniający funkcje przyjaznego i pomocnego państwa (nie nadodpowiedzialnego) działającego efektywnie w kluczowych obszarach interwencji

Proponowane w Strategii obszary strategiczne związane są z obszarami opisanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r. Łącznie stanowią podstawowe narzędzie wdrażania DSRK do 2020 r., czyli:

- I. sprawne i efektywne państwo (obszar pierwszy) – odpowiada mu obszar strategiczny trzeci DSRK;
- II. konkurencyjna gospodarka (obszar drugi) – odpowiada mu obszar strategiczny pierwszy DSRK;
- III. spójność społeczna i terytorialna (obszar trzeci)– odpowiada mu obszar strategiczny drugi DSRK.

W każdym z obszarów strategicznych zostały określone strategiczne cele rozwojowe (od dwóch do czterech w zależności od obszaru). Cele strategiczne uzupełnione są sprecyzowanymi kierunkami interwencji. Przy każdym z tych kierunków określony został cel do realizacji. Zebrane razem służą nowatorskiemu i niestandardowemu przedstawieniu zadań stojących przed administracją publiczną – przede wszystkim rządem, ale także samorządami - - które należy zrealizować, aby poprawić jakość życia mieszkańców Polski.

Dokument składa się z dwóch części:

I. wstępu wraz z diagnozą i opisem kontekstu społecznego, gospodarczego i międzynarodowego Strategii (w tym szkicu proponowanych rozwiązań w trzech obszarach strategicznych) oraz prezentacji ram makroekonomicznych rozwoju Polski do 2030 r.

II. charakterystyki proponowanych kierunków interwencji (czyli działań do podjęcia w perspektywie 2030 r. służących osiągnięciu celu głównego Strategii) oraz opisu zasad monitorowania i ewaluacji wdrażania projektu Polska 2030.

CELE STRATEGICZNE ROZWOJOWE W OBSZARACH STRATEGICZNYCH:

I. W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

- i. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna*
- ii. Polska Cyfrowa*
- iii. Kapitał ludzki*
- iv. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko*

II. W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:

- v. Rozwój regionalny*
- vi. Transport*

III. W obszarze efektywności i sprawności państwa:

- vii. Kapitał społeczny*
- viii. Sprawne państwo*

Rysunek 1.5 Strategiczne cele rozwojowe w obszarach strategicznych wg DSRK – Polska 2030 [45]

OBSZAR STRATEGICZNY [45]:**I. Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki – znaczenie dla rozwoju do 2030 r.**

Jednym z najważniejszych elementów konkurencyjności i innowacyjności jest edukacja. W okresie transformacji wykształcenie pozostaje czynnikiem kształtującym kulturę społeczną. Zarazem może być, dzięki prowadzeniu odpowiedniej polityki, najlepszym narzędziem wyrównującym szanse i możliwości poprzez wzrost kapitału kulturowego, na czym winna skupiać się szkoła i system nauczania.

Szczególnie istotne wydaje się dalsze dążenie do poprawy jakości w obszarach związanych z naukami przyrodniczymi, matematycznymi i studiami inżynierskimi – co wymaga nakładów, ale zwiększy dopasowanie podaży pracy do potrzeb rynku i gospodarki.

CEL STRATEGICZNY ROZWOJU [47]:***iv. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko***

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego rozumiemy jako zapewnienie optymalnej ilości energii po możliwie niskich cenach oraz dywersyfikację źródeł i tras przesyłu nośników energii.

Wybór celów szczegółowych musi opierać się na analizach efektywności ekonomicznej konkretnych rozwiązań, które jednocześnie realizowały będą obydwa kierunki celu strategicznego. Ze względu na skalę zobowiązań i koszty realizacyjne szczególnej wagi nabiera proces redukcji emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń powietrza (m.in. tlenków azotu, siarki oraz pyłów). Istotne jest również podejmowanie działań na rzecz efektywnego korzystania z zasobów środowiska. Optymalizacja realizacji tego zadania stała się jedną z istotniejszych przesłanek do sformułowania celów szczegółowych [45].

Podstawą do wyboru strategii modernizacji i rozbudowy sektora musi być dążenie do zapewnienia odbiorcom optymalnej ilości energii po możliwie niskich cenach przy zmniejszaniu presji na środowisko. Analizy modelowe sugerują optymalny ekonomicznie i technologicznie mix elektroenergetyczny dla 2020 i 2030 roku, który stał się podstawą do określania celów w tym obszarze.

Udział **węgla kamiennego i brunatnego** w ogólnym bilansie energetycznym Polski będzie się stopniowo zmniejszał do ok. 50-60% w 2030 r. Jednak, ze względu na obecną strukturę polskiej energetyki, stosunkowo niskie koszty pozyskania oraz duże zasoby krajowe, te dwa paliwa pozostaną dominującymi i stabilizującymi bezpieczeństwo energetyczne Polski. Zasoby węgla zapewniają bowiem bezpieczeństwo dostaw w perspektywie 30-40 lat przy obecnym poziomie nakładów inwestycyjnych, a postępująca poprawa sprawności jednostek wytwórczych oraz rozwój czystych technologii węglowych pozwoli na ograniczenie emisyjności tej branży. Należy mieć na uwadze, że aby wydobywanie węgla utrzymywało się na poziomie rentowności, niezbędna będzie ciągła poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw w tym sektorze [45].

Udział Polski w realizacji celów klimatycznych sprawia, że **odnawialne źródła energii** staną się drugim najważniejszym źródłem dla elektroenergetyki - docelowo 19% w 2020 r. (w 2009 r. 5,72% brutto). W bilansie energii finalnej brutto konieczne jest osiągnięcie poziomu 15% z OZE w 2020 r. (obecnie ok. 9,5 % brutto²⁴; 5,69% brutto w 2008 r.²⁵). OZE wymagają specjalnych narzędzi wsparcia (regulacje, narzędzia fiskalne). Narzędzia te jednak muszą uwzględniać prymat efektywności ekonomicznej wybranych rozwiązań, tak by przygotować podstawy do przyszłej pełnej samowystarczalności ekonomicznej i konkurencyjności sektora. Pełny bilans kosztowy musi uwzględniać także poprawę efektywności odnawialnej energetyki rozproszonej dzięki uruchomieniu inteligentnych sieci oraz fizycznemu zbliżeniu wytwarzania energii z miejscem jej wykorzystywania. Dodatkowym wymiarem jest wpływ poniesionych inwestycji na rozwój tzw. „zielonych miejsc pracy”, szczególnie w przypadku energetyki rozproszonej, produkcji biopaliw, ale także infrastruktury ochrony środowiska [45].

Wdrażany program **energetyki jądrowej** jest jednym z najlepszych rozwiązań łączących zapewnienie długofalowego bezpieczeństwa i stabilności dostaw energii elektrycznej (cykl życia elektrowni wynosi ok. 40 - 60 lat) oraz realizację celów klimatycznych i środowiskowych (znikoma emisja CO₂ i pyłów). W zestawieniu z gospodarką opartą na węglu jest to źródło energii oferujące dodatkowe możliwości technologiczne przyczyniające się do obniżenia kosztów wytwarzania energii. Pomimo, że proces inwestycyjny jest długotrwały i kosztowny (uśredniony 3-3,5 mln euro/MW) to późniejsza wieloletnia eksploatacja przy stosunkowo niewielkich kosztach operacyjnych czyni energetykę jądrową najtańszym obecnie osiągalnym źródłem (już przy koszcie uprawnień do emisji CO₂ powyżej 15 €/05/tCO₂ [45]).

W 2030 roku Polska będzie krajem, w którym wzrost gospodarczy i przemiany społeczne łączą się z poprawą stanu środowiska – jednym z podstawowych warunków dobrej jakości życia. Jest to możliwe dzięki systemowi **planowania przestrzennego**, który od szczybla centralnego do lokalnego wspomaga proces podejmowania decyzji inwestycyjnych, a zarazem chroni szczególnie cenne zasoby przyrodnicze. Polska będzie także krajem, z zapewnionymi stabilnymi i zdywersyfikowanymi dostawami paliw i energii oraz posiadającym odpowiednie zapasy strategiczne. Krajem, w którym zmniejsza się emisje gazów cieplarnianych m.in. przez rozwój energetyki jądrowej, odnawialnych źródeł energii i wprowadzanie nowych technologii nisko- i zero emisyjnych. Krajem, w którym **gospodaruje się oszczędnie i efektywnie**, gdzie energia i zasoby naturalne są racjonalnie wykorzystywane. Krajem, w którym coraz istotniejszym elementem systemu energetycznego jest energetyka rozproszona i mikrogeneracja włączone w powszechnie funkcjonujący system inteligentnych sieci. Polska będzie także krajem, w którym skutecznie ogranicza się emisję gazów cieplarnianych, **zanieczyszczenia wody i powietrza**, eliminuje nielegalne wysypiska i minimalizuje ilość **odpadów** trafiających na składowiska oraz równocześnie dba o zachowanie **różnorodności biologicznej** i unikalnego **krajobrazu**. Jest to możliwe zarówno dzięki lepszemu rozpoznaniu i oszacowaniu walorów środowiska naturalnego w Polsce, jak i rozwiniętej świadomości ekologicznej obywateli. W wizji Polski 2030 r. - jest także krajem dobrze identyfikującym zagrożenia wiążące się ze **skutkami zmian klimatu** zarówno te związane ze stopniowym wzrostem temperatury, jak i z występującymi coraz częściej ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi. Pomimo już poczynionych znaczących inwestycji, Polska w sposób ciągły rozbudowuje i modernizuje infrastrukturę ochronną przystosowując się do nowych warunków środowiskowych [45].

KIERUNKI INTERWENCJI [45]:

1) Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne

- Wdrożyć i sfinansować (nakłady własne, środki pochodzące z UE, budżet państwa, rynek kapitałowy, kapitał inwestorów zagranicznych) projekty modernizujące infrastrukturę elektroenergetyczną, naftową i gazową.
- Uruchomić programy zachęcające do zachowań proefektywnościowych, działania dywersyfikujące źródła energii, w tym rozwój energetyki jądrowej oraz rozproszonej i paliw (w tym możliwość wydobywania gazu łupkowego) oraz kierunków ich przesyłu, dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski i transformacji w kierunku zielonej gospodarki.
- W horyzoncie długookresowym realizacji strategii doprowadzić do przyłączenia do sieci pierwszego bloku pierwszej elektrowni jądrowej z perspektywą przyłączenia do sieci ostatniego bloku drugiej elektrowni jądrowej ok. roku 2030.

2) Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych

- Ułatwienie procesów inwestycyjnych.
- Rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnych i przesyłowych oraz wymiana ich przestarzałych elementów.
- Budowa wysokosprawnych i niskoemisyjnych elektrowni i elektrociepłowni (z uwzględnieniem energetyki rozproszonej).

3) Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację kierunków pozyskiwania gazu

- Zwiększenie ilości dwukierunkowych transgranicznych połączeń systemów przesyłu gazu.
- W dalszej perspektywie wykorzystanie połączeń dla eksportu gazu.
- Budowa 2 nitki rurociągu Pomorskiego.
- Zwiększenie pojemności magazynowych gazu (oraz innych paliw – ropy, paliw płynnych) dla zabezpieczenia rezerw strategicznych oraz rezerw szczytowych.

4) Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce

- Wdrożenie zintegrowanych systemów pomiarów.
- Wspieranie rozwoju lokalnych hybrydowych systemów energetycznych.
- Rozszerzenie rozwiązań stosowanych w elektroenergetyce na sieci gazowe, ciepłownicze i wodociągowe.

5) Integracja polskiego rynku elektroenergetycznego, gazowego i paliwowego z rynkami regionalnymi

- Zwiększenie roli giełdy w handlu paliwami, gazem ziemnym i energią w celu przygotowania do szerszej integracji w ramach europejskiego wspólnego rynku.
- Wprowadzenie instrumentów gwarantujących skuteczność prawną uzgodnień dokonywanych między krajowym regulatorem a sektorem energetyki.
- Minimalizacja konieczność uruchamiania procesów legislacyjnych.
- Przyspieszenie tempa wypracowywania rozwiązań i zwiększenie ich trwałości.

6) Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii

- Wprowadzenie inteligentnych sieci.
- Uelastycznienie taryf.
- Popularyzacja wiedzy o możliwości wyboru dostawców oraz odnawialnych źródłach energii i efektywnym korzystaniu z energii elektrycznej.
- Upowszechnienie i uproszczenie oznaczeń energochłonności towarów i urządzeń.
- Opracowanie i wdrożenie programu efektywności energetycznej.

Żeby zwiększyć poziom ochrony środowiska, poprawić warunki środowiskowe oraz ograniczyć ryzyka związane ze zmianami klimatu, niezbędne będzie wdrożenie zintegrowanego zarządzania środowiskiem (promocja recyklingu odpadów, efektywności energetycznej, efektywnego korzystania z zasobów naturalnych, planowania przestrzennego z uwzględnieniem gospodarowania obszarami cennymi przyrodniczo i ochrony zasobów wodnych) oraz programu adaptacji do zmian klimatu, minimalizowania ryzyka i zagrożeń związanych ze skutkami powodzi i poważnymi awariami technologicznymi, a także zwiększenie nakładów na badania i rozwój technologii czystego węgla oraz poprawiających stan środowiska w całym okresie realizacji strategii.

7) Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki

- bardziej efektywne korzystanie z zasobów naturalnych.
- wdrożenie programu rozwoju innowacyjnych technologii środowiskowych.
- wsparcie wiodących w tym obszarze ośrodków badawczych oraz przedsiębiorstw.

8) Zwiększenie poziomu ochrony środowiska

- Ochrona czystości wód poprzez zakończenie do 2015 r. realizacji Krajowego programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (redukcja zanieczyszczeń i związków biogennych (azot, fosfor) odprowadzanych do wód oraz kontynuację procesu sanitacji wsi.
- Wprowadzenie monitorowania i ochrony różnorodności biologicznej i przeciwdziałania fragmentacji ekosystemów.
- Ustanowienie narzędzi finansowania różnorodności biologicznej (w tym podnoszenia świadomości ekologicznej obywateli).
- Opracowanie oraz wdrożenie strategicznego planu adaptacji do zmian klimatu obejmującego m.in. szczegółowe kryteria użyte do określenia priorytetowych inwestycji w obszarze adaptacji do zmian klimatu ocenę aktualnego wpływu oraz wpływu przyszłych zmian klimatu na szczególnie wrażliwe sektory i obszary (wielowariantową ocenę ryzyka klęsk żywiołowych) oraz odpowiednie działania adaptacyjne wraz z ich szacowanymi kosztami.
- Wprowadzenie instrumentów polityki publicznej integrujących działania w poszczególnych sektorach (gospodarki wodnej, rolnictwa, leśnictwa, transportu, zdrowia, budownictwa, gospodarki przestrzennej, gospodarki morskiej, turystyki, energetyki) dla zwiększenia ochrony klimatu.
- Ograniczenie negatywnych skutków powodzi poprzez minimalizowanie ryzyka powodziowego, wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zlewniami oraz odbudowę naturalnej retencji wodnej.
- Wdrożenie programów małej retencji wodnej na obszarach szczególnie narażonych na powódź i suszę.

1.4.2 Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski [46].

Najbliższe dziesięciolecie ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego Polski. Będzie to dekada równoważenia finansów publicznych i zwiększania oszczędności, przy trwającym równoległym rozwoju opartym na likwidowaniu największych barier rozwojowych (tj. odrabianiu zaległości w infrastrukturze i zmniejszaniu różnic między regionami). Jednocześnie powinna to być jednak dekada rozwoju w coraz większej mierze opartego na edukacji, impecie cyfrowym i innowacyjności [46].

ŚSRK wskazuje, w jaki sposób osiągnąć będą cele strategii Europa 2020, przy uwzględnieniu polskiej specyfiki i uwarunkowań, które przyczynią się do realizacji założonych krajowych celów rozwojowych.

ŚSRK określa kluczowe wskaźniki odzwierciedlające postęp w realizacji celów w wybranych obszarach strategicznych oraz wskazuje ścieżki dojścia do wyznaczonych poziomów, będące wytycznymi dla kierunków interwencji, działań i wskaźników szczegółowych 9 strategii zintegrowanych.

Dokonany w ŚSRK wybór trzech obszarów strategicznych (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna) oraz w ich ramach poszczególnych celów i priorytetowych kierunków interwencji jest odpowiedzią na kluczowe

wyzwania w najbliższym dziesięcioleciu, która pozwoli na zintensyfikowanie procesów rozwojowych oraz uniknięcie dryfu rozwojowego.

WIZJA POLSKI 2020 [46]

„Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo”.

CEL STRATEGICZNY [46]

Celem głównym strategii średniookresowej staje się *wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.*

OBSZARY INTERWENCJI (OBSZARY INTERWENCJI) [46]

- I. Sprawne i efektywne państwo
- II. Konkurencyjna gospodarka
- III. Spójność społeczna i terytorialna

GŁÓWNE OBSZARY INTERWENCJI, CELE I PRIORYTETY ROZWOJOWE

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

- I.1.1. Uporządkowanie kompetencji umożliwiające realizację działań rozwojowych
- I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych
- I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja)
- I.1.4. Poprawa jakości prawa
- I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

- I.2.1. Modernizacja struktury wydatków publicznych
- I.2.2. Poprawa efektywności środków publicznych
- I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

- I.3.1. Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości
- I.3.2. Rozwój kapitału społecznego
- I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela
- I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

- II.1.1. Uzdrowienie finansów publicznych
- II.1.2. Zwiększenie stopy oszczędności i inwestycji
- II.1.3. Integracja ze strefą euro
- II.1.4. Rozwój eksportu towarów i usług

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

- II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki
- II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie
- II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego
- II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

- II.3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych
- II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań
- II.3.3. Zapewnienie kadr dla B+R
- II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

- II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej
- II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego
- II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

- II.5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu
- II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych
- II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

- II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami
- II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej
- II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii
- II.6.4. Poprawa stanu środowiska
- II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

- II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym
- II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych
- II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialnaCel III.1. Integracja społeczna

- III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
- III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

- III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych
- III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

- III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach
- III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich
- III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich
- III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

EUROPA 2020: Europa efektywnie korzystająca z zasobów Unia innowacji

Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju poprzez harmonijne połączenie wzrostu gospodarczego z wymogami ochrony środowiska stanowić będzie dla Polski w najbliższym dziesięcioleciu jedno z głównych wyzwań rozwojowych. Zachowanie zasobów przyrodniczych w stanie niepogorszonym, a docelowo zwiększenie ich trwałości i jakości, nie może być traktowane jako bariera w rozwoju kraju. Jest to warunek konieczny dla dalszej poprawy jakości życia, realizacji prawa dostępu człowieka do środowiska w dobrym stanie. Podstawowym zadaniem staje się z jednej strony sprostanie rosnącemu zapotrzebowaniu na surowce i energię, z drugiej zaś – znajdowanie takich rozwiązań, by maksymalnie ograniczyć negatywny wpływ na środowisko, nie hamując przy tym wzrostu gospodarczego, ale kreując nowe bodźce dla jego pobudzania, zwłaszcza na terenach nieurbanizowanych [46].

Do poprawy efektywności energetycznej przyczynia się rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii. Główną barierą w tym obszarze jest niewielka ilość połączeń polskiego rynku energii elektrycznej i gazu z systemami europejskimi, w dalszym ciągu niewystarczające udziały giełdy w handlu energią elektryczną na rynku krajowym oraz brak pełnej deregulacji ceny gazu.

W najbliższej dekadzie podejmowane będą działania skierowane na zmianę struktury nośników energii, poprawę sprawności energetycznej procesów wytwarzania oraz przesyłu, efektywne wykorzystanie energii i paliw przez poszczególne sektory gospodarki (głównie transport, mieszkalnictwo, przemysł), w tym sektor publiczny, jak również zwiększenie wykorzystania urządzeń i technologii energooszczędnych [46].

Do kluczowych priorytetów inwestycyjnych należeć będzie również budowa i rozbudowa połączeń międzysystemowych na linii północ-południe oraz integracja systemów gazowych przesyłowych w regionie basenu Morza Bałtyckiego. Połączenia te, wraz z rozbudową terminala skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu i wewnętrznej sieci przesyłowej stanowić będą niezwykle istotne elementy procesu budowy wspólnego regionalnego rynku gazu.

W minionym 20-leciu w obszarze ochrony środowiska osiągnięto znaczące sukcesy. Zredukowano ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i do powietrza, opanowano problemy gospodarki odpadami przemysłowymi, ograniczono oddziaływanie trwałych substancji organicznych, wyeliminowano znaczącą część ryzyka zdrowotnego dla ludzi oraz zagrożeń dla środowiska biotycznego i abiotycznego, generowanych przez źródła przemysłowe. Jednakże istotnym problemem nadal pozostaje jakość powietrza, szczególnie na obszarach miejskich jako konsekwencja tzw. niskiej emisji oraz emisji z transportu i gospodarstw domowych.

Polska sieć ekologiczna jest dość rozproszona i nie stanowi spójnego systemu obszarów wzajemnie ze sobą powiązanych funkcjonalnie i terytorialnie, gwarantującego ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej w długim okresie. Prowadzone będą prace na rzecz przeciwdziałania fragmentacji przestrzeni i tworzenia rozwiązań sprzyjających ochronie zasobów przyrodniczych, szczególnie poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych umożliwiających migrację fauny i flory w układach regionalnych, krajowym i międzynarodowym.

Poprawa stanu środowiska wpłynie jednocześnie na jakość życia społeczeństwa oczekującego na zapewnienie wypoczynku w odpowiednich warunkach środowiska przyrodniczego. Wyzwaniem dla społeczeństw całego świata jest dostosowanie do bieżących i przyszłych skutków zmian klimatu, umożliwiające zminimalizowanie szkód i zagrożeń przez nie powodowanych dla człowieka i środowiska (natężenie zjawisk katastrofalnych, długotrwałych susz i innych klęsk żywiołowych oraz anomalii pogodowych, podnoszenie się poziomu oceanów i mórz). W kontekście adaptacji do zmian klimatu w Polsce punktem wyjścia będzie wskazanie sektorów/obszarów wrażliwych na zmiany klimatu oraz określenie dla nich planu niezbędnych działań adaptacyjnych.

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej. Cel II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko [46]:**II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami**

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
wprowadzenie zintegrowanego systemu ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi na podstawie kompleksowej inwentaryzacji oraz jego integracja z planami zagospodarowania przestrzennego	tworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych, w tym tworzenie tzw. zielonej infrastruktury na terenach poza systemem Natura 2000	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko strategie rozwoju województw
przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków		
ujęcie krajowych zasobów strategicznych (w tym węgla kamiennego i brunatnego) w planach zagospodarowania przestrzennego		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wspieranie prac badawczych i rozwojowych nad technologiami wykorzystania węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
rozpoznanie zasobów niekonwencjonalnych złóż gazu z łupków i metanu z pokładów węgla, a także zasobów wód geotermalnych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
kontynuacja zlewniowego systemu zarządzania wodami		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
ustanowienie obszarów ochronnych dla głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochronnych ujęć wód podziemnych	przyrodnicza rewaloryzacja niekorzystnie przekształconych ekosystemów, w tym ekosystemów wodnych, bagien, mokradeł i torfowisk	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wdrożenie nowej polityki opłat za wodę wspierającej finansowanie gospodarki wodnej i uwzględniającej wszystkie główne sektory (gospodarka komunalna, przemysł, rolnictwo)	zmniejszenie wodochłonności gospodarki	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
kontynuacja wdrażania i realizacji wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
racjonalne gospodarowanie zasobami w produkcji rolnej i rybackiej		Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategie rozwoju województw
przewodzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych nt. efektywnego korzystania z zasobów, w tym z zasobów NATURA 2000		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw

Zasoby naturalne są podstawą funkcjonowania gospodarki i wpływają na jakość życia. Wysoka zasobochłonność gospodarki Polski może być przeszkodą w rozwoju nowoczesnej, konkurencyjnej i niskoemisyjnej gospodarki. Prowadzone działania będą realizowane w ramach kompleksowego, zintegrowanego podejścia do kwestii efektywnego wykorzystania

zasobów. Z tego względu dotyczyć one będą wszystkich kluczowych obszarów, m.in. zmian klimatu, efektywności energetycznej, polityki surowcowej, rolnictwa, transportu, budownictwa, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami oraz ochrony różnorodności biologicznej.

II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
modernizacja regionalnej i lokalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej (w tym umożliwiająca wykorzystanie energii z OZE) oraz rozwój energetyki rozproszonej poza istniejącą siecią energetyczną z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategię rozwoju województw
wprowadzenie systemu białych certyfikatów ²⁴ , obowiązkowe świadectwa charakterystyki energetycznej dla budynków, ustalenie nowych wymagań dotyczących ochrony cieplnej oraz energooszczędności budynków, obowiązek przeprowadzenia analizy zastosowania wysoko efektywnych systemów alternatywnych na etapie projektowania budynku,	oznaczenie energochłonności urządzeń i produktów zużywających energię, wprowadzenie minimalnych standardów dla produktów zużywających energię	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
wsparcie termomodernizacji budynków i modernizacji istniejących systemów ciepłowniczych z zastosowaniem dostępnych i sprawdzonych technologii		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, strategię rozwoju województw
prace nad innowacyjnymi rozwiązaniami technologicznymi związanymi z poszukiwaniem nowatorskich metod ograniczających wydzielenie gazów cieplarnianych („czyste technologie”)	budowa instalacji przy wykorzystaniu „technologii czystego węgla”	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
połączenie poprzez energetyczne giełdy systemu krajowego z rynkiem skandynawskim oraz z krajami Europy Środkowo-Wschodniej		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wsparcie i wdrożenie zintegrowanych systemów zarządzania popytem na energię i ciepło		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw
wdrożenie ram regulacyjnych UE w zakresie funkcjonowania rynku wewnętrznego gazu ziemnego i energii elektrycznej w wersji gwarantującej pełne rozdzielenie własnościowe przesyłu surowców od innych działalności		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
pobudzenie konkurencji w sektorze gazowym oraz utworzenie platformy handlu gazem		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Do roku 2020 Polska wypełni swoje zobowiązania w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, wynikających z postanowień pakietu klimatyczno-energetycznego, na mocy

którego Unia Europejska do 2020 r. jest zobowiązana do łącznej redukcji emisji o 20% w porównaniu z 1990 rokiem.

II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
przygotowanie rozwiązań legislacyjnych likwidujących bariery inwestycyjne		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
podwojenie możliwości magazynowych gazu – budowa terminala LNG	zwiększenie przepustowości terminala LNG	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
przyjęcie programu polskiej energetyki jądrowej, prace przygotowawcze związane z budową elektrowni jądrowej	rozpoczęcie budowy pierwszej elektrowni jądrowej	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
zwiększenie wykorzystania OZE (identyfikacja, kompleksowa inwentaryzacja i wybór lokalizacji kluczowych)		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
wspieranie i rozwój energetycznych projektów infrastrukturalnych, istotnych z punktu widzenia wzmocnienia bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych, w tym m.in.: rozbudowa infrastruktury przesyłowej, rozbudowa wybranych rurociągów produktowych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Jednym z priorytetów w najbliższym dziesięcioleciu będzie zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację struktury wytwarzania i dostaw paliw i energii. Konieczna będzie realizacja inwestycji, które wyeliminują zagrożenie deficytem oraz umożliwią znaczące zwiększenie potencjału mocy po 2020 roku. Bezpieczeństwo dostaw wymaga dywersyfikacji zarówno źródeł, jak i kierunków dostaw paliw i energii.

II.6.4. Poprawa stanu środowiska

Czynnikami decydującymi o jakości środowiska są przede wszystkim: czystość powietrza, wód, gleb oraz właściwa gospodarka odpadami. W tych obszarach istnieją w dalszym ciągu kwestie wymagające regulacji i dostosowania do poziomu zgodnego ze strategicznymi kierunkami działań Unii Europejskiej. Istotne zatem będzie inwestowanie w ochronę wód i gospodarkę wodno-ściekową, gospodarkę odpadami czy ochronę powietrza, a także podejmowanie działań umożliwiających dostosowanie uczestników rynku do wyzwań zrównoważonego rozwoju. Przedsięwzięciom tym powinno towarzyszyć usprawnienie mechanizmów zarządzania środowiskiem, w tym polepszenie udostępniania danych o środowisku.

Poprawie jakości powietrza służyć będą długoterminowe działania na rzecz ograniczenia emisji pyłów i innych zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza z sektorów najbardziej emisyjnych (energetyka, transport), ze źródeł emisji rozproszonych (nieduże zakłady przemysłowe, małe kotłownie) i ze źródeł indywidualnych w zabudowie mieszkaniowej (tzw. niska emisja).

Promowane będzie stosowanie innowacyjnych technologii w przemyśle, paliw alternatywnych oraz rozwiązań zwiększających efektywność zużycia paliw i energii w transporcie, a także wykorzystanie paliw niskoemisyjnych w mieszkalnictwie.

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
przygotowanie i wdrożenie instrumentów legislacyjnych, organizacyjnych i finansowych na rzecz poprawy jakości powietrza		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wprowadzenie systemu zarządzania krajowymi pułapami emisji gazów cieplarnianych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
zapewnienie skutecznego i efektywnego oczyszczania ścieków we wszystkich aglomeracjach liczących więcej niż 2000 RLM		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw
upowszechnienie stosowania dobrych praktyk rolniczych		Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategię rozwoju województw
wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi oraz budowa instalacji do odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwiania odpadów	budowa instalacji do odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwiania odpadów	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw
zmniejszenie emisji i zapewnienie lepszej kontroli nad substancjami wprowadzanymi do środowiska (E-PRTR, REACH)		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
określenie sposobów eliminowania konfliktów przyrodniczo-przestrzennych i barier dla zrównoważonego rozwoju oraz minimalizowanie negatywnych skutków ewentualnych kolizji powstających na linii programy rozwojowe i plany zagospodarowania przestrzennego a obszary chronione, w tym Natura 2000		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw

II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu

Kluczowym zadaniem w tym obszarze jest opracowanie i efektywne wdrożenie systemowych rozwiązań dotyczących adaptacji do zmieniających się uwarunkowań klimatycznych i hydrologicznych, w tym minimalizacja skutków klęsk żywiołowych i ekstremalnych zjawisk pogodowych. Adaptacja do zmian klimatycznych będzie obejmowała także dostosowanie zagrożonych sektorów i obszarów (rolnictwo i leśnictwo, zasoby wodne i gospodarka wodna, różnorodność biologiczna i ekosystemy, strefa wybrzeża i gospodarka morska, transport, energetyka i górnictwo, budownictwo, obszary wielkomiejskie, gospodarka przestrzenna, społeczności lokalne) do nowych warunków i zjawisk klimatycznych, w tym m.in. zapewnienie dostarczania energii i paliw, zapobieganie czasowym niedoborom wody oraz usprawnienie systemu zarządzania kryzysowego.

Podjęte zostaną działania mające na celu zmniejszenie oddziaływania zjawiska suszy i zapobieganie stepowaniu. Konieczna jest redukcja ryzyka związanego z coraz częściej występującymi ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, w szczególności z podtopieniami i powodzią wzdłuż ciągów wodnych. Wszelkie działania mające na celu minimalizację ryzyka powodziowego będą zawarte w planach zarządzania ryzykiem powodziowym. Ustalenia tych planów będą uwzględnione m.in. w planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich poziomów.

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
opracowanie planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
prowadzenie kampanii edukacyjnych nt. zmian klimatu i adaptacji do nich		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw
realizacja działań przeciwpowodziowych (w tym m.in. infrastrukturalnych i ostrzegawczo-monitorujących), dokończenie niezbędnych inwestycji przeciwpowodziowych, w tym w Świnnej Porębie, Raciborzu, Włocławku i na Żuławach.		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw
uwzględnienie w aktach planistycznych na poziomie krajowym, wojewódzkim i gminnym granic obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, zgodnie z ich przebiegiem określonym na mapach zagrożenia powodziowego		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw
wprowadzenie standardów budowlanych umożliwiających zmniejszenie strat towarzyszących klęskom żywiołowym		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
inwestycje ograniczające negatywny wpływ zjawisk pogodowych na gospodarkę (np. rolnictwo, transport, energetyka, budownictwo)		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategię rozwoju województw
opracowanie i wdrożenie programów ochrony wód morskich, monitoringu obszarów morskich wraz z działaniami naprawczymi odnośnie wód morskich	zmniejszenie ilości zanieczyszczeń związkami azotu i fosforu wpływających do Bałtyku	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw

1.4.3 Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Celem aktualizacji Strategii jest zwiększenie dynamiki rozwoju województwa, poprzez dostosowanie dokumentu, zwłaszcza w zakresie wytyczonych celów rozwoju Dolnego Śląska i działań (kierunków działań) służących ich realizacji, do zmieniających się uwarunkowań rozwoju regionalnego, zawartych m.in. w dokumentach szczebla krajowego oraz w prawodawstwie związanym z prowadzeniem polityki rozwoju.

Pierwsza część Strategii stanowi diagnozę prospektywną, w której przedstawiono najistotniejsze czynniki, które mają i będą mieć znaczenie dla rozwoju Dolnego Śląska w najbliższych latach. Podsumowaniem diagnozy jest bilans otwarcia - uwarunkowania rozwoju regionu, w którym zestawiono czynniki obiektywne i subiektywne rozwoju, wskazując równocześnie na bariery rozwoju (strategiczne ograniczenia) Dolnego Śląska oraz rozwiązania, które zalecane były we wcześniejszych wersjach Strategii, a które się nie sprawdziły. W dalszej, tzw. programowej części Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, określono wizję, cel nadrzędny (czy też strategiczny) oraz cele szczegółowe rozwoju województwa dolnośląskiego, podporządkowane wizji rozwoju.

WIZJA: BLISKO SIEBIE - BLISKO EUROPY

Dolny Śląsk 2020 jako zintegrowana wspólnota regionalna, region konkurencyjny, spójny, otwarty, dynamiczny.

CEL: NOWOCZESNA GOSPODARKA W ATRAKCYJNYM ŚRODOWISKU

Dolny Śląsk regionem koncentracji innowacyjnych podmiotów produkcyjnych i usługowych współpracujących z rozwiniętym sektorem badawczym oraz intensywnego rozwoju nowoczesnej turystyki opartej o współpracę międzyregionalną i transgraniczną, tworzących razem atrakcyjne miejsca pracy dla mieszkańców o coraz wyższych kwalifikacjach i rozwiniętej kulturze obywatelskiej.

Cele szczegółowe:

- Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy
- Cel 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej
- Cel 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP
- Cel 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa
- Cel 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych
- Cel 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników
- Cel 7. Włączenie społeczne i podnoszenie poziomu i jakości życia
- Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne

W warstwie dokumentu związanej z ochroną środowiska zachowana została zbieżność celów nowej Strategii z celami średniookresowymi Polityki Ekologicznej Państwa. Dotyczy ona szeregu celów średniookresowych, z których najważniejsze pod względem ekologicznym to: zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji; racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej; racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.

W Dokumencie wydzielono **Cztery Obszary Integracji**, jako podstawowe obszary województwa, charakteryzujące się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju, wynikającymi z warunków geograficznych, sytuacji społeczno-gospodarczej i zaszczości historycznej.

CZTERY OBSZARY INTEGRACJI

A. Wrocławski Obszar Integracji

Wrocław i otaczający go obszar, posiadający z nim silne powiązania funkcjonalne.

B. Legnicko-Głogowski Obszar Integracji

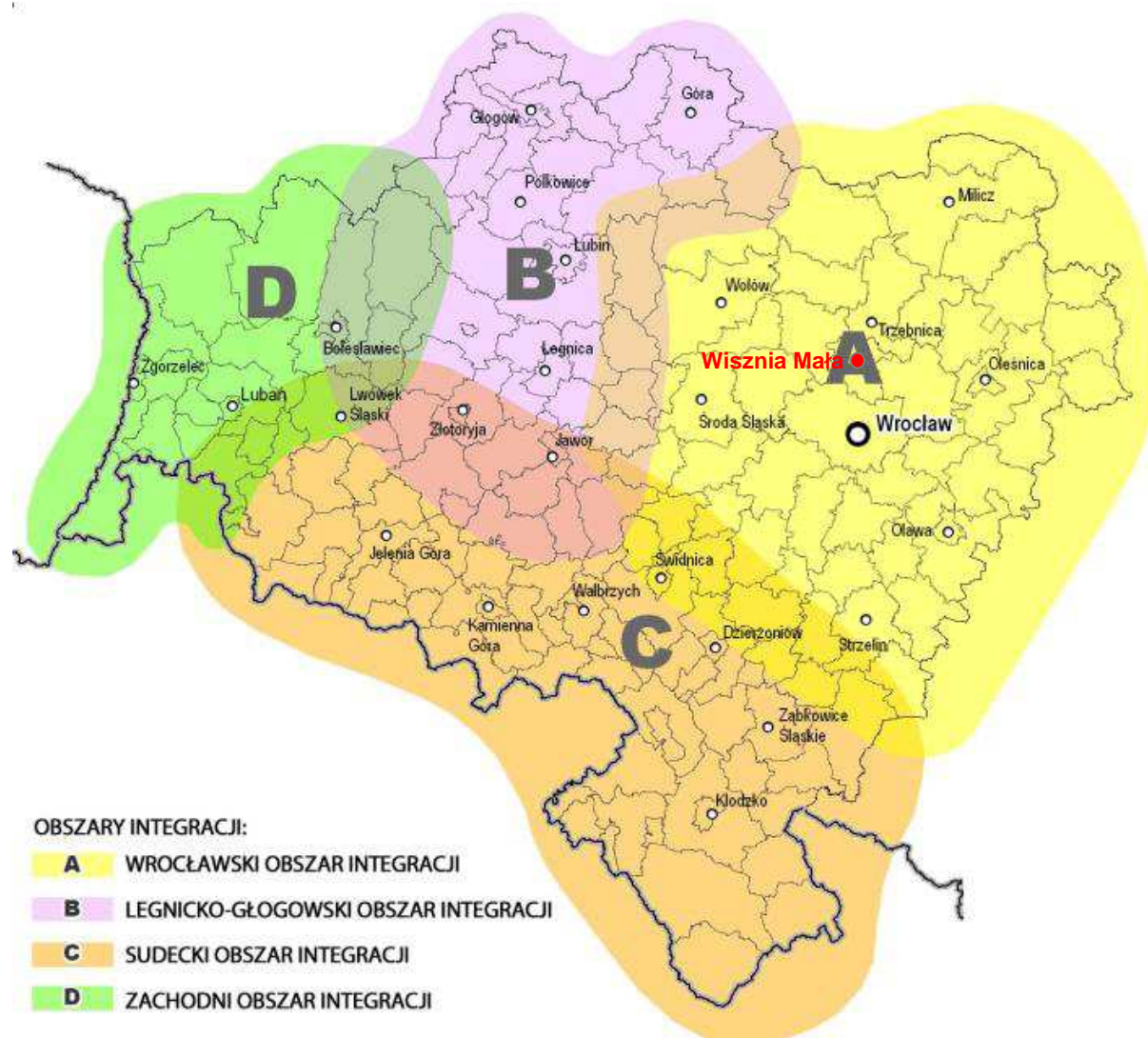
obszar zagłębia miedziowego oraz jego zaplecza.

C. Sudecki Obszar Integracji

południowy obszar województwa.

D. Zachodni Obszar Integracji

tereny leżące przy zachodniej granicy regionu.

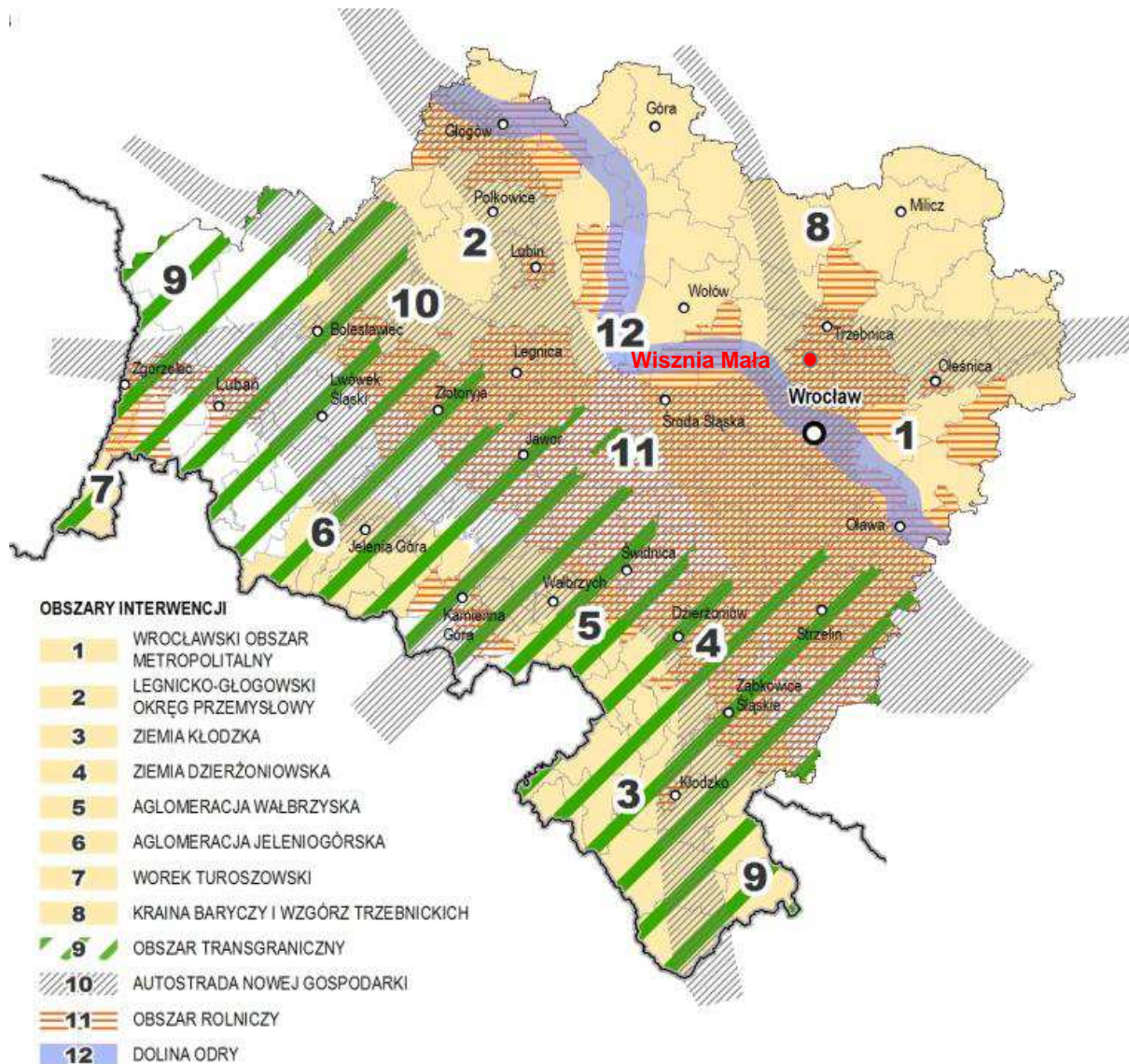
Rysunek 1.6 Cztery Obszary Integracji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Gmina Wisznia Mała zlokalizowana jest we Wrocławskim Obszarze Integracji (A) obejmujący Wrocław i otaczający go obszar, posiadający z nim silne powiązania funkcjonalne. Charakteryzuje się największą gęstością zaludnienia, również w miejscowościach otaczających Wrocław, w wyniku czego dochodzi do intensywnych zmian struktury użytkowania gruntów, a w efekcie do tworzenia niespójnego układu przestrzennego. Obszar wyróżnia się dużym potencjałem edukacyjnym i naukowo-badawczym, również w wymiarze innowacyjności, skoncentrowanym głównie we Wrocławiu. Kulturalne oddziaływanie stolicy regionu ma wymiar krajowy i międzynarodowy.

Zagrożeniem dla tych terenów jest inwestycyjna presja na tereny otwarte, w tym obszary najlepszych gleb oraz doliny rzeczne, objęte ochroną prawną w ramach sieci NATURA 2000 – stanowiące ponadto ważne korytarze ekologiczne - przy niewystarczająco rozwiniętym systemie komunikacyjno - transportowym, w tym publicznym transporcie zbiorowym oraz spójnym systemie komunikacji rowerowej. Poważnym wyzwaniem dla tego obszaru jest zintegrowane zarządzanie, zwłaszcza w świetle ciążenia do Obszaru Metropolitalnego Wrocławia gmin i ośrodków spoza Województwa Dolnośląskiego, optymalne wykorzystanie potencjału intelektualnego, gospodarczego, kulturalnego i przyrodniczego.

Wydzielonych Dwanaście Obszarów Integracji wyznacza strefy występowania szczególnych zjawisk lub specyficznych procesów, związanych często także z konfliktami przestrzennymi. Wobec obszarów tych samorząd województwa będzie mógł podejmować – zgodnie z zapisami Strategii, poprzez prowadzenie szczególnej polityki lub za pomocą regionalnych programów rozwoju – działania interwencyjne, mające na celu rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, pobudzenie rozwoju oraz pomoc w sferach jednoznacznie wymagających pomocy publicznej.

Rysunek 1.7 Dwanaście Obszarów Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Jednym z najważniejszych założeń nowej Strategii jest powstanie do 2020 roku tzw. Autostrad Nowej Gospodarki – czyli obszarów skupionych wokół istniejących i planowanych dróg, które staną się miejscami dynamicznego rozwoju przemysłu opartego na najnowocześniejszych technologiach i usługach. Drugim biegunem wzrostu mają być tereny o wybitnych wartościach przyrodniczych, uzdrowiskowych i kulturowych, a także obszarów bogatych w zasoby naturalne, gdzie nowoczesna gospodarka opierać się będzie na wykorzystaniu tych unikatowych zasobów. W związku z tym, że problemy rozwojowe grupują się obszarowo, bez względu na granice administracyjne, SRWD proponuje terytorialne

odniesienie działań rozwojowych. Polega ono na wyodrębnieniu **4 obszarów integracji** (m.in. wspomniany wyżej Wrocławski Obszar Integracji) oraz **12 obszarów interwencji** (czyli wsparcia środkami zewnętrznymi w ramach polityki regionalnej państwa i województwa). W ramach dokumentu powstały zatem częściowo nakładające się na siebie tereny o jednorodnych problemach rozwojowych, dla których proponuje się zróżnicowane działania i instrumenty adekwatne do identyfikowanych potrzeb.

W SRWD Gmina Wisznia Mała znalazła się również w zasięgu czterech innych obszarów interwencji. Do tych obszarów należą:

Wrocławski Obszar Metropolitalny (WrOM) – miasto Wrocław wraz z obszarem otaczającym stolicę regionu. Szczególnie silne związki Wrocławia z otoczeniem podkreślone są dziennymi migracjami wahadłowymi mieszkańców tego subregionu. Obszar nacechowany jest silnie rozwiniętym procesem suburbanizacji mieszkaniowej, a także suburbanizacji ekonomicznej. Silne przekształcenia środowiska na skutek działalności przemysłowej, powodują zagrożenia przekroczeń norm emisji zanieczyszczeń. Obszar jest narażony również na zagrożenia powodziowe powodujące znaczne straty dla gospodarki całego regionu, co wynika z występującej na tym obszarze gęstej sieci rzecznej. Odra i jej dopływy stanowią ważne korytarze ekologiczne, chronione także w ramach sieci NATURA 2000, co determinuje prowadzenie określonych działań inwestycyjnych w dolinach rzecznych.

WrOM jest obszarem o dużym potencjale intelektualnym i naukowo-badawczym. Szeroki wachlarz branż oraz koncentracja wyższych uczelni implikują rozwijające się powiązania wewnętrzne i ponadregionalne. Obszar ten wymaga konkurencyjnej, w skali krajowej i europejskiej, oferty edukacyjnej reagującej na potrzeby rynku; stałego podnoszenia standardów technologicznych w dziedzinie teleinformatycznej, wysoce wykwalifikowanych usług medycznych oraz podniesienia sprawności transportu publicznego i koordynacji rozwoju sieci osadniczej z infrastrukturą transportową, szczególnie kolejową.

Autostrada Nowej Gospodarki - obszar o docelowo najwyższej w regionie dostępności transportowej. Osadzony na istniejących i projektowanych ciągach autostrad i dróg szybkiego ruchu oraz integrujący transport kolejowy i wodny. Jest terenem o najwyższej atrakcyjności lokalizacji produkcji na Dolnym Śląsku. Wymaga wzmocnienia i wprowadzenia najwyższych standardów technologicznych w dziedzinie teleinformatycznej oraz szczególnie aktywnej obsługi prawnej i planistycznej, sprzyjającej powstawaniu i ukorzenianiu podmiotów gospodarczych, szczególnie tych o rodowodzie dolnośląskim. Swym zasięgiem obszar ten obejmuje również miasta będące niegdyś fundamentem gospodarczej prosperity regionu, które dziś wymagają rewitalizacji i nowych miejsc pracy. Do tych ośrodków adresowana jest polityka przyciągania inwestorów, ich zakorzeniania i tworzenia trwałych miejsc pracy powiązanych z nowoczesną gospodarką. Obszar ten może stać się kołem zamachowym całego regionu, pod warunkiem racjonalnych decyzji lokalizacyjnych i inwestycyjnych.

Obszar rolniczy - obejmuje głównie Nizinę Śląska i Przedgórze Sudeckie i charakteryzuje się najlepszymi w kraju warunkami dla produkcji rolnej, tzn. najwyższym wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Teren ten wymaga szczególnej ochrony i wsparcia ze względu na najwyższą jakość gleb oraz wykorzystania tego wyjątkowego potencjału (m.in. najdłuższy okres wegetacyjny w kraju) poprzez aktywizację przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego w celu pełnego wykorzystania naturalnych predyspozycji. Z perspektywnego punktu widzenia należy ukierunkować rozwój produkcji żywności na kooperację przemysłu spożywczego z partnerami zagranicznymi.

Dolina Odry – obszar pradoliny Odry i częściowo dolin jej dopływów, wymagający szczególnej uwagi ze względu na stałe zagrożenie powodziowe i potrzebę realizacji „Programu dla Odry 2006”. Jest także obszarem o znaczących walorach przyrodniczych pozwalających na uruchomienie programów turystycznego wykorzystania rzeki i przyległych do niej terenów, zgodnie z modelem zrównoważonej turystyki. Szczególnej uwagi wymaga również jego potencjał gospodarczy i transportowy, którego wykorzystanie uniemożliwiają silnie zróżnicowane przepływy wód. Powstająca infrastruktura rzeczna powinna zapewniać ochronę przed ekstremalnymi przepływami wód, rozwijać transport rzeczny, zwiększać udział

energii ze źródeł odnawialnych oraz dbać o rozwój turystyki wodnej. Przyszłość i rola Odry wymagają kierunkowych, jednoznacznych decyzji państwa i uzgodnień zarówno z partnerami z Czech i Niemiec, jak również współpracy z innymi nadodrzańskimi województwami, w szczególności w ramach inicjatywy Polska Zachodnia.

Poniższa tabela prezentuje ranking „pierwszeństwa” celów rozwoju w czterech obszarach interwencji, w granicach których położona jest Gmina Wisznia Mała. Ranking jest wynikiem konsultacji Zarządu Województwa Dolnośląskiego z przedstawicielami samorządów, partnerami społecznymi i przedstawicielami biznesu. Punktacja opracowana została na podstawie ankiet rozesłanych do wszystkich powiatów województwa. Należy zaznaczyć, że niższa ranga danego celu szczegółowego w obszarze interwencji nie oznacza braku możliwości realizacji związanych z nim zadań - jest jedynie rodzajem rekomendacji, które z celów powinny być realizowane w pierwszej kolejności, które w następnej w ramach posiadanych środków.

Tabela 1.1 Ranking celów rozwoju SRWD 2020 w obszarach interwencji pokrywających się z obszarem Gminy Wisznia Mała, w skali od 1 (najistotniejszy) do 8 (najmniej istotny)

Cele rozwoju:	Obszary interwencji:				średnia
	1	10	11	12	
Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy	4	5	6	8	6
Cel 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej	1	1	8	1	3
Cel 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP	6	3	4	4	4
Cel 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa	2	4	1	2	2
Cel 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych	8	7	5	7	7
Cel 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników	5	2	7	5	5
Cel 7. Włączenie społeczne i podnoszenie poziomu i jakości życia	3	6	3	6	4
Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne	7	8	2	3	5

Osiągnięcie założonych celów Strategii, nakierowanych terytorialnie na obszary interwencji, wymaga skupienia działań w kluczowych grupach nazwanych **Makrosferami**:

1. INFRASTRUKTURA
2. ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH I WIEJSKICH
3. ZASOBY
4. TURYSTYKA
5. ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO
6. EDUKACJA, NAUKA, KULTURA, SPORT I INFORMACJA
7. SPOŁECZEŃSTWO I PARTNERSTWO
8. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ

W obrębie poszczególnych Makrosfer wyodrębniono: priorytety, kryteria wyboru projektów oraz szereg proponowanych przedsięwzięć, służących osiągnięciu określonych celów szczegółowych. Przedsięwzięcia są zbiorem działań zgłoszonych w toku dyskusji z partnerami społecznymi i realizować je będzie zarówno samorząd województwa, jak i jednostki samorządu terytorialnego z terenu Województwa Dolnośląskiego, strona rządowa, partnerzy społeczni i gospodarczy z wykorzystaniem potencjału partnerstwa publiczno-publicznego, publiczno-społecznego i publiczno-prywatnego.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 jest dokumentem, który zakłada pozyskiwanie prywatnego finansowania zadań rozwojowych, realizowanych przez sektor publiczny, w tym wykorzystanie instrumentu partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Potencjalne środki finansowe, które mogą zostać wykorzystane przez sektor publiczny na realizację Strategii na lata 2013-2025, oszacowano łącznie na 96,4 mld zł. Daje to średnio około 7,4 mld zł rocznie.

1.4.4 Wojewódzki Program Ochrony Środowiska

Pierwszy wojewódzki POŚ został przyjęty Uchwałą Nr XLIV/842/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r., natomiast aktualizację dokumentu przyjęto uchwałą nr LIV/969/10 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 kwietnia 2010 r. Opracowany w 2002r. Program Ochrony Środowiska przedstawia cele i zadania, których realizacja ma zapewnić zrównoważony rozwój województwa, tj. taki rozwój, w którym zaspokajanie potrzeb współczesnych pokoleń nie ograniczy możliwości realizacji potrzeb pokoleń przyszłych. Tym samym jako długoterminowy, nadrzędny cel wskazano: harmonijny, zrównoważony rozwój województwa, w którym wymagania ochrony środowiska nie tylko mają istotny wpływ na przyszły charakter regionu, ale również wspierają jego rozwój gospodarczy. W 2010 roku przyjęto Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015, stanowiący aktualizację Programu z 2002 roku. Nadrzędny cel Programu sformułowano następująco: **dążenie do osiągnięcia zrównoważonego i trwałego rozwoju Województwa Dolnośląskiego poprzez poprawę stanu środowiska przyrodniczego, zachowanie jego istotnych walorów, utrzymanie ładu przestrzennego i rozwój infrastruktury ochrony środowiska.** W dokumencie zaproponowano szereg celów i kierunków działań, które znacznie rozszerzają listę celów z wersji dokumentu z 2002 roku (poniższa tabela).

Wobec nadrzędnej roli Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, która w sposób syntetyczny ujmuje sprawy ochrony środowiska bardziej szczegółowe cele ekologiczne ujęte w wojewódzkim POŚ powinny być zgodne z celami szczegółowymi Strategii regionalnej. Porównanie obydwu dokumentów wskazuje, że powiązanie dotyczy w pewnym stopniu właściwie wszystkich celów Strategii, a w szczególności celu 4, jakim jest „ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa bezpieczeństwa”. Poniżej, spośród celów zawartych WPOŚ, dokonano wyboru najistotniejszych zagadnień, których rozwiązanie przyczyni się do poprawy stanu środowiska na terenie Dolnego Śląska – tzw. priorytetów ekologicznych. Na ich podstawie zdefiniowano następującą hierarchię celów do realizacji:

I. W zakresie zadań systemowych:

- Rozwój edukacji ekologicznej;
- Zarządzanie środowiskowe.

II. W zakresie poprawy jakości środowiska:

- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych;
- Racjonalizacja gospodarki odpadami;
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego;
- Ochrona przed hałasem ze źródeł komunikacyjnych.

III. W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

- Efektywna ochrona przyrody;
- Ochrona i racjonalna eksploatacja ekosystemów leśnych;
- Ochrona gleb użytkowanych rolniczo.

IV. W zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, wody i energii:

- Zabezpieczenie środowiska i człowieka przed zagrożeniami powodziowymi;
- Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Ponadto zostały również określone cele i zadania o charakterze systemowym dla następujących sektorów: transport, przemysł i energetyka zawodowa, budownictwo i gospodarka komunalna, rolnictwo, turystyka i rekreacja, aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska oraz edukacja ekologiczna. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1.2 Cele i kierunki działań zawarte w „Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015”

Cel długoterminowy do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunki działań dla celów krótkoterminowych	
Poprawa jakości wód i stosunków wodnych			
Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł, komunalnych, przemysłowych i rolniczych	Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych	<p>Zapewnienie ochrony wód powierzchniowych poprzez m.in. inwentaryzację źródeł zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych.</p> <p>Zapewnienie ochrony wód podziemnych przed degradacją zwłaszcza głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych.</p> <p>Ograniczenie i eliminacja zrzutów zanieczyszczeń z zakładów do wód powierzchniowych.</p> <p>Ograniczenie i eliminacja zanieczyszczeń wód powierzchniowych w rejonie terenów przemysłowych miasta Wałbrzycha (dzielnica Sobiećcin).</p> <p>Ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa (wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe).</p> <p>Uregulowanie systemu odprowadzania wód opadowych.</p>	
	Rozwój i modernizacja infrastruktury techniczno-inżynierskiej w zakresie wodociągów i kanalizacji	<p>Wyposażenie aglomeracji powyżej 2 000 RLM w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków zgodnie z <i>Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych</i>.</p> <p>Budowa szczelnych zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o zabudowie ekstensywnej lub poza zasięgiem projektowanej sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Modernizacja istniejących i budowa nowych odcinków kanalizacji.</p> <p>Rozdział kanalizacji ogólnospławnej na kanalizację sanitarną i kanalizację wód opadowych – w szczególności w dużych miastach.</p> <p>Modernizacji istniejących i budowy nowych odcinków sieci wodociągowej.</p>	
	Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie dostarczania odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej	<p>Zapewnienie ciągłego dostarczenia wody dobrej jakości dla mieszkańców.</p> <p>Edukacja ekologiczna mieszkańców, rolników i podmiotów gospodarczych w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniom wód.</p>	
	Jakość powietrza atmosferycznego		
	Utrzymanie wartości stężeń poszczególnych zanieczyszczeń powietrza co najmniej na poziomie określonym prawem lub poniżej tego poziomu.	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł komunalnych, szczególnie tzw. niskiej emisji.	<p>Podjęcie zintegrowanych działań na rzecz minimalizacji zużycia energii oraz zmniejszenia strat ciepła, m.in. poprzez termomodernizację budynków mieszkalnych i publicznych, montowanie regulatorów ciepła, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej.</p> <p>Przechodzenie na paliwo ekologiczne w indywidualnych systemach grzewczych.</p> <p>Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz wdrażanie ich założeń.</p> <p>Modernizacja ciepłowni oraz lokalnych kotłowni z wykorzystaniem odpowiednich technologii zabezpieczających przed emisją szkodliwych gazów oraz zmiana paliwa na ekologiczne.</p>
		Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł przemysłowych.	Prowadzenie odpowiedniej polityki przestrzennej mającej na celu lokalizację zakładów uciążliwych ze względu na emisję zanieczyszczeń do atmosfery na terenach oddalonych od zabudowy mieszkalnej oraz z dala od obszarów cennych przyrodniczo.

Cel długoterminowy do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunki działań dla celów krótkoterminowych
		Kontrola przestrzegania przez zakłady przemysłowe norm prawnych i warunków pozwoleń w zakresie wprowadzania gazów i pyłów do powietrza.
		Promowanie i wdrażanie nowoczesnych, energooszczędnych technologii, w tym BAT.
	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł komunikacyjnych.	Realizacja zadań przewidzianych dla poprawy infrastruktury drogowej oraz optymalizacja warunków ruchu w celu zwiększenia płynności transportu.
		Modernizacja taboru komunikacji autobusowej.
		Rozwój i wspieranie transportu zbiorowego w celu zwiększenia jego udziału w przewozach pasażerskich.
	Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń powietrza	Dalszy, systematyczny monitoring emisji substancji w powietrzu, w tym zwiększenie liczby punktów pomiarowych oraz doskonalenie metod pomiarów.
Hałas		
Poprawa klimatu akustycznego na obszarach, gdzie zostały przekroczone wartości normatywne	Ograniczenie występowania przekroczeń normatywnych hałasu komunikacyjnego	Realizacja zadań przewidzianych dla poprawy infrastruktury drogowej oraz organizacji ruchu w celu obniżenia emisji hałasu komunikacyjnego.
		Modernizacja taboru transportu zbiorowego.
		Wprowadzanie pasów zieleni przy drogach, zieleni niskiej i wysokiej do wnętrza osiedlowych, instalowanie ekranów akustycznych przy trasach o największym natężeniu ruchu.
		Działania termomodernizacyjne, m.in. stosowanie dźwiękochłonnych elewacji budynków, stosowanie stolarki okiennej na okna o podwyższonym wskaźniku izolacyjności akustycznej właściwej (Rw>30dB) w budynkach narażonych na ponadnormatywny hałas i nowobudowanych obiektach.
	Ograniczenie występowania przekroczeń normatywnych hałasu przemysłowego	<p>Ograniczanie hałasu w obiektach przemysłowych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zastosowanie w zakładach przemysłowych automatyzacji i hermetyzacji procesu produkcji, – montaż ekranów akustycznych wokół obiektów szczególnie uciążliwych, – przebudowę instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, – dobór technologii produkcji o niskim poziomie hałasu, – stosowanie obudów dźwiękochłonnych na urządzenia i maszyny emitujące wysoki poziom hałasu.
	Kontrola poziomu hałasu, zwłaszcza pochodzenia komunikacyjnego	<p>Kontrola przestrzegania przez zakłady przemysłowe poziomów hałasu określonych w decyzjach administracyjnych.</p> <p>Dalszy, systematyczny monitoring poziomu hałasu w tym zwiększenie liczby punktów pomiarowych oraz doskonalenie metod pomiarów.</p> <p>Opracowanie i wdrożenie programów ograniczeń hałasu dla miast lub aglomeracji zagrożonych ponadnormatywnym hałasem i podjęcie działań naprawczych.</p>
Promieniowanie elektromagnetyczne		
Utrzymywanie natężenia promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego poniżej	Ograniczanie oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego	<p>Inwentaryzacja i kontrola źródeł promieniowania elektromagnetycznego na terenie poszczególnych powiatów i gmin.</p> <p>Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego aspektów związanych z zagrożeniem promieniowaniem niejonizującym.</p>

Cel długoterminowy do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunki działań dla celów krótkoterminowych
poziomów dopuszczalnych lub co najwyżej na tym samym poziomie	Kontrola poziomu promieniowania elektromagnetycznego	<p>Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka.</p> <p>Egzekwowanie przez organy kontrolne pomiarów pól elektromagnetycznych, do których inwestorzy są zobowiązani na mocy ustawy POŚ po uruchomieniu urządzeń.</p>
Poważne awarie		
Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń środowiska spowodowanych przez potencjalne źródła awarii przemysłowych i zagrożeń naturalnych dla ochrony ludności przed ich skutkami.	Zapobieganie poważnym awariom i innym zagrożeniom, mogącym mieć wpływ na środowisko oraz zdrowie i życie mieszkańców	<p>Kontrola zakładów dużego ryzyka i zakładów zwiększonego ryzyka pod względem przestrzegania zapisów posiadanych decyzji administracyjnych oraz zapisów ustawy o substancjach i preparatach chemicznych.</p> <p>Prowadzenie i aktualizacja coroczna rejestru potencjalnych sprawców poważnych awarii.</p>
	Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego w aspekcie ochrony środowiska, oraz rozwój monitoringu zagrożeń środowiska	<p>Wdrażanie zasad i zaleceń zawartych w Wojewódzkim Planie Zarządzania Kryzysowego.</p> <p>Utworzenie i utrzymanie w gotowości Powiatowych i Gminnych Centrów Reagowania Kryzysowego.</p> <p>Utrzymanie w pełnej gotowości jednostek prewencyjno-ratowniczych.</p> <p>Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zasad postępowania w przypadku wystąpienia poważnej awarii lub zagrożenia naturalnego.</p>
	Zapewnienie bezpiecznego transportu materiałów niebezpiecznych	<p>Wyznaczenie tras przewozu materiałów niebezpiecznych.</p> <p>Kontrola nad załadunkiem i rozładunkiem materiałów niebezpiecznych w celu zapobiegania potencjalnym poważnym awariom.</p> <p>Kontrole sprawności technicznej pojazdów i warunków transportowania materiałów niebezpiecznych.</p>
	Podniesienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	<p>Monitorowanie sytuacji hydrologicznej i ostrzeganie przed powodzią.</p> <p>Sukcesywna realizacja przyjętych programów zapobiegających powodziom, a w szczególności: „Strategii modernizacji Odrzańskiego Systemu Wodnego, „Programu dla Odry 2006”, „Generalnej strategii ochrony przed powodzią dorzecza Górnej i Środkowej Odry po wielkiej powodzi lipcowej 1997 roku”, „Modernizacja wrocławskiego systemu ochrony przed powodzią – studium programowo przestrzenne”.</p> <p>Budowa 4 polderów – Kotowice, Domaszków – Tarchalice, Bieliszów – Lubów, Dobrzejowice.</p> <p>Zwiększenie przepustowości koryt przez, między innymi, modernizację kanałów powodziowych, czyszczenie i udrożnienie koryt rzek i międzywali.</p> <p>Modernizacja zabudowy hydrotechnicznej (m.in. modernizacja i przebudowa wałów, rozsuniecie wałów, podwyższenie, budowa wałów poprzecznych).</p> <p>Utrzymanie w sprawności technicznej istniejących obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej i zbiorników, wałów, koryt rzecznych, potoków i kanałów oraz zabudowy towarzyszącej.</p>
	Podniesienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	<p>Wykonanie studium zabezpieczenia przed powodzią dolin Kwisy i Nysy Łużyckiej oraz realizacja jego ustaleń.</p> <p>Opracowanie Studium ochrony przed powodzią Kotliny Kłodzkiej oraz realizacja jego ustaleń.</p> <p>Wykonanie studium zabezpieczenia przed powodzią dorzecza oraz jego realizacja.</p> <p>Zabudowa regulacyjna (techniczno – biologiczna) potoków górskich, ze szczególnym uwzględnieniem Łomniczki, Łomnicy, Kamienicy, Piastówki, Wrzosówki, Czerwienia, Podgórnej, Złotouchy.</p>

Cel długoterminowy do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunki działań dla celów krótkoterminowych	
Ochrona przyrody i krajobrazu			
Ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów podlegających ochronie prawnej oraz pozostałych terenów zieleni.	Ochrona, rozwój oraz uporządkowanie systemu obszarów zielonych, w tym systemu obszarów prawnie chronionych.	<p>Weryfikacja i przystosowanie aktów prawnych dla wszystkich form przyrody podlegających ochronie w kontekście obowiązujących przepisów.</p> <p>Utworzenie, wdrożenie i konsekwentne, okresowe aktualizowanie baz danych o dziedzictwie przyrodniczym i krajobrazowym (ze szczególnym uwzględnieniem terenów zieleni urządzonej).</p> <p>Opracowanie planów ochrony dla istniejących rezerwatów i parków krajobrazowych, jeśli takowych nie posiadają lub jeśli opracowanie te są nieaktualne.</p>	
	Ochrona i zwiększanie powierzchni terenów zielonych, w tym obszarów leśnych.	<p>Zwiększanie powierzchni leśnych na obszarze województwa zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości i Programem Wzrostu Lesistości Województwa Dolnośląskiego.</p> <p>Utrzymanie lasów stanowiących własność komunalną.</p> <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom, w tym m.in. zagrożeniu pożarowemu, poprzez stały monitoring obszarów leśnych pod kątem ewentualnych zagrożeń.</p> <p>Regulowanie form i intensywności użytkowania zasobów leśnych, tj. pozyskiwania drewna i użytków niedrzewnych oraz świadczenia przez las funkcji socjalnych i ochronnych.</p> <p>Aktualizacja ewidencji gruntów rolnych i nieużytków pod kątem możliwości ich zalesienia lub przeznaczenia na tereny rekreacyjne.</p> <p>Uaktualnienie lub opracowanie planów urządzania lasów.</p> <p>Dążenie do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów</p>	
	Ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów podlegających ochronie prawnej oraz pozostałych terenów zieleni.	Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej uwzględniającej wartości przyrodnicze.	Wprowadzanie precyzyjnych zapisów dotyczących terenów zielonych przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
			Opracowanie i wdrażanie programów rozwoju i ochrony zieleni urządzonej na terenie poszczególnych jednostek administracji samorządowej Województwa Dolnośląskiego.
			Kontynuacja programu zagospodarowania i ochrony terenów leśnych po byłych poligonach Armii Radzieckiej (poligony Strachów i Świętoszów oraz mniejsze obszary w Nadleśnictwach Świdnica i Legnica).
			Tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.
	Ochrona gleb		
	Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych	Rekultywacja terenów zdegradowanych	<p>Likwidacja magazynów, mogilników i „dzikich wysypisk” a następnie rekultywacja gleby i ziemi.</p> <p>Rekultywacja gleb i gruntów zdegradowanych i zanieczyszczonych (ze szczególnym uwzględnieniem m.in.: terenów zajmowanych przez wojska Federacji Rosyjskiej, obszarów wokół zakładów przemysłowych, poligonów Strachów i Świętoszów, obszarów okolicach Legnicy i Świdnicy)</p> <p>Kompleksowa rekultywacja i zagospodarowanie nieczynnych składowisk odpadów.</p>
Ochrona gleb użytkowanych rolniczo		<p>Racjonalne użytkowanie środków ochrony roślin i nawozów.</p> <p>Wdrażanie programów rolno – środowiskowych w tym Krajowego Programu Rolno – Środowiskowego, uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb.</p>	

Cel długoterminowy do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunki działań dla celów krótkoterminowych
		Prowadzenie prac rekultywacyjnych i zalesianie zdegradowanych gleb na obszarach użytkowanych rolniczo Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych – szkolenia rolników Aktualizacja map glebowo – rolnych, badania zasobności gleb jako podstawa do wyznaczania kolejności wapnowania i określenia właściwego nawożenia.
Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych	Kontynuacja monitoringu środowiska glebowego w województwie.	Prowadzenie rejestru obszarów, na których przekroczone zostały standardy jakości gleby i ziemi
	Kontynuacja monitoringu środowiska glebowego w województwie.	Dalszy monitoring gleb użytkowanych rolniczo na obszarze Województwa Dolnośląskiego
		Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także prowadzenie rejestru zawierającego informacje o tych terenach.
Ochrona złóż kopalin		
Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w zakresie ich rozpoznania, wydobycia i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych	Minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie wykorzystania kopalin	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony przyrody przy eksploatacji złóż na terenach cennych przyrodniczo. Prowadzenie eksploatacji złóż zgodnie z zatwierdzonym planem ruchu.
	Maksymalne wykorzystanie zasobów kopalin w granicach udokumentowania	Ograniczanie naruszeń dotyczących ochrony środowiska towarzyszących wydobywaniu kopalin poprzez prowadzenie kontroli w zakładach górniczych, przestrzeganie realizacji obowiązków wynikających z koncesji oraz zapobieganie szkodom górniczym i ich usuwanie.
	Ochrona złóż nie eksploatowanych poprzez uwzględnienie ich w planach zagospodarowania przestrzennego	Zwiększenie efektywności wykorzystania udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin poprzez stosowanie sprawnego sprzętu urabiającego, wdrażanie linii technologicznych do uszlachetniania kopaliny gdy jej jakość na to pozwala oraz poprzez wybieranie kopaliny do spągu złoża, zgodnie z wyliczonym wskaźnikiem wykorzystania złoża.
	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	Uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego złóż eksploatowanych i nie eksploatowanych, w tym także obszarów perspektywicznych i prognostycznych występowania kopalin. Zagospodarowanie i rekultywacja wyrobisk oraz terenów poeksploatacyjnych, najlepiej w kierunku rekreacyjno - wypoczynkowym Prowadzenie rekultywacji terenów górniczych równoległe lub natychmiast po zakończeniu działalności wydobywczej

1.4.5 Projekt Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska

W trakcie opracowywania niniejszego Programu ochrony środowiska dla Gminy Wisznia Mała na lata 2014 - 2017 Zarząd Województwa Dolnośląskiego ogłosił, o przystąpieniu do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Projektu Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 roku. Organem właściwym do przyjęcia tego dokumentu jest Sejmik Województwa Dolnośląskiego [47].

CEL NADRZĘDNY

"Nowoczesna gospodarka (efektywne wykorzystanie zasobów), harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny oraz społeczno-gospodarczy w atrakcyjnym środowisku naturalnym."

Priorytety ekologiczne oraz cele w ramach 6 obszarów strategicznych:

Obszar strategiczny I - Zadania o charakterze systemowych:

- Aspekty ekologiczne w planowaniu przestrzennym;

Cel długoterminowy do roku 2021

Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa z zachowaniem równowagi ekologicznej pomiędzy wykorzystaniem walorów przestrzeni, a rozwojem gospodarczym (poprawa jakości życia i zachowanie wartości środowiska).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Zwiększenie efektywności prac związanych z planowaniem przestrzennym, w szczególności dotyczy to opracowań ekofizjograficznych oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji.
2. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej (kształtowanie przestrzeni), uwzględniającej wartości przyrodnicze i ład przestrzenny.
3. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią.

- System transportowy;

Cel długoterminowy do roku 2021

Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej z uwzględnieniem rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ transportu na środowisko.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Poprawa jakości dróg ze szczególnym uwzględnieniem budowy dróg ekspresowych i modernizacji pozostałych rodzajów dróg, w tym kolei dużych prędkości.
2. Wdrożenie zasad transportu intermodalnego.
3. Wprowadzenie zmian w inżynierii ruchu drogowego.

- Przemysł i energetyka zawodowa;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenia negatywnego oddziaływania procesów przemysłowych na środowisko poprzez wdrożenie prośrodowiskowego modelu produkcji oraz zasad planowania przestrzennego i obowiązujących przepisów prawnych.

Cel krótkoterminowy do roku 2017

1. Rozpropagowanie zasad zarządzania środowiskowego wśród przedsiębiorców.
2. Tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji realizujących systemy zarządzania środowiskowego.
3. Wdrożenie systemów zarządzania środowiskowego.

- Budownictwo i gospodarka komunalna;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko mieszkalnictwa i przemysłu.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczanie niskiej emisji.
2. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez ograniczenie ładunku i ilości ścieków.
3. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

• Rolnictwo;

Cel długoterminowy do roku 2021

Zrównoważony rozwój rolnictwa z poszanowaniem walorów środowiska i różnorodności biologicznej województwa.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiskowymi w produkcji rolnej.
2. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wykorzystywanych rolniczo.
3. Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych, zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.
4. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych przez czynniki antropogeniczne.
5. Racjonalna organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
6. Adaptacja rolnictwa do zmian klimatu oraz udział w przeciwdziałaniu tym zmianom.

• Turystyka i rekreacja;

Cel długoterminowy do roku 2021

Rozwój turystyki i rekreacji z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Wspieranie rozwoju turystyki regionalnej.
2. Optymalizacja wykorzystania potencjału turystycznego regionu.
3. Ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko rozwoju turystycznego.

• Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska.

Cel długoterminowy do roku 2021

Kształtowanie proekologicznych postaw konsumpcyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Rozwój produkcji towarów proekologicznych.
2. Eliminacja z rynku wyrobów szkodliwych dla środowiska.
3. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.
4. Opracowanie programu zapobiegania powstawania odpadów.

Obszar strategiczny II - Poprawa jakości środowiska:

• Poprawa jakości powietrza atmosferycznego (w tym ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, punktowych i liniowych);

Cel długoterminowy do roku 2021

Trwała poprawa jakości powietrza atmosferycznego.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Utrzymanie wartości stężeń poszczególnych zanieczyszczeń powietrza co najmniej na poziomie określonym prawem lub poniżej tego poziomu.
2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł przemysłowych, komunikacyjnych i komunalnych tzw. niskiej emisji.
3. Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń zanieczyszczeń.
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.

• Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii;

Cel długoterminowy do roku 2021

1. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych.

2. Osiągnięcie w 2020 roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych oraz zwiększenie wykorzystania biopaliwa II generacji.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska.
2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
3. Zwiększenie udziału rozproszonych źródeł odnawialnych (głównie energetyki wiatrowej, biogazowi, instalacji na biomasę i solarnych), w tym małych i mikroźródeł.

- Poprawa jakości wód;

Cel długoterminowy do roku 2021

Dążenie do osiągnięcia dobrego stanu i potencjału wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym określonych przez Ramową Dyrektywę Wodną (Dyrektywę 2000/60/WE).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Osiągnięcie celów ochrony JCW.
2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych.
3. Zachowanie zasobów i zapewnienie wysokiej jakości wód.
4. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów.
5. Realizacja monitoringu JCW.

- Racjonalna gospodarka odpadami;

Cel długoterminowy do roku 2021

Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami komunalnymi.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów w szczególności komunalnych.
2. Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska.
3. Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów przy zwiększeniu udziału innych form unieszkodliwiania odpadów.
4. Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.
5. Zmniejszenie liczby czynnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.
6. Optymalizacja funkcjonowania RIPOK poprzez opracowanie gminnych i regionalnych strategii gospodarki odpadami.
7. Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie oraz ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach w procesach termicznego ich przekształcania.
8. Wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji, a także rekultywacji składowisk odpadów.
9. Ujmowanie kryteriów ochrony środowiska przy finansowaniu zadań ze środków publicznych.
10. Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno - edukacyjnej, w celu kształtowania odpowiednich postaw zmierzających do zmniejszania ilości wytwarzanych odpadów komunalnych.
11. Opracowywanie analiz stanu gospodarki odpadami komunalnymi na poziomie gmin, związków gmin i RIPOK.

- Ochrona powierzchni ziemi;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Ochrona gleb użytkowanych rolniczo.
2. Rozwój monitoringu środowiska glebowego w województwie.
3. Zwiększenie zakresu rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, (przywracanie funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej).
4. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych.
5. Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą.

• Ochrona przed hałasem;

Cel długoterminowy do roku 2021

Poprawa klimatu akustycznego na obszarach, gdzie zostały przekroczone wartości normatywne oraz zabezpieczanie pozostałych obszarów przed zagrożeniem wystąpienia ponadnormatywnej emisji hałasu.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu komunikacyjnego.
2. Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu przemysłowego.
3. Kontrola poziomu hałasu pochodząca od obiektów przemysłowych oraz monitoring poziomu hałasu pochodzącego od ośrodków komunikacji.
4. Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna.

• Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

Cel długoterminowy do roku 2021

Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Stała kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego.
2. Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach.
3. Edukacja społeczeństwa dotycząca rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych.

Obszar strategiczny III - Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych:

• Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi;

Cel długoterminowy do roku 2021

Tworzenie spójnego i nowoczesnego systemu zarządzania gospodarką wodną z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenie ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.
2. Zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej.
3. Dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne.
4. Zreformowanie struktur gospodarki wodnej i dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu.
5. Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami.

• Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi;

Cel długoterminowy do roku 2021

Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin w zakresie ich rozpoznania, wydobycia i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Ograniczenie presji wywieranej na środowisko w procesie wykorzystania kopalin i zapobieganie konfliktom społecznym wynikającym z eksploatacji i magazynowania surowców.

2. Maksymalne wykorzystanie zasobów kopalin w granicach udokumentowania.
3. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.
4. Ochrona zasobów surowców energetycznych województwa dolnośląskiego.
5. Kontynuowanie rozpoznania występowania surowców energetycznych i stworzenie możliwości oraz wskazanie złóż strategicznych.

• Efektywne wykorzystanie energii.

Cel długoterminowy do roku 2021

Zrównoważony rozwój sektora energetycznego zmierzający do poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach gospodarki w województwie dolnośląskim (bezpieczeństwo energetyczne).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Osiągnięcie do 2016 roku oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001- 2005.
2. Zapewnienie bezpiecznego i efektywnego wykorzystania zasobów energii.
3. Dążenie do utrzymania zero energetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną.

Obszar strategiczny IV - Ochrona przyrody i krajobrazu:

• Ochrona zasobów przyrodniczych;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów podlegających ochronie prawnej oraz pozostałych terenów zieleni.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Rozszerzenie i umocnienie regionalnego systemu obszarów chronionych i jego zintegrowanie z systemami krajowymi i europejskimi.
2. Ochrona i zwiększanie powierzchni terenów zielonych przy zachowaniu dotychczas istniejących obszarów.
3. Ochrona różnorodności biologicznej i zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczych regionu.
4. Tworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych.

• Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych.

Cel długoterminowy do roku 2021

Rozwijanie zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej z zachowaniem bogactwa biologicznego.
2. Ochrona, powiększanie i udostępnianie zasobów leśnych.
3. Wielofunkcyjna gospodarka leśna.

Obszar strategiczny V - Kształtowanie postaw ekologicznych:

• Edukacja ekologiczna

Cel długoterminowy do roku 2021

Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań wszystkich grup społeczeństwa w odniesieniu do konkretnych sektorów środowiska w ramach podejmowanych inicjatyw z zakresu edukacji ekologicznej.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców województwa dolnośląskiego, zgodnie z zasadą "myśl globalnie, działaj lokalnie".
2. Rozwój systemu stałej współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego.
3. Racjonalne wykorzystanie i rozwój bazy służącej powszechnej edukacji ekologicznej.

- Udział społeczeństwa w postępowaniu na rzecz ochrony środowiska i udostępnianie informacji o środowisku.

Cel długoterminowy do roku 2021

Upowszechnienie i zapewnienie każdemu mieszkańcowi dostępu do informacji z zakresu ochrony środowiska i wynikających z tego korzyści zdrowotnych, ekologicznych oraz ekonomicznych oraz zapewnienie udziału w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Aktywny udział społeczeństwa w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska.
2. Rozwój infrastruktury dostępu do informacji o środowisku.

Obszar strategiczny VI - Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego:

- Przeciwdziałanie poważnym awariom;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń środowiska spowodowanych przez potencjalne źródła awarii przemysłowych dla ochrony ludności przed ich skutkami.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Zapobieganie poważnym awariom, mogącym mieć wpływ na środowisko oraz zdrowie i życie mieszkańców.
2. Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

- Ochrona przed powodzią i suszą;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka występowania sytuacji nadzwyczajnych z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz poszanowaniem zasobów przyrody i niepogarszania stanu środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Podniesienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego (poprawa osłony przeciwpowodziowej).
2. Zwiększenie retencji zlewni (w szczególności cieków o dużym zagrożeniu powodziowym) – w tym budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej dla zwiększenia retencji zasobów wodnych i poprawy ich jakości oraz poprawy bioróżnorodności.
3. Usprawnienie systemu zarządzania ryzykiem powodziowym - wspieranie inwestycji i dobrych praktyk ukierunkowanych na przeciwdziałanie klęskom suszy i powodzi, zapewniających odporność oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi.
4. Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego.
5. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody.

- Ochrona przeciwpożarowa;

Cel długoterminowy do roku 2021

Dążenie do minimalizowania ryzyka pożarowego.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Przestrzeganie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego.
2. Doskonalenie systemu ochrony przeciwpożarowej.

- Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych.

Cel długoterminowy do roku 2021

Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych poprzez zastosowanie efektywnych i sprawdzonych rozwiązań (minimalizacja ryzyka).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Wypełnianie wymagań transportowych w przypadku przewozu materiałów niebezpiecznych.
2. Kontrole transportu substancji niebezpiecznych.

Ocena realizacji poszczególnych celów przygotowywana będzie w raportach z realizacji Programu. Ocena ta będzie miała charakter zarówno ilościowy jak i jakościowy - jej celem będzie wskazanie oraz zmierzenie stopnia realizacji celów [47].

1.4.6 Powiatowy Program Ochrony Środowiska

Głównym celem polityki ekologicznej określonym w obowiązującym Programie ochrony środowiska dla powiatu trzebnickiego (Wrocław, listopad 2003 r.) jest wprowadzenie na obszarze powiatu ładu przestrzennego. Powinno się ono odbywać przy pełnym uwzględnieniu dążenia mieszkańców do harmonijnego i kompleksowego rozwoju społeczno - gospodarczego i przestrzennego.

Polityka ekologiczna powiatu trzebnickiego powinna:

- opierać się na rzetelnej diagnozie problemów ekologicznych Powiatu,
- wyznaczać priorytety działań w zakresie gospodarki odpadami, ochrony zieleni, obszarów cennych przyrodniczo, jakości powietrza atmosferycznego, jakości wód, ochrony przed hałasem itd. opierając się na informacjach o stanie aktualnym, a także mając na uwadze kierunki rozwoju społeczno - gospodarczego,
- określać instrumenty i źródła finansowania przedsięwzięć proekologicznych w Powiecie.

Określeniu celów, zadań i realizacji Polityki Ekologicznej Powiatu służy opracowany Program Ochrony Środowiska. Nadrzędnym i wiodącym celem wdrażania „Programu Ochrony Środowiska dla powiatu trzebnickiego” jest osiągnięcie europejskiego standardu życia mieszkańców powiatu. Jest to podstawowe przesłanie zrównoważonego rozwoju. Podstawą osiągnięcia takiego standardu jest przede wszystkim podjęcie niezbędnych działań i organizacja wszelkich nowych struktur, które będą sprzyjały poprawie warunków życia mieszkańców.

Kierując się powyższymi przesłankami, dla powiatu trzebnickiego sformułowano następujące cele strategiczne:

1. Zaktywizowanie działalności usługowej oraz nieuciążliwego przemysłu.
2. Rozwinięcie turystyki i rekreacji.
3. Zrestrukturyzowanie rolnictwa i gospodarki żywnościowej.
4. Stworzenie warunków wszechstronnego rozwoju społecznego, zwłaszcza rodziny.
5. Wzbogacenie usług związanych z ochroną zdrowia.
6. Rozwinięcie usług edukacyjno - szkoleniowych.

Osiągnięciu wymienionych wyżej celów strategicznych sprzyjać będzie zrealizowanie szeregu uwarunkowań mających charakter celów operacyjnych;

1. Ukierunkowanie działań rady, zarządu i urzędu gminy tak, by zagwarantować sprawną realizację strategii rozwoju i wdrożyć system zarządzania strategicznego, skutkującego długotrwałym rozwojem gminy i pozyskiwaniem społeczności dla przedsięwzięć rozwojowych.
2. Rozbudowanie infrastruktury technicznej i ochrona środowiska naturalnego,
3. Sformułowanie i konsekwentne realizowanie programu promocji powiatu, w tym lokalnych podmiotów gospodarczych.
4. Stworzenie systemu preferencji dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych.
5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.
6. Zinwentaryzowanie i wykorzystanie dostępnych funduszy pomocowych.

I. Ochrona i poprawa jakości zasobów wodnych

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Kontynuacja krajowego oraz lokalnego monitoringu wód podziemnych na terenie powiatu trzebnickiego.
2. Dalsze wprowadzanie ograniczeń w użytkowaniu wód podziemnych poprzez opracowanie zasad weryfikacji i wydawania nowych pozwoleń na pobór wód podziemnych.
3. Sukcesywna redukcja źródeł zanieczyszczeń cieków powierzchniowych poprzez:
 - budowę oczyszczalni ścieków w Pietrowicach Małych gm. Prusice,
 - wykonanie remontu i modernizacji oczyszczalni ścieków w Wiszni Małej,
 - budowę oczyszczalni ścieków w Ujeźdźcu Wielkim gm. Trzebnica,
 - budowę oczyszczalni ścieków w Suchej Wielkiej gm. Zawonia,
 - budowę oczyszczalni ścieków w Rudzie Żmigrodzkiej, Korzeńsku w gm. Żmigród,
 - modernizację części mechanicznej oczyszczalni ścieków w Żmigrodzie i podłączenie kolejnych miejscowości.

II. Ochrona powietrza atmosferycznego

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Spełnienie wymagań w zakresie jakości powietrza poprzez sukcesywną redukcję emisji substancji zanieczyszczających powietrze, zwłaszcza niskiej emisji, poprzez podjęcie następujących działań:
 - ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych w tym:
 - modernizacja taboru,
 - ograniczenie ruchu samochodowego w centrum miast,
 - zorganizowanie parkingów w rejonie głównych wlotów do miast jako bazy noclegowej dla transportu ciężarowego,
 - poprawa stanu nawierzchni dróg.
 - optymalizację gospodarki cieplnej w tym:
 - wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
 - kontynuacja ekonomicznie uzasadnionej rozbudowy systemów ciepłowniczych,
 - poprawa jakości spalanych paliw,
 - wzrost wykorzystania oleju opałowego i gazu poprzez modernizację indywidualnych i zbiorczych systemów grzewczych.
 - stosowanie urządzeń i instalacji oczyszczających spaliny ze spalania paliw stałych (węgla, koksu)
 - ograniczenie emisji zanieczyszczeń z procesów technologicznych w tym:
 - wprowadzanie nowoczesnych przyjaznych środowisku technologii,
 - modernizacja procesów technologicznych,
 - zmniejszenie materiałochłonności produkcji;
2. Kontynuacja edukacji ekologicznej w zakresie oszczędzania energii i korzystania z proekologicznych źródeł energii odnawialnej poprzez prowadzenie różnych kampanii np. dzień bez samochodu lub propagowanie korzystania z samochodu prywatnego wspólnie przez kilka osób.
3. Ograniczenie emisji z procesów przemysłowych poprzez:
 - wdrożenie najlepszych dostępnych technologii przyjaznych dla środowiska,
 - zmniejszenie materiałochłonności produkcji,
 - zmianę niektórych surowców stosowanych w procesach technologicznych,
 - automatyzację procesów technologicznych.

Poprawa struktury gatunkowej lasów z dostosowaniem do naturalnych siedlisk.

III. Ochrona środowiska akustycznego

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Ograniczenie uciążliwości hałasu i doprowadzenie klimatu akustycznego do poziomu obowiązujących standardów.
2. Prowadzenie monitoringu hałasu drogowego.
3. Okresowa kontrola hałasu przemysłowego i kolejowego.
4. Ograniczenie hałasu drogowego w centrum miast powiatu poprzez wprowadzenie ograniczenia ruchu kołowego w centrum miast z docelowym zakazem ruchu kołowego na terenie rynków, zwłaszcza dla samochodów ciężarowych.
5. Ograniczenie hałasu przemysłowego i kolejowego do obowiązujących standardów, a w przypadku braku takiej możliwości wyznaczenie obszarów ograniczonego użytkowania.
6. Uwzględnienie wymagań z zakresu ochrony przed hałasem:
 - przy lokalizacji nowych dróg,
 - przy lokalizacji zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie istniejących już ciągów komunikacyjnych,
 - określenie obszarów ograniczonego użytkowania wzdłuż nowo budowanych i istniejących tras komunikacyjnych, zakładów przemysłowych.

IV. Elektromagnetyczne promieniowanie

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Wprowadzenie okresowego monitorowania zagrożenia promieniowaniem niejonizującym.
2. W celu dokładnego określenia wielkości PEM w środowisku, a także określenia dynamiki jego wzrostu należy prowadzić dokładną rejestrację źródeł PEM, a w ramach monitoringu szerokopasmowych pomiarów widma pól elektromagnetycznych.

V. Ochrona powierzchni Ziemi

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Kontynuacja krajowego monitoringu jakości gleb.
2. Prowadzenie monitoringu lokalnego potencjalnych źródeł zanieczyszczeń.
3. Maksymalne wykorzystanie eksploatowanych złóż z wykorzystaniem surowców towarzyszących, skuteczna i właściwa z punktu widzenia gospodarki przestrzennej rekultywacja wyrobisk.
4. Ochrona zasobów udokumentowanych przed zainwestowaniem uniemożliwiającym ich późniejszą eksploatację poprzez uwzględnienie w studiach uwarunkowań oraz planach zagospodarowania przestrzennego.
5. Weryfikacja bazy danych o kopalinach w ramach regionalnej bazy danych Mapy Geologiczno-Gospodarczej Polski w skali 1:50 000 w technologii GIS.
6. Realizacja zadań wynikających z Programu Gospodarki Odpadami.

VI. Ochrona środowiska przyrodniczego

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Realizacja Programu Ochrony flory i fauny na terenie powiatu.
2. Całkowita likwidacja zagrożeń spowodowanych działalnością zakładów przemysłowych.
3. Powiększanie liczby zwierząt i roślin objętych ochroną oraz zorganizowanie warunków do wprowadzenia gatunków charakterystycznych dla rozwiniętych już ekosystemów.
3. Oznaczanie docelowych granic obszarów podległych ochronie.
4. Dążenie do prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych.
5. Stabilne uformowanie ekosystemów będących jednocześnie obszarami chronionymi, nie wymagającymi dużej ingerencji ze strony człowieka, przy jednoczesnym rozwoju

przemysłu racjonalnie korzystającego z zasobów środowiska, odnawialnych źródeł energii i technologii mało i bezodpadowych.

6. Rekultywacja obszarów zdegradowanych oraz ich nowoczesne zagospodarowanie.

VII. Edukacja ekologiczna

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Dobranie odpowiednich programów do przeprowadzenia warsztatów szkolnych i szkoleń dla nauczycieli różnych przedmiotów.
2. Utworzenie sieci łączącej różne szkoły w celu podejmowania wspólnych konkretnych działań związanych z potrzebami środowiska lokalnego.
3. Utrwalanie i pogłębianie postaw proekologicznych poprzez realizację opracowanych, nowoczesnych programów edukacji ekologicznej do wszystkich szkół, przedszkoli i ich realizacja.

VIII. Zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Przebudowa i rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej na terenie powiatu:
 - a) budowa obwodnic miast,
 - a) modernizacja dróg krajowych, powiatowych i gminnych,
 - b) realizacja zadań z zakresu ochrony przeciw powodziowej (Program dla Odry 2006)

IX. Rozwój turystyki

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Podjęcie działań prowadzących do powstania nowej bazy noclegowej.
2. Stworzenie w miarę stałej i atrakcyjnej oferty turystycznej na wszystkie cztery pory roku.

X. Plany budowy i modernizacji dróg na terenie powiatu trzebnickiego

Działania długookresowe, do roku 2015

1. Budowa drogi nr 1346D na długości 2,5 km pomiędzy Kosinowo – Piekary.
2. Budowa drogi nr 1363D na długości 2,0 km pomiędzy Pęgów – Kotowice.
3. Budowa drogi nr 1316D na długości 0,2 km w miejscowości Dębno.
4. Budowa drogi nr 1357D na długości 1,5 km pomiędzy Morzęcin M – Osolin.
5. Budowa drogi nr 1335D na długości 2,8 km pomiędzy Blizocin – Pęciszów.

2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO – GOSPODARCZE GMINY

Podejście systemowe do zarządzania środowiskiem obejmuje celowo wyodrębnione sektory działalności społeczno-gospodarczej człowieka, mające istotny wpływ na stan środowiska przyrodniczego. Wzięto zatem pod uwagę następujące dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego, będące w relacji ze środowiskiem przyrodniczym:

1. Położenie geograficzno – administracyjne
2. Demografia
3. Użytkowanie gruntów
4. System transportowy
5. Rolnictwo
6. Turystyka
7. Przemysł
8. Gospodarka komunalna
9. Zaopatrzenie w energię i gaz
10. Edukacja ekologiczna

Za główny punkt odniesienia przyjęto stan na lata 2009 – 2013. Głównym źródłem informacji o sytuacji społeczno – gospodarczej gminy wykorzystanym na potrzeby opracowania był GUS, powiatowy Ośrodek Geodezji i Kartografii oraz dokumenty i materiały udostępnione przez Urząd Gminy.

2.1 Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Wisznia Mała jest gminą wiejską, należącą do powiatu trzebnickiego. Położona jest w jego południowej części, w północno – wschodniej części województwa dolnośląskiego. Powierzchnia gminy wynosi 103,33 km² (z czego 10 km² terenu gminy stanowi obszar leżący w granicach poligonu wojskowego) i jest jedną z sześciu gmin, obok gminy Trzebnica, Żmigród, Oborniki Śląskie, Prusice i Zawonia, należącą do powiatu trzebnickiego. Od południowej strony gmina Wisznia Mała graniczy z miastem Wrocław, od strony zachodniej i północno – zachodniej z gminą Oborniki Śląskie, od północy i północnego – wschodu z gminą Trzebnica, natomiast od wschodu i południowego – wschodu z gminą Długołęka.

Gmina Wisznia Mała, zgodnie z podziałem J. Kondrackiego (2002), położona jest w obrębie następujących jednostek geograficznych: PROWINCJA: Niż Środkowoeuropejski (31), PODPROWINCJA: Niziny Środkowo Polskie (318), MAKROREGION: Nizina Śląska (318.5), Wał Trzebnicki (318.4), MEZOREGION: Równina Oleśnicka (318.56), Wzgórze Trzebnickie (318.44)

Gmina Wisznia Mała położona jest na Równinie Oleśnickiej (318.56 – według dziesiątego podziału regionalnego J. Kondrackiego), terenu zbudowanego z gliny zwałowej z ostańcami form glacialnych zlodowacenia odrzańskiego oraz na przedpolu Wzgórz Trzebnickich, zajmujących północną część gminy, gdzie występują sandry zlodowacenia warciańskiego. Równina Oleśnicka od północy zamknięta jest Wzgórzami Trzebnickimi (318.44), a od południa Pradolina Wrocławska (318.52).

Rysunek 2.1 Podział fizjogeograficzny wg J. Kondrackiego (2002 r.)

 orientacyjne położenie gminy Wisznia Mała

2.2 Demografia

Stan liczby ludności faktycznie zamieszkałej¹ na terenie Gminy Wisznia Mała na dzień 31.12.2012 r. wynosił 9 572 osób. Na przestrzeni ostatniego 4-letniego okresu tj. w latach 2008 – 2012, liczba ludności gminy wzrosła o 1 158 osób, co stanowi 14% wzrost w stosunku do stanu na koniec 2008 r. Znaczący wzrost miał miejsce w ciągu 4 wcześniejszych lat, co wyróżnia gminę na tle gmin wiejskich w województwie i kraju. Za znaczący wzrost liczby ludności odpowiada występujące dodatnie saldo migracji, czyli napływ nowych mieszkańców, co świadczy o atrakcyjności gminy w regionie. Kolejnym istotnym czynnikiem jest tutaj ilość gruntów przeznaczona w obowiązujących planach miejscowych pod tereny zabudowy mieszkaniowej (wiąże się to z napływem nowych mieszkańców i wzrostem populacji na terenie gminy). Poniższe tabele prezentują szczegółowo omawiane dane.

Tabela 2.1 Zmiany liczby ludności w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]

Jednostka terytorialna	Liczba ludności (faktycznie zamieszkałej)			2004-2008	2008-2012
	2004	2008	2012		
	[osób]			[%]	
Gmina Wisznia Mała	7 869	8 414	9 572	107	114
Powiat trzebnicki	77 072	78 703	82 552	102	105
gm. wiejskie w woj. dolnośląskim	520 174	525 515	553 607	101	105
gm. wiejskie w Polsce	10 742 262	10 790 859	10 963 408	100	102

¹ Ludność faktycznie zamieszkała – ogół osób zameldowanych na pobyt stały w danej jednostce administracyjnej i faktycznie tam zamieszkałych oraz osób przebywających czasowo i zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące [wg GUS]

Tabela 2.2 Przyrost naturalny w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]

Jednostka terytorialna	Przyrost naturalny na 1000 ludności			2004-2008	2008-2012
	2004	2008	2012		
	[osób/1000]			[osób/1000]	
Gmina Wisznia Mała	3,1	1,2	2,3	-1,9	1,1
Powiat trzebnicki	1,0	1,6	1,1	0,6	-0,5
gm. wiejskie w woj. dolnośląskim	0,1	0,7	0,1	0,6	-0,6
gm. wiejskie w Polsce	0,3	1,4	0,6	1,1	-0,8

Tabela 2.3 Zmiany salda migracji ludności w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]

Jednostka terytorialna	Saldo migracji ludności			2004-2008	2008-2012
	2004	2008	2012		
	[osób]			[%]	
Gmina Wisznia Mała	86	137	109	159	80
Powiat trzebnicki	361	379	463	105	122
gm. wiejskie w woj. dolnośląskim	2 761	3 213	3 395	116	106
gm. wiejskie w Polsce	29 646	26 403	25 022	89	95

Tabela 2.4 Obciążenie demograficzne w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]

Jednostka terytorialna	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym			2004-2008	2008-2012
	2004	2008	2012		
	[osób/100]			[osób/100]	
Gmina Wisznia Mała	51,5	46,4	47,6	-5,1	1,2
Powiat trzebnicki	55,4	51,6	53,2	-3,8	1,6
gm. wiejskie w woj. dolnośląskim	58,5	52,6	52,1	-5,9	-0,5
gm. wiejskie w Polsce	66,9	60,7	58,1	-6,2	-2,6

Tabela 2.5 Zmiany gęstości zaludnienia w gminie Wisznia Mała w dwóch minionych 4-letnich okresach, na tle regionu, województwa i kraju [wg GUS]

Jednostka terytorialna	Ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)			2004-2008	2008-2012
	2004	2008	2012		
	[osób/1 km ²]			[osób/1 km ²]	
Gmina Wisznia Mała	76	81	93	5	12
Powiat trzebnicki	75	77	81	2	4
gm. wiejskie w woj. dolnośląskim	53	54	56	1,0	2,0
gm. wiejskie w Polsce	54	54	56	0,0	2,0

Wskutek wskazanych powyżej procesów demograficznych systematycznie zmniejsza się obciążenie demograficzne w gminie, które wyraża się stosunkiem liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym, na sto osób w wieku produkcyjnym. W latach 2004 – 2008 wskaźnik ten poprawił, a w kolejnym 4-letnim okresie odnotowano niewielkie pogorszenie. Kolejnym następstwem obserwowanego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji jest znaczący wzrost gęstości zaludnienia w gminie. Obecnie znacznie przewyższa średnią dla gmin wiejskich w województwie i kraju. W ostatnich 4 – latach (2008-2012) przybyło 12 osób na 1 km².

Obserwowana na przestrzeni ostatnich lat dynamika wzrostu zaludnienia oraz korzystne trendy zmian w strukturze demograficznej świadczą o wzroście atrakcyjności i konkurencyjności gminy w oczach jej mieszkańców oraz napływających osadników. Zjawisko odpływu mieszkańców z dużych miast w kierunku wsi i terenów podmiejskich (przewyższające proces odwrotny) obserwowane jest generalnie w całym kraju, począwszy od ok. 2000 r. Jak szacuje GUS ten trend w kolejnych latach będzie się utrzymywał, co wynika z wielu przyczyn, np. osiedlania się na wsi ludności miejskiej, zahamowania odpływu mieszkańców wsi do pracy w miastach, powrotu na wieś osób tracących pracę, zmian statusu miejscowości [12].

Naturalną konsekwencją omawianych przemian demograficznych jest postępująca urbanizacja obszarów wiejskich, wraz z upowszechnianiem się miejskiego stylu życia. Można zauważyć, że pojawia się nowa kategoria mieszkańców wsi, którzy stają się rezydentami lub przedsiębiorcami wiejskimi [12]. Z reguły reprezentują oni zamożną grupę społeczeństwa. Osiedlają się najczęściej na terenach wokół wielkich aglomeracji oraz wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych. Pojawienie się nowych mieszkańców wsi stanowi często czynnik poważnie zmieniający strukturę i relacje wewnętrzne w ramach typowych wiejskich wspólnot. Na ogół aglomeracje pełnią również rolę biegunów rozwoju, co prowadzi do sytuacji, w której na obszarach wiejskich zlokalizowanych w pobliżu dużych miast coraz słabszą rolę odgrywa rolnictwo, a zaczynają nabierać znaczenia funkcje nierolnicze jak np. handel i usługi. Taki stan rzeczy może prowadzić do zaniku dotychczasowego krajobrazu i architektury [12], a przede wszystkim ze zmniejszającą się ilością gruntów rolnych, które przeznaczają się pod tereny nie związane z rolnictwem.

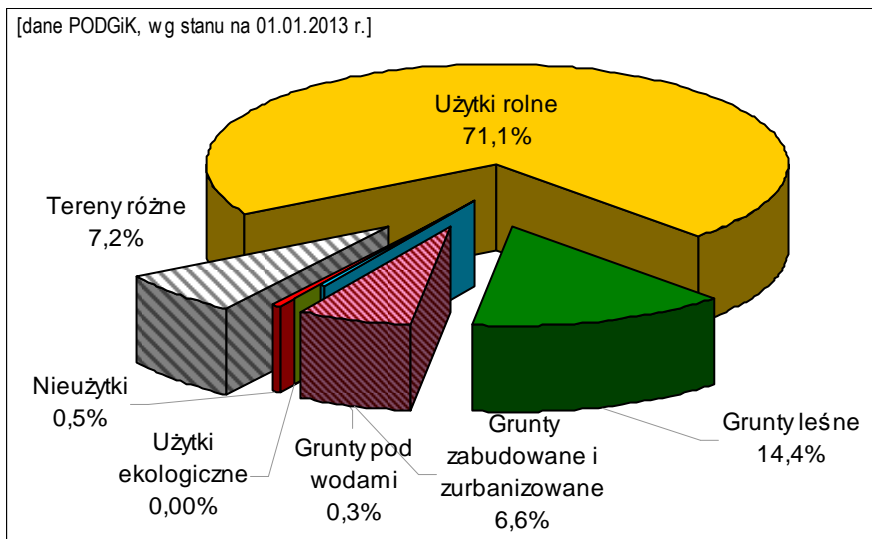
Gmina Wisznia Mała znajduje się w zasięgu aglomeracji wrocławskiej, a zatem w świetle obserwowanych dynamicznych zmian demograficznych w gminie należy brać pod uwagę możliwość pojawiania się i nasilania konfliktów na styku postępującej urbanizacji obszarów wiejskich, ich tradycyjnej rolniczej funkcji oraz ochrony ich walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych.

2.3 Użytkowanie gruntów

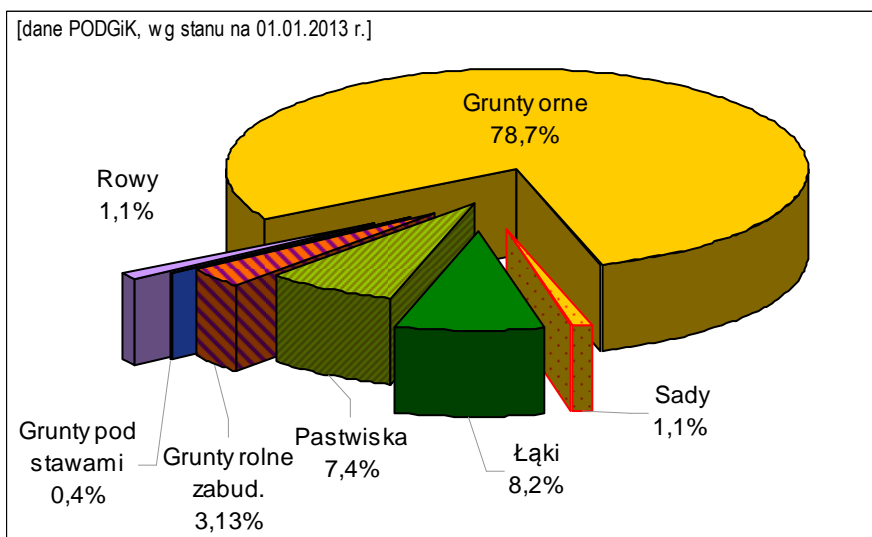
Powierzchnia gminy wg stanu na 1 stycznia 2013 r. wynosi 10 306 ha. W strukturze zagospodarowania terenu przeważają użytki rolne, których łączna powierzchnia wynosi 71,1% obszaru gminy, w tym prawie 78,7% zajmują grunty orne, a 16,7% sady, łąki i pastwiska. Drugą co do wielkości grupą użytków w strukturze zagospodarowania terenu są grunty leśne (14,4%), z których większość to lasy. W strukturze użytkowania gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (6,6%) 47,6% powierzchni gminy pokrywają drogi, 26,5% stanowią tereny mieszkaniowe, blisko 6% terenów to tereny rekreacyjno –wypoczynkowe oraz 2,8% stanowią tereny przemysłowe i tyle samo zajmują tereny kolejowe.

Poniższe wykresy prezentują procentowy udział poszczególnych gruntów, natomiast tabele przedstawiają powierzchnię ewidencyjną gminy według kierunków wykorzystania w latach 2009 – 2012, zgodnie z danymi Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezji i Kartografii.

Rysunek 2.2 Struktura zagospodarowania terenu w Gminie Wisznia Mała

Rysunek 2.3 Struktura użytków rolnych w Gminie Wisznia Mała

Rysunek 2.4 Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Gminie Wisznia Mała

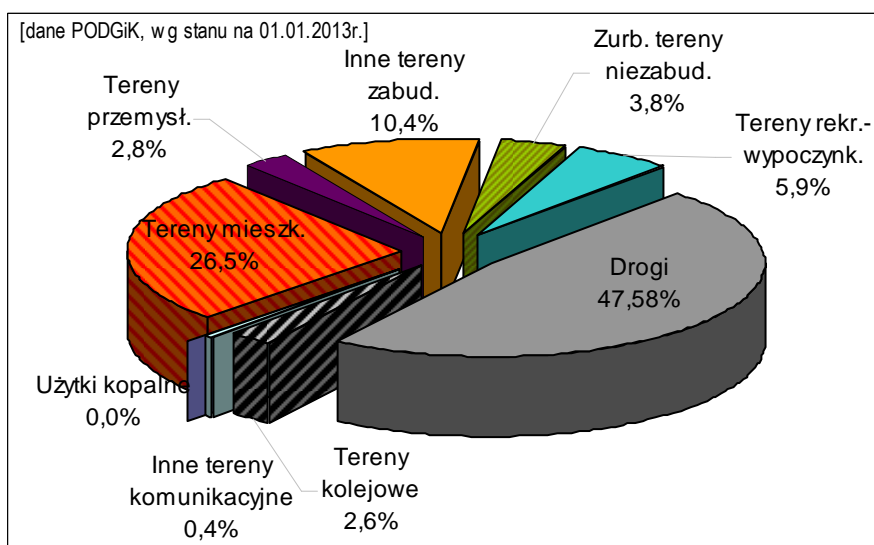

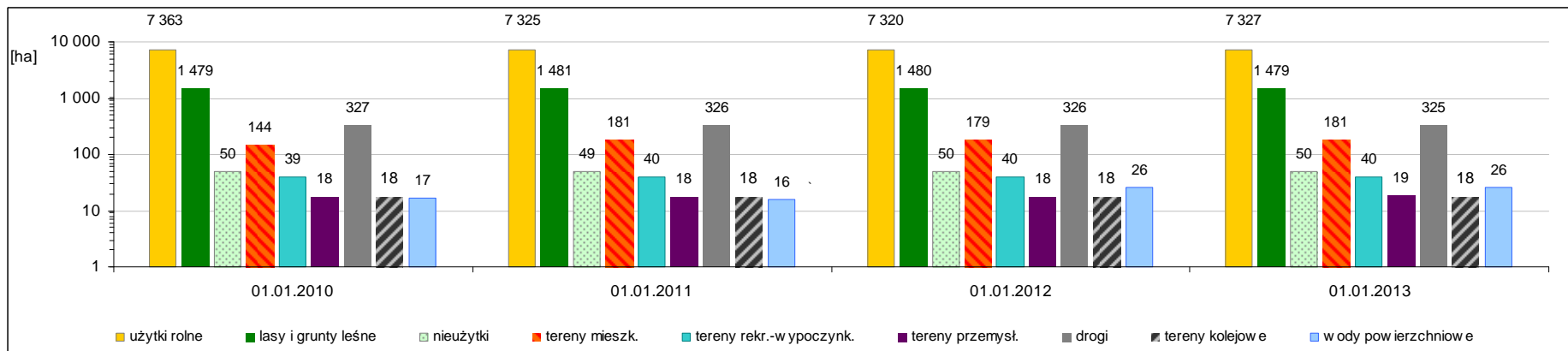
Tabela 2.6 Użytkowanie powierzchni w Gminie Wisznia Mała w latach 2009 – 2012, wg danych przekazanych PODGiK

Rok	Powierzchnia gminy [ha]	Użytki rolne [ha]							
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska	gr. rolne zabud.	grunty pod stawami	rowy	Razem
2009	10 300	5 795	82	603	551	218	24	90	7 363
2010	10 301	5 770	79	600	544	216	24	92	7 325
2011	10 305	5 775	78	601	543	216	25	82	7 320
2012	10 306	5 769	77	599	543	229	28	82	7 327

Grunty leśne [ha]			Grunty pod wodami [ha]				Użytki ekologiczne [ha]	Nieżytki [ha]	Tereny różne [ha]
las	grunty zadrzewione i zakrzewione	Razem	morskimi wewnątrz.	powierzchn. słynącymi	powierzchn. stojącymi	Razem			
1 354	125	1 479	0	12	5	17	0	50	762
1 354	127	1 481	0	12	4	16	0	49	758
1 354	126	1 480	0	22	4	26	0	50	741
1 354	125	1 479	0	22	4	26	0	50	741

Grunty zabudowane i zurbanizowane [ha]									
tereny mieszk.	tereny przemysł.	inne tereny zabudow.	zurb. tereny niezabud.	tereny rekr. wypo-czynk.	tereny komunikacyjne			użytki kopalne	Razem
					drogi	tereny kolejowe	inne		
144	18	56	24	39	327	18	3	0	629
181	18	78	8	40	326	18	3	0	627
179	18	78	26	40	326	18	3	0	688
181	19	71	26	40	325	18	3	0	683

Rysunek 2.5 Zmiany w strukturze użytkowania terenu Gminy Wisznia Mała w latach 2009 – 2012, wg danych PODGiK

Rysunek 2.6 Zmiany w strukturze użytków rolnych w Gminie Wisznia Mała w latach 2009 – 2012, wg danych PODGiK

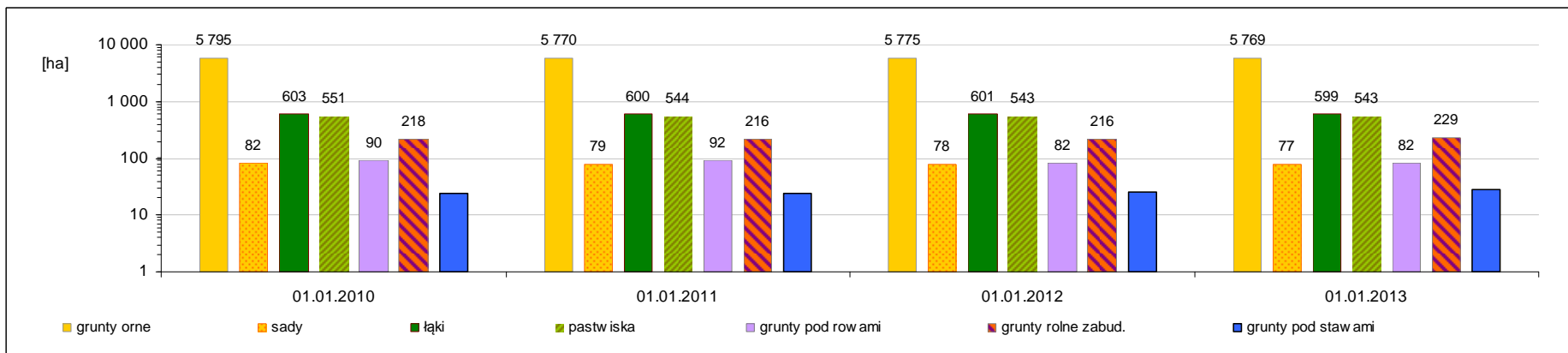

Tabela 2.7 Zmiany w strukturze użytkowania terenu Gminy Wisznia Mała w latach 2009 – 2012

Kategorie struktury zagospodarowania powierzchni		zmiany powierzchni gruntów w latach 2009 - 2012 [ha]	
Użytki rolne [ha]	grunty orne	-26	
	sady	-5	
	łąki	-4	
	pastwiska	-8	
	grunty rolne zabudowane	11	
	grunty pod stawami	4	
	grunty pod rowami	-8	
	Razem	-36	
Grunty leśne [ha]	las	0	
	grunty zadrzewione i zakrzewione	0	
	Razem	0	
Grunty zabudowane i zurbanizowane [ha]	tereny mieszkaniowe	37	
	tereny przemysłowe	1	
	inne tereny zabudowane	15	
	zurbanizowane tereny niezabudowane	2	
	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	1	
	tereny komunikacyjne	drogi	-2
		tereny kolejowe	0
		inne	0
	użytki kopalne	0	
Razem	54		
Grunty pod wodami	morskimi wewnętrznymi	0	
	powierzchniowymi płynącymi	10	
	powierzchniowymi stojącymi	-1	
	Razem	9	
Użytki ekologiczne		0	
Nieużytki		0	
Tereny różne		-21	

W tabeli powyżej przedstawiono zmiany w strukturze użytkowania gruntów na przestrzeni lat 2009 – 2012. Jak wynika z przedstawionych danych, miały miejsce różne znaczące zmiany i przekształcenia. Największe dotyczyły zmniejszenia arealu użytków rolnych, który zmniejszył się o 36 ha. W podobnym stopniu zmalała jednocześnie powierzchnia tzw. „terenów różnych” o 21 ha. Wzrósł natomiast areal gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. Areal pozostałych rodzajów gruntów nie uległ większym zmianom.

2.4 System transportowy

Drogi krajowe.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa **droga nr 5** (Grudziądz – Poznań – Leszno – Wrocław – Świdnica – Bolków – (i dalej jako droga nr 3 do Jeleniej Góry i przejścia granicznego w Jakuszycach), będąca zarazem drogą międzynarodową E-261. Na obszarze gminy droga przebiega w znacznej części poprzez obszar zabudowany tj., przez miejscowości: Psary, Kryniczno - Ligota Piękna - Wisznia Mała.

Długość drogi na terenie gminy Wisznia Mała wynosi: 11,382 km (tj. pomiędzy jej 332,881 , 344,263 km) i na całym odcinku ma ona nawierzchnię twardą ulepszoną. Droga nr 5 jest na odcinku przebiegającym przez gminę drogą jednojezdniową o średniej szerokości 7,0 m. Odcinkowo (obszar Wiszni Małej) droga posiada utwardzone i poszerzone pobocze.

Natężenie ruchu jest bardzo wysokie -generalny pomiar ruchu wykonany w 1995r. wykazał, iż średniodobowy ruch pojazdów (SDR) wyniósł około 9 000, przy znacznym – ok. 15% udziale ruchu ciężarowego.

Przebieg drogi przez wiele miejscowości jest uciążliwy dla mieszkańców, powoduje utrudnienia w ruchu i stanowi zagrożenie bezpieczeństwa. Ze względu na liczne kolizje i wypadki, na drodze w miejscowości Wisznia Mała ustanowiony został Czarny Punkt.

Pod koniec czerwca 2013 r. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad ogłosiła przetarg na budowę dolnośląskiego odcinka drogi ekspresowej S5, między Wrocławiem a Poznaniem, Inwestycję podzielono na trzy zadania. Pierwsze obejmuje blisko 15-kilometrowy odcinek od Korzeńska (bez węzła) razem z węzłami "Żmigródek" (skrzyżowanie z istniejącą drogą krajową nr 5) i "Żmigród". Drugie to fragment "ekspresówki" o długości prawie 14 kilometrów i dwa węzły: "Krościna" i "Prusice". Trzecie, ostatnie zadanie, jest najbardziej wymagające - obejmuje 19 kilometrów trasy, budowę dwóch węzłów ("Trzebnica" i "Kryniczno"), a także rozbudowę węzła "Wrocław Północ", gdzie droga S5 zbiegnie się z Autostradą Obwodnicą Wrocławia.

Realizacja tej drogi zapewni powiązanie województwa dolnośląskiego z krajowym układem drogowym województwa wielkopolskiego i Polski północnej, a także – poprzez Autostradę Obwodnicę Wrocławia i wschodnią obwodnicę Wrocławia z południowym i zachodnim rejonem województwa dolnośląskiego i przejściami drogowymi na granicach z Czechami i Niemcami. Planowany odcinek drogi zapewni poprawę warunków przejazdu dla ruchu dalekobieżnego i regionalnego pomiędzy Rawiczem, Trzebnicą i Wrocławiem oraz umożliwi aktywizację terenów położonych wzdłuż projektowanej drogi ekspresowej - dodają przedstawiciele Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Na dolnośląskim odcinku S5 powstaną także dwie pary miejsc obsługi podróżnych: w Morzęcinie i Wiszni Małej, a na obszarze węzła "Krościna" zlokalizowany zostanie Obwód Utrzymania Drogi.

Nie zabraknie też urządzeń, które zminimalizują negatywny wpływ inwestycji na środowisko, czyli m.in. ekranów akustycznych, przejść dla zwierząt czy nowych nasadzeń roślin.

Realizacja inwestycji stała się możliwa po przyjętej na początku czerwca 2013 r. zmianie Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015. Dzięki temu 2013 roku było możliwe ogłoszenie w sumie około 50 przetargów na drogi ekspresowe o długości ponad 700 km i wartości przekraczającej 35 mld złotych.

Drogi wojewódzkie

W granicach Gminy Wisznia Mała w jej południowo-zachodniej części przebiega droga wojewódzka: nr 342 Wrocław-Oborniki Śląskie oraz droga nr 404 – stanowiąca krótki odcinek pomiędzy stacją kolejową Szewce, a drogą wojewódzką 342. Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie gminy wynosi 3,375 km.

Pomiar ruchu drogowego wykonany w 2010 roku przez Dolnośląską Służbę Dróg i Kolei we Wrocławiu, na odcinku drogi wojewódzkiej nr 342 wykazał, że średni dobowy ruch (SDR) wynosił prawie 12,3 tys. pojazdów ogółem, a na DW 404 wynik kształtował się na poziomie ok. 505 pojazdów ogółem. Prognozowany na 2020 r. SDR w przypadku DW 342 będzie o prawie 854 pojazdów większy na odcinku Wrocław – Szewce i o 64 pojazdy mniejszy na odcinku Szewce - Pęgów. Prognoza na 2020 r. wykazała, że średni dobowy ruch na DW 404 wzrośnie o 117 pojazdów.

Tabela 2.8 Średni dobowy ruch (SDR) pojazdów na drodze wojewódzkiej nr 342 oraz nr 404, wg pomiarów (2010) i prognoz (2020) DSDiK we Wrocławiu

Rok	Pojazdy samochod. ogółem	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów samochodowych						
		Motocykle	Sam.osob. mikrobusy	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam.ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze
					bez przycz.	z przycz.		
SDR		SDR	SDR	SDR	SDR	SDR	SDR	SDR
DW 342 (Wrocław - Szewce)								
2010	12307	86	10794	886	283	197	49	12
2020	13161	17	11762	930	214	183	50	5
DW 342 (Szewce - Pęgów)								
2010	12382	74	10562	1090	359	235	50	12
2020	12318	16	11048	880	182	159	31	2
DW 404 (Szewce DW 342 - Stacja PKP Szewce)								
2010	505	3	415	40	16	18	10	3
2020	622	2	529	44	16	22	8	1

Drogi powiatowe

Teren Gminy Wisznia Mała obsługuje 9 dróg powiatowych o łącznej długości około 41,2 km. Drogi pozostają w administracji Zarządu Dróg Powiatowych w Trzebnicy.

- 1337D Pstrzejowice – Sędzice – Brochocin – Machnice (kl. drogi Z)
- 1362D Od drogi wojewódzkiej nr 341 – Kotowice – Paniowice – Szewce (kl. drogi Z)
- 1365D Wilczyn – Mienice – Wysoki Kościół – Pierwoszków (kl. drogi L)
- 1366D Pęgów – Ozorowice (kl. drogi L)
- 1367D Wisznia Mała – Strzeszów – Szewce (kl. drogi L)
- 1368D Kryniczno – Malin – Ligota Piękna (kl. drogi L)
- 1369D Kryniczno – Rogoż – Szewce (kl. drogi L)
- 1370D gr. powiatu – Szymanów – Psary – Krzyżanowice (kl. drogi L)
- 1371D gr. powiatu – Krzyżanowice – Skarszyn – Zawonia – Czeszów (kl. drogi Z)

Drogi te określone są jako drogi klasy zbiorczej (1337D, 1362D, 1371D), pozostałe o mniejszym znaczeniu w systemie dróg powiatowych – jako lokalne. Spośród wszystkich w/w dróg powiatowych największe znaczenie ma droga 1371D łącząca gminę Zawonia z Wrocławiem i przebiegająca przez południowo – wschodnią część gminy. Do czynników powodujących występowanie na drogach powiatowych w granicach gminy Wisznia Mała licznych kolizji i wypadków można zaliczyć złą nawierzchnię oraz zbyt małą szerokość dróg, brak chodników.

Drogi gminne

Drogi gminne służą głównie komunikacji między poszczególnymi miejscowościami. Pozostałe drogi gminne umożliwiają dojazd do oddalonych posesji oraz służą obsłudze terenów w rejonie poszczególnych miejscowości. Ok 70% wszystkich dróg gminnych stanowią drogi o znaczeniu gospodarczym (drogi dojazdowe do pól, lasów, sadów, obiektów gospodarczych i placów składowych). Łączna długość dróg gminnych wynosi 243 km.

Komunikacja kolejowa

Przez obszar gminy przebiegają 2 trasy kolejowe:

- Linia kolejowa nr 270 relacji Wrocław – Poznań ze stacją w Szewcach (rysunek), przechodząca przez południowo-zachodnią część gminy. Linia w całości zelektryfikowana dwutorowa linia kolejowa znaczenia państwowego o długości 164,454 km, łącząca stacje: Wrocław Główny z Poznaniem Głównym. Stanowi element Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T). Linia kolejowa nr 271 jest obecnie jednym z najintensywniej eksploatowanych odcinków infrastruktury zarządzanej przez PKP Polskie Linie Kolejowe.

- Linia kolejowa nr 326 relacji Wrocław – Psie Pole – Trzebnica niezelektryfikowana jednotorowa linia kolejowa znaczenia miejscowego, w Polsce, przebiegająca w całości przez województwo dolnośląskie, łącząca Trzebnicę i miejscowości powiatu trzebnickiego z Wrocławiem. Linię otwarto pod koniec 1886 r. Regularny ruch pociągów osobowych został zawieszony w 1991 roku, a kursowanie pociągów towarowych - w roku 1999. Do przejścia linii od PKP przez samorząd województwa dolnośląskiego i wyremontowania dzięki wsparciu merytorycznemu i finansowemu urzędu marszałkowskiego, w 2009 r., po którym wznowiono połączenia pasażerskie, pociągi kursowały na linii tylko okazjonalnie.
20 września 2009 r. w odpowiedzi na duże zapotrzebowanie społeczne po blisko osiemnastu latach reaktywowano nieczynną linię Wrocław – Trzebnica. Linię zmodernizowano i przywrócono ruch osobowy. Trzebniczanie mogą dotrzeć do Wrocławia korzystając z szynobusów Kolei Dolnośląskich. Właścicielem kolei jest Samorząd Województwa Dolnośląskiego. Średni czas podróży wynosi 37 minut.

Komunikacja autobusowa

Sieć połączeń komunikacji autobusowej – obsługujących miejscowość Wisznia Mała, dzięki m.in. jej korzystnemu położeniu komunikacyjnemu – jest dość dobrze rozwinięta i zapewnia częste połączenia w szczególności z najbliższym największym ośrodkiem – Wrocławiem i stolicą powiatu Trzebnicą. Wynika to z bliskości aglomeracji wrocławskiej oraz przebiegu przez gminę drogi krajowej nr 5 [6].

Między wszystkimi miejscowościami na terenie gminy funkcjonuje powiązana komunikacja autobusowa PKS Wrocław i PKS Wołów oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji we Wrocławiu. Na obszar gminy docierają miejskie autobusy z Wrocławia są to linie nr 130 i 908 (łączą północne osiedla Wrocławia: Karłowice, Poświętne, Widawa z miejscowościami położonymi na południu gminy: Psary, Szymanów, Krzyżanowice). Oprócz tego trasę Trzebnica-Wrocław przez Wysoki Kościół - Wisznę Małą – Ligotę Piękną i Kryniczno obsługuje mikrobusami prywatny przewoźnik z siedzibą w Trzebnicy. Poza tym na terenie gminy funkcjonuje komunikacja lokalna zorganizowana przez gminę. Stanowi uzupełnienie komunikacji PKS – dowozi pasażerów do drogi głównej i pozostałych połączeń PKS.

2.5 Rolnictwo

Wiodące funkcje gminy Wisznia Mała to: rolnictwo oraz rozwijająca się funkcja „sypialniana” w stosunku do pobliskiego ośrodka miejskiego, jakim jest Wrocław. Podstawową funkcją pozostaje jednak rolnictwo, które znajduje tu korzystne uwarunkowania siedliskowe dla produkcji. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy Wisznia Mała na lata 2008 – 2015 [6], obszar gminy znajduje się w grupie jednostek samorządowych województwa dolnośląskiego o najlepszych warunkach przyrodniczych do prowadzenia produkcji rolniczej pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, uwzględniającej m.in. takie parametry jak: warunki glebowe, agroklimat, warunki wodne i rzeźbę terenu.

Według struktury zagospodarowania terenu gminy użytki rolne stanowią 71,1%, a lasy i grunty leśne 14,4% powierzchni gminy. Ze względu na ukształtowanie terenu w części południowej gminy przeważają gospodarstwa ogrodnicze, natomiast północna część gminy - położona na terenach pagórkowatych - sprzyja rozwojowi sadownictwa.

Dominacja funkcji rolniczych znajduje odzwierciedlenie w strukturze źródeł utrzymania miejscowej ludności. Wg spisu rolnego GUS w 2010 r. szacuje się, że na terenie gminy znajduje się 652 gospodarstw rolnych ogółem, z czego ok. 82% to gospodarstwa prowadzące faktyczną działalność rolniczą. Pozostali właściciele gospodarstw rolnych utrzymują się także z pracy poza swoim gospodarstwem. 99,7% wszystkich gospodarstw rolnych to gospodarstwa indywidualne, z czego ok. 74% o powierzchni poniżej 10 ha. Świadczy to o niekorzystnym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych. Wg GUS na koniec 2012 r. zarejestrowaną działalność gospodarczą w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie prowadziło 32 podmioty.

2.6 Turystyka

Gmina Wisznia Mała zlokalizowana jest na terenach ciekawych przyrodniczo, o zróżnicowanych warunkach morfologicznych. W obrębie gminy wyróżnia się następujące jednostki morfologiczne przedśudeckiego obszaru:

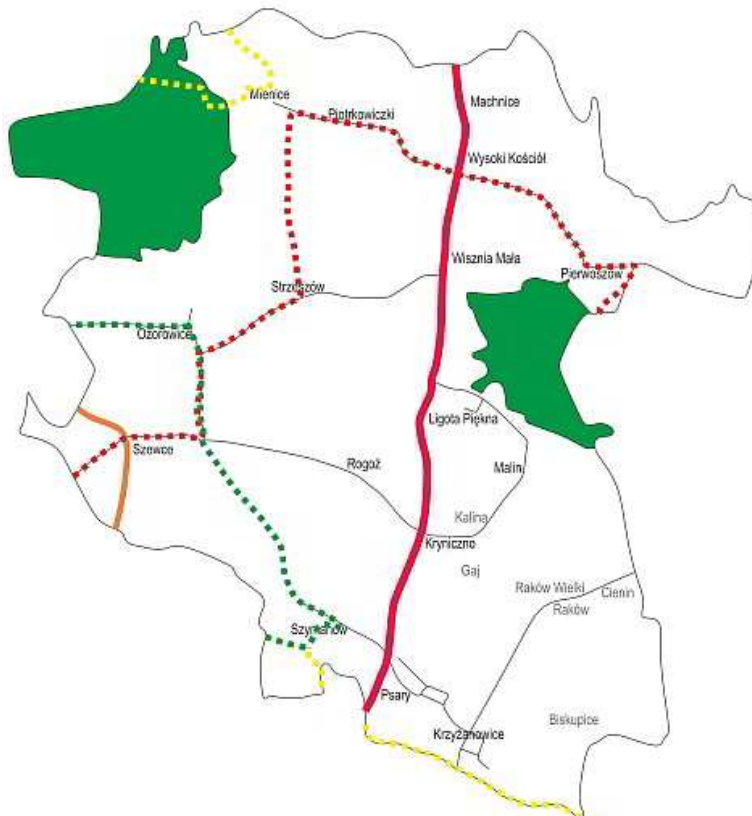
- dolina rzeki Widawy
- równina Oleśnicka
- wysoczyzna moreny dennej
- równina sandrowa
- doliny rzeczne
- Wzgórza Trzebnickie

W miejscowości Szymanów znajduje się lotnisko sportowe Aeroklubu Wrocławskiego. Certyfikowany Ośrodek Szkolenia Lotniczego prowadzi szkolenia pilotów samolotowych do tzw. licencji turystycznej, pilotów szybowcowych i skoczków spadochronowych. W miejscowości Kryniczno znajduje się pole golfowe. Pole Toya Golf & Country Club jest położone tylko kilka kilometrów na północ od centrum Wrocławia. Jedno z najpiękniejszych w Polsce pól golfowych powstało na terenie byłego poligonu wojskowego, czego ślady są miejscami wyraźnie widoczne i nadają dołkom niespotykany charakter. Delikatne wzniesienia i liczne stawy, które wydają się naturalne, powstały na obszarze, który był pierwotnie niemal zupełnie płaski. W miejscowościach Ozorowice i Krzyżanowice znajdują się stadniny koni.

Turystyka w bazie ekonomicznej gminy odgrywa znikomą rolę. Na obszarze gminy działa praktycznie brak bazy noclegowej. Może to wynikać z położenia gminy w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji wrocławskiej.

Obecnie przez gminę Wisznia Mała przebiegają 4 szlaki turystyczne: dwa żółte, czerwony i zielony. Przybliżony schemat tych szlaków prezentuje mapka ([źródło: www.wiszniamala.net](http://www.wiszniamala.net)) Dwa szlaki (czerwony i zielony) to turystyczne szlaki rowerowe.

Rysunek 2.7 Przybliżony przebieg szlaków turystycznych

Szlak żółty (w lewym górnym rogu) jest częścią Południowego Szlaku Kocich Gór biegnącego przez: Oborniki Śląskie – Kowalską Górę – Wilczyn Leśny – Lesiste Wzgórza – Mienice – Dolnośląski Szczyt – Borkowice – Przełom Lubniówki – Węgrzynów do Trzebnicy (22 km).

Szlak czerwony to część odcinka Zawonia – Szewce, Trzebnickiej Pętli Rowerowej (biegnie przez miejscowości Szewce, Strzeszów, Piotrkowiczki, Wysoki Kościół i Pierwoszów).

Szlak zielony prowadzi z Widawy do Obornik Śląskich

Szlak żółty wzdłuż Widawy jest częścią trasy Most Mikory na Widawie – Uraz.

Dodatkowym atutem dla gminy Wisznia Mała, prowadzącym do rozwoju turystyki jest przynależność do powiatu trzebnickiego, którego krajobraz jest malowniczy i urozmaicony, pomiędzy Wzgórzami Trzebnickimi a Doliną Baryczy. Decyduje to o jego walorach turystycznych, atrakcyjnych przede wszystkim dla mieszkańców Wrocławia i okolic ale również dla całego Dolnego Śląska. Gmina Wisznia Mała należy do **Stowarzyszenia Gmin Turystycznych Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy**. W skład Stowarzyszenia wchodzi gminy: Oborniki Śl., Trzebnica, Wisznia Mała, Zawonia, Żmigród, Prusice i Dobroszyce. Stowarzyszenie obejmuje swoim działaniem obszar Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy. Główne kierunki działania to: wspieranie samorządów na terenie działania Stowarzyszenia w tworzeniu przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki, rekreacji i wypoczynku, współpraca między gminami i powiatami w regionie, inicjowanie działań pro-turystycznych, wspólna promocja, pozyskiwanie środków na realizację zadań, aktywizacja społeczności lokalnej, organizacja i koordynacja imprez oraz szkoleń.

Do rejestru Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z obszaru Gminy Wisznia Mała wpisano 94 zabytków nieruchomych, z których najliczniej reprezentowane są domy mieszkalne. Kolejnymi obiektami są pałace i parki (w Machnicach, Malinie, Mienicach, Ozorowicach, Ostrzeszowie, Wiszni Małej) oraz kościoły (Kościół parafialny p.w. św. Stanisława w Krynicznie, Kościół filialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Ozorowicach, Kościół filialny p.w. Najświętszego Serca Jezusowego i dzwonnica w Piotrkowiczkach, Kościół filialny p.w. św. Jadwigi, obecnie p.w. Podwyższenia Krzyża w Strzeszowie, Kościół parafialny p.w. św. Anny w Szewcach, Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Serca NMP oraz kaplica cmentarna w Wysokim Kościele). Pojedynczo występuje również: dzwonnica [6].

2.7 Przemysł

Na koniec 2013 r. na obszarze gminy zarejestrowano działalność 1 198 podmiotów gospodarczych, z tego 20 podmiotów sektora publicznego (wg GUS). W stosunku do stanu na koniec 2009 r. (czyli w ciągu ostatnich 4 lat) liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o ponad 23,5%. W liczbie omawianych podmiotów gospodarczych nie uwzględnia się indywidualnych gospodarstw rolnych. W strukturze branżowej podmiotów gospodarczych zdecydowanie dominuje handel hurtowy i detaliczny (27,5% podmiotów). Duży udział w lokalnym rynku mają też firmy budowlane (17%), związane z produkcją żywności, przetwórstwem przemysłowym, naprawą maszyn i urządzeń (ok. 10%), a także prowadzące działalność prawniczą, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (ponad 9%) oraz transportowe (8%). W strukturze własnościowej podmiotów gospodarczych zdecydowanie dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 989 podmiotów.

Tabela 2.9 Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru regon w latach 2009-2013, wg GUS

	j.m.	2009	2010	2011	2012	2013
Podmioty wg sektorów własnościowych						
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp.	970	1 048	1 080	1 129	1 198
sektor publiczny	jed.gosp.	17	18	17	17	20
państwowe i samorządowe jednostki budżetowe	jed.gosp.	13	14	13	13	15
sektor prywatny	jed.gosp.	953	1 030	1 063	1 112	1 178
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed.gosp.	803	870	897	932	989
spółki handlowe	jed.gosp.	59	65	67	73	80
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed.gosp.	17	18	14	13	14
spółdzielnie	jed.gosp.	4	4	4	4	4
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed.gosp.	22	22	26	26	29
Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych						
sektor publiczny						
ogółem	jed.gosp.	17	18	17	17	20
Sekcja P Edukacja	jed.gosp.	10	11	10	10	b.d
Sekcja O Administracja publiczna	jed.gosp.	2	2	2	2	b.d
Sekcja R Kultura, rozrywka i rekreacja	jed.gosp.	1	1	1	1	b.d
Sekcja F Budownictwo	jed.gosp.	0	0	0	0	b.d
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	jed.gosp.	2	2	2	2	b.d
sektor prywatny						
ogółem	jed.gosp.	953	1030	1063	1112	1178
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	jed.gosp.	283	303	303	306	b.d
Sekcja F Budownictwo	jed.gosp.	173	179	181	188	b.d
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	jed.gosp.	73	76	83	100	b.d
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	jed.gosp.	95	111	111	113	b.d
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	jed.gosp.	88	93	93	89	b.d
Sekcje S i T Usługi pozostałe i zatrudnienie w domu	jed.gosp.	43	48	55	53	b.d
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	jed.gosp.	29	33	39	47	b.d
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	jed.gosp.	32	35	34	31	b.d
Sekcja N Usługi administrowania i działalność wspierająca	jed.gosp.	17	22	22	23	b.d
Sekcja P Edukacja	jed.gosp.	11	14	16	26	b.d
Sekcja I Zakwaterowanie i usługi gastronomicznymi	jed.gosp.	19	26	26	25	b.d
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	jed.gosp.	23	20	23	24	b.d
Sekcja R Kultura, rozrywka i rekreacja	jed.gosp.	20	19	22	24	b.d
Sekcja J Informacja i komunikacja	jed.gosp.	18	20	26	29	b.d
Sekcja L Obsługa rynku nieruchomości	jed.gosp.	23	23	21	24	b.d
Sekcja O Administracja publiczna	jed.gosp.	1	1	1	1	b.d
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	jed.gosp.	0	0	0	1	b.d
Sekcja E Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami	jed.gosp.	5	7	7	8	b.d
Podmioty wg PKD 2007 i rodzajów działalności						
ogółem	jed.gosp.	970	1 048	1 080	1 129	1 198
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	jed.gosp.	33	36	35	32	b.d
przemysł i budownictwo	jed.gosp.	273	297	299	310	b.d
pozostała działalność	jed.gosp.	664	715	746	787	b.d

2.8 Gospodarka komunalna

Głównym zagrożeniem dla jakości wód podziemnych jest – oprócz nadmiernej eksploatacji do celów gospodarczych, a pod względem jakości – sposób zagospodarowania i użytkowania terenu (stopień skanalizowania, stacje paliw, składowiska odpadów itp.). Na stan czystości wód powierzchniowych największy wpływ mają zrzuty nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych oraz spływy powierzchniowe z użytków rolnych. Poprawa lub pogorszenie stanu gospodarki komunalnej w gminie mają zatem bezpośredni wpływ na jakość środowiska przyrodniczego.

Zaopatrzenie w wodę

Mieszkańcy Gminy Wisznia Mała zaopatrywani są w wodę z trzech wodociągów grupowych: Wisznia Mała, Psary, Kryniczno. Głównym dostawcą wody dla Gminy Wisznia Mała od 1994 r. do 30 czerwca 2013 r. był Rejonowy Związek Spółek Wodnych (RZSW) – Oddział w Trzebnicy. Z dniem 1 lipca 2013 r. obowiązki dotyczące eksploatacji infrastruktury wodociągowo – kanalizacyjnej przejął nowy operator pod nazwą Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Wiszni Małej z siedzibą w Strzeszowie przy ul. Lipowej 15. Woda dostarczana jest z podziemnych ujęć wód zlokalizowanych w/w miejscowościach. Wodociąg zbiorowy Wisznia Mała zasila w wodę miejscowości: Wisznia Mała, Pierwoszków, Ligota Piękna, Malin, Strzeszów, Ozorowice, Szewce. Do wymienionych miejscowości woda doprowadzana jest za pomocą zbiornika hydroforowego: Machnice, Wysoki Kościół, Piotrkowiczki, Mienice. Wodociąg zbiorowy Psary zasila w wodę następujące miejscowości: Psary, Szymanów, Krzyżanowice. Wodociąg zbiorowy Kryniczno zasila w wodę miejscowości: Kryniczno, Rogoź.

Ujęcia wody pitnej dla wodociągu grupowego „Wisznia Mała” znajdują się na terenach rolnych w obrębie geodezyjnym Wisznia Mała należącym do gminy Wisznia Mała. Całkowita zatwierdzona wydajność ujęcia wynosi średnio 81,0 m³/h i 1092 m³/dobę.

W 2010 r. Gmina otrzymała na realizację zadania polegającego na:

- budowie dwóch zbiorników wody o łącznej pojemności 700m³ (2x350 m³) oraz remoncie nadbudowy i komór istniejących dwóch zbiorników wody pitnej (2x150 m³), co łącznie stanowi 1000 m³,
- budowie Stacji Uzdatniania Wody w obrębie Machnice dla nowych ujęć wody dla wodociągu grupowego Wisznia Mała oraz budowie kanału wód użytych z rejonu SUW Machnice w Gminie Wisznia Mała,

dofinansowanie RPO Województwa Dolnośląskiego na lata 2007 – 2013 Priorytet 4: Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska („Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne); działania 4.2: „Infrastruktura wodno – ściekowa”. Nabór 9/S/4.2/2008.

Wodociąg zbiorowy Psary jest zasilany wodę z gminnej Stacji Uzdatniania Wody (SUW), zlokalizowanej w miejscowości Psary. Praca studni sterowana jest automatycznie, tak by z ujęcia wydobywano łącznie 40 m³/h i 705,0 m³ na dobę.

Wodociąg zbiorowy Kryniczno zasilany jest z gminnej Stacji Uzdatniania Wody zlokalizowanej w obrębie wsi Kryniczno. Ujęcia wody dla tego wodociągu znajdują się na terenie SUW i obejmują 2 studnie głębinowe. Zatwierdzone zasoby wodne na tym ujęciu wynoszą 15,0 m³/h oraz 192,0 m³ na dobę. Praca studni sterowana automatycznie - naprzemiennie.

Gmina regularnie podejmuje działania mające na celu rozbudowę wodociągów. W 2010 r. rozbudowę sieci wodociągowej przeprowadzono w miejscowościach Ligota Piękna, Szewce, Krzyżanowice, Wisznia Mała, Kryniczno, Malin.

Obecnie sieci wodociągowe zapewniają dostawy wody do wszystkich miejscowości położonych na obszarze gminy. System sieci wodociągowych składa się z sieci przesyłowej oraz rozdzielczej. Wg GUS na koniec 2012 r. długość sieci rozdzielczej wynosiła 95,6 km. Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 2455 szt., co daje 9% wzrostu w stosunku do stanu na koniec 2009 r. Szczegółowe dane wg GUS przedstawia tabela poniżej.

Odprowadzanie ścieków

Łączna długość systemu kanalizacyjnego gminy na koniec 2012 r. wynosiła 27,2 km (wg GUS), co stanowi 19% więcej, niż na koniec 2009 r. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 610 (co oznacza ponad 3% wzrost).

W gminie skanalizowana jest w 100% miejscowość Strzeszów, oraz w części Wisznia Mała (ul. Strzeszowska, Sportowa, Stawowa, Wąska, Parkowa, część Szkolnej i Leśnej), Ligota Piękna. W granicach gminy skanalizowane jest również osiedle Toya Golf w miejscowości Kryniczno. W pozostałych, nie wymienionych miejscowościach leżących w granicach gminy Wisznia Mała brak jest sieci kanalizacyjnej. Na terenie gminy zlokalizowanych jest pięć pompowni ścieków: dwie w Strzeszowie i dwie w Wiszni Małej i jedna w Ligocie Pięknej.

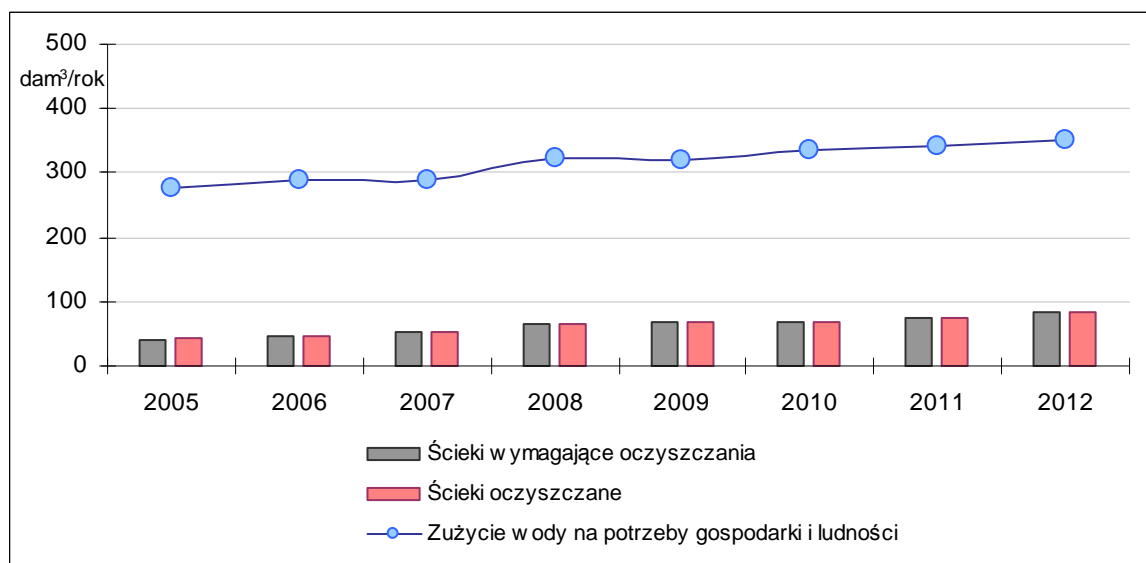
W celu osiągnięcia wyższego poziomu skanalizowania Gmina regularnie podejmuje działania w zakresie rozbudowy istniejącej sieci oraz budowy nowych przyłączy kanalizacji sanitarnej.

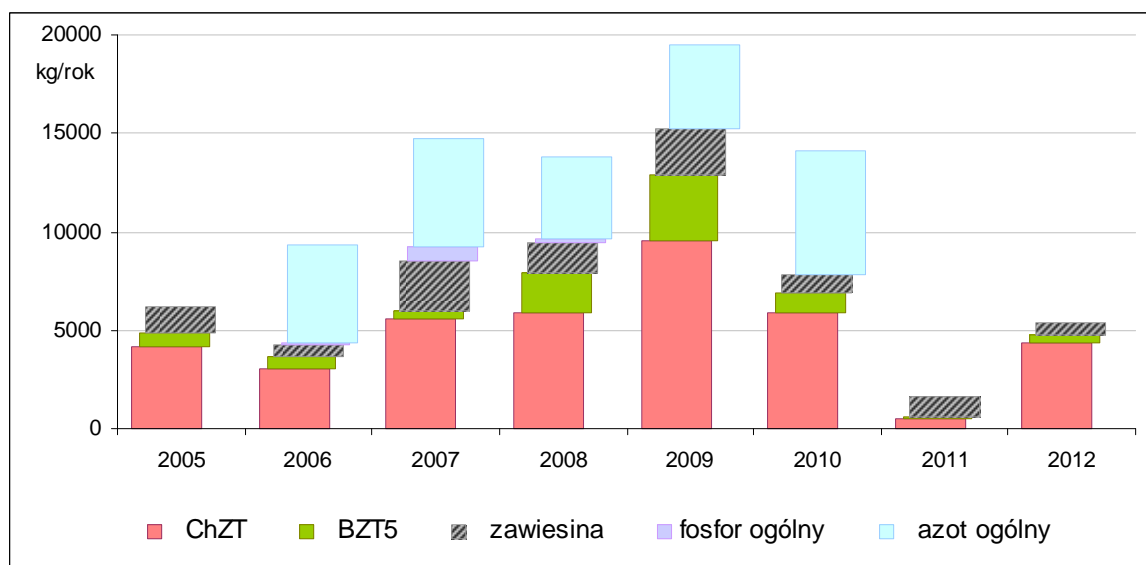
Na terenie gminy, w Strzeszowie, funkcjonuje mechaniczno – biologiczno – chemiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych o wydajności 500 m³/dobę, która została oddana do eksploatacji w 1998r. Obecne obciążenie oczyszczalni wynosi 250 m³/dobę. Do oczyszczalni odprowadzane są ścieki z miejscowości Strzeszów, Wisznia Mała i Ligota Piękna oraz odpady płynne z terenu całej gminy dowożone wozami asenizacyjnymi do stacji zlewnej fekalii urządzonej na terenie oczyszczalni. Końcowym odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest potok Ława.

Oprócz w/w oczyszczalni na obszarze gminy funkcjonują 190 oczyszczalni przydomowe.

Uzupełnieniem charakterystyki gospodarki wodno – ściekowej w gminie jest poniższa tabela i wykresy, które przedstawiające zużycie wody w porównaniu z ilością i jakością odprowadzanych ścieków za okres ostatnich 4 lat. Jak wynika z porównania, stosunek ilości pobieranej wody do ilości odprowadzanych ścieków na przestrzeni analizowanego okresu czasu utrzymuje się praktycznie na stałym poziomie. Na przestrzeni prezentowanych lat ilość ścieków odprowadzanych pokryła się z ilością ścieków oczyszczanych. Jeśli chodzi o jakość ścieków po oczyszczeniu to, w przypadku ChZT wartości wskaźników bardzo się wahają, maksimum zostało osiągnięte w 2009 r., najniższą wartość osiągnięto w 2011 r. Podobna sytuacja obserwowana jest w przypadku BZT5, wartości wskaźnika tlenowego na przestrzeni analizowanych lat są zmienne, maksimum od 2009 r. następuje stopniowa poprawa. W ostatnich 3 latach ma miejsce spadek ilości zawiesiny. Zaobserwowano również wzrost wskaźników biogenych (azot), lecz za ostatnie 2 lata dane nie były publikowane.

Rysunek 2.8 Stosunek zużycia wody do ilości odprowadzanych ścieków komunalnych i przemysłowych, w latach 2005 - 2013, wg GUS

Rysunek 2.9 Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu, w latach 2005-2013, wg GUS**Tabela 2.10** Charakterystyka zbiorcza gospodarki wodno-ściekowej w gminie, w latach 2009 – 2012, wg GUS

	J. m.	2009	2010	2011	2012
Komunalne oczyszczalnie ścieków					
Biologiczne z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	1	1	1	1
wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu	m3/dobę	b.d	b.d	b.d	b.d
równoważna liczba mieszkańców	osoba	1725	2083	2083	2083
Ścieki odprowadzane ogółem	dam3/rok	68,5	67,0	73,0	83,0
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam3/rok	86	92	90	96
Ścieki oczyszczane razem	dam3/rok	69	67	73	83
biologicznie	dam3/rok	0	0	0	0
z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3/rok	69	67	73	83
oczyszczane w % ścieków ogółem	%	100	100	100	100
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie	osoba	2260	2272	2472	2484
biologicznie	osoba	0	0	0	0
z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	2260	2272	2472	2484
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu					
BZT5	kg/rok	3294	920	118	400
ChZT	kg/rok	9563	5934	515	4328
zawiesina	kg/rok	2322	1012	1039	635
azot ogólny	kg/rok	4340	6219	0	0
fosfor ogólny	kg/rok	328	129	0	0
Osady wytworzone w ciągu roku ogółem	t	32	33	9	15
składowane	t	3	23	0	0
magazynowane czasowo	t	0	0	9	15
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności					
ogółem	dam3/rok	320,9	334,9	343,1	351,5
przemysł	dam3/rok	0,0	0,0	0,0	0,0
eksploatacja sieci wodociągowej	dam3/rok	320,9	334,9	343,1	351,5
gospodarstwa domowe	dam3/rok	301,9	318,9	328,6	342,0

	J. m.	2009	2010	2011	2012
Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi					
ogółem	dam3	69	67	73	83
oczyszczane razem	dam3	69	67	73	83
oczyszczane biologicznie	dam3	0	0	0	0
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3	69	67	73	83
nieoczyszczane odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam3	0	0	0	0
oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	100	100	100	100
Wodociągi					
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	90,1	92,8	94,6	95,6
połączenia do budynków mieszk. i zbiorowego zamiesz. k.	szt.	2246	2321	2393	2455
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	301,9	318,9	328,6	342,0
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	7786	8441	8615	8767
Kanalizacja					
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	22,9	27,2	27,2	27,2
połączenia do budynków mieszk. i zbiorowego zamiesz. k.	szt.	592	610	610	610
ścieki odprowadzone	dam3	68,5	67	73	83
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	2618	2873	2965	3010
Sieć rozdzielcza na 100 km²					
sieć wodociągowa	km	87,2	89,8	91,5	92,5
sieć kanalizacyjna	km	22,2	26,3	26,3	26,3

2.9 Gospodarka energetyczna

Na terenie gminy Wisznia Mała zlokalizowanych jest 61 stacji transformatorowych, w tym 33 stacje słupowe oraz 28 wewnątrzowych. Przesyłanie energii elektrycznej odbiorcom odbywa się napowietrznymi i kablowymi liniami niskiego napięcia [6].

Na terenie gminy nie ma zlokalizowanego głównego punktu zasilania (GPZ). Zasilanie w energię elektryczną obszaru gminy ma charakter dwustronny [6]:

- z kierunku R-159 (Trzebnica) linią napowietrzną L-156 o napięciu 20 kV;
- z kierunku GPZ Psie Pole linią napowietrzną L-156 o napięciu 20 kV;
- z kierunku Oborniki Śl. linią napowietrzną 20 kV L-107 i L-146 przez linię L-16.

Przez obszar gminy przebiega 5 linii napowietrznych wysokiego napięcia o charakterze tranzytowym z kierunków [6]:

- linia 400 kV Pasikurowice-Mikułowa;
- linia 110 kV (s-131) NZPO Brzeg Dolny – Pasikurowice;
- linia 110 kV (s-130) Wołów – Pasikurowice;
- linia 110 kV (s-127) Oborniki Śl. – Pasikurowice;
- linia 110 kV (s-128) Milicz – Pasikurowice.

Gmina Wisznia mała zgazyfikowana jest w niewielkim stopniu. Zaledwie ok. 37 % ludności gminy korzysta z instalacji gazowej. Długość czynnej sieci gazowej na terenie gminy Wisznia Mała wynosi 57,8 km, a liczba przyłączy 1 621 szt. Pozostała ludność korzysta z gazu w butlach, z zastosowaniem do celów użytkowych głównie w kuchniach domowych. Na terenie gminy 7 z 16 miejscowości ma dostęp do gazu sieciowego. Zaopatrzenie w gaz odbywa się w następującym układzie grup miejscowości:

- miejscowości Rogoź, Kryniczno, Ligota Piękna i Malin: poprzez stację redukcyjno-pomiarową o przepustowości $Q_{max} = 1\ 000\text{m}^3/\text{h}$ w Rogożu;
- miejscowości Psary, Szymanów, Krzyżanowice: poprzez stację redukcyjno-pomiarową o przepustowości $Q_{max} = 3\ 000\text{m}^3/\text{h}$ w Psarach.

Pozostały obszar gminy zaopatrywany jest w gaz płynny w butlach.

Tabela 2.11 Charakterystyka zbiorcza gospodarki energetycznej w gminie,
w latach 2009 – 2012, wg GUS

	J. m.	2009	2010	2011	2012
Sieć gazowa					
długość czynnej sieci rozdzielczej w m	m	48 511	49 177	49 981	57 871
czynne połączenia do budynków	szt.	1 337	1 380	1 430	1 621
odbiorcy gazu	gosp.dom.	659	903	950	1 028
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.dom.	604	809	855	907
zużycie gazu w tys. m ³	tys.m ³	943,4	1275,2	1226,7	1385,2
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m ³	tys.m ³	864,3	1023,3	1167,9	1336,5
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	2129	3043	3126	3516
korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	%	24,9	32,9	33,2	36,7
sieć rozdzielcza na 100 km ²	km	46,9	47,6	48,4	56,0

Obsługę gminy w zakresie telefonii stacjonarnej zapewnia Telekomunikacja Polska SA. Sieć miejscowa pokrywa większość obszaru gminy. Została zbudowana w większości w latach 1997-98 i spełnia wszystkie wymagane parametry.

3. CHARAKTERYSTYKA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GMINY

W niniejszym rozdziale przedstawiono, w miarę posiadanych danych, jakość oraz trendy zmian stanu podstawowych komponentów środowiska w około czteroletnim okresie poprzedzającym prace nad aktualizacją Programu, tj. od końca 2009 do końca 2013 roku. Dokonując wyboru przedziału czasowego dla przedstawienia możliwie pełnego i wiarygodnego obrazu stanu najważniejszych elementów środowiska przyrodniczego gminy, kierowano się ilością i spójnością dostępnych danych oraz zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.², zgodnie z którą:

- program ochrony środowiska, w szczególności: cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, opracowuje się na podstawie aktualnego stanu środowiska (art. 14 ust. 1),
- program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata, z tym że przewidziane w nim działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. (art. 14 ust. 2).

Za główny punkt odniesienia przyjęto stan środowiska przedstawiony w 2009 r. Dla lepszego zobrazowania trendów zmian niektórych parametrów, na wykresach przedstawiono również dane z lat wcześniejszych, tj. okresu obowiązywania gminnego Programu ochrony środowiska 2004 - 2011. Nieliczne odstępstwa od przyjętych zasad prezentacji danych spowodowane są ich brakiem. Głównym źródłem informacji o środowisku, wykorzystanych na potrzeby opracowania obecnej aktualizacji, był państwowy monitoring środowiska, zgodnie z art. 25, pkt. 1. ustawy Prawo ochrony środowiska.

W charakterystyce poszczególnych komponentów środowiska koncentrowano się na przedstawieniu jakości elementów przyrodniczych, informacji o dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami prawa, występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisjami a stanem elementów przyrodniczych, a także na przedstawieniu ewentualnych trendów zmian stanu środowiska na przestrzeni analizowanego okresu czasu.

² Dz. U. 2008 Nr 25, poz. 150, z późn. zm.

Należy podkreślić, że w momencie zakończenia prac nad aktualizacją gminnego POŚ, czyli w I kwartale 2014 r., część danych dotyczących stanu podstawowych komponentów środowiska na terenie gminy za rok 2013, publikowanych m.in. przez GUS oraz WIOŚ we Wrocławiu, nie była jeszcze dostępna. Zatem jakość, stan zasobów przyrodniczych, czy też poziom zanieczyszczenia komponentów środowiska w wielu przypadkach mogły zostać opracowane jedynie wg stanu na koniec 2012 r.

3.1 Gleby i ich przeobrażenie

Na obszarze Gminy Wisznia Mała występują znaczne ilości gleb I-III klasy bonitacyjnej. Są to gleby wytworzone z lessów i pyłów ilastych Wzgórz Trzebnickich oraz z glin lekkich na glinach średnich i ciężkich w obrębie Równiny Oleśnickiej. Są to gleby o prawidłowych stosunkach powietrzno-wodnych, bardzo żyzne, odpowiednie dla wszelkich upraw polowych, zwłaszcza intensywnej jak warzywnictwo i sadownictwo. Niewielkie powierzchnie zajmują gleby średniożyłne wytworzone z piasków gliniastych na glinach kl. IVb i V, łatwe w uprawie. Fragmentami występują gleby wytworzone z pyłów i glin napiaskowych skłonne do poruszeń. Znaczne powierzchnie zajmują gleby kompleksów wadliwych, położone na stokach Wzgórz Trzebnickich o większej ekspozycji, które są narażone na erozję. Najstańszymi są gleby z piasków głębokich, mało żyzne, zbyt ubogie i zbyt suche.

Jakość gleb użytkowanych rolniczo

Biorąc pod uwagę klasyfikację gruntów ornych widać, że na obszarze gminy Wisznia Mała przeważają gleby dobre (klasa III a i III b), 51,8% powierzchni gruntów ornych. Najwięcej jest ich w obrębie Wysoki Kościół. Mniej jest ziem średnich (klasa IV a i IV b) ok. 28,6% powierzchni gruntów ornych, a ich największa koncentracja jest w obrębach: Malin, Pierwosów, Psary i Wisznia Mała. Dużo mniej jest gleb bardzo dobrych (klasa I i II) i słabych (klasa V, VI i VIz), które stanowią odpowiednio 12,6% i 7% powierzchni. Najwięcej gleb bardzo dobrych jest w obrębie Machnice, natomiast gleb słabych w obrębie Ozorowice [3].

Wśród łąk i pastwisk najwięcej jest użytków dobrych (III klasa), stanowiące 47,9% powierzchni. Dominują one w obrębie Rogoż, gdzie stanowią 87,6% powierzchni użytków zielonych wsi. W pozostałych wsiach ich powierzchnia jest zróżnicowana i mieści się w przedziale od 29,8% (Krzyżanowice) do 65,8% (Strzeszów). Mniej jest użytków średnich (klasa IV). W poszczególnych wsiach ich udział waha się od 6,7% powierzchni użytków zielonych (Rogoż) do 63,2% (Krzyżanowice). Dużo mniej jest użytków zielonych słabych (klasa V, VI) i bardzo dobrych (klasa I i II). Stanowią one odpowiednio 9,3% i 9,2% swojej powierzchni. Najwięcej użytków zielonych słabych występuje w Ozorowicach 32,1% powierzchni, a bardzo dobrych w Machnicach 45% [3].

Na podstawie danych dotyczących bonitacji, można stwierdzić, że gmina posiada dobre warunki do prowadzenia produkcji roślinnej i zwierzęcej. Występuje duże zróżnicowanie co do klas bonitacyjnych w poszczególnych obrębach. Gruntów ornych bardzo dobrych i dobrych najwięcej jest w obrębach: Machnice, Rogoż i Wysoki Kościół. Najgorsze gleby znajdują się w Ozorowicach. Podobnie kształtuje się bonitacja użytków zielonych.

Kompleksy glebowo – rolnicze [3]

Kompleks pszenny bardzo dobry (1) obejmuje gleby najlepsze, zasobne w składniki pokarmowe, o głębokim poziomie próchnicznym, korzystnych stosunkach wodno – powietrznych, strukturalne, zmeliorowane lub nie wymagające melioracji, łatwo zachowując cechy wysokiej kultury rolnej. Położone w terenach płaskich bądź lekko falistych. Umożliwiają osiągnięcie wysokich plonów przez najbardziej wymagające rośliny uprawne. Zajmują około 12% powierzchni gruntów ornych. Na obszarze gminy występują w rozproszeniu. Większe powierzchnie znajdują się we wsi Rogoż, Machnice, Kryniczno, Szewce i Piotrkowiczki.

Kompleks pszenny dobry (2) gleby zaliczone do niego cechują bardzo zbliżone parametry do poprzedniego, z tym, że są bardziej wrażliwe na wysokość opadów. W latach z dłuższymi okresami bezopadowymi reagują zahamowaniem rozwoju roślin, z kolei przy dużych opadach może to odbić się zmniejszeniem plonowania. Gleby tego kompleksu zajmują około 48% powierzchni wszystkich gruntów ornych i są najbardziej charakterystyczne dla gminy. Największe ich powierzchnie występują w Ligocie Pięknej i Wysokim Kościele.

Kompleks pszenny wadliwy (3) występuje najczęściej na glebach średnio – zwięzłych, zalegających na podłożach przepuszczalnych bądź na terenach o znacznym nachyleniu. Położenie na takich utworach przyczynia się do występowania okresowych niedoborów wilgoci. Ich niska retencja uwrażliwia je na suszę. Mimo tych zastrzeżeń nadają się bardziej pod uprawę pszenicy niż żyta, jednakże plonowanie tych roślin uzależnione jest od ilości i rozkładu opadów. Zajmują niewielką powierzchnię gruntów ornych – około 3%. Spotykamy je głównie w Pierwoszowie, Mienicach, Wiszni Małej i Piotrkowiczkach.

Kompleks żytni bardzo dobry (4) występuje na najlepszych lekkich glebach – piaskach gliniastych leżących na zwięźlejszych utworach. Zaliczamy tu również niektóre gleby pyłowe. Charakteryzują się właściwymi stosunkami wodno – powietrznymi. W wyniku długiego okresu stosowania zabiegów agrotechnicznych osiągają poziom kultury odpowiedni dla roślin typowych dla kompleksów pszennych. Na terenie gminy występują na około 13% powierzchni gruntów ornych, najwięcej we wsiach: Szymanów, Strzeszów, Psary, Pierwoszów i Ligota Piękna.

Kompleks żytni dobry (5) zaliczają się do niego gleby nieco lżejsze niż do poprzedniego, a przez to mniej urodzajne. Tworzą je piaski gliniaste lekkie na zwięźlejszym podłożu lub gleby całkowicie wytworzone z piasków gliniastych. Są one dość wrażliwe na niedobór wody, najczęściej zakwaszone i wylugowane. Nadają się pod uprawę żyta i ziemniaków. Uprawa jęczmienia i odmian pszenicy możliwa jest w przypadku nadaniu tym glebom cech wysokiej kultury rolnej. W granicach gminy zajmują około 12% wszystkich gruntów ornych. Typowe są dla wsi: Pierwoszów, Piotrkowiczki, Wisznia Mała i Szewce.

Kompleks żytni słaby (6) tworzą go gleby ubogie w składniki pokarmowe zbudowane z piasków słabo gliniastych całkowitych oraz piasków gliniastych lekkich niecałkowitych na utworach luźnych. Są one nadmiernie przepuszczalne, o małej retencji – okresowo bądź trwale za suche. Dobór roślin użytkowych jest ograniczony do żyta, owsa, ziemniaków, saradeli i łubinów, a plony zależą w wysokim stopniu od ilości i rozkładu opadów. Zajmują około 8% powierzchni gruntów ornych.

Kompleks żytni najslabszy (7) obejmuje najslabsze gleby wytworzone z piasków luźnych oraz słabo gliniastych płytko podścielone piaskiem luźnym lub żwirem. Są to gleby trwale za suche, ubogie w składniki pokarmowe, słabo reagujące na nawozy mineralne. Uprawiane na nich mogą być wyłącznie żyto i łubin. Ich plony zależą w wysokim stopniu od opadów. Zajmują one powierzchnie około 1% gruntów ornych. W największych ilościach występują we wsiach Ozorowice i Ligota Piękna.

Kompleks zbożowo – pastewny mocny (8) obejmuje gleby średnio zwięzłe i ciężkie (odpowiednik kompleksów pszennych i żytniego bardzo dobrego), w okresie wegetacyjnym nadmiernie uwilgotnione. Z natury swej są to przeważnie gleby zasobne w składniki pokarmowe i potencjalnie żyzne, ale wadliwe na skutek nadmiernego uwilgotnienia. Posiadają dużą zawartość próchnicy. O ich właściwościach decyduje jednak czynnik wody. Można na nich uprawiać ziemniaki i owies oraz mieszanki roślin motylkowych. W gminie zajmują około 2% powierzchni gruntów ornych. Występują przede wszystkim w obrębach: Psary i Szymanów.

Kompleks zbożowo – pastewny słaby (9) obejmuje gleby lekkie wytworzone z piasków (odpowiednik gleb kompleksów żytnich: dobrego, słabego i bardzo słabego), okresowo podmokłe na skutek występowania w dolnej części profilu warstw słabo przepuszczalnych lub położenia gleby w obniżeniu terenu w zasięgu wody gruntowej. Gleby te łączą cechę zbytnej suchości w okresach suchych, z nadmierną wilgotnością w okresach wilgotnych. Na ziemiach tego kompleksu udaje się przede wszystkim owies. Występuje tylko we wsiach Ozorowice i Ligota Piękna i zajmuje około 1% powierzchni gruntów ornych w gminie. Spośród użytków zielonych w gminie Wisznia Mała występują trzy kompleksy rolniczej przydatności:

Użytki zielone bardzo dobre i dobre (1z) zalicza się tu użytki na glebach mineralnych i mułowo – torfowych. Użytki te znajdują się w warunkach, które pozwalają na regulowanie stosunków wodnych lub też w warunkach naturalnych o najkorzystniejszym układzie tych stosunków. Charakteryzują się zwartym zadarnieniem i łatwym dostępem dla mechanicznych zabiegów pielęgnacyjnych i sprzętu siana. Wadą ich jest mała zasobność w przyswajalne składniki pokarmowe i intensywne nawożenie. Przeważają tu trawy szlachetne z dużą domieszką roślin motylkowych o wydajności siana 40-70 q/ha. Zajmują obszar około 10% powierzchni użytków zielonych.

Użytki zielone średnie (2z) rozwinęły się na glebach mineralnych i mułowo – torfowych, jak i na glebach torfowych i murszowych. Stosunki wodne tych gleb nie są w pełni uregulowane (gleby okresowo za suche lub nadmiernie uwilgotnione). Są one dobrze zadarnione. Przy właściwym gospodarowaniu pozwalają uzyskać plony siana i zielonej masy od 25-30 q/ha. Mają niską zasobność w składniki pokarmowe i wymagają nawożenia. Stanowią one około 85% powierzchni łąk i pastwisk.

Użytki zielone słabe i bardzo słabe (3z) zalicza się tu użytki zielone na glebach mineralnych zbyt suchych lub zbyt wilgotnych, na glebach mułowo – torfowych i torfowo przesuszonych lub podtapianych. Położone są na glebach zbyt przepuszczalnych i mało zasobnych w składniki pokarmowe. W celu uzyskania odpowiednich plonów wymagane jest wysokie nawożenie nawozami mineralnymi. Zajmują obszar około 5% użytków zielonych w gminie.

Zagrożenie erozją

W gminie Wisznia Mała zachodzi zjawisko erozji wietrznej i erozji wodnej. Procesy te spowodowane są czynnikami naturogenicznymi oraz antropogenicznymi i występują w północnej części gminy, na glebach lessowych (Wzgórza Trzebnickie). Obszary zagrożone erozją wykorzystywane są przeważnie jako grunty orne. Na niewielkich powierzchniach występują użytki zielone lub uprawy sadownicze, zapobiegające procesom erozyjnym. Nasileniu degradacji gleb sprzyja również niski stopień lesistości oraz zły układ działek w stosunku do spadku terenu, co ma miejsce w Piotrkowiczkach i Wysokim Kościele (działki rozmieszczone są równoległe do spadku terenu).

Erozją wodną zagrożone są użytki rolne o powierzchni 129,71 ha, co stanowi 1,9% ich powierzchni. Zjawisko to polega na wymywaniu i przemieszczaniu materiału glebowego po powierzchni stoku przez spływające wody deszczowe lub z topniejącego śniegu. Erozja wodna występuje w rejonie Wzgórz Trzebnickich, na terenie miejscowości:

- Piotrkowiczki 44,67 ha,
- Mienice 32,92 ha,

- Machnice 27,27 ha,
- Wysoki Kościół 18,83 ha,
- Pierwoszków 6,02 ha.

Na erozję wietrzną, charakteryzującą się wywiewaniem żyznej gleby i przenoszeniu jej na różne odległości, narażonych jest 1174,99 ha użytków rolnych znajdujących się w 7 obrębach.

Największe powierzchnie podatne na ten rodzaj erozji występują w:

- Piotrkowickach 345,78 ha,
- Machnicach 335,57 ha,
- Ozorowicach 223,91 ha.

W pozostałych miejscowościach powierzchnia użytków rolnych zagrożonych erozją wietrzną wynosi od 94,02 ha w Wysokim Kościele do 5,65 ha w Mienicach [3].

Stan zanieczyszczenia gleb wg WIOŚ

Na jakość gleb negatywny wpływ mają zanieczyszczenia antropogeniczne ze źródeł punktowych i obszarowych, takich jak: produkcja rolnicza i nawożenie gleb, emisja gazów i pyłów z przemysłu i motoryzacji oraz sytuacje awaryjne, powodujące lokalną emisję zanieczyszczeń fizycznych i chemicznych. Dlatego też oprócz klasycznej klasyfikacji bonitacyjnej, istnieje konieczność stosowania klasyfikacji stopnia zanieczyszczenia gleb. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu corocznie prowadzi badania gleb na obszarach uprzemysłowionych, związanych z oddziaływaniem punktowych źródeł zanieczyszczeń. Celem badań jest wykazanie przekroczeń dopuszczalnych wartości w stosunku do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz.U. Nr 165, poz. 1359). Na obszarze Gminy Wisznia Mała w ostatnich 4 latach badania takie nie były prowadzone.

Tereny przeznaczone do rekultywacji

Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Piotrkowickach nie jest eksploatowane, w kwietniu 2006 r. decyzją Starosty Trzebnickiego (znak: OŚ-7605/ZI/2/06 z dnia 12 maja 2006 r.) zaprzestało przyjmowania odpadów. Obecnie prowadzony jest monitoring składowiska zgodnie z wymaganiami ustawowymi.

Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Mienicach, zgodnie z obowiązującym prawem dotyczącym gospodarki odpadami, komunalne odpady mogą być kierowane wyłącznie do regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych wyznaczonej w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami. Biorąc pod uwagę powyższe, składowisko w Mienicach nie jest ujęte w/w WPGO, w związku z tym obiekt nie będzie funkcjonował, zostanie zamknięty i poddany rekultywacji.

Decyzje w sprawach rekultywacji gruntów zdewastowanych lub zdegradowanych wydaje starosta, po zasięgnięciu opinii odpowiednich organów, określonych w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

3.2 Zasoby kopalin

Obszar gminy Wisznia Mała leży na monoklinie przedsudeckiej. Podłoże krystaliczne wieku proterozoicznego i staropaleozoicznego występuje tu pod przykryciem osadów permotriasowych. Perm wykształcony jest w postaci zlepieńców, dolomitów, mułowców i iłowców. Trias reprezentowany jest przez piaskowce, wapienie i dolomity pstrego piaskowca, wapienie i dolomity wapienia muszlowego oraz iłowce i mułowce kajpru. Na podłożu permotriasowym zalegają osady kenozoiczne trzeciorzędu (miocenu i pliocenu) i czwartorzędu (plejstocenu i holocenu). Utwory trzeciorzędowe występują na całym obszarze gminy. Zalegają niezgodnie na różnych ogniwach stratygraficznych monokliny przedsudeckiej. Ich miąższość waha się od 100 do 260 m. Charakteryzuje je duża zmienność litologiczna

w pionie i poziomie. Są to łądowe osady ilasto - piaszczyste miocenu oraz gliniasto - żwirowe pliocenu. W rejonie Wzgórz Trzebnickich najmłodsze ogniwa trzeciorzędu często wychodzą na powierzchnię terenu.

Czwartorzęd reprezentowany jest głównie przez utwory plejstoceni (piaski, żwiry, gliny zwałowe i utwory zastoiskowe), rzadziej holoceni. Osady czwartorzędowe występują na całym obszarze arkusza, poza niewielkimi obszarami wychodni trzeciorzędowych. Leżą one na utworach trzeciorzędowych, a w rejonach zaburzeń glacitektonicznych pod nasuniętymi warstwami trzeciorzędowymi. Podczas kolejnych transgresji i regresji lodowca serie kenozoiczne w rejonie Wzgórz Trzebnickich i ich północnego przedpola uległy deformacjom glacitektonicznym, odkłuciom i nasunięciom utworów starszych na młodsze. Miąższość serii czwartorzędowej zmienia się od 0 w rejonie wychodni trzeciorzędowych do 125 m w osi doliny Baryczy, w Żmigródku. Wzrost miąższości serii czwartorzędowej następuje z południa w kierunku północnym i północno - wschodnim. Największe miąższości związane są z rejonami głębokich rozmyć erozyjnych podłoża trzeciorzędowego pradoliny Baryczy.

W granicach gminy można wydzielić 3 rejony różniące się pod względem budowy geologicznej, a mianowicie:

- Dolina Widawy i Ławy,
- Równina Oleśnicka,
- Wzgórz Trzebnickie.

Dolina Widawy i Ławy

Podłoże budują utwory holocenu wykształcone w postaci serii madowo – piaszczystej. Mady są na ogół piaszczyste wykształcone w postaci gliny, pyłów, lokalnie namulów o miąższości 0,5 – 1,5m. W podłożu mad występują utwory piaszczysto – żwirowe, na ogół średnio zagęszczone o miąższości kilku metrów. Obiekty budowlane należy posadawiać na gruntach piaszczystych, usuwając słabonośne mady.

Równina Oleśnicka

Podłoże budują utwory plejstocenu. Wykształcone są one w postaci glin piaszczystych i piasków gliniastych, na ogół twardoplastycznych i półzwałowych, nośnych oraz różnej miąższości (od 1 do kilkunastu metrów) utworów wodnolodowcowych rozległych powierzchni sandrów co najmniej średnio zagęszczonych, nośnych.

Wzgórz Trzebnickie

Wał moreny spiętrzony zbudowany z glacitektonicznie zburzonych utworów trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Utwory te przykryte są miąższą warstwą pylastych utworów lessowych i gliniek lessopodobnych wykształconych w postaci pyłów i glin pylastych, nieprzewierconych do głębokości 4,5m. Są to grunty twardoplastyczne, na ogół nośne. Liczne badania tych gruntów nie wskazały, że posiadają one własności gruntów zapadowych. Liczne doliny rzeczne wypełniają miąższe pylaste mady, często plastyczne [6].

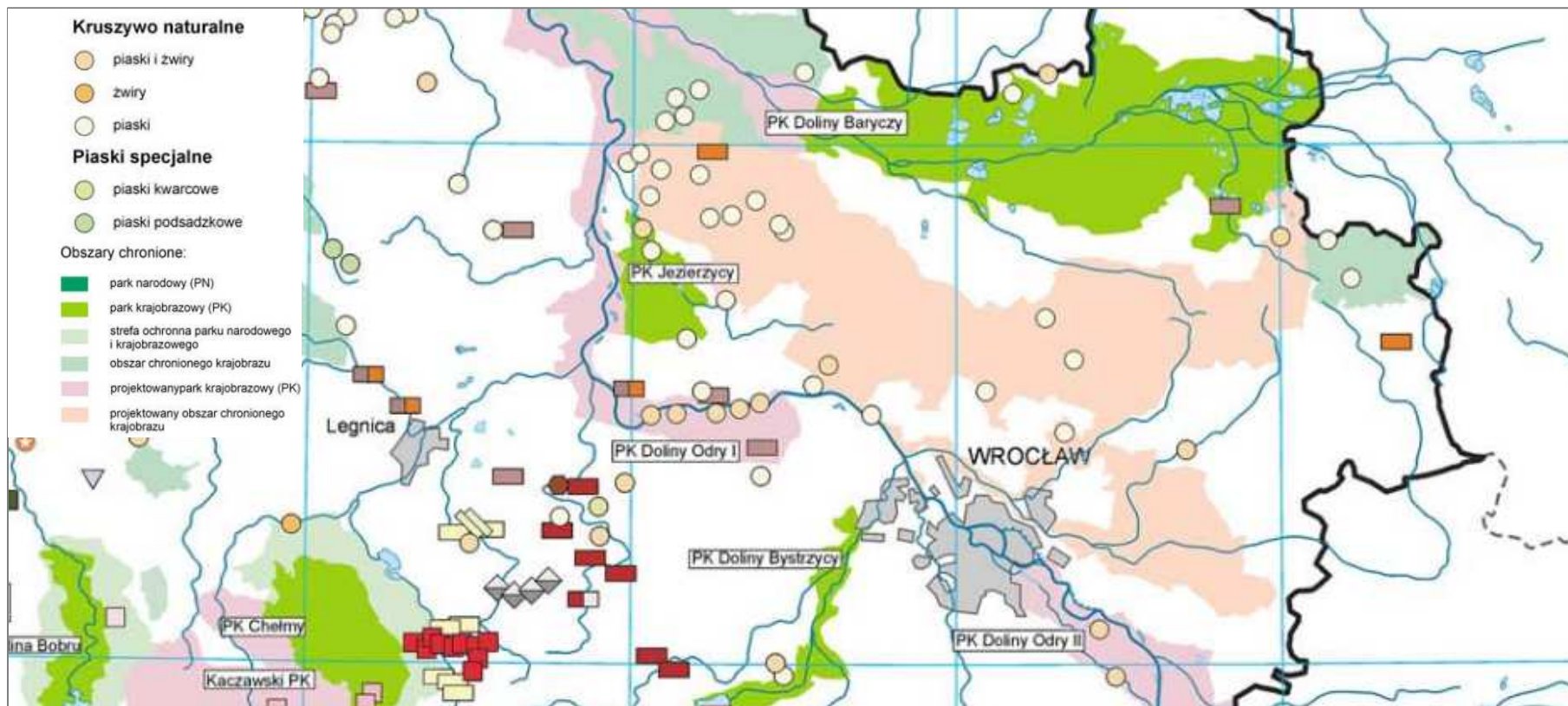
Surowce mineralne

Na terenie gminy nie występują znaczne pokłady surowców naturalnych, w związku z czym nie prowadzi się eksploatacji surowców na bardzo dużą skalę. Teren gminy jest stosunkowo ubogi pod względem występowania surowców budowlanych. Udokumentowane i zarejestrowane występowania złóż surowców naturalnych występują w 4 miejscach:

- Ozorowice piasek budowlany
- Szewce piasek budowlany
- Pierwoszów piasek budowlany
- Szewce I piasek

Eksploatowane są polodowcowe złoża kruszyw naturalnych. Największe z nich znajduje się we wsi Pierwoszów, koncesja przewiduje eksploatację do 2022 r. w ilości do 170 tys. ton rocznie [3].

Rysunek 3.1 Obszary perspektywiczne i prognostyczne surowców mineralnych w rejonie Gminy Wisznia Mała [10]

3.3 Lasy

Fundamentalnym opracowaniem na temat podziału kraju na jednorodne jednostki przestrzenne, wyróżnione na podstawie regionalnego zróżnicowania cech szaty roślinnej (flory i roślinności) jest Geobotaniczny Podział Polski zaproponowany przez W. Szafera (1959, 1972). Koncepcję regionalizacji geobotanicznej na podstawie analizy potencjalnej roślinności naturalnej przestawił J.M. Matuszkiewicz (1993), kierując się następującymi kryteriami przy wyróżnianiu jednostek terytorialnych:

- podokręgów (jednostek podstawowych) – jednorodny krajobraz roślinny,
- okręgów – specyficzny układ krajobrazów roślinnych, zwykle z jednym typem krajobrazu dominującego,
- krainy – jednorodny inwentarz zbiorowisk roślinnych w zakresie zespołów i odmian regionalnych zespołów,

Obszar Polski został podzielony na 9 działów z 34 krainami (łącznie z podkrainami – 50 jednostek), 187 okręgami i 909 podokręgami.

Pod względem geobotanicznym obszar Gminy Wisznia Mała wg podziału J.M. Matuszkiewicza (1993) należy do prowincji Środkowoeuropejskiej Właściwej, Działu Brandenbursko – Wielkopolskiego, Krainy Dolnośląskiej, Okręgu Oleśnickiego, Podokręgu Zakrzowskiego. Roślinność potencjalną na przeważającej części Gminy Wisznia Mała stanowią Grądy Środkowoeuropejskie (*Galio-silvatici Carpinetum*) odmiany śląsko-wielkopolskiej, formy niżowej. W zależności od podłoża glebowego są to grądy serii ubogiej lub żyznej. W dnach dolin cieków rozciągają się pasmowo niżowe łęgowe lasu wiązowo – dębowego siedlisk wodogruntowych poza strefą zalewów rzecznych (*Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum*).

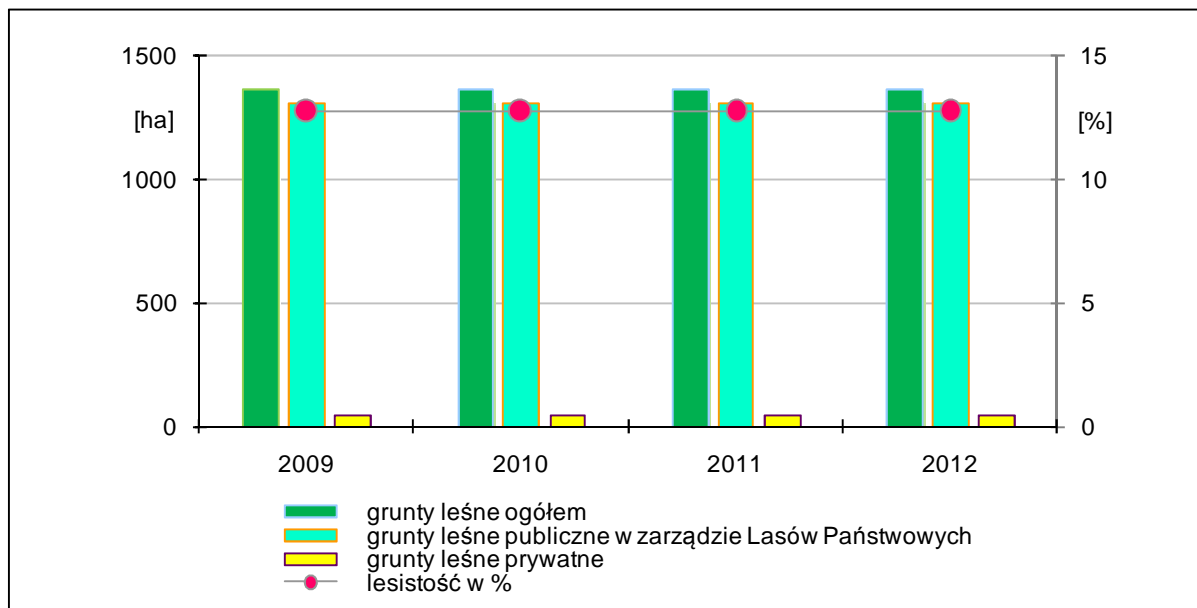
Na początku 2013 r. grunty leśne na terenie gminy zajmowały obszar 1479,0 ha, w tym lasy 1354,0 ha (wg danych PODGiK), co daje lesistość 14,4%. Dane te różnią się od danych GUS, zgodnie z którymi na koniec 2012 r. grunty leśne na terenie gminy zajmowały obszar 1363,7 ha, w tym lasy 1317,8 ha, natomiast lesistość wynosiła 12,7%. Poniższa tabela charakteryzuje powierzchnię gruntów leśnych oraz strukturę ich własności, a także powierzchnię terenów zieleni w gestii samorządu gminy w latach 2009 – 2012, wg GUS.

Tabela 3.1 Powierzchnia gruntów leśnych i zalesień w podziale na formy własności [wg danych GUS]

	J. m.	2009	2010	2011	2012
Lasy i grunty leśne					
grunty leśne ogółem	ha	1364,0	1364,0	1363,9	1363,7
grunty leśne publiczne	ha	1320,6	1320,6	1320,5	1320,3
grunty leśne publiczne w zarządzie Lasów Państwowych	ha	1303,0	1303,0	1302,9	1302,7
grunty leśne prywatne	ha	43,4	43,4	43,4	43,4
las ogółem	ha	1317,8	1317,8	1317,8	1317,8
lesistość w %	%	12,7	12,7	12,7	12,7
grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia ogółem	ha	0,0	0,0	0,0	0,0
zalesienia ogółem	ha	0,0	0,0	0,0	0,0

Zdecydowaną większość obszaru gruntów leśnych na terenie gminy zajmują lasy Skarbu Państwa administrowane i zarządzane przez Nadleśnictwo (95,5% gruntów leśnych). Udział prywatnych gruntów leśnych w powierzchni ogólnej gruntów leśnych na terenie gminy wynosi 3,2%. Ostatnie zalesienia gruntów nieleśnych w zarządzie Lasów Państwowych miały miejsce w 2003 r. na powierzchni nie przekraczającej 1 ha (0,4 ha). Od tego czasu dolesienia nie były prowadzone. Poniższy wykres prezentuje (nieznaczące) zmiany, jakie na przestrzeni dwóch ostatnich 4-letnich okresów czasu dokonały się w ramach gospodarki leśnej na terenie gminy.

Rysunek 3.2 Powierzchnia gruntów leśnych, w podziale na formy własności – porównanie zmian w ostatnim 4-letnim okresie [wg danych GUS]

3.4 Ochrona przyrody i krajobrazu

Gmina Wisznia Mała usytuowana jest w niejednorodnym pod względem ukształtowania terenie. Południowa granica opiera się o rzekę Widawę, stanowiąc jednocześnie północną granicę miasta Wrocławia. Tereny południowe i zachodnie gminy są płaskie, od dawna też rozwija się tu rolnictwo oraz hodowla. Część północna z Machnicami i Wysokim Kościołem usytuowana jest już na Wzgórzach Trzebnickich, dzięki czemu miejscowości te mają wyjątkowe walory krajobrazowe. W ich przypadku niebanalną rolę odgrywają ponadto tereny zadrzewione. Kryniczno i Wisznia Mała położone są w lekko pofałdowanym terenie.

W Gminie Wisznia Mała występują obszary i obiekty chronione w rozumieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.³

Obecność wartościowych krajobrazowo terenów o różnych ekosystemach, korytarzy ekologicznych na terenie gminy usankcjonowane zostały poprzez ustanowienie „Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Trzebnickie”, zatwierdzonego uchwałą Nr V/XXVIII/164/09 Gminy Wisznia Mała z dnia 24 czerwca 2009r. w sprawie utworzenia obszaru chronionego krajobrazu Wzgórz Trzebnickie. Obszar zajmuje powierzchnię około 3440 ha [2].

Na terenie gminy znajduje się również:

- projektowany rezerwat przyrody „Łęg w Wiszni Małej”,
- projektowane dwa użytki ekologiczne: „Las Będkowski” i „Kopytnik w Malinie”.

Na terenie gminy (nieznaczny fragment, jedynie przy granicy) i w jej bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się specjalny obszar NATURA 2000 – „Dolina Widawy” (PLH020036). Obszar rozciąga się wzdłuż rzeki Widawy, aż do jej ujścia i dalej wzdłuż dolin Odry (km 261-269), wzdłuż Lasu Rędzińskiego (w granicach administracyjnych Wrocławia). Obejmuje głównie obszary zalewowe w obrębie wałów, ale w niektórych miejscach wykracza poza wały (do 1,5 km od doliny Odry). Pokrycie terenu stanowią przede wszystkim nadbrzeżne zbiorowiska roślinne, w tym lasy łęgowe – częściowo przesuszone i zgrądowiałe na obszarze poza wałami przeciwpowodziowymi. W obrębie wałów rzeka ma stosunkowo naturalny charakter [2].

³ Dz. U. Nr 92 poz. 880

Typy siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG pokrywają około 60% powierzchni obszaru. Najistotniejszą wartością są dobrze zachowane lasy łęgowe dębowo-wiązowo-jesionowe, zajmujące blisko 30% powierzchni obszaru; duży udział w pokryciu obszaru mają grądy. Niewielkie płaty zajmują łęgi wierzbowo-topolowe w różnych stadiach sukcesji, starorzecza, zarośla nadrzeczne, łąki sełernicowe (*Cnidion dubii*) i trzęślicowe (*Molinion caeruleae*). Z gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG najważniejsze jest występowanie bogatego w gatunki zespołu bezkręgowców z bardzo licznymi populacjami barczatki kataks oraz przelatki maturalny.

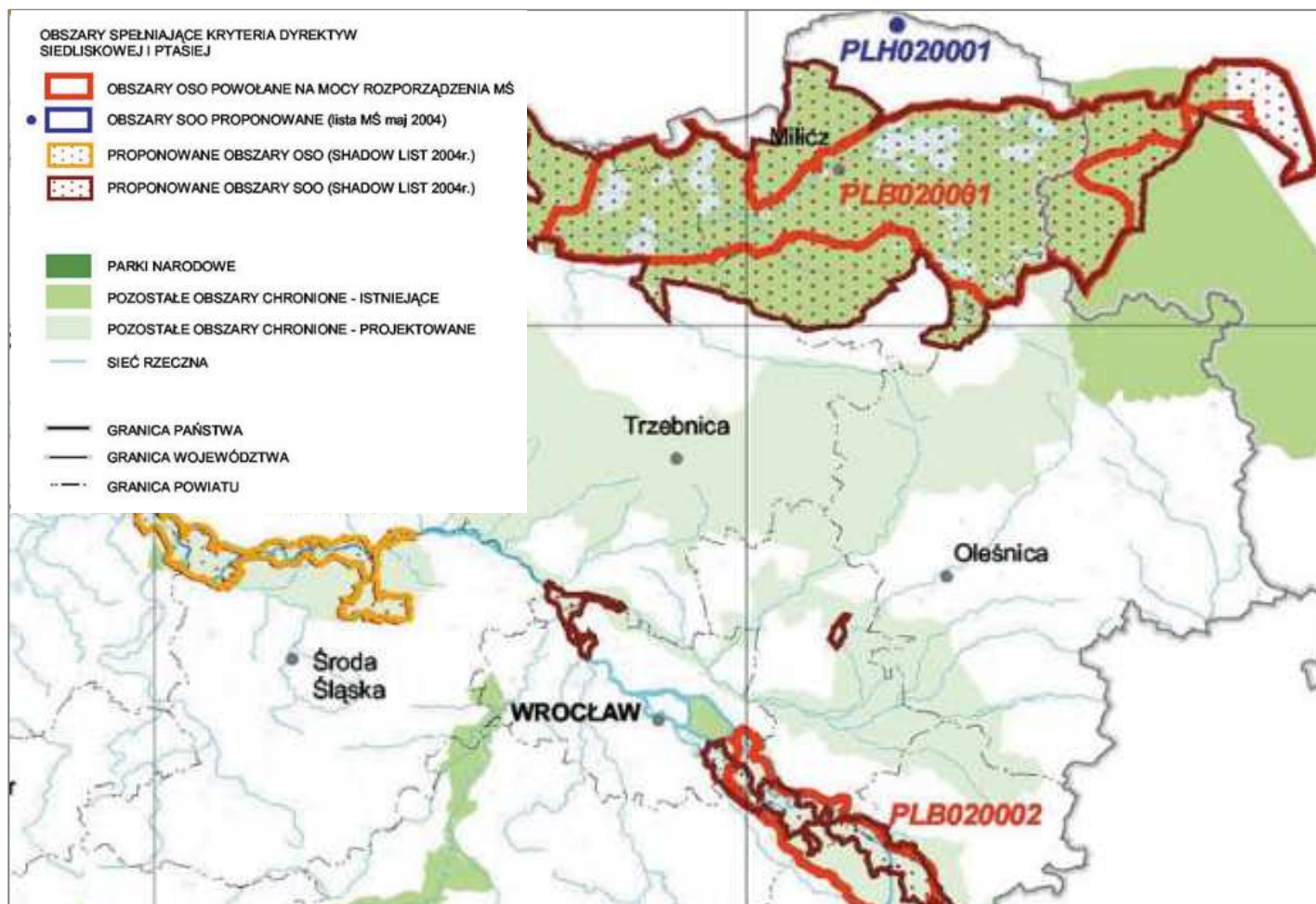
Dolina Widawy ma jednocześnie duże znaczenie jako część korytarza ekologicznego Odry; pozwala ominąć barierę jaką stanowi miasto Wrocław.

Wartości przyrodnicze obszaru są zagrożone na skutek zbyt intensywnego, rekreacyjnego użytkowania Lasu Rędzińskiego, także wędkarskiego (wydeptywanie roślinności nadbrzeżnej i wygniatanie jej w miejscach postoju i biwakowania, co może powodować wkraczanie inwazyjnych synantropów). Zagrożeniem są również plany przekształcenia dolin Odry i Widawy, w tym m.in. planowana budowa zbiornika w górnej części zlewni Widawy [2].

Na terenie Gminy Wisznia Mała występuje 13 pomników przyrody:

1. Dąb szypułkowy, Machnice.
2. Platan klonolistny, Wisznia Mała.
3. Platan klonolistny, Wisznia Mała.
4. Platan klonolistny, Wisznia Mała.
5. Buk zwyczajny, Wisznia Mała.
6. Buk zwyczajny, Wisznia Mała.
7. Dąb szypułkowy, Malin.
8. Dąb szypułkowy, Szymanów.
9. Dąb szypułkowy, Szymanów.
10. Dąb szypułkowy, Szymanów.
11. Platan klonolistny, Psary.
12. Dąb szypułkowy, Psary.
13. Dąb szypułkowy, Psary.

Rysunek 3.3 Europejska sieć obszarów chronionych Natura 2000 w rejonie Gminy Wisznia Mała [10]

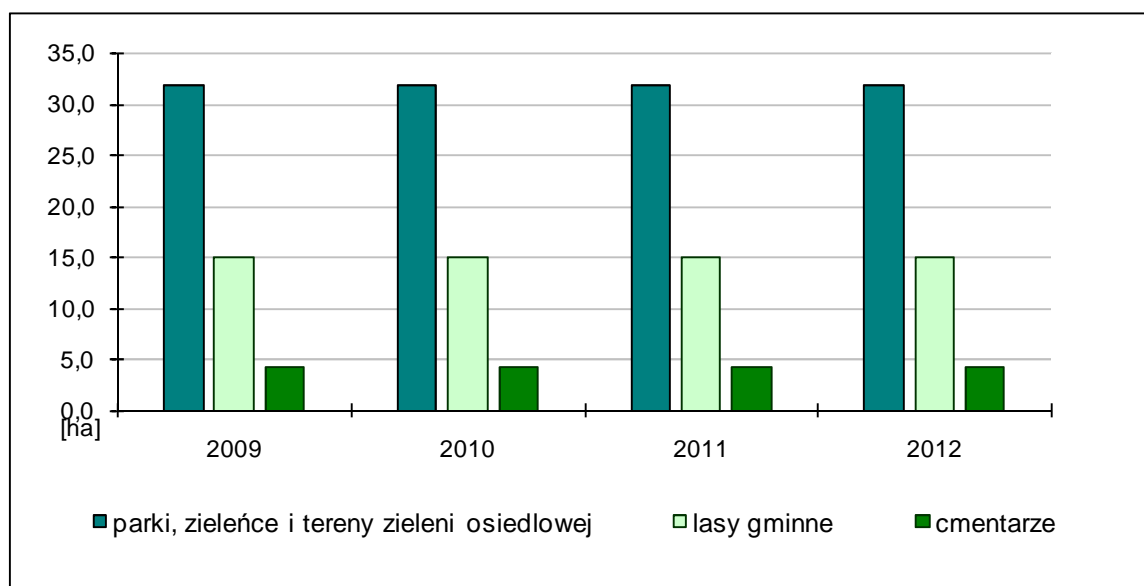
Ważnym elementem krajobrazu wsi są tereny zielone istniejące w otoczeniu obszarów użytkowanych gospodarczo i siedliskowo. Zieleń urządzona na terenie gminy występuje przede wszystkim w formie zieleni parkowej, alei i szpalerów przydrożnych oraz śródpolnych, zieleni cmentarnej, przykościelnej i przyzagrodowej. Obiekty zieleni ogólnodostępnej, o funkcjach rekreacyjnych i wypoczynkowych to głównie parki, zieleńce, trawniki i boiska trawiaste. Komponenty te tworzą łącznie zieloną przestrzeń publiczną, decydującą w wielkiej mierze o komforcie życia mieszkańców, pełniąc szereg podstawowych funkcji sanitarnych (ochronnych) i estetycznych.

Łączna powierzchnia terenów zieleni w gestii samorządu gminy na koniec 2012 r. wynosiła łącznie 51 ha (dane wg GUS, przedstawione na poniższej tabeli i wykresie). Władze gminy utrzymują i rewitalizują tereny zielone, służące wypoczynkowi mieszkańców i turystów, m.in. wprowadzając nowe nasadzenia drzew i krzewów. Parki znajdują się na terenach prywatnych. Na nowo powstających obiektach komunalnych gminy wprowadza się również nowe nasadzenia drzew i krzewów oraz zielone tereny trawiaste.

Tabela 3.2 Powierzchnia gminnych terenów zieleni oraz wielkość nasadzeń drzew i krzewów na przestrzeni lat 2009 – 2012 [wg danych GUS]

		2009	2010	2011	2012
Tereny zieleni w gestii samorządu					
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	ha	31,8	31,8	31,8	31,8
cmentarze	ha	4,2	4,2	4,2	4,2
las gminne	ha	15	15	15	15
nasadzenia drzew łącznie na terenie wsi w granicach powiatu	szt	353	535	248	57
nasadzenia krzewów łącznie na terenie wsi w granicach powiatu	szt	516	2 053	1 412	971

Rysunek 3.4 Powierzchnia gminnych terenów zieleni – porównanie zmian w ostatnim 4-letnim okresie [wg danych GUS]

3.5 Sieć Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Idea sieci opiera się na założeniu, że dla ochrony różnorodności biologicznej państw członkowskich należy stworzyć system ostoi umożliwiających przetrwanie zagrożonym gatunkom oraz siedliskom. Dla realizacji tego celu wdrażane są dwa akty prawne UE: **dyrektywa „ptasia”** (79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków) oraz **dyrektywa „siedliskowa”** (zwana również habitatową, 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory). Dyrektywy te zobowiązują sygnatariuszy do utworzenia „ostoi” w miejscach występowania ważnych populacji gatunków lub siedlisk wymienionych w załącznikach do tych dyrektyw.

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też typowych, wciąż jeszcze powszechnie występujących siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla 9 regionów biogeograficznych (tj. alpejskiego, atlantyckiego, borealnego, kontynentalnego, panońskiego, makaronezyjskiego, śródziemnomorskiego, stepowego i czarnomorskiego). **W Polsce występują 2 regiony biogeograficzne: kontynentalny** (96 % powierzchni kraju) i **alpejski** (4 % powierzchni kraju). Dla każdego kraju określa się listę referencyjną siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których należy utworzyć obszary Natura 2000 w podziale na regiony biogeograficzne.

Do polskiego prawa pojęcie obszaru Natura 2000 jako formy ochrony przyrody wprowadzono ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody*⁴. W załącznikach do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie *typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000* znajduje się m.in. lista gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (w skrócie: gatunek o znaczeniu wspólnotowym), w tym tzw. gatunków priorytetowych.

Ostoje wytyczone w oparciu o dyrektywę ptasią są nazywane „**obszarami specjalnej ochrony ptaków**” (**OSO** lub **OSOP**), zaś wytyczone w oparciu o dyrektywę siedliskową „**specjalnymi obszarami ochrony siedlisk**” (**SOO** lub **SOOS**). Zgodnie z zapisami Dyrektywy Siedliskowej, obszary te mają być połączone w miarę możliwości fragmentami krajobrazu zagospodarowanymi w sposób umożliwiający migrację, rozprzestrzenianie i wymianę genetyczną gatunków (korytarzami ekologicznymi). Procedura wyznaczania obszarów Natura 2000, w zależności od ich typu odbywa się dwojako:

1. OSOP są wyznaczone zgodnie z metodyką niesprzeczną z zasadami praktykowanymi przez organizację BirdLife International (zalecenie KE), po czym ustanawiane rozporządzeniem ministra ds. środowiska, a następnie przesyłane do akceptacji KE;
2. w przypadku SOOS, stosownie do art. 27 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody*, minister właściwy ds. środowiska opracowuje propozycję listy obszarów Natura 2000 oraz, po przeprowadzeniu procedur konsultacyjnych w kraju, przekazuje ją do KE. Następnie KE, po otrzymaniu propozycji od wszystkich krajów członkowskich, organizuje seminaria dla każdego regionu biogeograficznego, podczas których są rozpatrywane i szczegółowo omawiane wszystkie siedliska przyrodnicze i gatunki występujące w danym regionie. Celem takich seminariów jest ustalenie, czy państwo członkowskie przewidziało wystarczającą ochronę dla wszystkich siedlisk i gatunków na swoim terytorium. Za wystarczającą ochronę przyjmuje się objęcie ochroną od 20% do 60%

⁴ Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.

powierzchni danego siedliska lub liczebności populacji gatunku na terenie kraju; w przypadku siedlisk i gatunków priorytetowych ten procent wynosi 80. W przypadku wykazania luk w sieci obszarów Natura 2000 kraje członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia uzupełnień w sieci obszarów. Po uzupełnieniu sieci obszarów w sposób zapewniający jej spójność KE zatwierdza listę obszarów Natura 2000 dla danego regionu biogeograficznego. Następnie, stosownie do art. 28 ust. 3 *ustawy o ochronie przyrody*, minister właściwy ds. środowiska formalnie ustanawia specjalne obszary ochrony siedlisk w drodze rozporządzenia, w nieprzekraczalnym terminie sześciu lat od momentu ich zatwierdzenia przez KE (stosownie do art. 4 ust. 4 dyrektywy Rady 92/43/EWG). W okresie między akceptacją przez Komisję Europejską a ustanowieniem w drodze rozporządzenia, projektowane SOOS funkcjonują pod tymczasową nazwą jako „**Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty**” (OZW). W stosunku do OZW obowiązują wszystkie przepisy przewidziane dla ustanowionych obszarów Natura 2000.

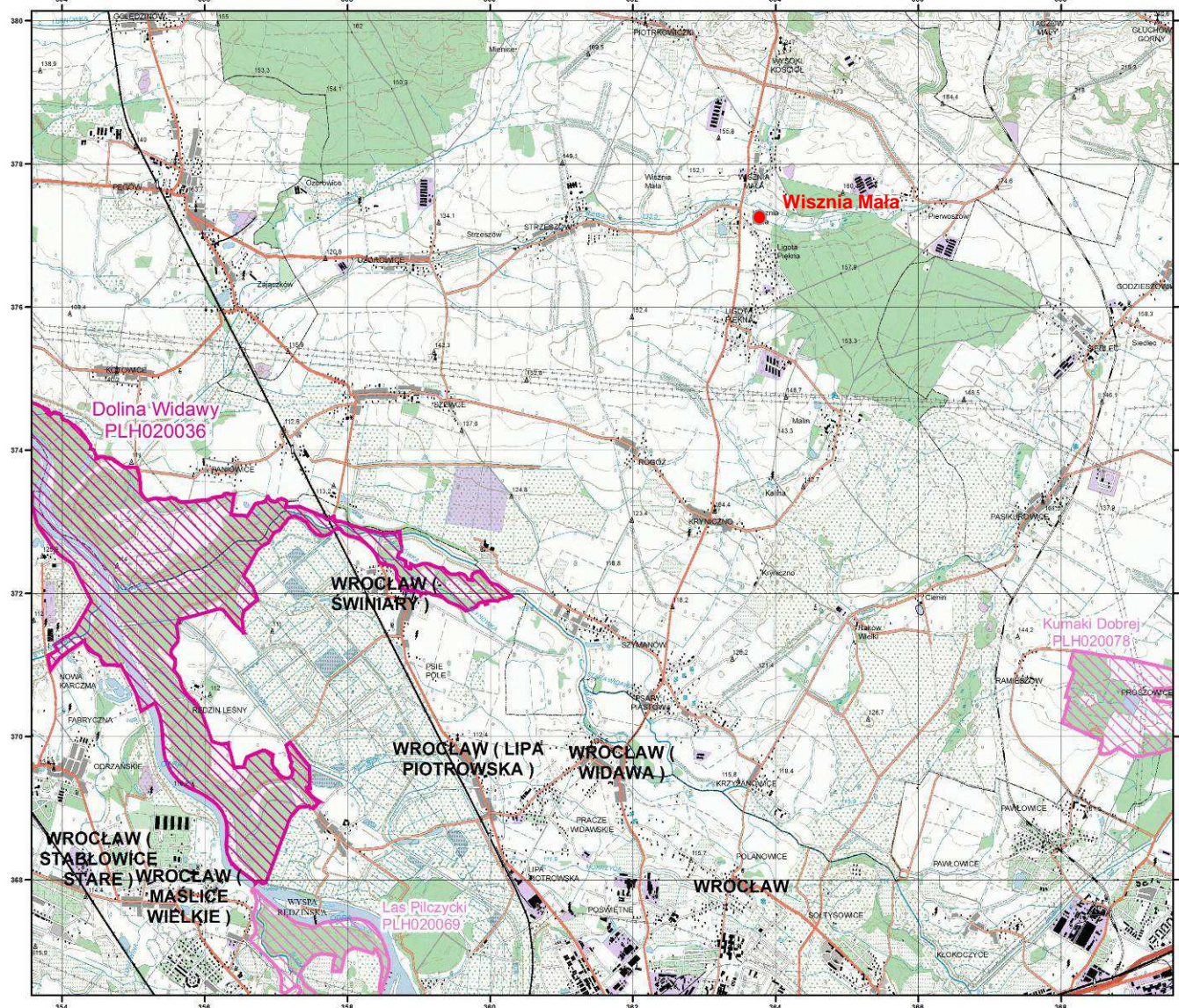
Na terenie Gminy Wisznia Mała znajduje się niewielki fragment (przy granicy) obszaru należącego do sieci Natura 2000 – Dolina Widawy (PLH 020036). Obszar położony jest we wschodniej części Niziny Śląskiej w bezpośredniej bliskości aglomeracji miejskiej Wrocławia. Zajmuje dolinę rzeki Odry na długości blisko 20 km od Rędzina aż po stopień wodny w Brzegu Dolnym, dolinę Widawy od jej ujścia do Odry do miejscowości Szymanów na długości 7 kilometrów (km 0 000 – 7 000) oraz ujściowy odcinek rzeki Bystrzycy o długości około 1 kilometra. Obszar położony jest w Pradolinie Wrocławskiej oraz w południowej części Równiny Oleśnickiej. Pradolina Wrocławska stanowi istotny element w strukturze krajobrazu Dolnego Śląska zarówno ze względu na znaczną powierzchnię, jak i fakt, że podlega cyklicznym wezbraniom. Maksymalny zasięg wylewu pokrywa się z zasięgiem holocenijskich osadów rzecznych, czyli na całej szerokości doliny rzecznej. Pośrednio dowodzi tego mikrorzeźba den pradolin, na którą składa się system starorzeczy, paleomeandrów i odsypów meandrowych, warunkująca też lokalną zmienność pokrywy glebowej, roślinności i zagospodarowania. Dolina Odry jest wypełniona piaskami i mułami rzecznyymi.

Przeważającą część terenu zajmują piaski, żwiry i gliny lodowcowe, uformowane w kilku miejscach w postaci moren czołowych. Odra w granicach Obszaru jest uregulowana i posiada koryto częściowo przekształcone technicznie narzutem kamiennym i ostrogami. W wyniku długiego okresu pomiędzy kolejnymi pracami regulacyjnymi nastąpiła częściowa renaturyzacja brzegów rzeki, co podniosło atrakcyjność krajobrazową terenu. Krajobraz dolnośląskiej pradolinie to mozaika pastwisk, olsów i podmokłych łągów, poprzecinana elementami infrastruktury przeciwpowodziowej.

W dolinie Odry i w dolinach jej dopływów występują gleby o charakterze mad oraz płyty gleb mułowych. W dolinach Odry i Widawy pierwszy użytkowy poziom wodonośny – poziom czwartorzędowy nie ma izolacji od powierzchni terenu. Poza tymi dolinami izolacja ta jest zwykle całkowita. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych występuje w dolinie Odry i jej dopływów na głębokości od 1 do 5 m i ulega silnym wahaniom sezonowym. W obszarze dominują lasy liściaste, które zajmują prawie 75 % jego powierzchni. Pozostałą część stanowią wody śródlądowe i mozaikowe tereny rolno-łąkowe. Krajobraz typowy jest dla uregulowanych dolin rzecznych niżu polskiego, jednak w przypadku Widawy, niektóre z jej fragmentów wskutek braku regularnej konserwacji przybierają charakter zbliżony do naturalnego. Najważniejsze walory przyrodnicze obszaru związane są z międzywalem – zarówno na terenie doliny Widawy, jak i Odry. Mimo położenia na granicy dużej aglomeracji miejskiej oraz pomimo przeprowadzanych w przeszłości prac regulacyjnych na obu wchodzących w jego skład rzekach, Obszar posiada cały szereg wartości przyrodniczych świadczących o dużych zdolnościach regeneracyjnych środowiska przyrodniczego.

Głównymi walorami przyrodniczymi obszaru są ekosystemy związane z dolinami rzecznyymi. Pomimo, iż zarówno rzeka Odra, jak i Widawa na przestrzeni lat poddawane były regulacji i innym pracom związanym z szeroko pojętym utrzymaniem wód, to jednak występujące tu siedliska przyrodnicze i zróżnicowane ekosystemy wodne i lądowe cechuje wysoki stopień naturalności. Na uwagę zasługuje zwłaszcza wpływ procesów aluwialnych wpływający na funkcjonowanie i współistnienie wielu typów siedlisk przyrodniczych. Z naturalnymi i półnaturalnymi siedliskami związana jest także bogata fauna rzadkich i zagrożonych bezkręgowców, a także ryb, płazów i ssaków. W granicach obszaru wyróżniono 10 siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, zajmujących w sumie ponad 40% jego powierzchni. Największą powierzchnię zajmują łąkowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe. Łęgi tego typu niemal zawsze są elementem mozaiki siedliskowej dolin rzecznych, w skład której wchodzi także łągi wierzbowo-topolowe (*91E0), łąki zalewowe (6440) i ziołorośla nadrzeczne (6430).

Rysunek 3.5 Mapa przedstawiająca lokalizację Specjalnych Obszarów Ochrony Siedisk – Dolina Widawy (PLH 020036)

3.6 Wody podziemne i ich jakość

Charakterystyka wód podziemnych występujących na terenie Gminy Wisznia Mała powiązana jest w znacznym stopniu z powierzchnią rzeźbą terenu oraz jej budową geologiczną. Przeprowadzając rejonizację terenu gminy z punktu widzenia warunków wodnych można wydzielić trzy rejony różniące się między sobą warunkami występowania wody gruntowej, częściowo głębokością.

Rejon I obszar wysoczyzny morenowej, w którym można wydzielić dwa podrejonu:

- Ia obejmujący obszary występowania pod warstwą gleby utworów półprzepuszczalnych glin. Woda gruntowa występuje lub może występować okresowo w postaci małych sączeń na różnych głębokościach.
- Ib obejmujący obszary poza dolinne zbudowane z piasków drobnych i miejscami piasków średnich. Woda gruntowa w zależności od miąższości piasków, położenia, zalegania stropu gruntów o mniejszej przepuszczalności posiada zwierciadło swobodne, występuje na różnych głębokościach, przeważnie w przedziale 1,0 – 3,0 m, a w części północnej w rejonie Pierwoszowa głębiej na głębokości 8,0 – 10,0 m. Woda posiada zwierciadło swobodne, wahania poziomu nie powinny przekraczać 0,2 – 0,5 m. W dolinach w obrębie wysoczyzny woda gruntowa występuje na głębokości do 1,0 m, miejscami głębiej [2].

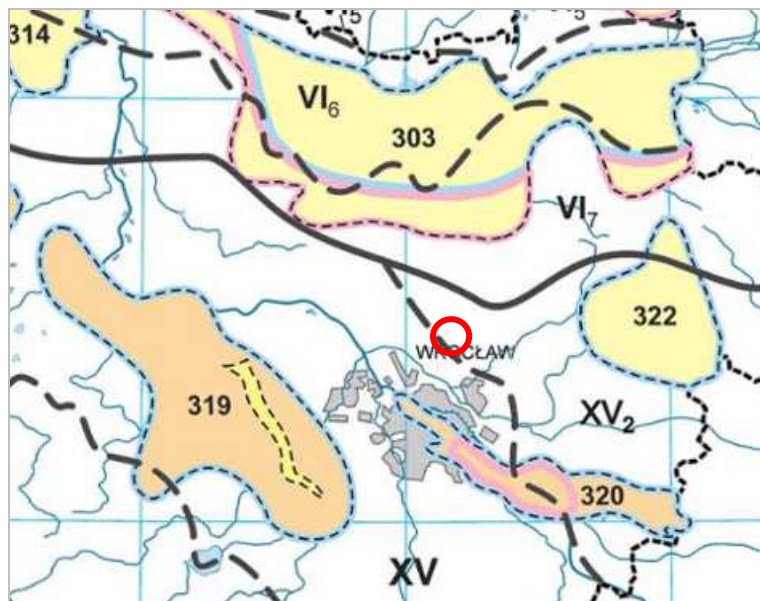
Rejon II obejmuje Wzniesienia Trzebnickie. Rejon zbudowany jest z pyłów średnio przepuszczalnych. W dolinach, gdzie mady są podścielone piaskami, woda gruntowa występuje w piaskach lub w utworach organicznych a jej poziom stabilizuje się na głębokości w przedziale 0,4 – 1,0 m. Woda gruntowa występuje na znacznych głębokościach, często poniżej 10,0 – 15,0 m. Lokalnie mogą wystąpić niewielkie sączenia płycej [2].

Rejon III obejmuje obszar współczesnej doliny Widawy oraz wyższą terasę zalewową, rzeki Widawy z występowaniem w podłożu utworów piaszczystych w przewodzie piasków drobnych. Woda gruntowa o zwierciadle swobodnym lub nieznacznie napiętym, stabilizuje się na głębokości 1,0 – 3,0 m. Wahania znaczne uzależnione od budowy geologicznej i odległości od koryta rzeki, mogą dochodzić do 1,0 m [2].

Główne zbiorniki wód podziemnych

Cały obszar Gminy Wisznia Mała znajduje się poza granicami Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

Rysunek 3.6 Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych [10]

 orientacyjna lokalizacja Wiszni Małej

Źródła zanieczyszczeń

Występujące na terenie gminy punktowe i obszarowe źródła zanieczyszczeń wód podziemnych stanowią:

- ścieki socjalno-bytowe z zabudowy mieszkaniowej,
- spływy zanieczyszczeń w gruntów rolnych, szczególnie po okresach nawożenia,
- dzikie składowiska odpadów.

Wody związane z obszarami równinnymi i lekko falistymi posiadają płytki horyzont wodonośny, przez co są narażone na znaczne wahania spowodowane wpływem aktualnej sytuacji meteorologicznej i stanów wód powierzchniowych. Zjawisko to występuje ze znacznym nasileniem w obszarach wytworzonych z przepuszczalnych osadów piaszczysto-żwirowych budujących terasę zalewową i nadzalewową w dolinie rzeki Widawy. Wody te są narażone na zanieczyszczenia, którym ulegają szczególnie w miejscach występowania siedlisk bez sprawnych instalacji kanalizacyjnych.

Jakość wód podziemnych

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało konieczność dostosowania systemu monitoringu środowiska do prawa obowiązującego w Unii. Wynikiem stopniowego wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/WE), ogólnego aktu prawnego, określającego wymagania w zakresie zapobiegania dalszemu pogarszaniu oraz ochrony i poprawy jakości środowiska wodnego państw Wspólnoty, są również modyfikacje badań i oceny jakości wód podziemnych. Ramowa Dyrektywa Wodna wprowadza pojęcie **jednolitych części wód podziemnych JCWPd**, przez które rozumie się określoną objętość wód podziemnych w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych. Jednolite części wód podziemnych stanowią obecnie przedmiot badań monitoringowych.

Gmina Wisznia Mała w większości położona jest w obrębie **JCWPD Nr 93** oraz **JCWPD Nr 75** o następującej charakterystyce:

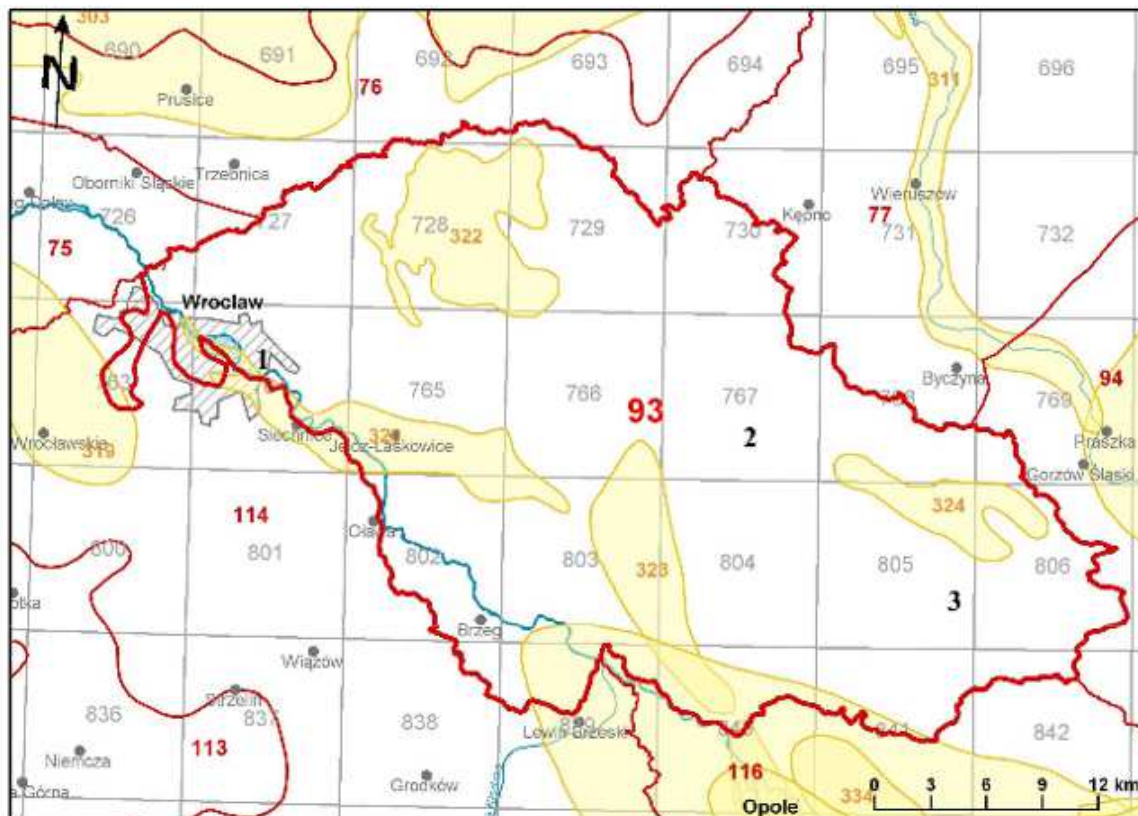
JCWPD Nr 93

- Powierzchnia: 4245 km²
- Region: Środkowej Odry, województwo dolnośląskie, opolskie, wielkopolskie
- Powiaty: oleśnicki, oławski, trzebnicki, wrocławski (D), brzeski, kluczborski, namysłowski, oleski, opolski (O), kępiński (W)
- Region hydrogeologiczny: wielkopolski (VI), wrocławski (XV)
- Głębokość występowania wód słodkich ok.: szacunkowo od 200 do 400 m
- GZWP występujące w obrębie JCWPd: GZWP 320 – Pradolina rzeki Odry (S Wrocław) (Q_p), GZWP 322 – Zbiornik Oleśnica (Q_p), GZWP Q 323 – Subzbiornik rzeki Stobrawa (Tr), GZWP 324 – Dolina kopalna Kluczbork (Q_k), GZWP 335 – Zbiornik Krapkowice – Strzelce Opolskie (T1)
- Cecha szczególna JCWPd (ilościowa, chemiczna): brak

JCWPD Nr 75

- Powierzchnia: 1626 km²
- Region: Środkowej Odry, województwo dolnośląskie, lubuskie
- Powiaty: głogowski, górowski, legnicki, lubiński, polkowicki, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski grodzki (D), wschowski (L)
- Region hydrogeologiczny: wielkopolski (VI), wrocławski (XV)
- Głębokość występowania wód słodkich ok.: szacunkowo 350 - 400 m
- GZWP występujące w obrębie JCWPd: GZWP 319 – Subzbiornik Prochowice – Środa Śląska Tr, Q
- Cecha szczególna JCWPd (ilościowa, chemiczna): brak

Rysunek 3.7 Zasięg występowania JCWPd Nr 75 i JCWPd Nr 93 w granicach gminy Wisznia Mała

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód podziemnych, określenie trendów zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych. W latach 2009 – 2012 na obszarze województwa kontynuowano badania jakości wód podziemnych w ramach:

- monitoringu krajowego – przez Państwowy Instytut Geologiczny;
- monitoringu regionalnego – przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
- monitoringu na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych – przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
- monitoringu lokalnego – przez właścicieli lub zarządzających obiektami takimi jak stacje paliw, zakłady przemysłowe, składowiska, tj. obiektami mogącymi stanowić ognisko zanieczyszczeń wód podziemnych.

W granicach Gminy Wisznia Mała w latach 2009 – 2012 nie prowadzono punktów kontrolno – pomiarowych wód podziemnych pod kierunkiem Państwowego Instytutu Geologicznego, Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie.

W latach 2007 - 2009 monitoring wód podziemnych województwa dolnośląskiego prowadzony był na podstawie „Programu Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Dolnośląskiego w latach 2007-2009”. Punkt monitoringu jakości wód podziemny na obszarze Gminy Wisznia Mała w granicach JCWPd Nr 75 prowadzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) był w jednym punkcie kontrolno – pomiarowym Wisznia Mała / Pierwoszów i badany był w roku 2007 oraz 2009.

W 2011 r. monitoring wód podziemnych województwa dolnośląskiego prowadzony był na podstawie „Programu Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Dolnośląskiego w latach 2010-2012” w jednym punkcie kontrolno – pomiarowym wyszczególnionym przez WIOŚ we Wrocławiu. Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli poniżej, woda występująca w tym punkcie niezmiennie prezentuje niezadawalającą jakość (klasa IV). W wodach tych wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka.

Tabela 3.3 Ocena jakości wód podziemnych w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego WIOŚ we Wrocławiu w latach 2007 - 2012

Rok	Stanowisko badawcze	JCWP ^a	Klasa wody	Wskaźniki w klasie III	Wskaźniki w klasie IV	Wskaźniki w klasie V	azotany [mg/l]
2007	Wisznia Mała / Pierwoszów	75	IV	NO ₃ , Ca	NO ₂	-	47,83
2009	Wisznia Mała	75	IV	-	NO ₃ , Ca	-	56,69
2011	Wisznia Mała	75	IV	HCO ₃ , Ca	NO ₃	-	62,00

3.7 Wody powierzchniowe i stan ich czystości

Gmina położona jest w dorzeczu rzeki Odry, w zlewni rzek Widawy i Ławy. Południowa część gminy odwadniana jest systemem niewielkich cieków i rowów melioracyjnych w kierunku południowym do rzeki Widawy, stanowiącej oś hydrograficzną tej części gminy. Rzeka Widawa jest uregulowana na całej swojej długości. Przepływa przez gminę jako stosunkowo duży ciek o zmiennych stanach wody w korycie. Centralnym ciekim na terenie gminy jest rzeka Ława, prawobrzeżny dopływ Odry, do której systematycznie odprowadzane są wody ze środkowej i północnej części gminy. Rzeka Ława swe źródło ma w południowej części gminy Trzebnica i przepływa przez wsie Pierwoszków, Wisznia Mała, Strzeszów, Ozorowice. Jej bieg jest częściowo uregulowany. Wpada do Odry na terenie gminy Oborniki Śląskie. Rzeka Mienia nie jest uregulowana. Bierze swój początek w obrębie Wzgórz Trzebnickich i płynie w kierunku południowym przez wieś Mienice oraz północną część Ozorowic, wpadając na terenie sąsiedniej gminy do rzeki Ławy [2].

Mniejsze cieki są okresowe i przy długim czasie suszy zanikają. Wody opadowe są odprowadzane do cieków przechodzących przez teren gminy, a następnie do rzeki Widawy. Większość wód opadowych wsiąka w podłoże lub okresowo stagnuje na powierzchni. W obniżeniach dolinnych występują stałe lub okresowe podmokłości. Występujące niewielkie zbiorniki wód powierzchniowych to sztuczne zbiorniki utworzone na ciekach lub zalane wyrobiska.

Wody powierzchniowe zajmują na terenie gminy Wisznia Mała około 110 ha powierzchni. W większości są to rowy, których powierzchnia ogólna wynosi około 82 ha. Wody płynące zajmują około 22 ha, wody stojące 4 ha [28].

Na terenie gminy Wisznia Mała znajduje się kilka zbiorników wód stojących (Machnice – 4, Malin – 3, Wisznia Mała, Ligota Piękna, Szewce, Wysoki Kościół, Kryniczno, Ozorowice, Rogóź, Szymanów, Psary, Pierwoszków). Są to na ogół stawy pełniące funkcję hodowlaną, przeciwpożarową oraz retencyjną. Staw w Wiszni Małej pełni funkcję rekreacyjną. Łączna powierzchnia wód stojących na terenie gminy wynosi 4 ha [28].

Jakość wód powierzchniowych

Od momentu wprowadzenia Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego z dnia 23 października 2000 r., zwanej **Ramową Dyrektywą Wodną (RDW)**, podstawową jednostką hydrograficzną, dla której określa się stan wód jest tzw. jednolita część wód (JCW). Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP) to oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak:

- struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich część,
- jezioro lub inny naturalny zbiornik,
- sztuczny zbiornik wodny,
- morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub przybrzeżne.

Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW) jest najważniejszym i najbardziej dalekosiężnym aktem prawnym obejmującym zagadnienia gospodarowania wodami, który powstał do chwili obecnej w Unii Europejskiej. Dyrektywa ta ustanawia ramy dla ochrony wszystkich wód (śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych). Zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju, a w szczególności do realizacji strategicznego celu, jakim jest: osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wszystkich wód do 2015 r.

Zapisy RDW wprowadzają system planowania gospodarowania wodami w podziale na obszary dorzeczy. Dla potrzeb osiągnięcia dobrego stanu wód zostały opracowywane plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz program wodno-środowiskowy kraju. Transpozycja przepisów RDW do prawodawstwa polskiego nastąpiła przede

wszystkim poprzez ustawę z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne*⁵ wraz z aktami wykonawczymi. Ponadto RDW transponowana jest także poprzez ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* oraz ustawę z dnia 7 czerwca 2001 r. *o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*⁶ wraz z aktami wykonawczymi do tych ustaw. Na potrzeby opracowywania planu gospodarowania wodami i jego aktualizacji jednolite części wód powierzchniowych zostały zgrupowane w scalone części wód powierzchniowych (SCWP). Gmina Wisznia Mała znajduje się w obrębie regionu wodnego Środkowej Odry, w granicach zasięgu scalonych części wód SO0309 Widawa od Oleśnicy do Odry (przedstawionych również na rysunku poniżej):

- SO0309 Widawa od Oleśnicy do Odry, do której zaliczają się m.in. następujące jednolite części wód powierzchniowych należących do sieci hydrograficznej gminy:
 - PLRW600017136929 Rakowski Potok (status: silnie zmieniona część wód, stan: zły, ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych: **niezagrożona**).
 - PLRW60001913699 Widawa od Dobrej do Odry (status: naturalna część wód, stan: zły, ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych: **niezagrożona**).

Rysunek 3.8 Scalone części wód powierzchniowych (SCWP) na obszarze działania RZGW we Wrocławiu

Jednolite części wód dzielimy na naturalne oraz silnie zmienione., których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka, lub sztuczne, powstałe w wyniku działalności człowieka. Ww. podział znajduje swoje odzwierciedlenie w klasyfikacji jakości wód — dla naturalnych jednolitych części wód określa się ich stan ekologiczny, podczas gdy dla silnie zmienionych i sztucznych - potencjał ekologiczny.

⁵ Dz.U. 2012 nr 0 poz. 145

⁶ Dz.U. 2006 nr 123 poz. 858

Zgodnie ze znowelizowaną ustawą *Prawo wodne* badania i oceny stanu wód powierzchniowych dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. W zakresie elementów fizykochemicznych, chemicznych i biologicznych obowiązek wykonywania badań wód powierzchniowych spoczywa na Wojewódzkim Inspektorze Ochrony Środowiska. W ciągu ostatnich lat, w miarę implementacji wymogów RDW oraz znowelizowanej ustawy *Prawo wodne* ulegał zmianom zarówno sposób prowadzenia monitoringu jak i zasady oceny stanu jakości wód, liczba monitoringowych stanowisk pomiarowych oraz sposób prezentacji wyników badań.

Lata 2010-2012 w zakresie badań i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych były pierwszą częścią sześcioletniego (od 2010 do 2015) cyklu gospodarowania wodami. Podstawą do prowadzenia badań była zweryfikowana w roku 2009 sieć punktów pomiarowo-kontrolnych. Na terenie gminy brak punktów monitoringowych pozwalających na prowadzenie standardowych badań stanu wód powierzchniowych.

3.8 Ochrona przed powodzią

Na terenie gminy Wisznia Mała obszary zalewowe występują jedynie w dolinie rzeki Widawa i zajmują one powierzchnię 256,29 ha. Znajdują się w południowej i południowo – zachodniej części gminy w obrębach: Krzyżanowice – 21,17 ha, Psary – 77,08 ha, Szewce – 50,74 ha i Szymanów – 107,30 ha. Okresowe podmokłości, które pojawiają się przeważnie podczas wiosennych roztopów pokrywy śnieżnej oraz po obfitych wiosennych czy letnich deszczach, występują w obniżeniach dolinnych. Przyczyną podmokłości bardzo często jest niepoprawnie działający system melioracji szczegółowej (pozarastane lub zasypane rowy, nie działająca drenarka) lub jego całkowity brak. Ogółem na terenie gminy terenów podmokłych stale i okresowo jest około 217,18 ha. Znajdują się one w miejscowościach: Kryniczno – 7,63 ha, Malin – 17,75 ha, Piotrkowiczki – 13,22 ha, Psary – 5,65 ha, Rogoź – 63,67 ha, Strzeszów – 34,90 ha, Szewce – 24,06 ha i Wisznia Mała – 50,30 ha [2].

3.9 Warunki klimatyczne i jakość powietrza

Gmina Wisznia Mała leży w strefie klimatu umiarkowanego, o przewadze wpływów morskich. Dużą rolę odgrywa tu równoleżnikowy kierunek Pradoliny Wrocławskiej ułatwiający przemieszczanie się z zachodu na wschód wilgotnych, atlantyckich mas powietrza. Klimat na tym terenie charakteryzuje się wyraźną przejściowością oraz wielką zmiennością i różnorodnością typów pogody we wszystkich porach roku. Cały obszar gminy należy do Śląsko-Wielkopolskiego regionu klimatycznego, a według regionalizacji klimatycznej Dolnego Śląska A. Schmucka, położony jest w obrębie regionu trzebnickiego [3].

Gmina Wisznia Mała wg klasyfikacji położona jest w dwóch regionach pluwiotermicznych Dolnego Śląska:

- nadodrzańskim wrocławsko - legnickim; najcieplejszy, o średniej rocznej temperaturze powietrza powyżej 8° C. Okres wegetacji 89 – 100 dni, opady niewielkie rzędu 550 – 600 mm,
- trzebnickim; wyraźnie chłodniejszym, o opadach ponad 650 mm rocznie.

Warunki topoklimatu są silnie zróżnicowane. W nawiązaniu do morfologii wydzielić tu można następujące rejony [29]:

- obszary dolinne rz. Widawy i Ławy, z częstymi mgłami z zamgleniami,
- równinę oleśnicką o wyraźnie korzystniejszych warunkach topoklimatu, dobrze przewietrzoną,
- Wzgórza Trzebnickie o bardzo dobrych warunkach solarnych wynikających z dużych spadków i południowej ekspozycji, bardzo dobrze przewietrzane.

Podstawowe parametry meteorologiczne dla rejonu Wiszni Małej są następujące :

- średnia temperatura stycznia -1.5°C
- średnia temperatura lipca 18.2°C
- czas trwania zimy 60 dni
- czas trwania lata 98 dni
- liczba dni pogodnych 62 dni
- liczba dni pochmurnych 110 dni
- opad atmosferyczny 610 mm
- liczba dni z szatą śnieżną 54 dni
- średnia prędkość wiatru 2.3 m/s
- przeważające kierunki wiatru N, W, SW

Warunki topoklimatyczne są zróżnicowane. Wynika to z położenia ekspozycji, różnic wysokości, wielkości powierzchni. Zróżnicowanie warunków topoklimatycznych pozwala na wydzielenie rejonów [29]:

- Rejon I obejmuje wysoczyznę płaską. Topoklimat wysoczyzny jest typowy dla terenów, płaskich, z płytkim poziomem wody gruntowej, nie predysponowany do gromadzenia się mgieł i tworzenia się zastoisk zimnego powietrza. Teren poprawnie nawietrzany i poprawnie przewietrzany, przeciętnie nasłoneczniony.
- Rejon II w większych dolinach z uwagi na płytki poziom wody gruntowej w warstwach powietrza w pobliżu gruntu tworzą się zastoiska zimnych mas powietrza o większej wilgotności. Doliny stanowią rynny okresowego spływu wód gruntowych.
- Rejon III obejmuje Wzniesienia Trzebnickie. Teren o mocno zróżnicowanych warunkach topoklimatycznych, wynikających ze wzniesienia do 300m.npm, zmiennej ekspozycji, zróżnicowanego nachylenia terenu. Teren silnie nawietrzany, zwłaszcza stoki o ekspozycji północno – zachodniej. Zróżnicowane nasłonecznienie. Najlepiej nasłonecznione stoki o ekspozycji południowej i nachyleniu powyżej 5 – 6%. Stoki słabo nasłonecznione o ekspozycji składowej północnej i spadkach powyżej 8%. Większe doliny stanowią również rynny spływu zimnych mas powietrza.

Stan zanieczyszczenia powietrza jest jednym z najbardziej zmiennych stanów środowiska. W znaczącym stopniu zależy od wielkości chwilowych emisji ze źródeł zlokalizowanych na danym terenie oraz od wielkości napływowej i transgranicznej emisji zanieczyszczeń. Rozprzestrzenianie zanieczyszczeń w atmosferze determinowane jest warunkami meteorologicznymi, w tym intensywnością turbulencji wywołanej czynnikami mechanicznymi i termicznymi oraz własnościami fizyczno-chemicznymi atmosfery. Do niekorzystnych warunków meteorologicznych utrudniających rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń, a więc sprzyjających lokalnemu wzrostowi ich stężeń, należą: bardzo niska temperatura, mała prędkość wiatru lub jego brak (hamujące wymianę powietrza w poziomie) oraz inwersje temperatury (hamujące pionową wymianę powietrza).

Na stan czystości powietrza na terenie Gminy Wisznia Mała mają wpływ:

- emisja zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, w tym niska emisja z indywidualnych urządzeń i instalacji grzewczych w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej,
- emisja z punktowych źródeł technologicznych – instalacji i urządzeń przemysłowych,
- emisja ze źródeł komunikacyjnych – powstająca podczas spalania paliw w silnikach, a także w wyniku ścierania jezdni, opon i hamulców, oraz unoszenia drobin pyłu z nawierzchni na skutek ruchu pojazdów (emisja wtórna),
- emisja napływowa ze źródeł znajdujących się poza terenem gminy, powiatu oraz kraju,
- warunki meteorologiczne wpływające na rozprzestrzenianie zanieczyszczeń powietrza,
- ukształtowanie powierzchni terenu i jego zagospodarowanie.

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu dokonuje corocznej oceny jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Ocena stanu zanieczyszczenia powietrza wykonywana jest w oparciu o wyniki badań monitoringowych prowadzonych na terenie województwa dolnośląskiego przez:

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
- Wojewódzką Stację Sanitarno – Epidemiologiczną
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa dolnośląskiego prowadzona jest przez WIOŚ we Wrocławiu w oparciu o ustawę Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. oraz akty wykonawcze do ww. ustawy. Oceny dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów:

- ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- ustanowionych ze względu na ochronę roślin.

Podstawę oceny jakości powietrza stanowią określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska (Dz. U. 2012 Nr 0 poz. 1031) poziomy niektórych substancji w powietrzu: dopuszczalne, docelowe, celów długoterminowych i alarmowe. W niektórych przypadkach określono dozwoloną liczbę przekroczeń określonego poziomu, a także terminy, w których określony poziom powinien zostać osiągnięty. Wartości poszczególnych poziomów substancji w powietrzu zostały zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin. Oceny i wynikające z nich działania odnoszone są do jednostek terytorialnych nazywanych strefami, obejmujących obszar całego kraju.

W 2008 r. opublikowana została Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (tzw. Dyrektywa CAFE). Dyrektywa ta zastąpiła Dyrektywę „ramową” 96/62/WE, 4 dyrektywy „córki” dotyczące wartości dopuszczalnych SO₂, NO₂, NO_x, pyłu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla i ozonu w otaczającym powietrzu oraz decyzję Rady 97/101/WE dotyczącą wzajemnej wymiany informacji i danych z monitoringu powietrza. Dyrektywa CAFE wprowadziła krajowy cel redukcji narażenia na działanie PM_{2,5} dla ochrony zdrowia ludzkiego oraz wartość docelową i wartość dopuszczalną PM_{2,5} dla ochrony zdrowia ludzkiego.

W założeniach do projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (stanowiącej transpozycję Dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy) przyjmuje się, że od stycznia 2011 r. dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnianych w ocenach jakości powietrza (dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenki azotu, tlenek węgla, benzen, ozon, pył zawieszony PM₁₀, zawartość ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ oraz pył zawieszony PM_{2.5}) obowiązuje nowy podział kraju na strefy. Obecnie strefę stanowią:

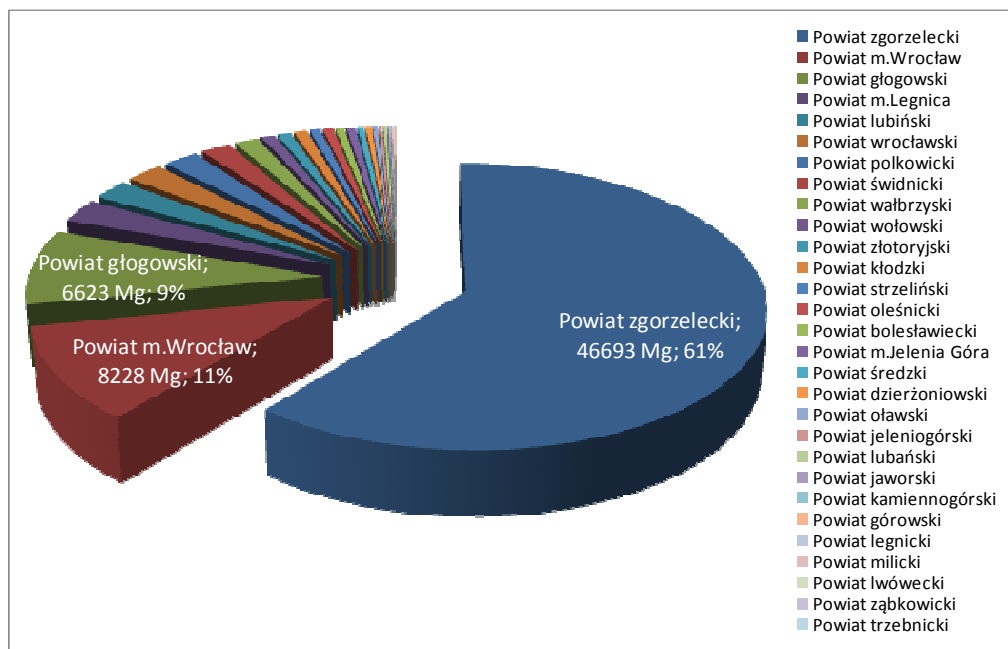
- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- miasto (nie będące aglomeracją) o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys.)
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców (strefa dolnośląska).

Województwo dolnośląskie zostało podzielone na 4 strefy, natomiast Gminę Wisznia Mała, wraz z całym powiatem trzebnickim, zaliczono do strefy dolnośląskiej. Na terenie Gminy Wisznia Mała badania jakości powietrza prowadzone były przez WIOŚ we Wrocławiu w 2008 r. i 2010 r. w jednym punkcie pomiarowym na ul. Łąkowej, w oparciu o pasywną stację pomiarową. W kolejnych latach pomiary w tym punkcie nie były prowadzone.

Emisja gazowa

Z danych GUS za 2012 r. wynika, że emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w powiecie trzebnickim wyniosła 463 Mg, z czego 100% stanowił dwutlenek węgla (CO₂).

Rysunek 3.9 Ranking powiatów województwa dolnośląskiego pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) z zakładów szczególnie uciążliwych w 2012r. [wg GUS]

W 2012 r. w powiecie trzebnickim, podobnie jak w całym woj. dolnośląskim, nie wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych i alarmowego określonych dla dwutlenku siarki. Monitoring SO₂ prowadzony na terenie województwa dolnośląskiego w strefach oddziaływania Elektrowni „Turów” oraz Huty Miedzi „Legnica” i „Głogów” na terenach powiatów: zgorzeleckiego, głogowskiego i w mieście Legnica wykazał **niski poziom stężeń – szczególnie na terenach pozamiejskich**. Na terenie kraju notowane były przekroczenia poziomu dopuszczalnego stężeń 24-godzinnych SO₂ na trzech stacjach: w Rybniku (154 µg/m³), Żywcu (193 µg/m³) i Suchej Beskidzkiej (172 µg/m³).

Poziom zanieczyszczenia powietrza **dwutlenkiem siarki** ze względu na ochronę zdrowia ludzi ocenia się w odniesieniu do poziomów dopuszczalnych: 24-godzinny oraz 1-godzinny, a także 1-godzinny poziomu alarmowego. Dodatkowo dla poszczególnych wartości normatywnych dopuszcza się możliwość przekroczeń z ograniczoną częstością:

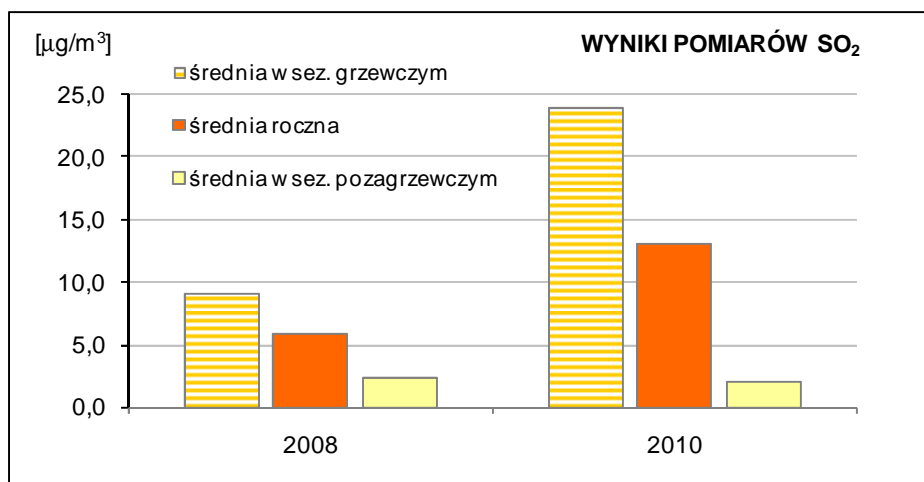
- dla stężenia 1-godzinny >350 µg/m³ – dopuszczalna częstość przekroczeń 24 razy/rok;
- dla stężenia 24-godzinny >125 µg/m³ – dopuszczalna częstość przekroczeń to 3 razy/rok.

Charakterystycznym elementem rozkładu stężeń SO₂ w ciągu roku jest wyraźna różnica pomiędzy stężeniami rejestrowanymi w sezonie grzewczym i pozagrzewczym. Tendencja wzrostu stężeń w okresie zimowym jest szczególnie widoczna na obszarach, gdzie dominuje indywidualny system ogrzewania gospodarstw domowych. Jak wynika z danych prezentowanych w poniższej tabeli, stężenia w sezonie grzewczym były w punkcie pomiarowym wyższe niż w miesiącach letnich, a różnica stężeń pomiędzy okresem letnim a zimowym była kilkukrotna, co może świadczyć o istotnym wpływie źródeł grzewczych na stan powietrza w Wiszni Małej w okresie zimowym.

Tabela 3.4 Wyniki pomiarów dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu]

rok pomiaru	średnia roczna	średnia w sez. grzewczym	średnia w sez. pozagrzewczym
2008	5,8	9,1	2,3
2010	13,0	24,0	2,0

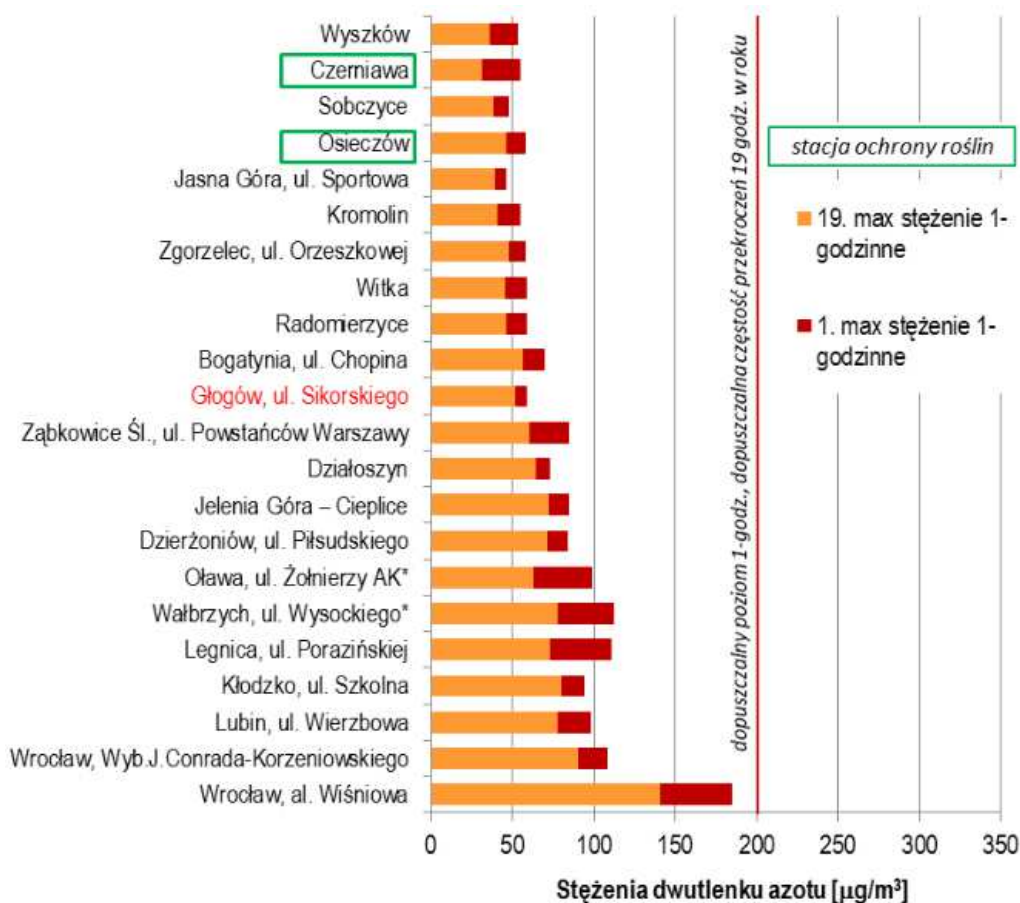
Rysunek 3.10 Wyniki pomiarów dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu]

Poziom zanieczyszczenia powietrza **dwutlenkiem azotu** ze względu na ochronę zdrowia ludzi ocenia się w odniesieniu do poziomów dopuszczalnych ustalonych dla czasów uśredniania: 1 godzina ($200 \mu\text{g}/\text{m}^3$) i rok kalendarzowy ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) oraz 1-godzinny poziomu alarmowego ($400 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Dodatkowo dla stężeń 1-godzinnych dopuszcza się możliwość przekraczania danego poziomu z częstością nie większą niż 18 razy w roku.

W stacjach pozamiejskich lub podmiejskich, położonych z dala od dróg i osiedli mieszkaniowych, stężenia średnioroczne w 2012 r. kształtowały się na poziomie mniejszym, niż 50% normy. Natomiast stacje mierzące tzw. tło miejskie oraz pomiary wykonywane na terenach osiedli mieszkaniowych (wskaźnikową metodą pasywną) wykazały poziom stężeń w zakresie od 25% do 73% normy rocznej. Pomiary „pasywne” wykonywane w 10 powiatach województwa wykazały najniższy średni poziom stężeń NO_2 w powiecie głogowskim, lubańskim, lwóweckim, natomiast **najwyższy średni poziom stężeń NO_2 – w oleśnickim, trzebnickim i górowskim.**

Porównując wartości stężeń 1-godzinnych w poszczególnych rejonach województwa widać niski poziom stężeń i brak zmienności godzinowej w punktach zlokalizowanych z dala od dróg (stacje ochrony roślin i pozamiejskie) oraz wyraźną zmienność godzinową z widocznymi wzrostami stężeń w godzinach szczytu na terenach miejskich. Na żadnej ze stacji nie wystąpiły przekroczenia dopuszczalnego i alarmowego poziomu 1-godzinnego. Ponadnormatywne średnioroczne stężenie dwutlenku azotu zarejestrowane zostało na terenie województwa dolnośląskiego przez jedną stację „komunikacyjną” zlokalizowaną przy al. Wiśniowej we Wrocławiu ($56 \mu\text{g}/\text{m}^3$, czyli 140% normy). Na terenie kraju przekroczenia normy średniorocznej miały miejsce również w Krakowie ($71 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Częstochowie ($49 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Warszawie ($45 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Włocławku ($41 \mu\text{g}/\text{m}^3$) oraz na obszarze Aglomeracji Górnośląskiej ($41 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

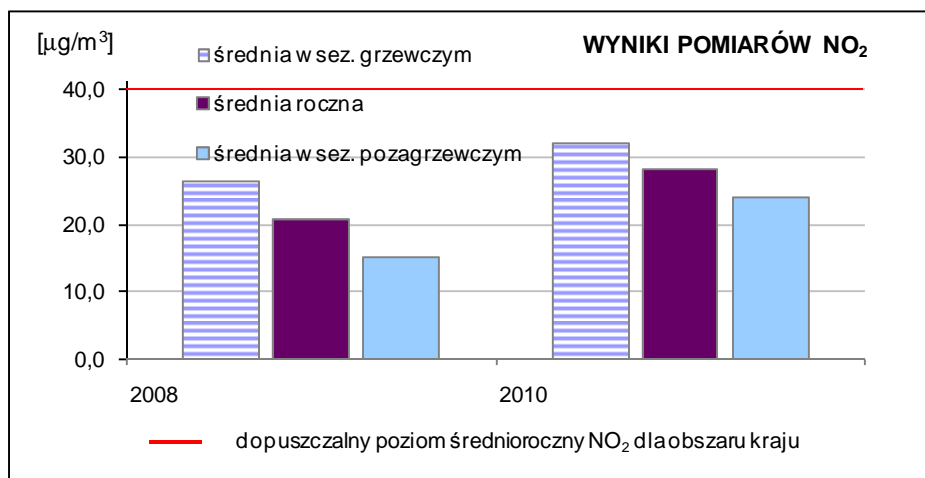
Rysunek 3.11 Stężenia średnioroczne oraz średnie sezonowe NO₂ na terenie województwa dolnośląskiego w 2012 r. na podstawie pomiarów ciągłych [wg WIOŚ we Wrocławiu]

W większości punktów pomiarowych średnie stężenia w sezonie grzewczym były wyższe niż w sezonie pozagrzewczym – wyjątkiem była stacja pozamiejska w Sobczycach (ten sam poziom w obu sezonach 2012 r.). O wpływie emisji ze źródeł grzewczych na poziom stężeń tlenków azotu świadczą wyższe stężenia w miesiącach zimowych, ale nie są to różnice tak wyraźne jak w przypadku SO₂. Pomiary w stacjach „tła miejskiego” wykazały średni wzrost stężeń o ok. 60%, natomiast w stacji „komunikacyjnej” – jedynie o ok. 18%.

Tabela 3.5 Wyniki pomiarów dwutlenku azotu (µg/m³) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu]

rok pomiaru	średnia roczna	średnia w sez. grzewczym	średnia w sez. pozagrzewczym
2008	20,7	26,3	15,1
2010	28,0	32,0	24,0

Rysunek 3.12 Wyniki pomiarów dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2008 i 2010 r. w punktach monitoringu WIOŚ na terenie Gminy Wisznia Mała [wg WIOŚ we Wrocławiu]

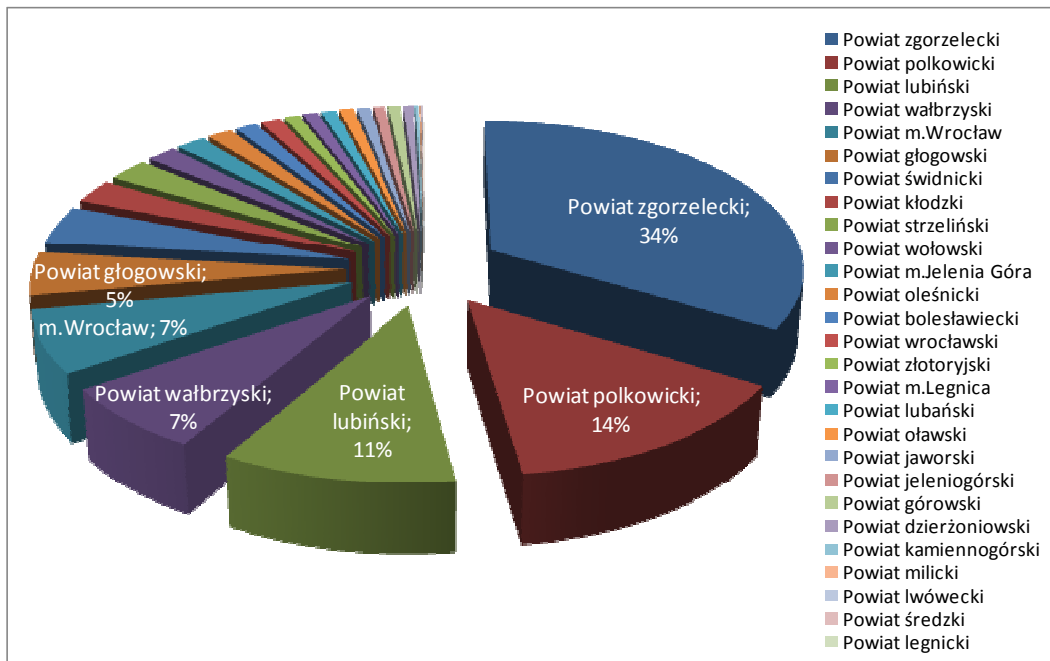

Jak wynika z danych zebranych w powyższej tabeli, obserwowana była tendencja wzrostu stężeń dwutlenku azotu w sezonie grzewczym, w porównaniu z sezonem pozagrzewczym, co świadczy o znacznym udziale źródeł grzewczych w ogólnej emisji NO_2 w miesiącach zimowych.

Emisja pyłowa

Największym problemem w skali województwa dolnośląskiego i całego kraju pozostaje wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym, a w szczególności pyłem PM_{10} i benzo(a)pirenem. **Pył zawieszony** to mieszanina drobnych cząstek o różnych rozmiarach i różnym składzie chemicznym. Cząstki o średnicy mniejszej niż 10 mikrometrów (PM_{10}) mogą wnikać do płuc, co powoduje poważne problemy zdrowotne, w szczególności u osób starszych oraz dzieci. Na powierzchni pyłów znajdują się toksyczne i rakotwórcze związki chemiczne niebezpieczne dla zdrowia ludzkiego, takie jak: metale ciężkie (arsen, nikiel, kadm, ołów) oraz WWA – wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, w tym benzo(a)piren. Z danych GUS za 2012 r. wynika, że emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w powiecie trzebnickim wyniosła 0 Mg.

Rysunek 3.13 Ranking powiatów województwa dolnośląskiego pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2012 r. [wg GUS]

Od 2005 roku dla pyłu zawieszanego PM10 margines tolerancji dla dopuszczalnego poziomu średniorocznego ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) wynosi 0, zatem wszelkie przekroczenia obowiązującego poziomu skutkują zaklasyfikowaniem danej strefy do opracowywania programów ochrony powietrza (klasa C). Średniodobowy dopuszczalny poziom pyłu PM10 w powietrzu wynosi ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$), natomiast dopuszczalna częstość przekraczania normy dobowej w roku kalendarzowym – 35 razy. Przekroczenia średniodobowej wartości normatywnej występują głównie w sezonie grzewczym, jednak na wielu stacjach, szczególnie w dużych miastach, wartości ponadnormatywne rejestrowane były również w sezonie pozagrzewczym. Także średnioroczny poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM10 jest w większości punktów pomiarowych wyższy w sezonie grzewczym niż w sezonie pozagrzewczym.

Rysunek 3.14 Lokalizacja stanowisk pomiarowych pyłu PM10 z przekroczeniami poziomów dopuszczalnych w latach 2005-2012 (kryterium ochrony zdrowia) [wg WIOŚ we Wrocławiu]

W 2012 roku najwyższe przekroczenia dopuszczalnej liczby przekroczeń normy średniodobowej na obszarze Dolnego Śląska odnotowano na stacji w Nowe Rudzie (112 dni). Ponadto przekroczenia wystąpiły również na stanowiskach: w Polkowicach (53 dni) oraz w Rudnej (41 dni). Najwyższe wartości maksymalne stężeń dobowych wystąpiły na stanowiskach: w Jeleniej Górze ($353 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Nowej Rudzie ($313 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Dzierżoniowie ($285 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Szczawnie Zdroju ($278 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Złotoryi ($261 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Legnicy ($250 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Na wszystkich stanowiskach, w których wykonywane były pomiary pyłu zawieszzonego PM10, oznaczany był również skład pyłu pod kątem zawartości WWA – celem określenia udziału benzo(a)pirenu w sumie WWA zawartych w pyłe. Wyliczony średni udział benzo(a)pirenu w sumie WWA kształtował się na poziomie 18%. W 2012 r. zanotowano przekroczenia wartości docelowych dla benzo(a)pirenu w większości punktów pomiarowych (za wyjątkiem Czerniawy), w tym również na stacji pomiarowej w Polkowicach, na ul. Kasztanowej.

Na terenie kraju największą liczbę przekroczeń normy 24-godz. dopuszczalnego stężenia pyłu PM10 odnotowano w woj. małopolskim: na trzech stacjach w Krakowie (132, 122 i 116 dni), w Nowym Sączu (121 dni), Proszkowicach 120 dni), Skawinie (120 dni). Z kolei najwyższe wartości maksymalnego stężenia dobowego występowały głównie na stacjach w województwie śląskim : w Sosnowcu ($523 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Zabrze ($505 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Żorach ($492 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Tarnowie ($487 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Myszkowie ($430 \mu\text{g}/\text{m}^3$), Żywcu ($423 \mu\text{g}/\text{m}^3$) oraz na dwóch stacjach w Katowicach (410 i $413 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

WIOŚ we Wrocławiu sporządza coroczne oceny poziomów substancji w powietrzu zgodnie z art. 89 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, w których dokonuje klasyfikacji stref, dającej podstawę do zaplanowania działań na rzecz poprawy jakości powietrza w strefach, w których są przekraczane wartości kryterialne określone dla ochrony zdrowia ludzi lub ochrony roślin. Na podstawie ocen **za lata 2010 - 2012** (okres obowiązywania obecnego podziału na strefy) stwierdzono potrzebę opracowywania programów ochrony powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi dla wszystkich 4 stref województwa, ze względu na przekroczenie norm dla wymienionych substancji:

1. aglomeracja wrocławska (NO_2 , PM10, benzo(a)piren, PM2.5),
2. m. Legnica (PM10, arsen, benzo(a)piren, ozon, PM2.5),
3. m. Wałbrzych (PM10, benzo(a)piren),
4. strefa dolnośląska (PM10, benzo(a)piren, ozon, tlenek węgla).

Na podstawie klasyfikacji stref województwa dolnośląskiego według kryteriów dla ochrony roślin wskazane jest opracowanie programu ochrony powietrza w strefie dolnośląskiej ze względu na ponadnormatywne stężenia ozonu (współczynnik AOT 40).

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* przygotowanie i zrealizowanie Programu ochrony powietrza wymagane jest dla stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych, powiększonych w stosownych przypadkach o margines tolerancji, choćby jednej substancji, spośród określonych w rozporządzeniu z dnia 3 marca 2008 roku *w sprawie poziomu niektórych substancji w powietrzu* (Dz. U. 2008 Nr 47, poz. 281), na podstawie którego dokonano klasyfikacji stref za określone lata.

Dyrektywa 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. *w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy* stanowi, iż plany ochrony powietrza (w ustawie POŚ zwane programami), w przypadku przekroczenia wartości dopuszczalnych, których termin osiągnięcia minął, mają określać odpowiednie działania tak, aby okres, w którym nie są one dotrzymane był jak najkrótszy. Dotyczy to m.in. pyłu zawieszzonego PM10, dla którego termin osiągnięcia zgodności z poziomem dopuszczalnym upłynął 1 stycznia 2005 r. Natomiast termin osiągnięcia zgodności z poziomem docelowym dla benzo(a)pirenu to 1 stycznia 2013 roku. Obowiązek sporządzenia programu ochrony powietrza od 1 stycznia 2008 roku spoczywa na Marszałku Województwa, który ma jednocześnie koordynować jego realizację.

3.10 Klimat akustyczny

Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska, charakteryzującym się dużą ilością i różnorodnością źródeł oraz powszechnością występowania. Hałas jest uznawany za czynnik, który w największym stopniu wpływa na jakość warunków zamieszkania i wypoczynku ludzi. Nadmierny hałas może wywoływać niekorzystne zmiany w organizmie człowieka. Powoduje on między innymi zaburzenia snu i wypoczynku, wpływa niekorzystnie na układ nerwowy, utrudnia pracę i naukę, zwiększa podatność na choroby psychiczne.

Stan środowiska, ze względu na jego zanieczyszczenia hałasem, określa się za pomocą tzw. klimatu akustycznego. Klimat akustyczny jest to zespół zjawisk akustycznych kształtowanych przede wszystkim przez źródła hałasu takie jak:

- transport drogowy, kolejowy, lotniczy;
- przemysł (zakłady przemysłowe, rzemieślnicze, usługowe);
- przesył energii elektrycznej o wysokich napięciach.

Tabela 3.6 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku wyrażone wskaźnikami L_{DWN} i L_N ⁷

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny długookresowy średni poziom dźwięku A w dB			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		L_{DWN} przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku	L_N przedział czasu odniesienia równy wszystkim porom nocy	L_{DWN} przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku	L_N przedział czasu odniesienia równy wszystkim porom nocy
1	a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	64	59	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	68	59	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ²⁾	70	65	55	45

1) Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych,

2) Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

⁷ Dz.U. 2014, poz.112

Najczęściej klimat akustyczny ocenia się ilościowo przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku A (L_{Aeq}), wyrażonego w decybelach [dB], będącego poziomem uśrednionym w funkcji czasu. W związku z wprowadzeniem nowych wskaźników oceny hałasu, w roku 2007 ukazały się przepisy wykonawcze określające kryteria poprawności klimatu akustycznego w środowisku – rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z dnia 5 lipca 2007r. Nr 120, poz. 826), zmienionego rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z dnia 8 października 2012r. poz. 1109).

Dla klas terenu wyróżnionych ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje podano dopuszczalny równoważny poziom hałasu w porze dziennej ($6^{00}-22^{00}$) i nocnej ($22^{00}-6^{00}$) oraz dopuszczalne wartości wskaźników długookresowych L_{DWN} i L_N dla poszczególnych rodzajów źródeł hałasu i określonych przedziałów czasu. Podstawą określenia dopuszczalnej wartości poziomu równoważnego hałasu dla danego terenu jest zaklasyfikowanie go do określonej kategorii, o wyborze której decyduje sposób zagospodarowania.

Dla hałasów drogowych i kolejowych dopuszczalne wartości poziomów hałasu wynoszą w porze dziennej – w zależności od funkcji terenu – od 50 do 70 dB, w porze nocnej 45–65 dB. Wartości te są wymagane zarówno w przypadku wskaźników oceny hałasu stosowanych w polityce długookresowej (poziom dziennie-wieczorno-nocny L_{DWN} i długookresowy poziom nocny L_N), jak i w odniesieniu do jednej doby (poziom równoważny hałasu L_{AeqD} dla pory dnia i poziom równoważny hałasu L_{AeqN} dla pory nocy). Spełnienie wymogów rozporządzenia nie gwarantuje mieszkańcom warunków, w których nie występuje uciążliwe oddziaływanie hałasu. Przyjęte standardy stanowią kompromis pomiędzy oczekiwaniami i realnymi możliwościami ograniczania hałasów komunikacyjnych.

Ochrona przed hałasem w rozumieniu przyjętej ustawy Prawo ochrony środowiska polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie, oraz zmniejszeniu poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska (Prawo ochrony środowiska art. 117). W myśl tej ustawy badaniem monitoringowym należy objąć przede wszystkim miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz drogi o regionalnym znaczeniu. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2007 r. wprowadziło wskaźniki hałasu (L_{DWN}) mające zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, w szczególności do sporządzenia map akustycznych oraz programów ochrony środowiska (zmienione Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, tekst jednolity Dz. U. 2014r. poz. 112). Zgodnie z art. 119 ust. 1 ww. ustawy Poś - dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się program ochrony środowiska przed hałasem, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego.

W 2007 r. w 23 miejscach na terenie Dolnego Śląska prowadzono pomiary akustyczne, których celem było określenie warunków panujących w bezpośrednim sąsiedztwie tras komunikacyjnych i uzyskanie informacji o uciążliwości akustycznej analizowanych tras. Pomiarami zasadniczymi objęto drogę krajową nr 12 i drogi wojewódzkie nr 292, 329, 330, na których odbywał się ruch tranzytowy. Przeprowadzone pomiary posłużyły do obliczeń długookresowego średniego poziomu hałasu L_{DWN} na pierwszej linii zabudowy. Dokładność metody obliczeniowej oszacować można na 2 do 4 dB, w zależności od zróżnicowania sytuacji urbanistycznej oraz od odległości zabudowy od ulicy. Badania nie objęły Gminy Wisznia Mała.

W 2007 r. w ramach badań monitoringowych prowadzonych przez WIOŚ we Wrocławiu, na terenie powiatu trzebnickiego, w celu określenia warunków panujących w bezpośrednim

sąsiedztwie tras komunikacyjnych i uzyskania informacji o uciążliwości akustycznej w 17 punktach, w tym w 1 pkt. zlokalizowanym w granicach Gminy Wisznia Mała wykonano pomiary akustyczne. Jako punkt pomiarowy na terenie Gminy Wisznia Mała wybrano drogę o odnowionej nawierzchni asfaltowej, dwukierunkową na trasie Wrocław-Trzebnica. Stwierdzony długookresowy średni poziom hałasu L_{DWN} , na granicy terenu chronionego, odpowiadał 75,5 dB przy natężeniu ruchu 697 poj./h i 16,6 % udziale pojazdów ciężkich w ogólnym strumieniu ruchu. Zabudowa o charakterze jednorodzinny, luźnym, teren chroniony usytuowany ok. 15,0 m od krawędzi jezdni.

W latach 2008 – 2012 badania akustyczne na terenie Gminy nie były prowadzone.

W 2011 r. na zlecenie Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei we Wrocławiu została opracowana „**Mapa akustyczna dla drogi wojewódzkiej DW 342 na odcinku WROCŁAW - SZEWCY**” oraz „**Mapa akustyczna dla drogi wojewódzkiej DW 342 na odcinku SZEWCY - PĘGÓW**”.

W przypadku odcinka **Wrocław - Szewce** analizą objęto obszar o powierzchni ok. 1,20 km². Z przeprowadzonych w ramach niniejszego opracowania analiz, wynika że odsetek osób narażonych na hałas od analizowanego odcinka drogi, zamieszkujących tereny, dla których stan warunków akustycznych środowiska określony wskaźnikiem L_{DWN} jako niedobry wynosi 92 % a zły – 8 %. Oszacowana łączna powierzchnia tych terenów wynosi ok. 0,16 km². Dla wskaźnika L_N odsetek ten kształtuje się odpowiednio na poziomie 88 % i 13 %, a łączna suma terenów, dla których stan warunków akustycznych środowiska w porze nocy określony jako niedobry i zły wynosi ok. 0,10 km². Prezentowane wyniki obliczeń i analiz obrazują, że wokół analizowanego odcinka obecnie nie występują tereny, dla których akustyczny stan środowiska można zakwalifikować jako bardzo zły. Wyniki analiz rozkładu hałasu przy elewacjach budynków, przeprowadzonych na różnych wysokościach budynków zlokalizowanych w pierwszej linii zabudowy (dla najbardziej narażonych budynków mieszkalnych) wskazują, że na ponadnormatywny hałas narażeni są mieszkańcy wszystkich kondygnacji tych budynków w porównywalnym stopniu.

Z przeprowadzonych w ramach opracowania analiz na odcinku **Szewce (Gmina Wisznia Mała) – Pęgów (Gmina Oborniki Śląskie)** (obszar objęty analizą 3,20 km²), wynika że odsetek osób narażonych na hałas od analizowanego odcinka drogi, zamieszkujących tereny, dla których stan warunków akustycznych środowiska określony wskaźnikiem L_{DWN} jako niedobry wynosi 73 % a zły – 27 %. Oszacowana łączna powierzchnia tych terenów wynosi ok. 0,27 km². Dla wskaźnika L_N odsetek ten kształtuje się odpowiednio na poziomie 84 % i 16 %, a łączna suma terenów, dla których stan warunków akustycznych środowiska w porze nocy określony jako niedobry i zły wynosi ok. 0,17 km². Prezentowane wyniki obliczeń i analiz obrazują, że wokół analizowanego odcinka obecnie nie występują tereny, dla których akustyczny stan środowiska można zakwalifikować jako bardzo zły. Wyniki analiz rozkładu hałasu przy elewacjach budynków, przeprowadzonych na różnych wysokościach budynków zlokalizowanych w pierwszej linii zabudowy (dla najbardziej narażonych budynków mieszkalnych) wskazują, że na ponadnormatywny hałas narażeni są mieszkańcy wszystkich kondygnacji tych budynków w porównywalnym stopniu.

W 2014 r. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego opracowany został Projekt „**Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013-2017**” [38]. Projekt współfinansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, wykonany został przez SGS EKO-PROJEKT Sp. z o.o. z siedzibą w Pszczynie na podstawie umowy z dnia 31.10.2013 r. Projekt przyjęty Uchwałą Nr LI/1832/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego”. Przyjęcie w/w uchwały powoduje, że moc traci Uchwała Nr LIV/951/10 z dnia 29 kwietnia 2010 r., którą Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjął dotychczas obowiązujący „Program ochrony środowiska przed hałasem na lata 2009 – 2013”.

„Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013 - 2017” sporządzony został dla terenów województwa dolnośląskiego leżących poza aglomeracjami wzdłuż dróg, po których przejeżdża ponad 3 000 000 pojazdów rocznie oraz wzdłuż linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 000 pociągów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne tj. przekroczone zostały dopuszczalne poziomy hałasu określone wskaźnikami hałasu L_{DWN} i L_N . Celem programu jest określenie działań naprawczych odniesionych do ww. terenów.

Przyjęcie nowego Programu ochrony środowiska przed hałasem j.w. podyktowane jest koniecznością:

- dostosowania do nowych standardów akustycznych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity Dz.U. 2014r. poz. 112),
- zapisem art. 119 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.) zobowiązującym do aktualizacji Programu co najmniej raz na pięć lat, a także w przypadku wystąpienia okoliczności uzasadniających zmianę planu lub harmonogramu realizacji.

„Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013 - 2017” składa się z:

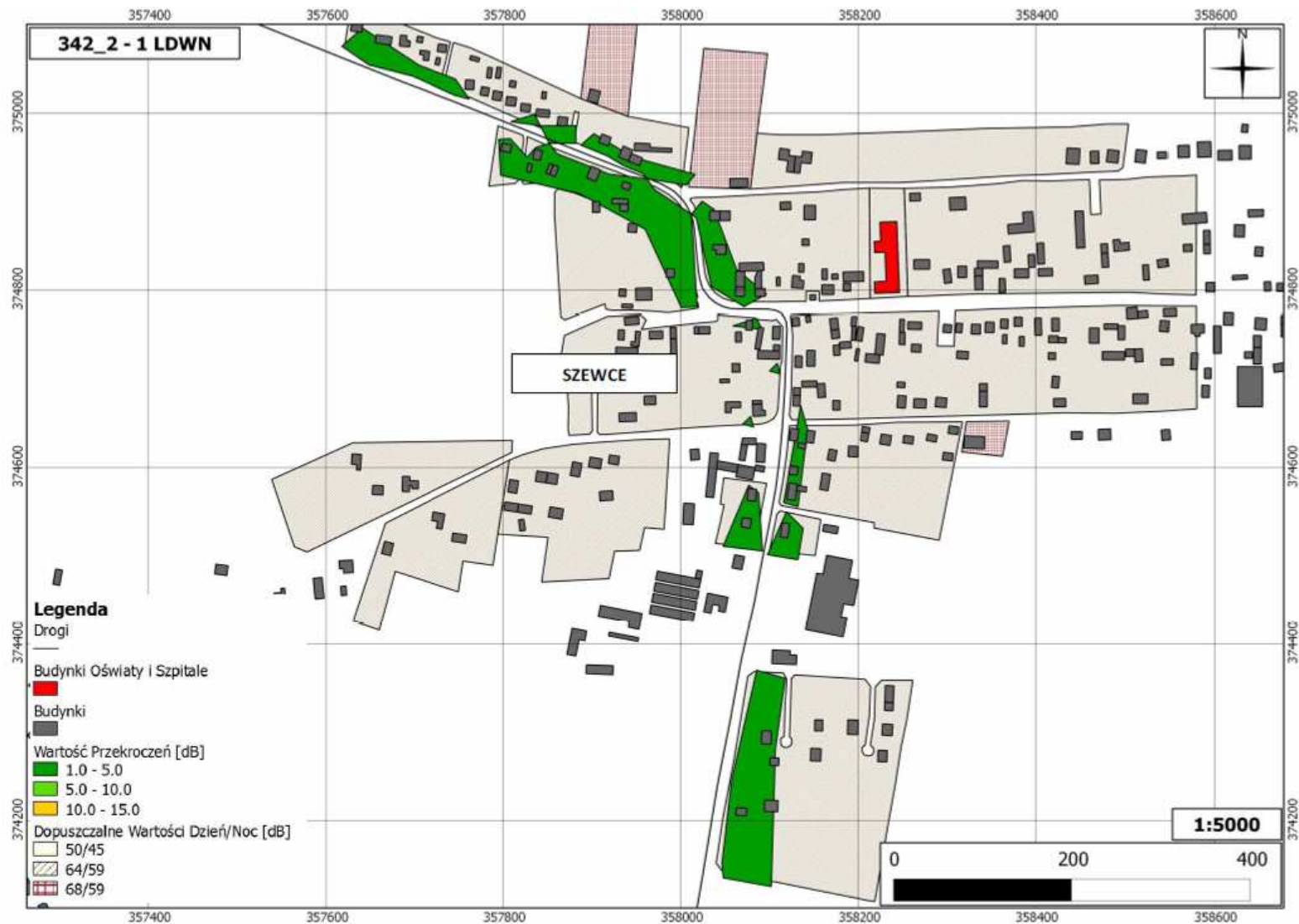
- 1) Część A – drogi krajowe i autostrady;
- 2) Część B – drogi wojewódzkie;
- 3) Część C – drogi na terenie miasta pozostającego na prawach powiatu – miasto Jelenia Góra;
- 4) Część D – linie kolejowe.

Opracowanie Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013 – 2017, Część B (drogi wojewódzkie) miało na celu określenie niezbędnych priorytetów i kierunków działań, których zadaniem jest zmniejszenie uciążliwości oraz ograniczenie nadmiernego poziomu hałasu na obszarach dróg wojewódzkich na terenie województwa dolnośląskiego.

W granicach Gminy Wisznia Mała, powiat trzebnicki zidentyfikowano dwa obszary, na których występują przekroczenia dopuszczalnych wartości hałasu samochodowego:

- **Szewce, ul. Wrocławska, DW 342 (plansza 342_2-1)**
 - poziomy dopuszczalne: 64/59 – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna;
 - przekroczenia L_{DWN} – obszar przekroczenia obejmuje zabudowę znajdującą się przy ulicy;
 - przekroczenia L_N – obszar przekroczenia obejmuje zabudowę znajdującą się przy ulicy. Przekroczenia osiągają wartość $> 5\text{dB}$.
- **Szewce, ul. Topolowa, DW 342 (plansza 342_2-2)**
 - poziomy dopuszczalne: 64/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna;
 - przekroczenia L_{DWN} – brak przekroczeń
 - przekroczenia L_N – obszar przekroczenia obejmuje zabudowę znajdującą się przy ulicy. Przekroczenia osiągają wartość $> 5\text{dB}$.

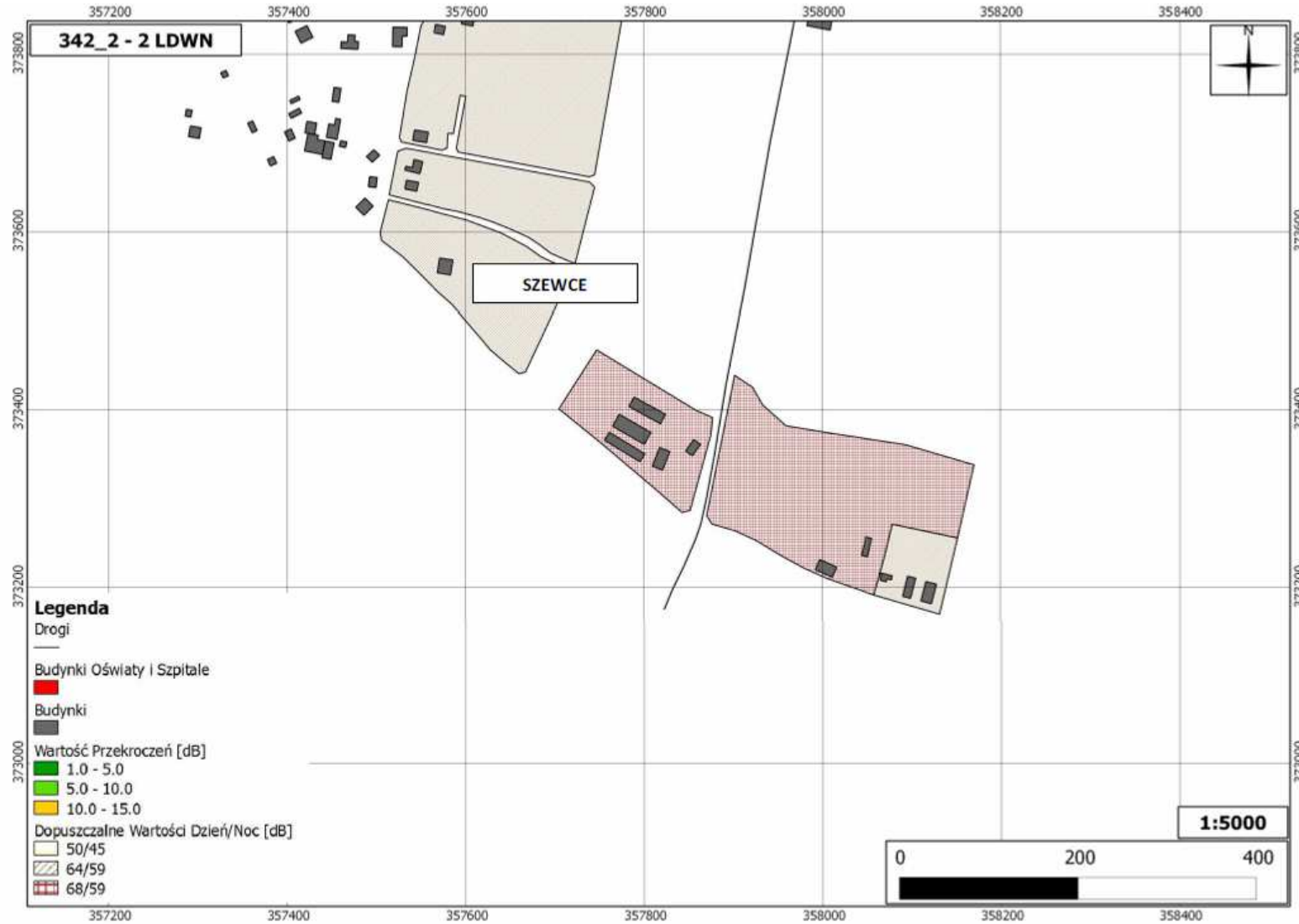
Rysunek 3.15 Ocena jakości klimatu akustycznego (L_{DWN}), ul. Wrocławska, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]

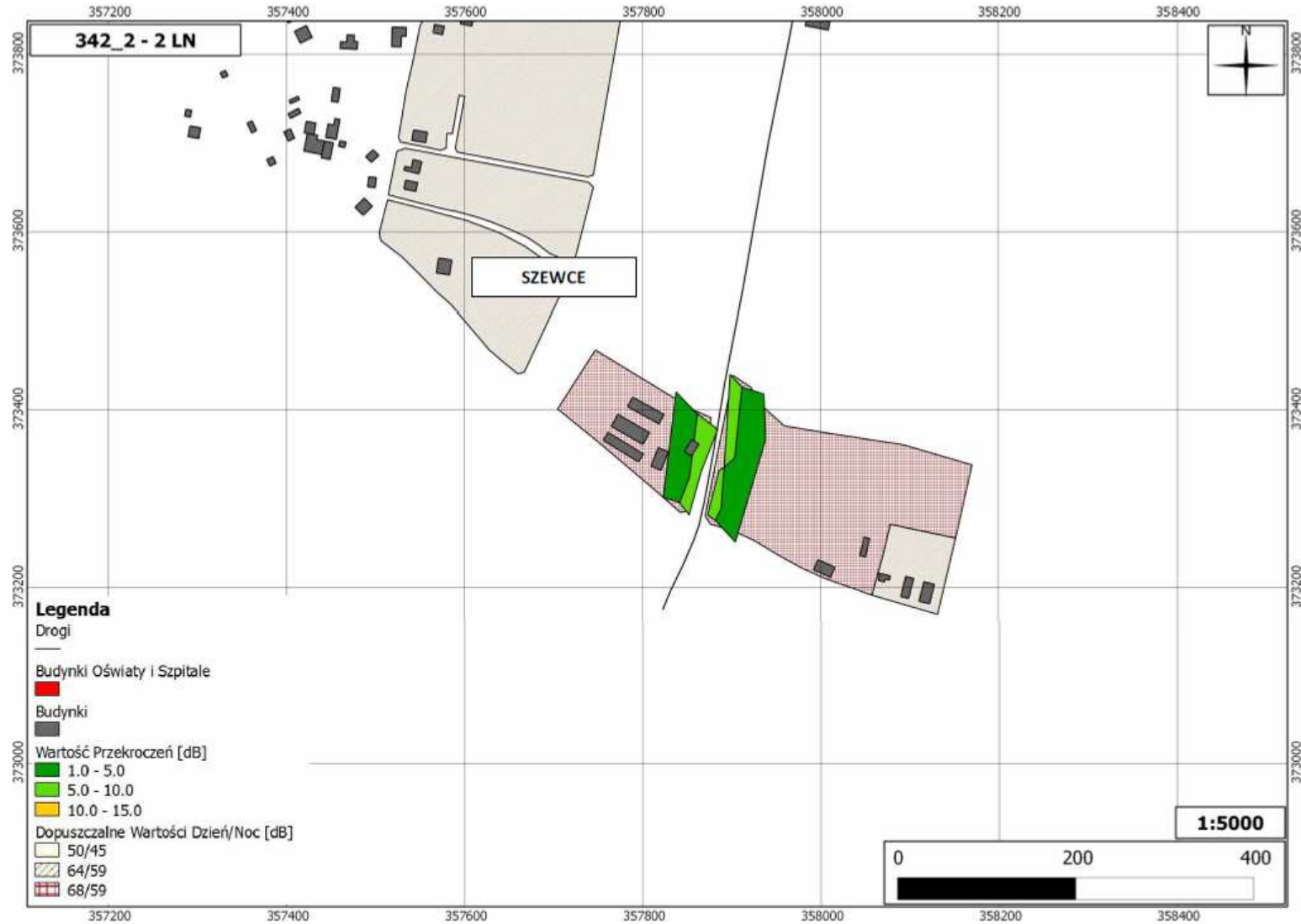
Rysunek 3.16 Ocena jakości klimatu akustycznego (L_N), ul. Wrocławska, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]

Rysunek 3.17 Ocena jakości klimatu akustycznego (L_{DWN}), ul. Topolowa, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]

Rysunek 3.18 Ocena jakości klimatu akustycznego (L_N), ul. Topolowa, Szewce, Gmina Wisznia Mała [38]

Ograniczenie hałasu do poziomów nieprzekraczających wartości dopuszczalnych, określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu (tekst jednolity Dz. U. z 2014r., poz. 112) jest niestety niezwykle trudnym i często niemożliwym do zrealizowania zadaniem. Niemniej jednak konieczne jest podjęcie wszelkich działań, których celem ma być skuteczna poprawa jakości klimatu akustycznego na obszarach akustycznie chronionych, szczególnie na terenach mieszkaniowych, obszarach szpitali i placówek oświatowo-wychowawczych [38].

W ramach Programu ochrony środowiska przed hałasem zaproponowano działania, których realizacja w znaczący sposób przyczyni się do poprawy jakości klimatu akustycznego, a w wielu przypadkach spowoduje ustąpienie istniejących przekroczeń obowiązujących wartości hałasu w porze dnia i nocy [38].

W Programie ochrony środowiska przed hałasem dla obszarów dróg wojewódzkich, województwa dolnośląskiego zaproponowano trzy główne rodzaje zadań [38]:

- **Działania monitoringowe:** ich celem jest precyzyjna identyfikacja obiektów narażonych na ponadnormatywny hałas i weryfikacja zasadności realizacji zadań naprawczych;
- **Działania naprawcze:** rzeczywisty zakres Programu;
- **Działania długoterminowe:** termin ich realizacji przekracza ramy obowiązywania przedmiotowego Programu.

Terminy działań długoterminowych przekraczają horyzont czasowy obowiązywania przedmiotowego Programu (2012-2017). Zalecenia określone w strategii długoterminowej powinny zostać zrealizowane w przeciągu 10-15 lat.

Działania naprawcze powinny zostać zakończone w 2017 r. Działania monitoringowe należy przeprowadzić w ciągu najbliższych dwóch lat (2014-2015), aby w kolejnych latach zrealizować określone Programem działania naprawcze.

W granicach powiatu trzebnickiego nie wytypowano punktów obserwacyjnych do działań monitoringowych. Działania monitoringowe wraz z działaniami naprawczymi tworzą razem rzeczywisty zakres Programu ochrony środowiska przed hałasem. Działania naprawcze obejmują zakres realizacji zadań, których celem jest poprawa jakości klimatu akustycznego na terenach, na których stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych. Zaproponowane w Programie działania naprawcze, których wykonanie jest niezbędne do polepszenia stanu akustycznego środowiska na terenie województwa dolnośląskiego, powinny obejmować przede wszystkim ograniczenie wartości oraz zasięgu uciążliwości akustycznej rozumianej jako występowanie przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, dla terenów o największym ryzyku wystąpienia przekroczeń, przy jednocześnie najwyższej liczbie mieszkańców narażonych na te przekroczenia. Na terenie Gminy Wisznia Mała zaproponowano następujące działania naprawcze w celu ograniczenia występujących przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu:

- **Szewce, ul. Wrocławska, DW 342 (plansza 342_2-1)**
 - Działania: utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym, wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu – ograniczenie ruchu ciężarowego.
 - Priorytet realizacji: niski
 - Szacowany efekt redukcji hałasu: ok. 5 do 6 dB
 - Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania: Zarząd Dróg Wojewódzkich
 - Szacunkowy koszt realizacji działania: 250 tys. zł
 - Termin realizacji działania: 2017 r.
- **Szewce, ul. Topolowa, DW 342 (plansza 342_2-2)**
 - Działania: utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym, wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu.
 - Priorytet realizacji: niski
 - Szacowany efekt redukcji hałasu: ok. 3 do 4 dB

- Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania: Zarząd Dróg Wojewódzkich
- Szacunkowy koszt realizacji działania: 80 tys. zł
- Termin realizacji działania: 2017 r.

Efekty jakie zostaną uzyskane w wyniku prowadzenia działań długoterminowych na chwilę obecną są trudne do oszacowania. Jednakże ich korzystny efekt finalny, w zakresie ograniczenia oddziaływania hałasu na tereny akustycznie chronione jest niezaprzeczalny.

W ramach działań mających na celu ograniczenie, przeciwdziałanie uciążliwości hałasu w dniu 29 maja 2013 r. Rada Gminy Wisznia Mała podjęła następujące uchwały:

1. Uchwałę Nr VI/XXX/271/13 w sprawie podjęcia czynności prowadzących do zbadania wpływu projektowanej drogi ekspresowej S-5 na klimat akustyczny terenów przylegających do drogi.

W w/w uchwale Rada Gminy wyraża swoje obawy przed wzrostem nasilenia emitowanego hałasu na terenie Gminy Wisznia Mała po wybudowaniu drogi ekspresowej nr S-5. W związku z występującym aktualnie nasilonym hałasem emitowanym przez Autostradową Obwodnicę Wrocławia zachodzą poważne obawy, że po wybudowaniu przebiegającej znacznie bliżej niż AOW, projektowanej drogi S-5 hałas ten zostanie spotęgowany powyżej dopuszczalnego, zdecydowanie pogarszając warunki życia mieszkańców Gminy Wisznia Mała. Odnosząc się do powyższego Rada Gminy Wisznia Mała wniosła do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz organów nadzorujących o ponowne szczegółowe przeanalizowanie oddziaływania drogi ekspresowej nr S-5 (z uwzględnieniem skumulowanego oddziaływania z AOW oraz drogą D1371) na klimat akustyczny obszarów położonych wzdłuż projektowanej trasy na terenie Gminy Wisznia Mała oraz o zaprojektowanie i wykonanie dodatkowych urządzeń ograniczających emisję hałasu [39].

Budowa drogi ekspresowej S-5 na swym początkowym odcinku przebiegać będzie po estakadzie przekraczając dolinę rzeki Widawy oraz w nasypie, więc niweleta jej zostanie wyniesiona znacznie ponad przyległy teren między miejscowościami Krzyżanowice i Psary a następnie Kryniczno i Malin. Spowoduje to większą propagację hałasu, który z uwagi na różę wiatrów w przeważającej sile dotrze do Krzyżanowic położonych w widłach AOW i S-5 [39].

Wg pomiarów przeprowadzonych po uruchomieniu obwodnicy hałas powstający na Autostradowej Obwodnicy Wrocławia (po podwyższeniu norm przez Ministra Środowiska) był na granicy dopuszczalności, a do tego czasu ruch ten wzrósł. W tym kontekście dodatkowe nowe źródło hałasu jakim będzie droga ekspresowa S-5 spotęguje zagrożenie hałasem. Gmina w uzasadnieniu podniosła również fakt, że w raporcie oddziaływania S-5 na środowisko zupełnie został pominięty aspekt skumulowanego oddziaływania tych dróg, tj. AOW i S-5, a także drogi powiatowej D1371 na przyległe tereny wyżej wymienionych miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem Krzyżanowic, co czyni raport ten niemiarodajnym i niezgodnym z ustawą z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227 ze zm.)

Wobec powyższego Rada Gminy uznała, iż należy jeszcze raz przeanalizować zagrożenie ponadnormatywnym hałasem dla mieszkańców Gminy Wisznia Mała z uwzględnieniem wszystkich źródeł tj. Autostradowej Obwodnicy Wrocławia i drogi ekspresowej S-5, drogi D1371, a także inwestycji przewidzianych w Studium Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wisznia Mała oraz zabezpieczyć wykonanie odpowiednich, wynikających z wiarygodnej analizy, ekranów akustycznych mających na celu ograniczenia tego zagrożenia. Ważne jest, aby miało to miejsce jeszcze przed podjęciem prac inwestycyjnych [39].

2. Uchwałę Nr VI/XXX/272/13 w sprawie podjęcia czynności prowadzących do zbadania klimatu akustycznego oraz ograniczenia emisji hałasu na terenach przylegających do Autostradowej Obwodnicy Wrocławia.

Rada Gminy Wisznia Mała ze względu na występujący, po uruchomieniu Autostradowej Obwodnicy Wrocławia A-8 uciążliwy hałas na terenie sołectwa Krzyżanowice w/w uchwałą wniosła do zarządcy drogi - Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz organów nadzorujących o ponowne zbadanie klimatu akustycznego na terenach przylegających do Autostradowej Obwodnicy Wrocławia A-8 /przy udziale przedstawicieli Gminy/. Jednocześnie wnosząc o podjęcie czynności prowadzących do ograniczenia emisji hałasu poprzez budowę ekranów akustycznych od strony Krzyżanowic uwzględniając skumulowane oddziaływanie istniejącej drogi D1371 oraz projektowanej drogi S-5, czego nie uwzględniono na etapie projektowania i wykonawstwa, co jest niezgodne z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227 ze zm.) [40].

W uzasadnieniu podano, iż wybudowana Autostradowa Obwodnica Wrocławia (AOW) po jej otwarciu zaczęła generować bardzo dużą uciążliwość hałasową, która dociera do miejscowości Krzyżanowice. Fakt ten potwierdziły pomiary hałasu wykonane przez Laboratorium Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu (przekroczenie normy hałasu w porze nocnej) i przekazane w maju 2012 roku Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska We Wrocławiu i Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział we Wrocławiu (GDDKiA Oddział we Wrocławiu) [40].

GDDKiA Oddział we Wrocławiu wykonała analizę porealizacyjną wymaganą przez decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dla oddanej do użytkowania AOW. W jej imieniu badanie emisji hałasu wykonał EKKOM Sp. z o. o. z Krakowa na przełomie lipca i sierpnia 2012 r. Wyniki tych pomiarów 59,6 (+/- 1,2) dB w dzień i 53,4 (+/- 1,2) dB w nocy wskazywały na przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Odpowiednio w dzień o 4,6 dB i w nocy o 3,4 dB. Jednak w dniu 1 października 2012 r. Minister Środowiska znowelizował swoje rozporządzenie i z dnia na dzień normy zostały zwiększone do 61 dB w dzień i 56 dB w nocy. Dodatkowo uciążliwość hałasowa zwiększa się w związku z obserwowanym narastaniem ruchu na obwodnicy autostradowej i wymaga kontroli oraz jej ograniczenia szczególnie w kontekście powstania nowego źródła hałasu w postaci drogi ekspresowej S-5 [40].

W uzasadnieniu uchwały stwierdzono również, że przy projektowaniu ekranów nie uwzględniono skumulowanego oddziaływania istniejącej drogi D1371 oraz projektowanej drogi S-5, do czego zobowiązuje Ustawa z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227 ze zm.).

Konsekwencją podjętych uchwał w lutym 2014 r. Gmina Wisznia Mała zleciła opracowanie „**Opinii w sprawie lokalizacji punktów pomiaru tła akustycznego wzdłuż projektowanego przebiegu drogi ekspresowej S5 w granicach administracyjnych Gminy Wisznia Mała**” przygotowanej przez inż. Krzysztofa Kręciproch. Celem opinii była analiza lokalizacji pomiaru tła akustycznego, tak aby prezentowały one w możliwie najlepszy sposób stan tła akustycznego wzdłuż miejscowości położonych przy projektowanym przebiegu drogi ekspresowej S5. Projektowana droga ekspresowa będzie przebiegała przez teren gminy Wisznia Mała w sąsiedztwie miejscowości Krzyżanowice, Raków, Kryniczno, Malin, Ligota Piękna, Wisznia Mała ora Wysoki Kościół. Istnieje uzasadniona obawa, iż realizacja drogi oraz jej funkcjonowanie wpłyną negatywnie na stan klimatu akustycznego miejscowości, jeżeli nie zostaną podjęte odpowiednie działania, ograniczające emisję hałasu powodowanego ruchem samochodowym. Z uwagi na powyższe gmina Wisznia Mała

zdecydowała o przeprowadzeniu badań poziomu tła akustycznego, które występuje obecnie na skraju miejscowości sąsiadujących z przebiegiem projektowanej drogi [41].

W oparciu o projektowany przebieg drogi ekspresowej S5, przy uwzględnieniu istniejącego zagospodarowania terenu oraz funkcji planistycznych, zaproponowano lokalizację 11 punktów pomiarowych, obejmujących 7 profili pomiarowych zlokalizowanych na terenie miejscowości Krzyżanowice, Psary, Raków, Kryniczno, Malin, Ligota Piękna, Wisznia Mała oraz Wysoki Kościół [41].

Zgodnie z zaleceniami badania należy przeprowadzić zgodnie z obowiązującą metodyką referencyjną, stanowiącą załącznik nr 3 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2011r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów substancji lub energii w środowisku przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem [Dz. U. z 2011r. nr 140, poz. 824].

Pomiary w każdym punkcie pomiarowym zalecono przeprowadzić jako pomiary ciągłe okresie 24 godzin, przy zapisie przebiegu poziomu dźwięku z rozdzielczością 1 sek., wraz z rejestracją (naganiem) sygnału akustycznego. W trakcie badań należy prowadzić ciągłą obserwację warunków meteorologicznych [41].

Badania należy prowadzić w trakcie warunków meteorologicznych, określonych poprzez wartości graniczne [41]:

- temperatura od -10°C do 50°C ,
- wilgotność względna od 25% do 98%,
- prędkość wiatru w zakresie od 0 - 5 m/s,
- ciśnienie atmosferyczne od 900 hPa do 1100 hPa,
- brak opadów atmosferycznych.

W celu realizacji pomiarów hałasu komunikacyjnego w 11 szacunkowych punktach określonych w/w opinią, Gmina Wisznia Mała 28 lutego 2014 r. zawarła umowę z Ośrodkiem Badań Podstawowych, Projektów i Wdrożeń Ochrony Środowiska i Biotechnologii „OIKOS” Sp. z o.o., z siedzibą przy ul. Powstańców Śląskich 8 w Świętej Katarzynie. Aktualnie umowa jest w trakcie realizacji.

3.11 Promieniowanie elektromagnetyczne

Ustawa Prawo ochrony środowiska w Tytule II „Ochrona zasobów środowiska” w dziale VI Ochrona przed polami elektromagnetycznymi określa zasady ochrony przed polami elektromagnetycznymi. Ochrona ta polega na utrzymaniu poziomów pól poniżej poziomów dopuszczalnych oraz zmniejszaniu pól elektromagnetycznych do co najmniej dopuszczalnych wartości (art. 121 w/w ustawy). W dniu 30 października 2003 r. Minister Środowiska wydał rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymywania tych poziomów (Dz. U. nr 192, poz. 1883).

Dla przykładu, na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową składowa elektryczna elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50Hz (częstotliwość sieci elektroenergetycznej) nie może przekraczać wartości 1kV/m, zaś składowa magnetyczna – 60A/m. W innych miejscach dostępnych dla przebywania ludzi, natężenie takiego pola elektrycznego nie może przekraczać wartości granicznej 10kV/m, a magnetycznej składowej pola – 60 A/m. Normy powyższe nie dotyczą miejsc niedostępnych dla ludzi. Źródłami pola elektromagnetycznego powodującego przekroczenie wartości dopuszczalnych na terenach zamieszkałych mogą być linie przesyłowe oraz stacje elektroenergetyczne dla napięć 110 kV i wyższych.

Jednocześnie prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola

elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku:

- 1) bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia;
- 2) każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia, w tym zmiany spowodowanej zmianami w wyposażeniu instalacji lub urządzenia, o ile zmiany te mogą mieć wpływ na zmianę poziomów pól elektromagnetycznych, których źródłem jest instalacja lub urządzenie.

Zagrożenia promieniowaniem niejonizującym mogą być także spowodowane przez urządzenia radiokomunikacyjne, które wytwarzają pola elektromagnetyczne w zakresie częstotliwości od 0,003 do 300 000 MHz. Do urządzeń takich należą między innymi stacje bazowe telefonii komórkowej. Maszty wsporcze (także kominy), u szczytu których montuje się anteny nadawcze cyfrowej telefonii komórkowej promieniują energie elektromagnetyczną o częstotliwościach od 450 do 1800 MHz. Moc anteny jest niewielka, rzędu 40 - 60dBm (120 - 180mW). Z reguły, na jednym maszcie umieszcza się kilka takich anten. Uwarunkowanie te powodują, że zagrożenie promieniowaniem niejonizującym przy powierzchni ziemi nie występuje i to zarówno tuż przy maszcie, jak i w większych odległościach. Gęstość mocy emitowanej przez anteny w punkcie zlokalizowanym pod masztem na wysokości 2m od gruntu nie przekracza 1mW/m^2 (= $0,0000001\text{ W/m}^2$ przy normie równej $0,1\text{ W/m}^2$).

Do oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku zobowiązane z ramienia wojewody są także Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, które mają obowiązek prowadzić takie badania w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (POŚ, art. 123). Jak dotąd badania na terenie Gminy Wisznia Mała nie były prowadzone. Niemniej można przypuszczać, że aktualnie miejscami niesprzyjającymi dla ludności gdzie występują pola elektromagnetyczne są linie wysokiego napięcia. Na terenie Gminy Wisznia Mała zlokalizowanych jest 6 dużych emitorów promieniowania elektromagnetycznego.

4. PRIORYTETY EKOLOGICZNE GMINY WISZNIA MAŁA

Polityka ochrony środowiska jest to świadoma i celowa działalność władz różnych szczebli w odniesieniu do środowiska przyrodniczego. Polityka określa cele, metody środki zarządzania środowiskiem. Niniejszy Program kontynuuje główne założenia prowadzonej do tej pory polityki ekologicznej, poprzez aktualizację generalnych celów i kierunków działań poprzedniego Programu Ochrony Środowiska. Proponuje się kontynuowanie przyjętych wcześniej celi strategicznych, które mają za zadanie prowadzić do osiągnięcia poprawy stanu środowiska przyrodniczego, którego analizę przedstawiono w pierwszej części Programu, a także pozostających w zgodzie z podstawowymi dokumentami:

- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030.
- Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020.
- Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.
- Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Dolnośląskiego.
- Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Trzebnickiego.

Głównym celem strategicznym w zakresie ochrony środowiska, który wynika ze Strategii Rozwoju Gminy Wisznia Mała jest ochrona środowiska i jego zagospodarowanie poprzez realizację następujących założeń programowych:

1. Podniesienie atrakcyjności turystyczno – ekonomicznej gminy.
2. Rozwój systemu dróg i infrastruktury drogowej.
3. Ochrona wartości środowiska przyrodniczego.
4. Racjonalna gospodarka zasobami, zwłaszcza wodą i lasami.

Zarówno przyjęta polityka ekologiczna, jak i poszczególne cele i działania sformułowane w niniejszej aktualizacji Programu ochrony środowiska pozostają w zgodzie ze Strategią Rozwoju Gminy Wisznia Mała.

Biorąc pod uwagę wszystkie uwarunkowania, przedstawione w niniejszym dokumencie, a także wnioski z analizy stanu aktualnego poszczególnych sektorów gospodarki oraz komponentów środowiska przyrodniczego, przyjęto następujące **priorytety ekologiczne** w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska na terenie Gminy Wisznia Mała na kolejny okres programowania, tj. lata 2014 – 2017:

Priorytet 1 – Poprawa jakości powietrza poprzez redukcję emisji ze źródeł komunikacyjnych, komunalno-bytowych i przemysłowych.

Priorytet 2 – Budowa sieci kanalizacyjnej na terenach nieskanalizowanych.

Priorytet 3 – Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo.

Priorytet 4 – Zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Priorytet 5 – „Zazielenianie” zamówień publicznych.

Priorytet 6 – Edukacja ekologiczna społeczeństwa.

Dla realizacji każdego priorytetu oraz pozostałych kierunków działań zawartych w Programie sformułowano cele ekologiczne średniookresowe do 2020 r. oraz propozycje działań na lata 2014 – 2017 r., w tym inwestycyjnych i pozainwestycyjnych wspierających realizację przyjętych priorytetów ekologicznych. Wszystkie cele i działania pogrupowane zostały w bloki tematyczne i rozdziały, wzorem Polityki Ekologicznej Państwa:

I. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

II. OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH

III. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

5. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

5.1 Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Zasada rozwoju zrównoważonego, która w polskim prawie uzyskała rangę konstytucyjną, powinna być (wraz z zasadami szczegółowymi) sukcesywnie uwzględniana we wszystkich dokumentach strategicznych sektorów gospodarczych. Dokumenty te, zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* oraz ustawą *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko (OOŚ, ang. *environmental impact assessment*) w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska teraz i w przyszłości. Jest to jeden z podstawowych instrumentów prawnych ochrony środowiska. Głównym celem polityki ekologicznej na wszystkich szczeblach administracji jest doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów.

5.1.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Poddawanie sektorowych dokumentów strategicznych, zgodnie z obowiązującym prawem, ocenie oddziaływania na środowisko oraz uwzględnianie jej wyników w tych dokumentach.

5.1.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.1 Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych						
1.	Wprowadzanie do gminnych strategii, polityk i programów sektorowych zagadnień i celów zawartych w gminnym Programie ochrony środowiska	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
2.	Objęcie strategii, polityk i programów sektorowych strategicznymi ocenami oddziaływania na środowisko, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

5.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska

Polityka ekologiczna państwa postuluje aktywizację mechanizmów rynkowych do wspierania działań w zakresie ochrony środowiska. Powinno to zapewnić rozwój produkcji towarów i usług mniej obciążających środowisko, prowadzących do bardziej zrównoważonej konsumpcji, a także zachowanie i tworzenie miejsc pracy (tzw. zielonych miejsc pracy) w dziedzinach mniej obciążających środowisko oraz wprowadzanie tzw. zielonych zamówień publicznych. **Zielone miejsca pracy** (ang. *Green-collar jobs, green jobs*) to miejsca pracy powstałe w wyniku włączenia zasady zrównoważonego rozwoju w procesy modernizacyjne. Są to przede wszystkim prace związane z sektorem transportu zbiorowego, odnawialnych źródeł energii, budownictwa i gospodarki odpadami. **Zielone zamówienia publiczne** (ang.

Green public procurement, czyli GPP) oznaczają politykę, w ramach której podmioty publiczne włączają kryteria i/lub wymagania środowiskowe do procedur udzielania zamówień publicznych oraz poszukują rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ produktów i usług na środowisko w całym cyklu życia (tych produktów lub usług). Uwzględnianie aspektów środowiskowych w procedurach zamówień publicznych może polegać na włączaniu kryteriów środowiskowych (w określonych prawem granicach) do:

1. wymagań technicznych zawartych w opisie przedmiotu zamówienia, np. opisywanie przedmiotu zamówienia poprzez wskazanie wymagań funkcjonalnych, które mogą obejmować opis oddziaływania na środowisko (możliwość taką stwarza Art. 30 ust. 6 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*⁸), możliwość żądania od wykonawców przedstawienia wariantów ekologicznych oferowanych produktów i usług;
2. kryteriów kwalifikacji wykonawców do udziału w postępowaniu, np. żądanie zaświadczeń, że oferowane produkty i/lub usługi odpowiadają określonym normom lub specyfikacjom, działania wykonawcy są zgodne z normami jakościowymi, normami zarządzania środowiskiem, a także obowiązek wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia wykonawcy, który został prawomocnie skazany za przestępstwo przeciwko środowisku;
3. kryteriów oceny ofert (cena + kryteria prośrodowiskowe), np. zastosowanie najlepszych dostępnych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko (BAT), niższe koszty okresu użytkowania (cykl życia produktu), lub inne konkurencyjne właściwości przedmiotu zamówienia dotyczące jego wpływu na środowisko (poza konkurencyjną ceną);
4. warunków realizacji umowy, np.:
 - a. stosowanie odpadów jako zamienników surowców naturalnych,
 - b. ograniczanie zużycia materiałów, w tym np. zmniejszanie masy opakowań,
 - c. ponownego wykorzystanie produktów ubocznych i odpadów,
 - d. minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów,
 - e. ograniczanie szkodliwości wytwarzanych odpadów,
 - f. zmniejszanie zużycia wody,
 - g. zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do wód i powietrza,
 - h. używanie pojemników wielokrotnego użytku,
 - i. wykonywanie dostaw poza godzinami szczytu.

Wszystkie prośrodowiskowe wymagania, kryteria i zapisy umowy muszą być powiązane z przedmiotem zamówienia, jasno zdefiniowane, upublicznione oraz nie mogą prowadzić do naruszenia podstawowych w dziedzinie zamówień publicznych zasad: zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania wykonawców. Zielone zamówienia to również projekty, uwzględniające działania proekologiczne, np.:

- kotły na gaz, słomę, pelety drzewne,
- pompy ciepła, ogniwa fotowoltaiczne, panele słoneczne,
- biogazownie, oczyszczanie biogazu do gazu sieciowego,
- usuwanie azbestu z budynków,
- indywidualne kompostowniki ogrodowe na bioodpady,
- promocja kompostowania przydomowego przez gminy,
- zakup pojemników do selektywnego zbierania odpadów, w tym bioodpadów,
- dostawa kopert ekologicznych,
- ucieplnienie budynków użyteczności publicznej (termomodernizacja).

Hasło **GPP** pojawia się od kilku lat w publikacjach i dokumentach instytucji krajowych i unijnych. 30 stycznia 2007 r. przyjęty został „Krajowy plan działań w zakresie zielonych zamówień publicznych na lata 2007-2009”, uwzględniający konkretne narzędzia oraz wskaźniki monitorowania zmian w zakresie "zazieleniania" zamówień publicznych. 14 czerwca 2010 r. Rada Ministrów przyjęła nowy 3-letni dokument planistyczny, którego

⁸ Dz.U. z 2010 nr 113 poz. 759

celem jest dalsza popularyzacja zielonych zamówień publicznych w Polsce. Opracowany przez Urząd Zamówień Publicznych „Krajowy plan działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2010-2012” obejmuje analizę unijnych i krajowych regulacji prawnych zarówno bezpośrednio odnoszących się do kwestii zielonych zamówień publicznych, jak i pośrednio z nimi powiązanych. Zawiera również informacje dotyczące dotychczas zrealizowanych działań, a także harmonogram działań zaplanowanych na kolejne lata. Wszelkie informacje dostępne są na stronie Urzędu Zamówień Publicznych pod adresem: <http://www.zielonezamowienia.gov.pl>.

25 października 2011 r. Komisja Europejska opublikowała podręcznik *Ekologiczne Zakupy*, dotyczący ekologicznych zakupów publicznych (ang. *Buying Green! – A Handbook on green public procurement*). Podręcznik stanowi doskonałe narzędzie do wykorzystania przez władze publiczne przy przygotowywaniu przetargów na zakupy towarów i usług mniej oddziaływujących na środowisko. Podręcznik zawiera m.in. rekomendacje dotyczące stosowania aspektów środowiskowych na każdym etapie procesu zamówień publicznych oraz przykłady dobrych praktyk w tym obszarze w państwach członkowskich UE. Dodatkowo, zostały w nim szczegółowo omówione kryteria zielonych zamówień publicznych dla budownictwa, żywności i usług cateringowych, energii elektrycznej i drewna.

Komisja Europejska podjęła ponadto działania zmierzające do opracowania wspólnych kryteriów dot. zielonych zamówień publicznych możliwych do stosowania w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kryteria zostały opracowane dla tych grup produktowych, które uznano za najbardziej odpowiednie do wdrożenia GPP zarówno ze względu na wartość zamówień jak i wpływ na środowisko. Kryteria są rezultatem bliskiej współpracy służb Komisji Europejskiej, przedstawicieli przemysłu, społeczeństwa oraz państw członkowskich. 25 stycznia 2012 r. Komisja Europejska opublikowała zestaw uaktualnionych **kryteriów środowiskowych** do zastosowania w zamówieniach publicznych. Przy opracowywaniu kryteriów zastosowano podejście oparte na cyklu życia oraz wykorzystano istniejące kryteria wspólnotowego eko-znakowania (Ecolabel). Katalog aktualnych kryteriów środowiskowych dostępny jest na stronie unijnej (http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm) oraz na stronie Urzędu Zamówień Publicznych: <http://www.zielonezamowienia.gov.pl/index.php?pg=4>.

5.2.1 Cel średniokresowy do 2020 roku

Uwzględnianie aspektów środowiskowych w procedurach zamówień publicznych.

5.2.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.4 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska						
1.	Udzielanie zamówień publicznych z możliwie najszerszym uwzględnieniem aspektów środowiskowych oraz rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ na środowisko naturalne	UG	2014	2017	brak	nie dotyczy
2.	Podnoszenie kwalifikacji pracowników Urzędu Gminy z zakresu prowadzenia zielonych zamówień publicznych GPP	UG	2014	2017	brak	nie dotyczy

5.3 Zarządzanie środowiskowe w gminie

Samorządy gminne stanowią obok firm i dużych przedsiębiorstw najważniejszy element w systemie zarządzania środowiskiem. W nowoczesnych systemach zarządzania czy to w gospodarce komercyjnej czy komunalnej, do ochrony środowiska podchodzi się w sposób coraz bardziej kompleksowy i zintegrowany, kładąc większy nacisk na zarządzanie środowiskowe, niż na wąsko rozumianą ochronę środowiska i przyrody. Nowoczesne **systemy zarządzania środowiskiem (SZŚ)** nie są już sporadycznym kaprysem bogatych firm i samorządów, lecz posiadają europejskie i międzynarodowe unormowania i standardy. Posiadające je organizacje i instytucje mogą określać się jako w pełni ekologiczne i liczyć na ułatwienia w pozyskiwaniu środków pomocowych UE [33].

Poza prawnymi unormowaniami ochrony środowiska i ich systematycznym egzekwowaniem, przed władzami samorządu gminnego stoją dwie możliwości wprowadzenia nowoczesnego, kompleksowego kształtowania zrównoważonego rozwoju gminy i zarządzania środowiskiem na poziomie standardów europejskich. Pierwszym jest tzw. **Lokalna Agenda 21 (LA 21)**, określana też jako lokalny program ekorozwoju gminy, której posiadaniem i realizacją może poszczycić się już wiele jednostek samorządowych w Polsce, w różnych dziedzinach swojej aktywności. LA 21 jest konkretyzacją wytycznych Agendy 21 i stanowi jej zastosowanie do lokalnych uwarunkowań. Pomocą w jej sporządzaniu i realizacji zajmuje się organizacja doradcza UMBRELLA, specjalizująca się w przeprowadzaniu audytów zrównoważonego rozwoju, zgodnych ze standardami UE i ONZ.

Drugą możliwością jest wprowadzenie przez samorząd gminny europejskiego, zestandaryzowanego oraz certyfikowanego systemu zarządzania ochroną środowiska, jakim jest **EMAS** (ang. *Eco-Management and Audit Scheme*), czyli System Eko-Zarządzania i Audytowania. Został on wprowadzony Rozporządzeniem Rady UE nr 1836/93 z 29 czerwca 1993 r., znowelizowanym następnie Rozporządzeniem 761/2001 z dnia 19 marca 2001 r., umożliwiającym organizacjom i instytucjom dobrowolne uczestnictwo w programie zarządzania środowiskowego i audytów Wspólnoty. 15 lipca 2011 r. sejm przyjął ustawę o krajowym systemie ek zarzadzania i audytu (EMAS⁹).

O systemie EMAS mówi się zazwyczaj w kontekście wprowadzania wysokich standardów ochrony środowiska przez firmy. Częściej wspomina się też o międzynarodowej normie ISO 14000, która również wprowadza standardy ochrony środowiska w danej organizacji, lecz jest mniej wymagająca niż system EMAS. Zapomina się, że system EMAS może być także wprowadzany przez jednostki samorządowe, a nie tylko przez firmy i przedsiębiorstwa.

O rejestrację w systemie EMAS mogą ubiegać się instytucje użyteczności publicznej, placówki naukowe i edukacyjne, urzędy administracji publicznej. Uzyskanie certyfikatu EMAS nie jest tylko formalnym zabiegiem o ekologiczną laurkę dla gminy, lecz stanowi wyraz trwałego i kompleksowego zaangażowania gminy w ochronę lokalnego środowiska, a tym samym zdrowia jej mieszkańców. Rola jednostek samorządowych w zarządzaniu środowiskiem była podkreślana wielokrotnie, również w Polityce Ekologicznej Państwa. Zgodnie z europejską zasadą subsydiarności, odpowiedzialność i główny wysiłek poprawy stanu środowiska naturalnego spoczywa na możliwie najniższym szczeblu samorządowym, czyli gminie. W wypełnianiu tego zadania pomocne mają być fundusze strukturalne i zestandaryzowane, dobrowolne programy, takie jak EMAS.

⁹ Dz.U. 2011 nr 178 poz. 1060

Najważniejszym elementem w systemie EMAS jest identyfikacja tzw. aspektów środowiskowych. Istnieją one w niemal wszystkich dziedzinach gospodarczej działalności komunalnej, szczególnie w gospodarce wodnej, gospodarce odpadami, transporcie, służbie zdrowia, handlu, weterynarii, gospodarce przestrzennej. Celem EMAS jest podejmowanie systematycznych działań na rzecz zmniejszenia negatywnego oddziaływania tych aspektów na środowisko naturalne i publikowanie efektów podejmowanych działań w okresowych raportach. W Europie Zachodniej samorządy lokalne i jednostki komunalne coraz częściej postrzegają zarządzanie środowiskowe jako sposób na [40]:

- systematyczne zmniejszanie obciążenia środowiska naturalnego,
- obniżenie kosztów ochrony środowiska i poprawy jej efektywności,
- poprawę ekologicznego wizerunku gminy w obliczu nowych uregulowań prawnych, nowych wymogów banków i ubezpieczycieli w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego.

Pojęcie **zarządzanie środowiskowe gminą** oznacza, że zarządzanie ochroną środowiska jest zintegrowane z ogólnym systemem administrowania gminą. Zintegrowane, tzn. wpisane do wszystkich czynności zarządczych w gminie, począwszy od analizy ekologicznych skutków projektów uchwał rady lub zarządu gminy, poprzez ustalenie ekologicznych kryteriów przyznawania zamówień publicznych, aż po przypisanie obowiązków w zakresie ochrony środowiska każdemu pracownikowi urzędu gminy (np. pracownik gospodarczy powinien być zobowiązany do zakupu takich materiałów biurowych, opału, itp., które są najmniej uciążliwe dla środowiska). Zarządzanie środowiskowe definiuje się jako zasób wiedzy, umiejętności i technik zarządzania gminą, które zapewnia rozwój produkcji i usług i przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców, przy minimalnym obciążeniu środowiska naturalnego. System EMAS, zaadoptowany na potrzeby jednostek samorządowych, różni się od jego wersji przemysłowej (dla firm) w trzech zasadniczych elementach:

1. Podstawową jednostką wdrażającą EMAS dla przemysłu jest obiekt, a dla samorządów jednostką operacyjną, którą może stanowić wydzielony wydział, określona jednostka usługowa czy rodzaj działalności prowadzony przez gminę (gospodarka wodna, energetyczna, odpadami, transport, usługi socjalne, zużycie materiałów przez pracowników urzędu gminy).
2. EMAS dla przemysłu pozwala na uzyskanie rejestracji przez pojedynczy obiekt wewnątrz przedsiębiorstwa. Na poziomie całego przedsiębiorstwa wymagane jest natomiast realizowanie polityki ekologicznej. EMAS dla samorządów lokalnych pozwala na uzyskanie rejestracji przez pojedynczą jednostkę operacyjną, ale nakłada więcej obowiązków na poziomie samorządu jako całości. Gmina powinna realizować nie tylko politykę ekologiczną (Program ochrony środowiska, Plan gospodarki odpadami) lecz także wdrożyć system współpracy i koordynacji między jej wszystkimi jednostkami operacyjnymi. Rejestracja poszczególnych jednostek operacyjnych w systemie EMAS jest okresowa, a do uzyskania certyfikatu powinna dążyć cała gmina. Musi też ona określić termin ostatecznej rejestracji.
3. EMAS dla przemysłu dotyczy kontroli i minimalizacji oddziaływań na środowisko powodowanych działalnością zakładu produkcyjnego. Samorząd gminy oddziałuje na środowisko w sposób pośredni, poprzez podległe gminie jednostki komunalne i organizacyjne.

Uzyskanie certyfikatu EMAS potwierdzającego wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego jest obecnie najlepszą formą promocji gminy w zakresie ochrony środowiska. Może to również sprzyjać temu, że przedsiębiorstwa wdrażające systemy zarządzania środowiskowego, chętniej podejmą współpracę z taką gminą, z uwagi na kompatybilność systemów zarządzania.

Proces wdrażania systemu EMAS składa się z następujących działań [34]:

- podjęcie uchwały rady gminy o przystąpieniu do wdrażania systemu zarządzania środowiskowego gminą,
- przeprowadzenie wstępnego przeglądu ekologicznego gminy przez jednostkę ekspercką lub metodą partnerską,
- opracowanie polityki ekologicznej gminy, skorelowanej z Programem ochrony środowiska,
- opracowanie programu zarządzania środowiskowego,
- wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego zgodnego z wytycznymi rozporządzenia EMAS,
- przeprowadzenie audytu ekologicznego dla potrzeb certyfikacji przez akredytowaną jednostkę weryfikacyjną
- opracowanie deklaracji środowiskowej,
- ustanowienie komunikacji z opinią publiczną odnośnie wdrażanego systemu zarządzania środowiskowego, wraz z publikacją okresowych raportów środowiskowych,
- zatwierdzenie i uprawomocnienie systemu potwierdzone uzyskaniem certyfikatu EMAS.

W przeprowadzeniu powyższych działań pomocne mogą być informacje i doświadczenia zebrane w trakcie przygotowywania programów ochrony środowiska. Wszystkie informacje znajdują się na oficjalnej stronie internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: <http://www.gdos.gov.pl/Articles/view/2563/EMAS>.

5.3.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Promowanie i wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego (SZŚ) w gminie

5.3.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.3 Zarządzanie środowiskowe w gminie						
1.	Informowanie i zachęcanie przedsiębiorców, instytucji i organizacji działających w gminie do wprowadzania systemów zarządzania środowiskowego	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
2.	Promowanie i wspieranie na lokalnym rynku przedsiębiorców i organizacje, legitymizujące się certyfikowanymi systemami zarządzania środowiskowego	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

5.4 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Zadania własne gminy, zgodnie z art. 7. pkt. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *O samorządzie gminnym*¹⁰ obejmują w szczególności sprawy **ładu przestrzennego**, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej. Jak widać planowanie przestrzenne (wraz z ochroną środowiska, przyrody i wód), należy do niezwykle ważnych zbiorowych potrzeb wspólnoty, których zaspokojenie należy do obowiązków gminy.

Ład przestrzenny jest również nieodłącznym atrybutem konstytucyjnie gwarantowanego rozwoju zrównoważonego. W ustawie z 27 marca 2003 r. *O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*¹¹, która zastąpiła ustawę z 1994 r., w art. 1, ust. 1 stwierdza się, że ład przestrzenny (i zrównoważony rozwój) są podstawą działań związanych z kształtowaniem polityki przestrzennej i z przeznaczaniem terenów oraz ustalaniem zasad ich zagospodarowania (zabudowy). W granicach Gminy Wisznia Mała obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- MPZP POLIGON III, Kryniczno, Uchwała Nr VI/XXV/229/12 z dnia 21 grudnia 2012 r.
- MPZP KRYNICZNO V, Kryniczno, Uchwała Nr IV/XII/61/03 z dnia 27 sierpnia 2002 r.
- MPZP KRYNICZNO, Uchwała Nr III/XXXI/243/01 z dnia 12 września 2001 r.
- MPZP POLIGON II, Kryniczno – Psary, Uchwała IV/XLII/253/06 z dnia 01 lutego 2006 r.
- MPZP KRYNICZNO – POŁUDNIE, Kryniczno-Malin, Uchwała Nr V/XXXVII/204/10 z dnia 28 kwietnia 2010 r.
- MPZP KRZYŻANOWICE, V/XXXVII/205/10 z dnia 28 kwietnia 2010 r.
- MPZP LIGOTA PIĘKNA II, Uchwała Nr IV/XI/51/03 z dnia 30 czerwca 2003 r.
- MPZP LIGOTA PIĘKNA III, Uchwała Nr IV/VIII/37/03 z dnia 28 marca 2003 r.
- MPZP LIGOTA PIĘKNA, Uchwała Nr III/XXVI/204/01 z dnia 30 marca 2001 r.
- MPZP LIGOTA PIĘKNA – MALIN, Uchwała Nr III/X/62/99 z dnia 27 sierpnia 1999 r.
- MPZP OBREB MALIN, Uchwała Nr VI/XXVI/232/13 z dnia 30 stycznia 2013 r.
- MPZP MALIN V, Uchwała Nr V/VIII/54/07 z dnia 26 września 2007 r.
- MPZP MALIN I, Uchwała III/XXII/159/2000 z dnia 15 listopada 2000 r.
- MPZP MIENICE II, Uchwała Nr III/XXII/161/2000 z dnia 15 listopada 2000 r.
- MPZP MIENICE I, Uchwała Nr III/XXII/160/2000 z dnia 15 listopada 2000 r.
- MPZP OZOROWICE I, Uchwała Nr VI/XXXV/302/13 z dnia 25 września 2013 r.
- MPZP PIERWOSZÓW 170/1, 180/1, 260/1, Uchwała Nr IV/21/97 z dnia 28 maja 1997 r.
- MPZP PIERWOSZÓW IV, Uchwała Nr V/XXVI/152/09 z dnia 29 kwietnia 2009 r.
- MPZP PIERWOSZÓW III, Uchwała Nr IV/XI/52/03 z dnia 30 czerwca 2003 r.
- MPZP PIERWOSZÓW II, Uchwała Nr III/XXXI/242/01 z dnia 12 września 2001 r.
- MPZP PIERWOSZÓW I, Uchwała Nr III/XXXI/241/01 z dnia 12 września 2001 r.
- MPZP OBREB PIOTRKOWICZKI, Uchwała Nr VI/XXVI/233/13 z dnia 30 stycznia 2013 r.
- MPZP ROGOŹ, Uchwała Nr V/XXXVII/209/10 z dnia 28 kwietnia 2010 r.
- MPZP SZEWCZE, Uchwała Nr V/XXXVII/208/10 z dnia 28 kwietnia 2010 r.
- MPZP SZYMANÓW-A, Uchwała Nr VI/XXXV/303/13 z dnia 25 września 2013 r.
- MPZP SZYMANÓW, Uchwała Nr V/XXXVII/207/10 z dnia 28 kwietnia 2010 r.
- MPZP WISZNIA MAŁA I, Uchwała Nr IV/XII/59/03 z dnia 27 sierpnia 2003 r.
- MPZP WISZNIA MAŁA, Uchwała Nr III/XXVI/188/01 z dnia 16 marca 2001 r.
- MPZP WYSOKI KOŚCIÓŁ II, Uchwała Nr V/XVI/92/08 z dnia 23 kwietnia 2008 r.
- MPZP WYSOKI KOŚCIÓŁ I, Uchwała Nr IV/IV/13/02 z dnia 30 grudnia 2002 r.

¹⁰ Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95

¹¹ Dz.U. 2003 nr 80 poz. 717

W 1999 r. opracowane zostało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wisznia Mała wraz ze zmianą przyjętą Uchwałą Nr IV/XI/54/03 w 2003 r.

W celu zachowania walorów krajobrazowych, otwartych przestrzeni rolno – leśnych oraz kształtujących się ciągów ekologicznych, Gmina winna sukcesywnie sporządzać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego również dla terenów rolniczych, co zablokuje niekontrolowany rozwój zabudowy na podstawie decyzji administracyjnych (decyzje o warunkach zabudowy). W obecnym porządku prawnym, decyzje nie muszą zachowywać zgodności z zapisami Studium, bowiem decyzje administracyjne wydaje się na podstawie przepisów prawa, a Studium nie jest aktem prawa miejscowego. Takie działanie Gminy mogłoby być uznane za swego rodzaju metodę kontroli rozwoju terenów zainwestowanych oraz wpływ na zachowanie istotnych obszarów w stanie naturalnym i nieprzekształconym [30].

5.4.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Osiąganie coraz wyższego stopnia implementacji zasad zrównoważonego rozwoju w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Gminy Wisznia Mała.

5.4.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.2 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym						
1.	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym gminnego programu ochrony środowiska i opracowań ekofizjograficznych.	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

5.5 Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania społeczności lokalnych. Związane to będzie ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia czym jest dla człowieka przyroda i środowisko, w którym przebywa. Dlatego już wśród dzieci i młodzieży koniecznym staje się wprowadzanie edukacji ekologicznej. Edukacja ekologiczna realizowana na terenie powiatu powinna obejmować również osoby dorosłe. Działalność edukacyjna powinna objąć następujące formy działania:

- Teoretyczno-praktyczne – szkolna edukacja ekologiczna,
- Poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska, wycieczki krajoznawcze,
- Popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy.

Na terenie Gminy Wisznia Mała rok rocznie podejmowane są działania w zakresie edukacji ekologicznej, w których udział bierze młodzież szkolna. Systematycznie prowadzony jest system informacji o środowisku i jego ochronie polegający na udostępnianiu informacji przez pracownika zajmującego się ochroną środowiska osobom zainteresowanym, rozdysponowywaniem folderów i ulotek dotyczących tematyki ochrony środowiska. Publikowanie informacji na stronach Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Wisznia Mała.

Ponadto Szkoły biorą udział w różnorodnych akcjach i konkursach służących propagowaniu wiedzy i rozwijaniu świadomości na temat wartości i sposobów ochrony środowiska:

- akcja "Sprzątanie świata";
- obchody "Dnia Ziemi";
- szkolny konkurs zbiórki surowców wtórnych i baterii.

Gmina w latach 2009 – 2010 prowadziła działania mające na celu upowszechnienie wiedzy ekologicznej wśród dorosłych mieszkańców Gminy, niosące za sobą całkowite eliminowanie wypalania traw i zapobiegania pożarom.

Przy udziale Gminy Wisznia Mała na terenie gminy realizowane jest również przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zadanie polegające na upowszechnieniu ekologicznych metod gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie oraz zasad wynikających z Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej w celu m.in. eliminowania zanieczyszczeń związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz prowadzenie szkoleń w zakresie korzystania z funduszy unijnych.

Popularyzowanie wśród mieszkańców gminy zasad właściwego zagospodarowania odpadów i ich selektywnej zbiórki – wdrażanie systemu w gospodarstwach domowych w gminie.

Wciąż istnieje jednak silna potrzeba prowadzenia kampanii społecznych podnoszących świadomość ekologiczną społeczeństwa, kierowanych do wszystkich grup wiekowych. W edukacji tej służą wsparciem materiały informacyjne, projekty ekologiczne i kampanie społeczne prowadzone przez liczne organizacje pozarządowe oraz Ministerstwo Środowiska. Np. Fundacja Ekologiczna ARKA, od lat prowadząc ogólnopolską kampanię „Kochasz dzieci, nie pal śmieci”, współpracuje z ponad 200 gminami, by uświadomić Polakom szkodliwość spalania śmieci w domowych piecach. Z kolei na stronie internetowej MŚ (http://www.mos.gov.pl/kategoria/4634_educacja_ekologiczna) znajdują się praktyczne narzędzia i materiały multimedialne, warte udostępniania i promowania także za pomocą kanałów informacyjnych UG. Wśród kampanii społecznych prowadzonych przez MŚ głośne są np.: „Nie zaśmiecaj swojego sumienia”, czy „Wylączamy prąd, włączamy oszczędzanie”.

5.5.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Podnoszenie świadomości ekologicznej wszystkich mieszkańców Gminy Wisznia Mała, zgodnie z zasadą: „myśl globalnie, działaj lokalnie”.

5.5.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.3 Edukacja ekologiczna społeczeństwa						
1.	Informowanie mieszkańców i zachęcanie do udziału w szkoleniach dla rolników organizowanych m.in. przez DODR, ARiMR, organizacje pozarządowe, w szczególności w ramach programów rolno-środowiskowych	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
2.	Współpraca z placówkami oświatowymi i pozarządowymi organizacjami ekologicznymi w organizacji akcji, konkursów i projektów ekologicznych	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
3.	Udostępnianie informacji o środowisku i działaniach proekologicznych w gminie	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4.	Popularyzacja za pomocą kanałów informacyjnych UG kampanii społecznych służących wyrabianiu ekologicznych nawyków wśród mieszkańców	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

6. OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH

Ochrona i zrównoważone użytkowanie przyrody i krajobrazu to bardzo ważne działanie wpływające w decydującym stopniu na środowisko i jakość życia mieszkańców. Realizacja zadań z tego zakresu wynika z szeregu unormowań krajowych jak również podpisanych przez Polskę umów i konwencji międzynarodowych:

- **Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** (Konwencja Paryska z 1972 roku);
- **Konwencja o obszarach wodno-błotnych** (Konwencja Ramsarska z 1975 roku);
- **Konwencja o ochronie gatunków wędrownych dzikich zwierząt** (Konwencja Bońska z 1979 roku);
- **Konwencja o ochronie europejskiej dzikiej flory i fauny oraz siedlisk przyrodniczych** (Konwencja Berneńska z 1979 roku);
- **Konwencja o różnorodności biologicznej** (Konwencja z Rio z 1992 roku);

Polska od momentu wstąpienia do Unii Europejskiej zobowiązana jest to podjęcia działań wynikających z celów Wspólnoty zawartych między innymi w dokumencie „Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej”. W lipcu 2002 roku przyjęty został przez Parlament Europejski i Radę UE **VI Program Działań Wspólnoty Europejskiej** w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010. Aktualnym do dziś celem programu jest poprawa stanu środowiska i jakości życia mieszkańców. Polska uznała, że podstawowymi długoterminowymi działaniami dla osiągnięcia tego celu będą:

- Zwiększenie lesistości do 30% w 2020 rok, a docelowo do 32 – 33%.
- Włączenie wyznaczonych obszarów do europejskiej sieci NATURA 2000.
- Ochrona terenów wodno-błotnych.
- Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych.

6.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

W Gminie Wisznia Mała występują obszary i obiekty chronione w rozumieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.¹² Obecność wartościowych krajobrazowo terenów o różnych ekosystemach, korytarzy ekologicznych na terenie gminy usankcjonowane zostały poprzez ustanowienie „Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórza Trzebnickie”, projektowanego Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Widawy”, projektowanego rezerwatu przyrody „Łęg w Wiszni Małej” oraz projektowanych dwóch użytków ekologicznych: „Las Będkowski” i „Kopytnik w Malinie”. Zinventaryzowano kilka gatunków roślin chronionych oraz 13 okazów drzew kwalifikujących się do objęcia ochroną jako drzewa pomnikowe. Na terenie Gminy Wisznia Mała znajduje się niewielki fragment (przy granicy) obszaru należącego do sieci Natura 2000 - Dolina Widawy (PLH 020036).

¹² Dz. U. Nr 92 poz. 880

Nowoczesna ochrona przyrody, krajobrazu i bioróżnorodności polega nie tylko na obejmowaniu ochroną obszarów cennych przyrodniczo. Ważnymi elementami krajobrazu miast i wsi jak również istotnymi fragmentami umożliwiającymi przetrwanie i przeżycie wielu organizmom w przekształconym przez człowieka środowisku zurbanizowanym są tereny zielone istniejące w otoczeniu obszarów użytkowanych gospodarczo lub mieszkaniowo. Parki, zieleńce, sady, aleje i zadrzewienia urozmaicają krajobraz miast i wsi, wprowadzają elementy harmonii i poprawiają warunki życiowe człowieka. Stanowią też ekosystemy zastępcze dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Od pewnego czasu obserwuje się zasiedlanie osiedli ludzkich przez gatunki zwierząt dotąd stroniące od człowieka. Istniejący system zieleni w terenach zurbanizowanych gminy sprzyja stwarzaniu dobrych warunków do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, jak również spełnia rolę korytarzy ekologicznych i ostoi dla gatunków związanych z osiedlami ludzkimi.

Obszary wiejskie w gminie odgrywają ponadto decydującą rolę w kształtowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego. Do głównych zagrożeń wartości przyrodniczych i kulturowych na tych obszarach należą:

- Zaniedbywanie lub zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk, które przekształcają się w tereny zadrzewione,
- Zmiany struktury agrarnej – powiększanie pól połączone z likwidowaniem cennych użytków zielonych i z wprowadzaniem wielkoobszarowych monokultur uprawnych,
- Intensyfikacja gospodarki rolnej prowadząca do nasilenia się erozji gleb i zanieczyszczenia wód wskutek nadmiernej chemizacji rolnictwa,
- Zanik lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych,
- Presja budowlana na tereny rolne,
- Niewystarczające instrumenty prawne chroniące ład przestrzenny i krajobraz,
- Wprowadzanie obcych form architektury do zabytkowych układów przestrzennych.

Dla zapobiegania występowaniu i nasilaniu się wymienionych zagrożeń należy podejmować i wspierać następujące rodzaje działań:

1. Tworzenie nowych pasm zadrzewień wzdłuż potoków i cieków wodnych,
2. Odtwarzanie i utrzymywanie w dobrej kondycji skupisk roślinności śródpolnej,
3. Ochrona parków wiejskich wraz z architekturą znajdującymi się na ich terenie,
4. Ochrona i utrzymywanie w dobrej kondycji drzewostanu o cechach pomnikowych,
5. Ochrona stanowisk roślin chronionych i lasów glebo- i wodochronnych,
6. Przestrzeganie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych w gospodarstwach rolnych,
7. Prowadzenie działań zachowujących trwałe użytki zielone, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, tereny podmokłe, miedze i mozaikowaty układ pól,
8. Rekultywacja obszarów zdegradowanych oraz ich właściwe zagospodarowanie.

6.1.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej oraz zachowanie korytarzy ekologicznych w krajobrazie rolniczym na obszarze gminy.

6.1.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.1 Ochrona przyrody i krajobrazu						
1.	Rekultywacja składowiska w Mienicach	UG	2014 – 2016		220 tys.	Budżet Gminy, WFOŚiGW
2.	Objęcie ochroną prawną „pomnikowych” okazów drzew na terenie gminy oraz gatunków zagrożonych wyginięciem	UG	2013 – 2016		brak	nie dotyczy
3.	Urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień	UG	2014		40 tys.	Budżet Gminy
4.	Usuwanie azbestu	UG	2014		10 tys.	Budżet Gminy

6.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Prawie 1,3 tys. ha gruntów leśnych na terenie gminy zajmują lasy Skarbu Państwa administrowane i zarządzane przez Nadleśnictwa. Stanowi to ok. 95,5% powierzchni wszystkich gruntów leśnych w gminie. Nadleśnictwa czynią wysiłki w celu poprawy stanu środowiska leśnego w tym:

- prace glebowo-siedliskowe, będące podstawą do przeprowadzenia inwentaryzacji urządzeniowej badającej stan lasu i stopień zgodności biocenozy z biotopem,
- budowę zbiorników małej retencji dzięki czemu nastąpi podniesienie wody gruntowej zgodnie z siedliskowym typem lasu i ograniczenie procesów erozyjnych,
- przebudowę litych drzewostanów sosnowych występujących na żyzniejszych siedliskach na drzewostany mieszane,
- udoskonaloną ogniskowo-kompleksową metodę biologicznej ochrony lasu poprzez wprowadzenie punktowego urozmaicenia struktury sztucznych ekosystemów,
- zakładanie stref ekotonowych w celu utworzenia strefy przejściowej, łagodzącej skutki wzajemnego oddziaływania na granicy las-pole.

Gmina Wisznia Mała posiada opracowany w 2005 r. Plan urządzeniowo-rolny. Starosta Trzebnicki co 10 lat sporządza inwentaryzację stanu lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa i przekazuje Gminie. Grunty przeznaczone do zalesienia określają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zasady przeznaczania gruntów rolnych do zalesienia reguluje ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska¹³. Należy wprowadzać dolesienia w obszarach rolnych o najniższej wartości rolniczej. Zasadne są zalesienia ze względów ekologicznych: poprawa struktury gatunkowej, funkcje ochronne, powiązania kompleksów, ograniczające uciążliwe oddziaływania. Zalesienia w obszarach łąk śródpolnych i nieużytków stanowiących bazę dla

¹³ Dz.U. 2003 nr 46 poz. 392

różnorodności biologicznej nie są wskazane. Celowe jest stopniowe nadawanie statusów ochronnych lasom w korytarzach ekologicznych gminy.

Grunty przeznaczone do zalesiania określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Obowiązek zalesiania gruntów ciąży na nadleśniczych w odniesieniu do gruntów w zarządzie Lasów Państwowych i właścicielach lub użytkownikach wieczystych – w odniesieniu do innych gruntów. Prywatni właściciele gruntów mogą uzyskać pomoc finansową w przypadku zalesiania gruntów wyłączonych z produkcji rolnej. Środki pochodzące mogą z dwu źródeł:

1) w ramach ustawy z dnia 18 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz ustawy o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych. Płatność na zalesienie jest udzielana producentowi rolnemu, który został wpisany do ewidencji producentów, zobowiązał się do zalesienia działek, na których do dnia złożenia wniosku była prowadzona działalność rolnicza oraz zobowiązał się do pielęgnacji i ochrony założonej uprawy leśnej zgodnie z planem zalesienia. Płatność jest udzielana do działek rolnych:

- użytkowanych jako grunty orne, trwałe użytki zielone albo sady;
- które zostały przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego do zalesienia lub właściciel uzyskał zaświadczenie, że zalesienie ich nie jest sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- stanowiących własność producenta rolnego;
- powierzchni co najmniej 0,30 ha i szerokości nie mniejszej, niż 20 m;
- które spełniają wymogi określone przepisami o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

2) ze środków Lasów Państwowych (z Funduszu Leśnego) w ramach realizacji postanowień art. 58. Ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz.U. z 2005 Nr 45 poz. 435, z późn. zm.), zgodnie z którą na zalesienie gruntu rolnego dowolnej klasy bonitacji i bez ograniczeń co do wielkości powierzchni, właściciel może otrzymać bezpłatnie sadzonki. Ponieważ na ten cel przeznaczane są jedynie te środki Funduszu Leśnego, które pochodzą z wyłączenia z produkcji lub przedwczesnego wyrębu lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, wysokość ich jest ograniczona, a więc ogranicza to powierzchnię objętą tą formą wspomaganie. Dodatkowo pomoc ta jest stymulowana zapisami w planach przestrzennego zagospodarowania, Strategią Rozwoju Województwa i priorytetami wynikającymi z realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

6.2.1 Cel średniokresowy do 2020 roku

Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem i przywracaniem różnorodności biologicznej.

6.2.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów						
1.	Promowanie i wspieranie zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo	UG	2014	2017	brak	nie dotyczy
2.	Lokalizacja zalesień i zadrzewień w planie zagospodarowania przestrzennego	UG	2014	2017	brak	nie dotyczy

6.3 Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów wodnych

Polska jest krajem o niewielkich zasobach wodnych. Zasoby te w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtują się średnio na poziomie 1 700 m³/rok, a w roku suchym – 1 450 m³/rok. Pod tym względem Polska zajmuje 22. miejsce w Europie [16]. Przytoczone dane świadczą o tym, że racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, jakimi dysponujemy, powinno być jednym z najważniejszych priorytetów narodowych, tym bardziej, że wobec nieuniknionych zmian klimatycznych jest spodziewany pogłębiający się deficyt wody na obszarze Polski. Z drugiej strony zwiększona labilność klimatu powodować będzie częstsze niż dotąd okresy deszczy nawalnych, będących przyczyną letnich powodzi.

W ramach przedmiotowego zagadnienia, głównym celem postulowanym w *Polityce ekologicznej Polski* jest racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelnym zadaniem będzie dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem.

Jak wynika z danych GUS dla Gminy Wisznia Mała, w ostatnich latach zużycie wody na potrzeby gospodarki komunalnej systematycznie rośnie (rozdział 2.8). Stosunek ilości pobieranej wody do ilości odprowadzanych ścieków utrzymuje się na stałym poziomie.

Gmina położona jest w dorzeczu rzeki Odry, w zlewni rzek Widawy i Ławy. Wody powierzchniowe zajmują na terenie gminy Wisznia Mała około 110 ha powierzchni. W większości są to rowy, których powierzchnia ogólna wynosi około 82 ha. Wody płynące zajmują około 22 ha, wody stojące 4 ha [28].

Na terenie gminy Wisznia Mała obszary zalewowe występują jedynie w dolinie rzeki Widawa i zajmują one powierzchnie 256,29 ha. Znajdują się w południowej i południowo – zachodniej części gminy w obrębach: Krzyżanowice – 21,17 ha, Psary – 77,08 ha, Szewce – 50,74 ha i Szymanów – 107,30 ha. Okresowe podmokłości, które pojawiają się przeważnie podczas wiosennych roztopów pokrywy śnieżnej oraz po obfitych wiosennych czy letnich deszczach, występują w obniżeniach dolinnych. Przyczyną podmokłości bardzo często jest niepoprawnie działający system melioracji szczegółowej (pozarastane lub zasypane rowy, niedziałająca drenarka) lub jego całkowity brak [2].

Ochrona zasobów wód polega również na ochronie przed zanieczyszczeniem użytkowych poziomów wodonośnych. Gmina znajduje się poza zasięgiem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Jednym z potencjalnych źródeł zanieczyszczeń są dzikie wysypiska śmieci oraz stare składowiska odpadów komunalnych. W ostatnich latach Gmina przeprowadziła zamknięcie i rekultywację składowiska odpadów komunalnych w Piotrkowiczkach i aktualnie Mienicach. Prowadzony jest tam stały monitoring oddziaływania na środowisko.

6.3.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ochrona przed powodzią i suszą

6.3.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.3 Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów wodnych						
1.	Monitoring, utrzymanie i odbudowa sieci i urządzeń melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych	UG	2014 – 2017		brak danych	Budżet Gminy, Budżet Województwa
2.	Monitoring zamkniętych składowisk odpadów komunalnych w Piotrkowiczkach i Mienicach	UG	2014 – 2017		łącznie ok. 7 tys. /rok	Budżet Gminy
3.	Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno-promocyjne skierowane do wszystkich grup społecznych	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

6.4 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

Gleba powinna podlegać szczególnej ochronie, ponieważ jej skład mineralny w praktyce uważa się za nieodnawialny. Działalność rolnicza na obszarze gminy potencjalnie może spowodować częściową degradację gleb i daleko idące zmiany, zwłaszcza w zakresie odczynu i stosunków wodnych w glebach. Na pogorszenie stanu gleb największy wpływ mają następujące czynniki:

- Zły stan utrzymania systemu melioracji podstawowej i szczegółowej,
- Zanieczyszczenie gleb wywołane obecnością "dzikich wysypisk",
- Zanieczyszczenie wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów,
- Zanieczyszczenia gleb związane z intensywną gospodarką rolną,
- Zagrożenie erozją wietrzną i wodną.

Gmina Wisznia Mała ma w przeważającym stopniu charakter rolniczy i do potencjalnych źródeł chemicznych zanieczyszczeń przemysłowych można zaliczyć ewentualnie bazy i stacje paliw płynnych, stanowiące w razie awarii potencjalne zagrożenie przedostaniem się związków ropopochodnych do gleby i wód gruntowych. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje paliw płynnych: Stacja Paliw w Wiszni Małej przy ul. Wrocławskiej 21 oraz Stacja Paliw PKN Orlen S.A. w Szewcach przy ul. Rzemieślniczej 1.

Ze względu rolniczy profil gospodarki w gminie, racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, powinno polegać na:

- zagospodarowaniu gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,
- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji.

- ochrona zasobów glebowych przed erozją wodną i wietrzną oraz przed degradacją spowodowaną niewłaściwym nawożeniem, zanieczyszczeniem ze źródeł przemysłowych, komunalnych i transportowych.

Istotnym kierunkiem działań w ramach ochrony gleb powinno być wdrażanie i upowszechnianie **Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR)**. Znaczącej poprawie ulegnie świadomość ekologiczna mieszkańców, co wiązać się będzie ze zmniejszeniem ilości dzikich wysypisk, wypalania łąk i ściernisk, wprowadzania ścieków do gruntów, wyrzucania odpadów. Stopniowo odstępować się będzie od bezściółkowej hodowli bydła, propagując hodowlę ściółkową, dostarczającą obornika, ważnego składnika strukturotwórczego gleby. Preferowane będzie:

- wprowadzanie racjonalnego nawożenia, uwzględniającego konieczność przeciwdziałania stratom materii organicznej gleb przez możliwe szerokie zastosowanie obornika i humusotwórczych upraw,
- wprowadzanie urozmaiconych płodozmianów, poplonów i międzyplonów,
- stosowanie maszyn nie powodujących nadmiernego ugniatania i wytwarzania tzw. „podeszwy glebowej”, która zmienia niekorzystnie właściwości gleb i przyspiesza odpływ wody oraz substancji biogenych z pól uprawnych.

Polityka ochrony gleb powinna uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Lesistość Gminy Wisznia Mała wynosi ok. 14,4%. Jednakże w zagospodarowaniu przestrzeni rolniczej należy dążyć do jej wzbogacenia w różne formy zadrzewień i zakrzewień (w tym o charakterze wiatrochronnym) oraz do tworzenia stref buforowych (bez upraw – jako biofiltrów) wzdłuż większych cieków powierzchniowych (pożądana strefa biofiltra o szerokości minimum 7 m). Brak zadrzewień śródpolnych powoduje bowiem ułatwienie cyrkulacji powietrza zwiększając siłę i prędkość wiatru, co powoduje wzrost erozji wietrznej. Erozja wietrzna jest zatem typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne jest stosowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną. Ponadto znacząca część użytkowanych gruntów rolnych odznacza się małą urodzajnością i jednocześnie wysoką wrażliwością (środowiska gruntowo-wodnego) na degradację. Powinna więc być zalesiona.

Również koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje szereg działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, w tym zwłaszcza tworzenie barier biogeochemicznych przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wzmagających retencję i stymulujących małe obiegi wody w agrosystemach, jak również eliminujących zanieczyszczenia chemiczne z wód gruntowych oraz wzbogacających zasoby biologiczne obszarów rolniczych. Grunty wyłączone z użytkowania rolniczego i gleby zdegradowane na obszarach rolniczych powinny być zalesiane lub zagospodarowywane poprzez przeznaczenie ich na plantacje choinek, szkółki roślin ozdobnych, itp. Wycinanie drzew ma uzasadnienie w przypadku drzew starych i spróchniałych powodujących zagrożenie na drogach, ale wówczas należy je zastąpić nasadzeniami w odpowiednich miejscach.

Rekultywacja gleb zdegradowanych

Odpowiedzialność za zanieczyszczone grunty (gleba i ziemia) reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*, gdzie zgodnie z zapisami:

1. art. 7: kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia; oraz kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu;
2. art. 7a: do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i do szkody w środowisku stosuje się przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o *zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie*¹⁴

¹⁴ Dz. U. Nr 75/2008, poz. 493

3. art. 109: w zakresie obowiązków Starosty leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi. Oceny jakości gleby i ziemi oraz obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Zgodnie z ustawą o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie¹⁴:

1. art. 6, ust 11, pkt c): do szkod w środowisku zalicza zanieczyszczenie gleby lub ziemi, (w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi), jako negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana w powierzchni ziemi przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska.
2. art. 9: W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników; oraz do podjęcia działań naprawczych.
3. art. 7: Organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest regionalny dyrektor ochrony środowiska.
4. art. 12: Jeżeli zanieczyszczenie gleby lub ziemi zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, albo za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi (jeżeli nie dokonał on zgłoszenia o bezpośrednim zagrożeniu lub fakcie zanieczyszczenia niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy), odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna.
5. art. 16: Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna; oraz z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.

6.4.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Ochrona przed degradacją i racjonalne użytkowanie zasobów glebowych gminy

6.4.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.4 Ochrona gleb i powierzchni ziemi						
1.	Likwidacja „dzikich wysypisk”	UG	2014 – 2017		w razie potrzeby	Budżet Gminy
2.	Wspieranie powstawania i działalności gospodarstw ekologicznych oraz prowadzących zrównoważoną gospodarkę rolną i leśną na terenie gminy	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
3.	Kontynuacja akcji polegającej na informowaniu i zachęcaniu rolników do przestrzegania „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych” oraz do udziału w szkoleniach	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4.	Ochrona gruntów ornych o najwyższej bonitacji przed przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne	UG	2013 – 2016		brak	nie dotyczy

6.5 Gospodarowanie zasobami geologicznymi

Ochronę złóż kopalin, rozumianą jako racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe wykorzystanie (w tym kopalin towarzyszących), oraz regulacje dotyczące ochrony kopalin zawarte są w ustawie *Prawo geologiczne i górnicze*¹⁵ z dnia 9 czerwca 2011 r. Ochrona udokumentowanych złóż przeznaczonych do eksploatacji może polegać również na wyznaczeniu w planie zagospodarowania przestrzennego terenu objętego zakazem zabudowy i/lub zalesień. Za kształtowanie polityki ochrony złóż kopalin i gospodarowanie zasobami surowców odpowiedzialni są Minister Środowiska, wojewodowie i starostowie. Zgodnie z treścią ww. ustawy (art. 21, ust 1) działalność w zakresie: poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin, o których mowa w art. 10 ust. 1, wydobywania kopalin ze złóż, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów — może być wykonywana po uzyskaniu koncesji wydawanych przez właściwe organy.

Wydobywanie kopalin wiąże się z powstawaniem szkód w środowisku. Zgodnie z art. 126 ust. 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, podejmujący eksploatację złóż kopalin lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze. Wydobywanie kopalin systemem odkrywkowym powoduje degradację powierzchni terenu i praktycznie prace rekultywacyjne po zakończonej eksploatacji w niewielkim stopniu łagodzą przeobrażenia spowodowane wydobywaniem kopalin. Istotne jest maksymalne wykorzystanie zasobów w granicach udokumentowania, a następnie skuteczna i właściwa, z punktu widzenia gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska rekultywacja wyrobiska. Sposoby zagospodarowania terenów po wyrobiskach kruszyw naturalnych są następujące:

- jeżeli są suche – ukształtowanie terenu w sposób możliwie naturalny, odtworzenie warstwy gleby, zalesienie lub wykorzystanie rolnicze. W szczególnych przypadkach możliwe jest wypełnienie wyrobiska odpadami obojętnymi
- jeżeli eksploatacja odbywała się poniżej zwierciadła wody – preferowana jest rekultywacja w kierunku wodnym tj. powstawanie oczek wodnych na cele rekreacyjne, kąpielisk, wędkowania itp.

Na terenie Gminy Wisznia Mała nie występują znaczne pokłady surowców naturalnych, w związku z czym nie prowadzi się eksploatacji surowców na bardzo dużą skalę. Teren gminy jest stosunkowo ubogi pod względem występowania surowców budowlanych. Udokumentowane i zarejestrowane występowania złóż surowców naturalnych występują w 4 miejscach.

¹⁵ Dz. U. 2011 Nr 163 poz. 981

6.5.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Ochrona zasobów kopalin i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych na terenie gminy

6.5.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.5 Gospodarowanie zasobami geologicznymi						
1.	Uwzględnianie w opracowaniach planistycznych wszystkich znanych złóż w granicach ich udokumentowania i ich ochrona przed trwałym zainwestowaniem	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy

7. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

7.1 Jakość powietrza atmosferycznego

Powietrze jest tym komponentem środowiska, do którego emitowana jest większość zanieczyszczeń powstających na powierzchni Ziemi, zarówno w rezultacie procesów naturalnych, jak i działalności człowieka. Współcześnie coraz trudniej jest wskazać rejony, w których powietrze atmosferyczne byłoby całkowicie wolne od zanieczyszczeń. Polska jest zobowiązana do przestrzegania wielu dyrektyw unijnych w zakresie powietrza i klimatu, w tym w szczególności:

- dyrektywy 2001/80/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania (tzw. Dyrektywa LCP),
- dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (tzw. Dyrektywa CAFE),
- rozporządzenia (WE) nr 842/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie niektórych fluorowanych gazów cieplarnianych (tzw. F-gazy).

Niezależnie od tych zobowiązań RP ratyfikowała Konwencję Genewską dotyczącą transgranicznego transportu zanieczyszczeń atmosfery oraz podpisała jej Protokół z Aarhus w sprawie redukcji emisji metali ciężkich. Innym ważnym zobowiązaniem jest tzw. Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 203, póź. 1684) w ramach Konwencji ONZ o ochronie klimatu Ziemi. Jak wynika z zapisów *Polityki Ekologicznej Państwa* najważniejszym zadaniem jest dążenie do spełnienia przez zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z dwóch ww. dyrektyw unijnych. Z Dyrektywy LCP wynika, że emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x. Limity te dla 2010 r. wynosiły: dla SO₂ - 426 tys., a dla NO_x - 251 tys. ton; natomiast dla roku 2012: dla SO₂ – 358 tys. ton, a dla NO_x - 239 tys. ton. Trzeba dodać, że są to limity niezwykle trudne do dotrzymania dla kotłów spalających węgiel kamienny lub brunatny nawet przy zastosowaniu instalacji odsiarczających gazy spalinowe. Podobnie trudne do spełnienia są normy narzucone przez Dyrektywę CAFE, dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM10) oraz 2,5 mikrometra (PM 2,5). Do roku 2016 zakłada się także całkowitą likwidację

emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

W celu poprawy stanu aerosanitarne na obszarze Gminy Wisznia Mała oraz dostosowania się do powyższych wymagań należy podjąć działania ukierunkowane na optymalizację gospodarki cieplnej, ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych poprzez sukcesywną poprawę stanu technicznego nawierzchni dróg oraz ograniczenie emisji przemysłowej poprzez wprowadzanie technologii niskoemisyjnych. Konieczna jest dalsza gazyfikacja gminy oraz termomodernizacja obiektów i systemów zasilania ciepłego. Działania takie pozwolą na zmniejszenie zużycia ciepła na ogrzewanie istniejących budynków. W celu ograniczenia tzw. niskiej emisji niezbędna jest modernizacja indywidualnych palenisk domowych i lokalnych kotłowni, w których wykorzystuje się węgiel kamienny niskiej jakości oraz koks i zastępowanie tych paliw paliwami ekologicznymi.

Poważny i wciąż aktualny problem stanowi spalanie odpadów komunalnych i innych materiałów do tego nieprzeznaczonych w paleniskach domowych. W trakcie spalania śmieci w niskiej temperaturze (200-500°C) do atmosfery emitowane są między innymi: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, a jako produkty uboczne powstają szczególnie groźne związki – dioksyny i furany, należące do grupy związków rakotwórczych. Z kolei coraz powszechniejsze opalanie domów drewnem może stać się istotnym źródłem emisji m.in. wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne ograniczają rozwój gazyfikacji i sieci ciepłowniczej, należy promować i wspierać wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

Wójt Gminy, jako organ ochrony środowiska, w zakresie ochrony jakości powietrza posiada uprawnienia i narzędzia o charakterze zobowiązująco–reglamentacyjnym, które umożliwiają kształtowanie sytuacji prawnej podmiotów oddziałujących na środowisko bądź korzystających z niego, w tym osób fizycznych. Do tych uprawnień i narzędzi należą m.in.:

- przyjmowanie zgłoszeń instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia, mogących negatywnie oddziaływać na środowisko;
- przyjmowanie informacji o posiadanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska;
- decyzja w sprawie nałożenia obowiązku prowadzenia pomiarów emisji;
- przyjmowanie określonych w ustawie *Prawo ochrony środowiska* wyników pomiarów, wykonywanych przez prowadzących instalacje;
- decyzje ustalające wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia;
- zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości;
- wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach planowanych przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko;
- wydawanie postanowień w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Zgodnie z artykułem 147 ustawy *Prawo Ochrony Środowiska*, prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia (także osoba fizyczna) są obowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody. Wójt może w drodze decyzji nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia dodatkowy obowiązek prowadzenia pomiarów wielkości emisji, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych. Ponadto, zgodnie z artykułem 363 ww. ustawy, Wójt może w drodze decyzji nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonania w określonym czasie czynności, które spowodują ograniczenie negatywnego oddziaływania (np. zabronić używania określonego rodzaju paliwa, nakazać ograniczenie hałasu itp.). Jeżeli osoba fizyczna nie dostosowała się do takiej decyzji, Wójt może wydać decyzję wstrzymującą użytkowanie instalacji lub urządzenia (art. 368). Co więcej, art. 379 ustawy uprawnia Wójta, do występowania

w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska.

Zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska dokonuje corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu w strefach w oparciu o prowadzony monitoring stanu jakości powietrza i dokonuje klasyfikacji stref. W sytuacji przekroczenia dopuszczalnych poziomów Marszałek Województwa Dolnośląskiego, zgodnie z art. 91 ustawy *Prawo ochrony środowiska* opracowuje „Naprawcze programy ochrony powietrza dla stref na terenie województwa dolnośląskiego, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu”, które następnie przyjmowane są uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

Program ochrony powietrza jest aktem prawa miejscowego, wskazującym kierunki działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza. Ponadto w dokumencie, w harmonogramie rzeczowo-finansowym zamieszczony zostaje szereg konkretnych działań, jakie należy w strefie przeprowadzić lub prowadzić w sposób ciągły. Jak wynika z zapisów ww. dokumentu, wójtowie, burmistrzowie oraz prezydenci miast zobowiązani są do sporządzania sprawozdań z realizacji działań „naprawczych” w danym roku i przekazywania ich w terminie do dnia 15 marca każdego roku (za rok poprzedni) do Starosty. Starosta zobowiązany jest do gromadzenia sprawozdań wójtów, burmistrzów i prezydentów miast i gmin oraz do sporządzania sprawozdań z realizacji działań naprawczych w danym roku i przekazywania ich w terminie do dnia 15 kwietnia każdego roku (za rok poprzedni) do Marszałka Województwa Dolnośląskiego wraz ze sprawozdaniami z gmin. Wzór sprawozdań z realizacji Programu zostaje określony w części ogólnej Programu.

7.1.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Poprawa jakości powietrza poprzez skuteczną redukcję emisji zanieczyszczeń.

7.1.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.1 Jakość powietrza atmosferycznego						
1.	Prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska i gospodarowania odpadami – dążenie do likwidacji problemu spalania odpadów poza instalacjami do tego przeznaczonymi	UG	2014 - 2017		brak	nie dotyczy
2.	Prowadzenie działań popularyzujących i wspierających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w gminie	UG	2014 - 2017		brak	nie dotyczy
3.	Wykonanie nawierzchni ulicy Sportowej w Ligocie Pięknej	UG	2014		67 000,00	Budżet Gminy
4.	Wykonanie nawierzchni ulicy Świerkowej w Piotrkowiczkach	UG	2014		132 000,00	Budżet Gminy
5.	Usługa remontowa na drodze powiatowej nr 1368D na odcinku Kryniczno-Malin	UG	2014		200 000,00	Budżet Gminy, SP
6.	Budowa chodnika w miejscowości Pierwoszów	UG	2014-2015		40 000,00	Budżet Gminy

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty [zł]	źródło finansowania
			od	do		
7.	Budowa chodnika w miejscowości Rogoż ul. Stawowa	UG	2014		10 000,00	Budżet Gminy
8.	Budowa chodnika w miejscowości Szewce w ciągu drogi wojewódzkiej nr 342	UG	2014		1 000,00	Budżet Gminy
9.	Budowa chodnika w miejscowości Wisznia Mała ul. Szkolna	UG	2014-2015		160 000,00	Budżet Gminy
10.	Budowa drogi w Psarach ul. Wolności	UG	2014-2015		70 000,00	Budżet Gminy
11.	Budowa drogi wewnętrznej na działkach nr 400/20, 390/5, 401/22 obręb Ozorowice	UG	2014-2016		68 000,00	Budżet Gminy
12.	Budowa ulic z odwodnieniem w Ligocie Pięknej i Wiszni Małej (ul. Leśna, Przy Dębnie – koncepcja, projekty, wykonanie)	UG	2014-2016		662 000,00	Budżet Gminy
13.	Dojazd do parku w Psarach – działka o nr geodezyjnym 199/7	UG	2014		10 000,00	Budżet Gminy
14.	Droga transportu rolnego w Piotrkowiczkach	UG	2015-2016		100 000,00	Budżet Gminy
15.	Przebudowa chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 1367D w miejscowości Szewce	UG	2014		25 000,00	Budżet Gminy
16.	Zagospodarowanie zatoki autobusowej w Szymanowie wraz z drogami dojazdowymi	UG	2014		85 000,00	Budżet Gminy

7.2 Jakość wód powierzchniowych i podziemnych

Głównym celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie do roku 2015 dobrego stanu ekologicznego i chemicznego w wodach powierzchniowych i dobrego stanu chemicznego i ilościowego w wodach podziemnych, chyba że ze względu na ważne aspekty ekonomiczne lub społeczne jest to niemożliwe. W przypadku wód powierzchniowych wyznaczonych jako silnie zmienione lub sztuczne części wód celem jest osiągnięcie dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego.

Obowiązek budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej wynika z Traktatu Akcesyjnego, podpisanego przez Polskę 16 kwietnia 2003 r., który odwołuje się do Dyrektywy Rady Europejskiej 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Nałożyła ona na państwa UE obowiązek budowy do końca 2005 r. systemów kanalizacyjnych we wszystkich aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) powyżej 2 000. Polska wynegocjowała przedłużenie czasu, w którym należy dostosować się do unijnych wymogów do 2015 r. W odpowiedzi na potrzebę wdrożenia zapisów dyrektywy przyjęto Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Uwzględniając wymagania zawarte w dyrektywie 91/271/EWG ustawa *Prawo wodne* nałożyła na aglomeracje o RLM > 2 000 obowiązek wyposażenia ich w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych wraz z oczyszczalniami ścieków. Ramy czasowe dla realizacji tego obowiązku określone zostały w aktualizacji KPOŚK z grudnia 2010 r.

W gminie skanalizowana jest w 100% miejscowość Strzeszów, oraz w części Wisznia Mała (ul. Strzeszowska, Sportowa, Stawowa, Wąska, Parkowa, część Szkolnej i Leśnej) i Ligota Piękna. W pozostałych, nie wymienionych miejscowościach leżących w granicach gminy Wisznia Mała brak jest sieci kanalizacyjnej.

Ścieki odprowadzane są na funkcjonującą w Strzeszowie mechaniczno – biologiczno – chemiczną oczyszczalnię ścieków komunalnych o wydajności 500 m³/dobę, która została oddana do eksploatacji w 1998r. Do oczyszczalni odprowadzane są ścieki z miejscowości Strzeszów, Wisznia Mała i Ligota Piękna oraz odpady płynne z terenu całej gminy dowożone wozami asenizacyjnymi do stacji zlewnej fekalii urządzonej na terenie oczyszczalni. Końcowym odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest potok Ława. W granicach gminy funkcjonują również 32 oczyszczalnie przydomowe.

7.2.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych

7.2.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.2 Jakość wód powierzchniowych i podziemnych						
1.	Wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w miejscach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest niemożliwa lub ekonomicznie nieuzasadniona.	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
2.	Wspieranie budowy szczelnych zbiorników na gnojowicę i/lub gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych prowadzących hodowlę i chów zwierząt	UG	2014 – 2017		brak	nie dotyczy
3.	Budowa przyłączy kanalizacyjnych na nieruchomościach przy ulicy: Lipowej, Prostej, Stawowej, Brzoskwinowej, Leszczynowej, Sosnowej, Brzozowej i Sportowej w Ligocie Pięknej	UG	2014		770 000,00	Budżet Gminy, NFOŚiGW
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Ligocie Pięknej, Wysokim Kościele i Wiszni Małej oraz wodociągu w Wiszni Małej	UG	2014-2016		4 660 000,00	Budżet Gminy
5.	Budowa ulic z odwodnieniem w Ligocie Pięknej i Wiszni Małej (ul. Leśna, Przy Dębnie – koncepcja, projekty, wykonanie)	UG	2014-2016		662 000,00	Budżet Gminy
6.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach ujętych w „Aglomeracji Wrocław”	UG	2014-2016		180 000,00	Budżet Gminy
7.	Budowa wodociągów na terenie gminy Wisznia Mała	UG	2014-2016		480 000,00	Budżet Gminy
8.	Opracowanie koncepcji i projektu oraz rozbudowa kanalizacji dla miejscowości ujętych w „Aglomeracji Strzeszów”	UG	2015-2016		30 000,00	Budżet Gminy
9.	Opracowanie koncepcji i projektu zasilania gminy w wodę z Aglomeracji Wrocław oraz budowa przyłączenia wodociągowego	UG	2014-2016		300 000,00	Budżet Gminy

7.3 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych

Celem ograniczenia natężenia hałasu komunikacyjnego należy podjąć praktycznie identyczne działania, jak dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza ze źródeł komunikacyjnych. Stąd priorytetem na kolejne lata pozostaje budowa i modernizacja dróg. Ponadto sukcesywnie wprowadzane są elementy osłony akustycznej poprzez nasadzenia zieleni wysokiej i niskiej przy nowo powstających obiektach budowlanych. Istotnymi czynnikami zmniejszającymi emisję hałasu komunikacyjnego jest ograniczenie prędkości i zmiana organizacji ruchu, kierowanie ciężkiego transportu poza tereny zabudowy mieszkaniowej, zwiększanie udziału transportu rowerowego i zbiorowego.

Do działań, które w znacznym stopniu ograniczają emisję hałasu komunikacyjnego należy stosowanie tzw. "nawierzchni cichych". Są to nawierzchnie wielowarstwowe ze specjalnym doбором materiałów i warstw. Zastosowanie cichych nawierzchni musi być połączone z dostosowaniem prędkości pojazdów i jest stosowane w terenie zabudowanym przy prędkościach do 70 km/h. Zastosowanie cichych asfaltów zmniejsza emisję hałasu o około 5 dB. Ponadto, w określonych sytuacjach, konieczna może być budowa ekranów akustycznych nie tylko przy istniejących drogach, ale również przy projektowanych, oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej niewralgicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie mieszkaniowej).

Na terenie Gminy Wisznia Mała zlokalizowanych jest 6 dużych emitorów promieniowania elektromagnetycznego. Emisja promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego (*oddziaływanie pośrednie, stałe*). Przy zachowaniu normatywnych stref bezpieczeństwa od linii na etapie lokalizacji nowej zabudowy, emisja nie będzie miała znaczenia dla zdrowia mieszkańców.

7.3.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Ochrona mieszkańców gminy przed szkodliwym wpływem hałasu i pól elektromagnetycznych

7.3.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.3 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych						
1.	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem, w przypadku stwierdzenia istnienia zagrożeń.	UG	2013 – 2016		brak	nie dotyczy
2.	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem, w przypadku stwierdzenia istnienia zagrożeń.	UG	2013 – 2016		brak	nie dotyczy
3.	Utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym. Wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu – ograniczenie ruchu ciężarowego na DW 342, odcinek Szewce, ul. Wrocławska.	Zarządca Dróg Wojewódzkich	2017		250 tys. zł	różne źródła finansowania
4.	Utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym. Wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu na DW 342, odcinek Szewce, ul. Topolowa.	Zarządca Dróg Wojewódzkich	2017		80 tys. zł	różne źródła finansowania

Analiza oddziaływania przeprowadzona w Prognozie oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013 – 2017 wskazała na brak znaczącego oddziaływania zadań (nr 3 i 4 w/w tabeli) przedstawionych w Programie bezpośrednio na ludzi, jak i na walory przyrodnicze.

Zidentyfikowano następujące kategorie oddziaływań, których celem jest ograniczenie hałasu drogowego pochodzącego od dróg wojewódzkich:

1. utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym:
 - na etapie realizacji zadania (prace wyłącznie w obrębie jezdni): emisja hałasu, emisja zanieczyszczeń powietrza (pyły, spaliny pochodzące z transportu oraz maszyn budowlanych), wytwarzanie odpadów ziemnych i budowlanych;
 - na etapie eksploatacji: polepszenie jakości klimatu akustycznego.
2. wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu:
 - ograniczenie emisji spalin,
 - wzrost bezpieczeństwa na drodze,
 - poprawa jakości klimatu akustycznego.

Drobne i o niewielkim zasięgu przestrzennym oddziaływania mogą wystąpić okresowo w czasie prac realizacyjnych (prace budowlane, modernizacyjne). Niemniej jednak działania te nie będą realizowane na obszarach przyrodniczo cennych, lecz w dużej odległości od nich, dzięki czemu nie będą oddziaływały negatywnie na środowisko, a tym samym obszary cenne przyrodniczo. Pozostałe działania o charakterze prewencyjnym nie niosą za sobą negatywnego oddziaływania na środowisko.

7.4 Bezpieczeństwo przeciwpożarowe i ekologiczne

Do ochrony środowiska przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady, stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych, jak również organy administracji. Do ich obowiązków należy, m.in.: identyfikacja potencjalnych zagrożeń, zgłaszanie wystąpienia awarii i usuwanie jej skutków. Inspekcja Ochrony Środowiska współdziałała w zakresie zapobiegania, zwalczania i usuwania skutków poważnych awarii z innymi organami kontroli, w tym z Państwową Strażą Pożarną i organami administracji samorządowej. W szczególności dotyczy to ujednoczenia procesów decyzyjnych i zapewnienia spójnego systemu zarządzania bezpieczeństwem.

Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 23 i 24 ustawy *Prawo ochrony środowiska*: poważna awaria - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Przez pojęcie poważnej awarii przemysłowej rozumie się awarię w zakładzie przemysłowym. Na terenie gminy nie ma zakładów stwarzających ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 31 stycznia 2006 r. (Dz. U. nr 30, poz. 208).

Występuje jednak szereg innych zagrożeń, takich jak: pożary wielkoobszarowe lasów, pożary miejscowości i zakładów pracy, pożary obiektów składujących materiały łatwopalne, zagrożenia powstające w rolnictwie w związku z wypalaniem pozostałości roślinnych i traw na nieużytkach rolnych i polach; zagrożenia budowlane i komunikacyjne; awarie sieci gazowej, ciepłowniczej, energetycznej; ze szkodami pokopalnianymi i górniczymi; awarie i katastrofy noszące znamiona klęsk ekologicznych, a powstałe na skutek uszkodzeń składów różnego typu odpadów przemysłowych i komunalnych, składowiska materiałów poprodukcyjnych, oczyszczalni ścieków, nielegalnych wysypisk itp.

Zadania koordynacji m.in. prac związanych z poważnymi awariami i ewentualnie powstałymi zagrożeniami regulują stosowne procedury na szczeblu powiatowym, w powiązaniu z działaniem służb ratowniczych (strażą pożarną, policją, pogotowiem ratunkowym, pogotowiem energetycznym, pogotowiem gazowym, pogotowiem wodociągowo-kanalizacyjnym). Działania ratownicze realizują jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych. Część z nich włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

7.4.1 Cel średniookresowy do 2020 roku

Ochrona mieszkańców gminy przed skutkami poważnych awarii i klęsk żywiołowych

7.4.2 Działania do realizacji w latach 2014 – 2017

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.4 Bezpieczeństwo przeciwpożarowe i ekologiczne						
1.	Ochotnicze straże pożarne	UG	2014		4 000,00	Budżet Gminy

8. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

8.1 Struktura zarządzania programem

Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania dokumentem.

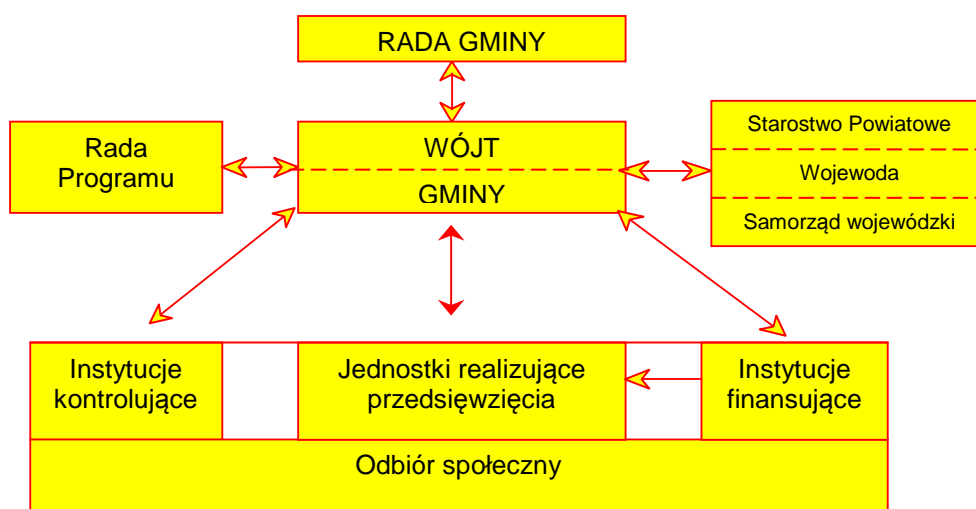
8.1.1 Uczestnicy realizacji Programu

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- o Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- o Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- o Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- o Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat zarządzania Programem przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 8.1 Schemat zarządzania Programem

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na **Wójcie Gminy Wisznia Mała**, który co 2 lata składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Wójt współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Marszałka Województwa znajdują się instrumenty finansowe wspierania realizacji zadań programu poprzez środki pomocowe (np. Regionalny Program Operacyjny).

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Inspekcja Ochrony Środowiska). Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorząd gminy jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru.

8.2 Monitoring wdrażania Programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wójt gminy będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, co będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu.

W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres 2014 - 2017 r.). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i kierunków ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska:

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata),
- Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Zakres monitoringu

Dla celów monitoringu przyjmuje się następujące wskaźniki realizacji polityki ekologicznej wytyczonej w niniejszym Programie, które ułatwią ocenę stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów:

- [1] liczba okazów drzew o parametrach „pomnikowych” objętych ochroną prawną [szt.]
- [2] lesistość gminy [%] oraz powierzchnia gminnych terenów zielonych [ha]
- [3] areał zalesionych gruntów nieprzydatnych rolniczo [ha]
- [4] długość sprawnej sieci melioracji wodnych [km]
- [5] liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk odpadów [szt.]
- [6] liczba gospodarstw ekologicznych działających na terenie gminy [szt.]
- [7] areał gruntów ornych o najwyższej bonitacji (I-III klasa) [ha]
- [8] długość dróg gminnych o nawierzchni bitumicznej [km]
- [9] liczba stanowisk odnawialnych źródeł energii (OZE) na terenie gminy [szt.]
- [10] długość sieci wodociągowej [km] i liczba przyłączy do budynków [szt.]
- [11] długość sieci kanalizacji sanitarnej [km] i liczba przyłączy do budynków [szt.]
- [12] liczba przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]
- [13] powierzchnia terenów zdegradowanych i wymagających rekultywacji [ha]
- [14] ilość akcji, konkursów i projektów na rzecz ochrony środowiska zrealizowanych przez mieszkańców, placówki edukacyjne i kulturalne oraz lokalne organizacje społeczne.

8.3 Aspekty finansowe realizacji Programu

Wszystkie przedsięwzięcia zdefiniowane w ramach Programu prowadzą do poprawy stanu istniejącego w zakresie ochrony środowiska - różnice dotyczą w zasadzie jednostek wdrażających, charakteru przedsięwzięcia i oczywiście jego kosztów. W myśl zatem ogólnej polityki krajowej i Unii Europejskiej, podmioty odpowiedzialne za ich realizację mogą ubiegać się o wsparcie ze środków zewnętrznych na preferencyjnych (w stosunku do rynkowych) zasadach. Jest to szczególnie ważne w sytuacji ograniczonych możliwości budżetowych jednostek samorządu terytorialnego, jak również znacznych kosztów pozyskania i wykorzystania komercyjnych środków zwrotnych. Preferencyjne źródła finansowania przedsięwzięć środowiskowych wynikają z szeregu programów (np. finansowanych środkami UE) bądź związane są z polityką instytucji/funduszy celowych. Generalnie źródła te można podzielić na dwie grupy: środki krajowe i środki zagraniczne.

W dalszej części opisane zostaną najistotniejsze (biorąc pod uwagę charakter określonych w programie przedsięwzięć) metody finansowania przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska. Należy jednak zaznaczyć, iż wskazane zostaną jedynie informacje podstawowe - duża zmienność kryteriów i czynników związanych z wykorzystaniem dostępnych środków nie daje się pogodzić z okresem planowania zadań wskazanych w programie. Dlatego też bardziej zasadne wydaje się wskazanie źródeł informacji (najczęściej oficjalnych serwisów internetowych); ich systematyczne wykorzystanie pozwoli na wykształcenie obrazu sytuacji na podstawie najbardziej aktualnych danych.

Krajowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusze Ochrony Środowiska mają za zadanie wspieranie realizacji inwestycji ekologicznych, a także działań nie inwestycyjnych (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Przedsięwzięcia finansowane przez Fundusze (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu) muszą spełniać następujące kryteria:

- zgodności z polityką ekologiczną państwa,
- efektywności ekologicznej,
- efektywności ekonomicznej,
- uwarunkowań technicznych i jakościowych,
- zasięgu oddziaływania,
- wymogów formalnych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo przedsięwzięcia podejmowane dla poprawy jakości środowiska w Polsce, traktując jako priorytetowe te zadania, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ponadregionalnym oraz ogólnopolskim, w także zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przewiduje dofinansowanie poprzez pożyczki i dotacje na wdrażanie projektów związanych z realizacją programów ochrony poszczególnych elementów środowiska. WFOŚiGW udziela:

- preferencyjnej pożyczki, w tym pożyczki pomostowej
- dotacji
- umorzenia części udzielonej pożyczki
- dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych
- kredytu w bankowych liniach kredytowych

Łączne dofinansowanie dla zadań inwestycyjnych nie może przekraczać 80% kosztów kwalifikowanych, przy czym istnieje możliwość uzyskania częściowego wsparcia w postaci dotacji (dla zadań pozainwestycyjnych maksymalna wartość dotacji może sięgać 100%). Dotacje - do poziomu 50% kosztów kwalifikowanych - mogą być udzielane na następujące zadania inwestycyjne:

- zakupy inwestycyjne realizowane w ramach zadań związanych z edukacją ekologiczną, ochroną przyrody, zarządzaniem środowiskowym, zapobieganiem i likwidacją skutków poważnych awarii,
- budowa i modernizacja urządzeń wodnych zwiększających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe,
- usuwanie szkód w środowisku spowodowanych działaniem żywiołu.
- likwidacja zagrożeń środowiskowych powodowanych zdeponowaniem niebezpiecznych odpadów przez zakłady postawione w stan likwidacji,
- usuwanie skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi, w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego,
- likwidacja mogilników i magazynów przeterminowanych środków ochrony roślin,
- usuwanie i unieszkodliwianie azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej,
- wspieranie wykorzystania źródeł energii odnawialnej, za wyjątkiem produkcji energii cieplnej dla nowobudowanych obiektów,
- wspieranie wykorzystania źródeł energii odnawialnej dla nowobudowanych obiektów użyteczności publicznej jednostek sektora finansów publicznych.

Dla zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej możliwe jest przyznanie dotacji do 60% kosztów kwalifikowanych zadania. Dla zadań polegających na usuwaniu skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi, w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego albo bezskuteczności egzekucji wobec sprawcy możliwe jest dofinansowanie do 100% kosztów kwalifikowanych zadania.

W zakresie pomocy zagranicznej w okresie programowania 2014-2020 Polska może korzystać ze wsparcia w ramach następujących funduszy unijnych w zakresie ochrony środowiska:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) - z którego finansowane są przedsięwzięcia w regionach, których poziom rozwoju znacząco odbiega od średniej rozwoju w UE, a także w regionach, w których prowadzone są duże działania restrukturyzacyjne w przemyśle i zatrudnieniu. Środki kierowane są w szczególności na finansowanie inwestycji w infrastrukturę i ochronę środowiska, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy poprzez inwestycje produkcyjne, działalność badawczo-rozwojową
- Fundusz Spójności (FS) - którego głównym celem jest wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej Wspólnoty poprzez finansowanie projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej.

Podstawę realizacji strategicznych przedsięwzięć przygotowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz pozostałe jednostki publiczne i prywatne, możliwych do współfinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego stanowi Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.

8.4 Harmonogram wdrażania Programu

W poniższej tabeli przedstawiono harmonogram wdrażania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wisznia Mała na lata 2014 – 2017, z perspektywą do 2020 r. Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej. Należy zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągnięcia celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 8.1 Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska

Lp.	Zadania do wykonania	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Program ochrony środowiska dla Gminy Wisznia Mała							
	opracowanie celów i kierunków działań krótkoterminowych	do 2017			do 2020			
	opracowanie listy przedsięwzięć proponowanych do realizacji		na okres 2014-2015		na okres 2016-2017	na okres 2019-2020		
2.	Monitoring środowiska przyrodniczego							
2.1.	prowadzenie monitoringu stanu środowiska	w każdym roku						
2.2.	Monitoring polityki środowiskowej							
	opracowanie mierników efektywności Programu	w ramach POŚ			w ramach aktualizacji POŚ	w ramach Raportu z realizacji POŚ		—
	opracowanie Oceny realizacji listy przedsięwzięć			w ramach Raportu z realizacji POŚ	w ramach aktualizacji POŚ	w ramach Raportu z realizacji POŚ	—	—
	opracowanie Raportu z realizacji Programu	w ramach POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ	w ramach aktualizacji POŚ	w ramach Raportu z realizacji POŚ	—	—
	opracowanie Oceny realizacji celów i kierunków działań		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	w ramach Raportu z realizacji POŚ	—	—

Zgodnie z art. 18. ustawy Prawo ochrony środowiska Raporty z realizacji Programu wykonuje się w cyklu dwuletnim, natomiast aktualizacje Programów – co 4 lata. Biorąc pod uwagę dostępność danych i informacji niezbędnych do opracowania Raportów z realizacji POŚ (w szczególności chodzi o Sprawozdania z wykonania budżetu za rok miniony) oraz kolejnych aktualizacji Programu (tu znaczenie ma uchwała budżetowa na kolejny rok i WPF), zaleca się przystępowanie do opracowania dokumentów w następujących okresach:

- **I połowa 2016 r.** – opracowanie Raportu z wykonania Programu za lata 2014 – 2015,
- **I połowa 2018 r.** – opracowanie Raportu z wykonania Programu za lata 2016 – 2017, (służącego jednocześnie za materiał wyjściowy do opracowania aktualizacji Programu),
- **II połowa 2017 r. lub I połowa 2018 r.** – opracowanie kolejnej aktualizacji Programu ochrony środowiska na lata 2018 – 2021, z perspektywą do 2025 r.

9. LITERATURA I ŹRÓDŁA

1. **Program** Ochrony Środowiska dla Gminy Wisznia Mała, 2004 r., Wisznia Mała, przyjęty Uchwałą Nr IV/XXXVII/225/05 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 30 września 2005 r.
2. **Prognoza** oddziaływania na środowisko, ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Krzyżanowice o nazwie MPZP Krzyżanowice I, Wrocław, sierpień 2013 r., mgr inż. Anna Ziółkowska.
3. **Plan** urządzeniowo-rolny Gmina Wisznia Mała, Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych, ul. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław, wrzesień 2005 r.
4. **Strategia** Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą Nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r.
5. **Prognoza** oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, EKOPLAN, Opole, styczeń 2013 r.
6. **Strategia** Rozwoju Lokalnego Gminy Wisznia Mała na lata 2008 – 2015, załącznik do uchwały Rady Gminy Wisznia Mała nr V/XVIII/108/08 z dnia 26 czerwca 2008 r., OMEGA Europejskie Centrum Doradcze Sp. z o. o. Biuro DGE Bruxelles we Wrocławiu, ul. Wita Stwosza 15 a, 50-136 Wrocław, czerwiec 2008 r.
7. **Raport** z realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy Wisznia Mała za lata 2007 - 2008, UG Wisznia Mała, marzec 2009 r.
8. **Raport** z realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy Wisznia Mała za lata 2009 - 2010, UG Wisznia Mała, marzec 2011 r.
9. **Wytyczne** sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Instytut Ochrony Środowiska, Zakład Polityki Ekologicznej, 2002
10. **Opracowanie** ekofizjograficzne dla Województwa Dolnośląskiego, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, listopad 2005, <http://eko.wbu.wroc.pl/eko/>
11. **Kondracki** J., Geografia Polski Mezoregiony fizyczno-geograficzne Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994 r.
12. **Program** Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, marzec 2010 r.
13. **Kodeks** Dobrej Praktyki Rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002 r.
14. **Mapa** Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa, 2000 r.
15. **Bilans** zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce, wg stanu na dzień 31.12.2012 r., Państwowy Instytut Geologiczny, oficjalna strona: <http://geoportal.pgi.gov.pl>
16. **Polityka** Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012, z perspektywą do roku 2016, Rada Ministrów, Warszawa, 2008 r.
17. **Aktualizacja** Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2009 - AKPOŚK 2009 (projekt), Warszawa, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, listopad 2009 r.
18. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2006 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2007 r.,
19. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2007 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2008 r.,
20. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2008 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2009 r.,
21. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2009 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2010 r.,
22. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2010 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2011 r.,
23. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2011 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2012 r.,
24. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2012 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2013 r.,

25. **Wieloletnia** Prognoza Finansowa na lata 2014-2020, przyjęta uchwałą Nr VI/XXXVIII/325/13 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 19 grudnia 2013 r.,
26. **Zadania** inwestycyjne do realizacji w 2014 r. Gminy Wisznia Mała, Uchwała Nr VI/XXXVIII/326/13 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 19 grudnia 2013 r.
27. **Plan** usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wisznia Mała wraz z Inwentaryzacją miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie Gminy Wisznia Mała, proGEO sp. z o. o., Wrocław, październik 2008 r.
28. **Prognoza** oddziaływania na środowisko ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Psary o nazwie MPZP PSARY III, mgr inż. Anna Ziółkowska, Wrocław, czerwiec 2012 r.
29. **Prognoza** oddziaływania na środowisko do Projektu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wisznia Mała, mgr inż. arch. Joanna Mierzejewska, mgr inż. arch. Jadwiga Mierzejewska Hanisz i in., Wrocław, 2009 r.
30. **Studium** uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wisznia Mała, Pracownia Projektowa „PLAN”, Wrocław 1999 r.
24. **Biuletyn informacji publicznej** Gminy Wisznia Mała: <http://bip.wiszniamala.pl/webcm>
25. **Oficjalna strona** internetowa Gminy Wisznia Mała: <http://www.wiszniamala.pl/>
26. **Oficjalna strona** Powiatu Trzebnickiego: <http://www.powiat.trzebnica.pl/>
27. **Oficjalna strona** internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego: <http://www.umwd.dolnyslask.pl/>
28. **Oficjalna strona** internetowa Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego: <http://www.duw.pl/>
29. **Oficjalna strona** Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu: <http://www.wroclaw.pios.gov.pl/>
30. **Opracowanie** Ekofizjograficzne dla Woj. Dolnośląskiego, WBU (<http://eko.wbu.wroc.pl/eko/index.php>)
31. **GUS**, Bank Danych Lokalnych, strona internetowa: <http://www.stat.gov.pl/bdr/bdrap.strona.indeks>
32. **Oficjalna strona** rządowa dot. sieci Natura 2000: <http://natura2000.gdos.gov.pl/>
33. **Biuletyn Finanse Publiczne**, artykuł Mikołaja Niedeka „EMAS w Gminie” (<http://finanse-publiczne.pl/artukul.php?view=152>)
34. **Biuletyn Ekorozwój W Gminie**, Lokomotywa Zrównoważonego Rozwoju, Październik 2011 r. (http://www.ekorozwojgminie.pl/biuletyn/biuletynekorozwoj_nr1.pdf)
35. **Ocena** jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2012, Państwowy Monitoring Środowiska - Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2013 r.
36. **Naprawcze programy** ochrony powietrza dla stref województwa dolnośląskiego, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu, wersja II (wrzesień 2010), ATMOTERM® S.A., Wrocław 2010 r.; dokument przyjęty uchwałą Nr III/44/10 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2010 r.
37. **Kwartalnik** „Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy” 2011, nr 4(70), s. 97–117, Stetkiewicz J., Międzyresortowa Komisja do Spraw Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.
38. **Projekt Programu Ochrony Środowiska przed hałasem dla Województwa Dolnośląskiego**, SGS EKO-PROJEKT Sp. z o. o., z siedzibą w Pszczynie, Wrocław 2014 r.
39. **Uchwała Nr VI/XXX/271/13** Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie podjęcia czynności prowadzących do zbadania wpływu projektowanej drogi ekspresowej S-5 na klimat akustyczny terenów przylegających do drogi.
40. **Uchwała Nr VI/XXX/272/13** Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie podjęcia czynności prowadzących do zbadania klimatu akustycznego oraz ograniczenia emisji hałasu na terenach przylegających do Autostradowej Obwodnicy Wrocławia.
41. „**Opinia** w sprawie lokalizacji punktów pomiaru tła akustycznego wzdłuż projektowanego przebiegu drogi ekspresowej S5 w granicach administracyjnych Gminy Wisznia Mała”, inż. Krzysztof Kręciproch, Opole, luty 2014 r.

-
42. **Ustawa** z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014, poz. 1101).
 43. **Ustawa** z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 1235).
 44. **Ustawa** z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 84/2009, poz. 712 z późn. zm.)
 45. **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030.** Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa, 11 stycznia 2013 r.
 46. **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020.** Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2012 r.
 47. **Projekt** Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 roku, BFF Sp. z o.o., Wrocław 2014r.

10. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Gminny program ochrony środowiska jest obligatoryjnym narzędziem realizacji polityki ochrony środowiska. Jako dokument o charakterze strategicznym, a więc zawierającym wytyczne przyszłego działania, program ochrony środowiska wyraża cele i kierunki polityki ochrony środowiska gminy, a także zawiera propozycje zadań służących osiągnięciu wytyczonych celów. Jednym z kluczowych atrybutów gminnego programu ochrony środowiska jest jego spójność z dokumentami wyższego szczebla, co oznacza, że powinien on uwzględniać zapisy programu powiatowego i wojewódzkiego, które z kolei powinny być zgodne z Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030 oraz Średniookresową Strategią Kraju 2020, jak również Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.

Niniejszy Program ochrony środowiska dla Gminy Wisznia Mała obejmuje horyzont czasowy lat 2014 – 2020, z podziałem na okresy: krótkoterminowy - od 2014 do 2017 r. i perspektywiczny - do roku 2020. Jest to druga z kolei edycja gminnego programu ochrony środowiska. Pierwszy przyjęty został Uchwałą Nr IV/XXXVII/225/05 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 30 września 2005 r. Celem opracowania aktualizacji programu ochrony środowiska nie jest wyłącznie spełnienie wymagań ustawowych. Niniejszy dokument może i powinien stanowić źródło informacji, inspiracji i motywacji dla mieszkańców gminy, jej władz i jednostek administracyjnych oraz organizacji pozarządowych do podejmowania wspólnych działań na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej społeczności lokalnej, poprawy stanu środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego oraz wspierania zrównoważonego rozwoju Gminy Wisznia Mała.

Podstawy merytoryczne realizacji Programu opierają się głównie o zapisy zawarte w ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [42], strategiach rozwoju, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [44] oraz Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Ponadto, gminny Program ochrony środowiska uwzględnia cele i działania zawarte w programach wyższego szczebla, a także zapisy gminnych dokumentów sektorowych i aktów prawa miejscowego, odnoszących się pośrednio i bezpośrednio do kwestii związanych z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem Gminy. Spełniając warunki zawarte w wymienionych dokumentach, niniejszy Program określa:

- diagnozę aktualnego stanu środowiska oraz analizę trendów zmian na przestrzeni lat,
- priorytety w zakresie ochrony środowiska na najbliższy okres programowania,
- założenia, kierunki i cele polityki ochrony środowiska w okresie krótko- i długoterminowym,
- propozycje zadań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych, służących realizacji celów,
- zestawienie instrumentów prawnych w sferze szeroko pojętej ochrony środowiska, leżących w zakresie kompetencji władz gminy,
- ocenę kosztów realizacji oraz określenie głównych źródeł finansowania Programu,
- harmonogram oraz zasady i wskaźniki monitoringu realizacji Programu.

Głównym źródłem informacji o środowisku wykorzystanym na potrzeby niniejszego opracowania był państwowy monitoring środowiska, zgodnie wymogiem ustawy Prawo ochrony środowiska. Ponadto wykorzystano dane statystyczne GUS, dokumenty i materiały źródłowe udostępnione przez Urząd Gminy oraz inne jednostki i instytucje publiczne. Kierując się uwarunkowaniami wynikającymi z aktów prawnych, dokumentów strategicznych wyższego szczebla oraz diagnozą stanu środowiska w gminie wyznaczono 6 priorytetów ekologicznych na najbliższe lata 2014 – 2017:

Priorytet 1 – Poprawa jakości powietrza poprzez redukcję emisji ze źródeł komunikacyjnych, komunalno-bytowych i przemysłowych.

Priorytet 2 – Budowa sieci kanalizacyjnej na terenach nieskanalizowanych.

Priorytet 3 – Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo.

Priorytet 4 – Zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Priorytet 5 – „Zazielenianie” zamówień publicznych.

Priorytet 6 – Edukacja ekologiczna społeczeństwa.

Dla realizacji każdego priorytetu oraz pozostałych kierunków działań zawartych w Programie sformułowano cele ekologiczne średniookresowe do 2020 r. oraz propozycje działań na lata 2014 – 2017, wspierających realizację priorytetów ekologicznych. Wszystkie cele i działania pogrupowane zostały w bloki tematyczne i rozdziały:

I. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

II. OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH

III. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

Proponowane w dokumencie działania mają w większości charakter nie inwestycyjny.

Do nielicznych zadań inwestycyjnych ujętych w Programie należą:

- przebudowa i modernizacja odcinków istniejących dróg publicznych;
- budowa sieci wodno-kanalizacyjnej oraz modernizacja oczyszczalni ścieków.

Należy podkreślić, że Program ochrony środowiska nie jest aktem prawa miejscowego. Realizacja proponowanych w nim zadań nie jest zatem obligatoryjna. Określone w dokumencie priorytety, cele i działania powinny być traktowane jako ramowe wytyczne do określania zadań inwestycyjnych oraz pozainwestycyjnych na kolejne lata.

Polityka ochrona środowiska gminy wynikająca z Programu ochrony środowiska dla Gminy Wisznia Mała na lata 2014 – 2017 pozostaje w zgodzie i spełnia uwarunkowania wynikające z szeregu dokumentów wyższego szczebla, aktów prawa miejscowego i dokumentów sektorowych, w tym w szczególności:

- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030.
- Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020.
- Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.
- Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Dolnośląskiego.
- Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Trzebnickiego.

Niniejszy dokument ma formułę otwartą co oznacza, że będzie cyklicznie monitorowany i aktualizowany, a także formułę ponad kadencyjną, gdyż określa politykę ekologiczną gminy w perspektywie wieloletniej. Dla celów monitoringu wdrażania Programu zaproponowano 14 charakterystycznych wskaźników, ułatwiających kontrolę efektywności realizacji przyjętej polityki ekologicznej oraz określenie stopnia osiągnięcia założonych celów. Opisano również aspekty finansowe i scharakteryzowano źródła finansowania realizacji polityki ekologicznej na szczeblu Gminy. W osobnym rozdziale przedstawiony został harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska, wraz z zaleceniami, w jakich okresach należy przystąpić do opracowania Raportów z realizacji Programu oraz kolejnej jego aktualizacji.